

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZ-YETERLİK DÜZEYLERİNİN
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ
(İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Ayşegül AKSAY BEGEÇ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ

BOLU, TEMMUZ, 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Ayşegül AKSAY BEGEÇ tarafından hazırlanan “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (İstanbul İli Örneği)” adlı çalışma, jürimiz tarafından Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı, Beden Eğitimi Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. (02.07.2019)

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Gülsen ÖZCAN
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Müberra ÇELEBİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

Prof. Dr. Türkan ARGON

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü 7.

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum, “**Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 10/06/2019

AyŐegöl AKSAY BEGEÇ

Biricik Kızım Ada' ya, Canım Eşim Onur'a ve
Çok Sevgili Annem, Babam ve Kardeşlerime;

TEŞEKKÜR

Lisans ve lisanüstü eğitimimde bana yardımlarını esirgemeyen, her konuda rehber olan, tez konumun seçiminde ve karar verme sürecinde bilgi ve deneyimleriyle bana katkıda bulunan, tez yazımı sürecinde uzun yıllar başını ağrıttığım, sabırla, anlayışla bana güvenen, destek veren saygıdeğer tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Işıl Aktağ'a

Tez jürimde olmayı kabul eden değerli öğretmenlerim Dr. Öğr. Üyesi Müberra Çelebi ve Dr. Öğr. Üyesi Gülsen Özcan'a

Lisansüstü eğitimi almam konusunda beni destekleyen, bu zorlu süreçte ilgi ve anlayışıyla yanımda olan, bana güvenen ve inanan, öngörülerıyla hayatıma ışık tutan annem Ulviye Aksay ve babam Hasan Aksay'a

Gerek iş gerek özel hayatımda olduğu gibi yüksek lisans dönemimde de her konuda ilgi ve desteğini hissettiğim her anımda hep yanımda olan eşim Onur Begeç'e

Tezimin bitiş aşamasında teşvik ve desteğini esirgemeyen arkadaşım Seda Acar'a sonsuz teşekkür ederim.

Ayşegül AKSAY BEGEÇ

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU	ii
ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
ÖZET	x
ABSTRACT.....	xii
I. BÖLÜM	
1. Giriş	1
1.1. Araştırmanın Amacı	4
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Problem Cümlesi	5
1.4. Alt Problemler	6
1.5. Sayıtlılar	6
1.6. Sınırlılıklar.....	6
1.7. Tanımlar	6
II. BÖLÜM	
2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür	8
2.1. Kuramsal temeller	8
2.1.1. Öğretmenlik Kavramı	8
2.1.2. Öz-yeterlik Kavramı	9
2.1.3. Beden Eğitimi Kavramı	12
2.1.4. Beden Eğitimi Öğretmenliği	12
2.1.5. Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri	13
2.1.6. Öğretmen Öz-yeterliği.....	14
2.1.7. Beden Eğitimi Öğretmen Öz-yeterliği	15
2.2. İlgili Literatür	16

III. BÖLÜM

3. Yöntem.....	22
3.1. Araştırmanın Modeli	22
3.2. Evren ve Örneklem.....	22
3.3. Veri Toplama Aracı.....	23
3.3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Geçerlik Çalışması.....	24
3.3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Çalışması	27
3.4. Verileri Analizi.....	28

IV. BÖLÜM

4. Bulgular	30
4.1. Bulgular	30
4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	32
4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	34
4.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	36
4.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	37

V. BÖLÜM

5. Tartışma	38
-------------------	----

VI. BÖLÜM

6. Sonuç ve Öneriler	45
6.1. Sonuç	45
6.2. Öneriler.....	46
6.2.1. Araştırma ile ilgili öneriler	46
6.2.2. İleriki araştırmalar ile ilgili öneriler	46

KAYNAKÇA.....	48
---------------	----

EKLER

EK 1: Araştırma İzin Belgesi	55
EK 2: Beden Eğitimi Öğretmenliği Öz-yeterlik Ölçeği	56
EK 3: BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni.....	58
ÖZGEÇMİŞ	59

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı	24
Tablo 3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin DFA' ya Ait Regresyon ve t Değerleri	27
Tablo 3.3. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Faktörlere Ait Alfa Güvenirlilik Katsayıları.....	27
Tablo 4.1. Beden eğitimi Öğretmenlerinin Öz-yeterlik Düzeylerine ilişkin Betimsel İstatistikler	30
Tablo 4.2. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları	32
Tablo 4.3. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemlerine göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	35
Tablo 4.4. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yaş Değişkenine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	36
Tablo 4.5. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görev Yaptıkları Okul Türüne Göre Öz-yeterlik Düzeyi Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	37

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeğine Ait Path Diagramı.....	26
---	----

ÖZET

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZ-YETERLİK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ (İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ)

Aksay Begeç, Ayşegül

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ

Temmuz – 2019, xiii+ 59 Sayfa

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, mesleki kıdem, yaş ve görev yapılan okul türü açısından incelenmesi ve bunu yaparken de konu bilgisi, bilimsel bilgileri uygulama, öğrencilerin beceri düzeylerindeki farklılıklara müdahale, engelli öğrencilerin öğretimindeki uygulama, öğrenme öğretmen süreçlerindeki öğretim, değerlendirme, teknolojiyi kullanma alt boyutlarında öğretmenlerin öz-yeterliklerinin belirlenerek bu alanların öğretmenin beden eğitimi öz-yeterliliğini oluşturmaya katkısını tespit etmektir.

Araştırmaya İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan 225 erkek 136 kadın toplamda 361 beden eğitimi öğretmeni katılmıştır. Veri toplama olarak aracı 'Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği' kullanılmıştır. Veriler sadece internet üzerinden Beden Eğitimi Öğretmenleri dernek ve sosyal medya platformlarına dağıtılmış. Veriler gönüllülük esas alınarak toplanmıştır.

Araştırma verilerinin analizinde SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Analizlerde bağımsız değişkenler t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonuçları $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlikleri incelendiğinde cinsiyet değişkeninde erkekler lehine anlamlı farklılık bulunurken, yaş değişkeninde sadece teknoloji alt boyutunda 23-27 yaş aralığında diğer yaş gruplarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Bunun yanında görev yapılan okul türü değişkeninde tüm alt boyutlarda lisede görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ortaokulda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerine göre ortalama puanı yüksek iken anlamlı düzeyde farklılığa rastlanmamıştır. Yine mesleki kıdem değişkeninde öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi öğretmeni, öz-yeterlik, yaş, cinsiyet, mesleki kıdem

ABSTRACT**INVESTIGATION OF SELF-EFFICACY LEVELS OF PHYSICAL
EDUCATION TEACHERS ACCORDING TO VARIOUS VARIABLES
(THE SAMPLE OF ISTANBUL PROVINCE)**

Aksay Begeç, Ayşegül

Master Thesis

Physical Education Teaching Department

Field of Physical Education

Thesis Advisor: Assistant Professor Işıl AKTAĞ

July- 2019 xiii + 59 Pages

The aim of this research is to examine the level of self-efficacy of physical education teachers in terms of gender, teaching experience, age and type of school in which they are employed, and in doing so, subject knowledge, application of scientific knowledge, intervention in differences in skill levels of students, application in teaching of students with disabilities, teaching in teaching process, evaluation, use of technology to determine the self-efficacy of general teacher training in these areas.

A total of 361 physical education teachers participated in the study. Physical education self-efficacy scale was used to collect data. The data were distributed to physical education teachers' associations and social media platforms only over the internet. Data were collected on a voluntary basis.

SPSS statistics program was used to analyze the data. Analysis of independent variables t test and one way variance analysis were used. The results of the analysis were evaluated at $p < 0.05$ significance level.

When the self-efficacy of physical education teachers were examined, a significant difference was found in gender variable in favor of males and in age variable only a significant difference was found in technology sub-dimension. Physical education teachers who work in all sub-dimensions of high school in the sub-dimension of the duty type of duty in the school type have a high average score when compared to the physical education teachers working in middle school and no significant difference was found. No significant difference was found in teachers according to self-efficacy level experience.

Keywords: Physical education teacher, self-efficacy, age, gender, teaching experience

BÖLÜM I

1. Giriş

Günümüzde bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler her alanda olduğu gibi eğitim alanını da etkilemiş, bununla birlikte öğrenciler bilgiye daha kolay ulaşır hale gelmiştir. Geçmiş yıllarda eğitim- öğretim süreci öğretmen odaklıyken, öğrenci merkezli hale gelmiş, eleştiren, sorgulayan, tartışan, aktif öğrenciler yetiştirmek amaçlanmıştır. Öğretmen, öğrencilere bilgi, özgüven kazandırmak için rehber olabilmeli ve öğrencilerin öğrenmeleri için bireysel öğrenme yollarını kullanarak öğrencileri bu süreçte aktif olmaya teşvik etmelidir. Öğrenciye kazandırılmak istenen beceri ve bilgiler için öğretmenin kendini sürekli geliştirmeye açık olması, öğrenme öğretme sürecini öğrencilerin ilgi, beceri, tutum ve öğrenme kapasitelerine göre düzenleyebilmesi, konu alanı bilgisinin yüksek düzeyde olması gerekmektedir. Buradan hareketle öğretmenlere yüklenen görev ve beklentilere karşın öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin belirlenmesi önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterliğinin yüksek olması sınıf yönetimini, öğrencinin öğrenme düzeyini, öğrencinin etkin ve aktif oluşunu, akademik başarısını etkilediği söylenebilir. (Oktay 1991, akt. Nakip 2015)

Öz-yeterlik Bandura'ya göre “bireyin belli bir performansı gösterebilmesi için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kendi öz yargısıdır” (Senemoğlu, 2005). Bu yargı olumlu ise kişi, karşısına çıkan durumu kendini başarıya ulaştıracak etkinlikleri düzenleyerek yapacaktır ya da bu yargı olumsuz ise kişinin başaracağına ilişkin kaygı düzeyi artacaktır. (Senemoğlu 2005, akt. Aktağ 2011)

Bandura (1997) öz-yeterliğe sahip kişilerin; özel görevleri yapma, yüksek hedefler belirleme ve bu hedefleri uygulama, başarısızlık durumunda yılmama ve bulunduğu durumu kendi lehine çevirebilme gibi özellikleri olduğunu belirtmektedir.

Bununla birlikte öz-yeterliliğin, kişinin yeterliklerinin sayısı ile ilgili olmadığını, farklı şartlarda kişinin yapabileceklerine ilişkin inancıyla bağlantılı olduğunu ileri sürmektedir.

Öz-yeterlik inancı; bireyin doğrudan kendi yaşadıklarından, model alma yoluyla başkalarından edindiği deneyimlerden, kişinin sözel ikna kabiliyetinden, psikolojik durumlardan çıkarılan öznel yorumların meydana getirdiği durumudur. Bu durumlar her kişi için farklı olup, kişinin belirlediği noktaya göre derlenip kullanılır. (Bandura 1997)

Öz-yeterlik dört kaynaktan oluşmaktadır. Bunlar;

- 1- **Geçmiş Deneyimler:** bireyin yaptığı eylemlerde başarılı ya da başarısız olmasıyla edindiği bilgiler.
- 2- **Dolaylı yaşantılar:** Bireyin kendine benzer konulardaki kişilerin yaptığı eylemlerde başarılı ya da başarısız olmalarıyla edindiği bilgiler sonucu kendi yapacağı eylemlerle ilgili oluşan yargısı.
- 3- **Sözel ikna:** bireyin bir eylemi gerçekleştirirken başarılı olup olamayacağı ile ilgili kendisine söylenen sözel bilgiler.
- 4- **Psikolojik durum:** bireyin eylemleri gerçekleştirirken eylemlerin sonucu ile ilgili beklentileri öz-yeterlik algısını etkiler. (Senemoğlu,1997).

Bandura (1997) öğretmenlerin kendilerini yeterli algılamalarını sadece belirlenen konuyu öğretirken uyguladıklarından kaynaklanmadığı, sınıf yönetimini sağlama, materyalleri düzenleme ve amacına uygun kullanma ve öğrencilerin bilgiyi almasına, aile ile işbirliği yapma konularındaki düşüncelerinin de öğretmenin yeterliğini belirlediğini ifade etmektedir. Bandura' nın (1986) öz-yeterlik kuramı, düşük öz-yeterliği olan bireylerin yüksek öz-yeterliğe sahip bireylere göre, yeteneklerini yeterli görmediği ve yetenekleriyle bulunduğu durumun üstesinden gelemeyeceğini, başarısızlık halinde çabuk pes ettiklerini, görevden kaçtıklarını ve hedeflerini düşük belirlediklerini ileri sürmektedir. (Gülebağlan 2003, akt. Türk 2009).

Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterlikleri yerine getirmeleri, onların iyi bir eğitim almalarının yanında, bu görev ve sorumlulukları

yerine getirebileceklerine olan inançları ile de yakından ilgilidir (MEB, 2008). Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (1998)'a göre öğretmen yeterliği “öğretmenlerin istedikleri sonuca ulaşabilmek için dersi planlama ve sunumlarındaki yeteneklerine olan inancıdır.”

Öz-yeterlik kavramı, Bandura tarafından ortaya atıldığından bu zamana kadar bir çok durumda incelenmiştir. Bunlardan birisi de öğretmenlik alanıdır. Çağın gerekleriyle birlikte öğretmenlerin kendisine, öğrenciye, kurumuna, konu alanı bilgisine, çevreye karşı sorumlulukları artmış ve bu sebepten öz-yeterlik önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin sorumlulukları üzerinde etkisi olduğu yadsınamamakla birlikte yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenlerin kendinden beklenenleri yapmakta daha motive olduğu, bunun yanında düşük öz-yeterliğe sahip öğretmenlerin de görevlerini üstlenmediği, görevlerinden kaçındığı belirtilebilir.

Beden eğitimi ve spor, insanın sadece fiziksel gelişimi için değil, kişinin zihinsel, duygusal ve psikomotor gelişimi için gerekli olan bir eğitim dalıdır (Demirhan; 2003). Beden eğitimi çevresel koşullara uygun, öğrencilerin bireysel özelliklerine göre şekillendirilebilen, kuralları esnek oyunları, branşlaşmaya yönelik alıştırma ve etkinliklerin tümüne içine alan; kişinin vücut sağlığını korumayı, yeteneklerini geliştirmeyi sağlayan bir disiplindir. (Aracı, 1999)

Beden eğitimi; bireylerin bedenlen, ruhen ve fikren gelişimini sağlamak, günlük yaşama ve iş yaşamının koşullarına hazırlamak, ulusal bilinç ve yurttaşlık duygularını kuvvetlendirmek amacı ile yapılan planlı çalışmaların tamamıdır (Yalçın,1995). Beden eğitimi öğretmeni ise bütün bunları öğrenciye sistemli bir şekilde aktaran kişidir. Bu noktada öz-yeterlilik duygusu beden eğitimi öğretmeninde önemli bir yer oluşturmaktadır; çünkü öğretmenin öz-yeterlilik inancı belirlemede ve öğrenciye ulusal bilincin kazandırılması, konu alanı bilgisi, sınıf yönetimi, çevre öz-yeterlilik inançları için aracı olmaktadır.

Çağdaş eğitim ve öğretim anlayışı ile görev yapan bir beden eğitimi öğretmenin yalnızca öğretim sürecini gerçekleştiren biri olmasının dışında bazı

özellikleri kendisinde bulundurması gerekir. Çünkü öğrenciyle okul içi ve okul dışında etkileşimi yüksek olan, beden eğitimi öğretim programını uygularken öğretim sürecini düzenleyen, süreci ve öğrenciyi değerlendiren, sportif etkinlik ve oyunlar organize eden, öğrenci, veli, okul idaresi ve diğer öğretmenler ile etkileşim ve işbirliği içerisinde olunması öğretmende bulunması gereken özellikler içerisinde yer alır. (Ünlü ve Aydos, 2010). Bununla birlikte beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik düzeyi de önem kazanmış, beden eğitimi öğretmenlerinin bu branş için geliştirilmiş öz-yeterlik ölçekleri kullanılarak öz-yeterlik düzeylerini bilmelerinin kendilerini geliştirmesi, eksik yönlerini tamamlaması konusunda onlara yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve görev yaptıkları okul türü değişkenleri açısından incelemektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Öğretmenlik mesleğinin özel uzmanlık gerektiren dallarından biri de Beden Eğitimi Öğretmenliğidir (Salman, 2007). Beden eğitimi öğretiminde bilişsel bilgi ile birlikte uygulamalı öğretim de önemlidir. Beden eğitimi öğretmenlerinin, öğretmenliğin gerektirdiklerini uygulamamaları, öğrenci ile iletişim kurarken anlayışlı olmamaları, yöntem ve teknik kullanımını çeşitlendirmemeleri, süreci planlamamaları, değerlendirmeyi geçerli, objektif ve güvenilir yapamamaları, okul, öğrenci, aile, çevre etkileşimini kuramamaları, araştırmacı ve sorgulayıcı öğrenciler yetiştirmek için yönlendirmemeleri beden eğitimi öğretmenliğinin saygınlığını azaltmaktadır. (Arslan ve Mendeş, 2002). Beden eğitimi öğretmenlerinin istekli, planlı, araştıran, okuyan, kendini geliştiren, mesleğin gerektirdiği eğitim öğretim sürecini uygulayan bireyler olması gerektiği belirtilebilir. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin yüksek öz-yeterliğe sahip olması önem kazanmıştır.

Beden eğitimi öğretmenleri sınıf yönetimi ve öğretim yöntemlerini iyi bilen ve uygulayan öğretmenler olmalıdırlar. Dersin iyi planlanmış olması öğretmenlerin enerjisini gereksiz kullanmasını ve zaman kaybının önüne geçer. Buradan yola çıkarak beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerini bilmek onların öğretmenliklerinde önemli bir unsurdur. (Ramezanejad R., Hemmatinejad M. ve Hemmatinejad M. 2011)

Öğretmenlerin öz-yeterlik algıları, onların mesleklerinde harcadıkları çabayı, mesleklerinin zorluklarına karşı bu mesleği iyi bir performansla sürdürmek için gösterdikleri sebat düzeyini etkilemektedir. Bundan dolayı beden eğitimi öğretmenleri öz-yeterliklerini geliştirmelerinde etken olabilecek değişkenlerin belirlenmesi önem kazanmaktadır. (Saracaloğlu ve diğ. 2012)

Bu çalışmanın beden eğitimi öğretmenlerine ve program geliştirmecilere ışık tutulacağı düşünülmektedir. Literatür tarandığında sadece beden eğitimi öğretmenleri için geliştirilen ölçekler yok denecek kadar az olduğu ve genel olarak öğretmenlik için geliştirilen ölçeklerin kullanıldığı görülmüştür. Fakat beden eğitimi dersinin daha çok uygulamalı ders oluşu, her branştan beklenen görev, sorumluluk ve tutumların farklı oluşu beden eğitimi alanına özel bir ölçekle öz-yeterlik incelemeyi gerektirmiştir. Genel öğretmen öz-yeterlik ölçeği beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini ölçmeye uygun değildir ve bu nedenle sadece beden eğitimi öğretmenleri için geçerli ve güvenilir bir ölçüm geliştirmek gereklidir. (Martin, Mc Couphty, Hopdes-Kulinmand Cothron 2008) Bu nedenle yapılan çalışma beden eğitimi alanındaki ilklerden olduğundan literatüre katkı sağlayacağı ve sonrasında yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi

İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyi nedir?

1.4. Alt Problemler

1. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde görev yaptıkları okul türüne göre fark var mıdır?
2. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde cinsiyete göre fark var mıdır?
3. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde mesleki kıdeme göre fark var mıdır?
4. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde yaşa göre fark var mıdır?

1.5. Sayıtlar

Çalışmaya katılan bütün beden eğitimi öğretmenlerinin sorulara içtenlikle cevap verdiği varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu çalışma 2017-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan 3178 beden eğitimi öğretmeninden internet yoluyla ulaşılan 361 beden eğitimi öğretmeni ile sınırlandırılmıştır.

1.7. Tanımlar

Öz-yeterlik: Bireyin belli bir performansı gösterebilmek için gerekli etkinlikleri düzenleyip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kendi öz yargısıdır. (Bandura,1986)

Beden Eğitimi: Beden eğitimi çevresel koşullara uygun, öğrencilerin bireysel özelliklerine göre şekillendirilebilen, kuralları esnek oyunları, branşlaşmaya yönelik alıştırma ve etkinliklerin tümüne içine alan; kişinin vücut sağlığını korumayı, yeteneklerini geliştirmeyi sağlayan bir disiplindir. (Aracı, 1999)

Öğretmen öz-yeterliği: Öğretmenlerin istedikleri sonuca ulaşabilmek için süreci planlama ve uygulamadaki becerilerine olan inancıdır. (Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy, 1998)

Beden eğitimi öz-yeterliği: Beden eğitimi öğretmenliğinin gerektirdiği görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, anlayış, beceri ve tutumlardır (Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008).

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür

Bu bölümde, araştırma için genel bir çerçeve oluşturmak amacıyla öğretmenlik, beden eğitimi öğretmenliği, öz-yeterlik, beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği kavramlarına ilişkin kaynaklardan elde edilen bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde, araştırmaya direk ya da dolaylı yoldan ışık tutabilecek araştırmalar incelenmiştir.

2.1. Kuramsal temeller

2.1.1. Öğretmenlik Kavramı

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. Maddesi öğretmenlerin tanımı için düzenlenmiştir. "Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdür". Genel anlamda öğretmen olmak belirli eğitimleri almak, belirli beceri, nitelik ve özelliklere sahip olmak demektir.

Davranış değişikliğinin oluşabilmesi için öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önüne alınmalı, öğrenci ilgi ve tutumuna göre konunun seçilmesi, konuya uygun fiziki ortam ve materyallerin elde edilmesi, sürecin olumlu kurgulanması gerekmektedir. Öğretmen bu sorumlulukları yerine getiren kişidir. (Ünlü ve Aydos, 2010)

Dünya düzeninin değişmesi ve gelişmesi nedeniyle değişim ve gelişime ayak uydurabilmek için eğitim-öğretim yoluyla kişilerin sorgulayan, araştıran, analitik

düşünen, çözüm odaklı olan yaratıcı, yeni bilgi üretebilen, teknolojiden faydalanabilen bireyler yetiştirmek gerekir. (Şen ve Erişen, 2002) Bu bilgilerden hareketle öğretmenlerin, bireylere değişime ayak uydurma, araştırma, sorgulama, eleştirel düşünme, yaratıcı olma konusunda rehberlik etmesi ve bireyi şekillendirmesi beklenir.

Eğitimin kalitesini belirleyen en önemli öğelerden biri öğretmendir. Bu nedenle öğretmeni sadece öğretim programını düzenleyen birey olarak değerlendirmek yerine; öğretmenin toplumsal rolünü, öğretimi istedik yönde davranışa dönüştürmedeki etkisini hatta kültürel yönde ilerlemenin bir parçası oluşunu yadsımamak gerekir. Bununla birlikte öğretmenlik mesleğini tanımlarken öğretmenin görevi yalnızca öğrenciye bilgi aktarımı değil, öğrenilenin davranışa dönüştürülmesini sağlamaktır. Bu durum bir meslek olarak öğretmenliğin eğitimin tanımına uygun olarak açıklanmasını gerektirmektedir. (Öksüzoğlu 2009, akt. Nakip 2015)

Öğretmenin dört temel görevi vardır. Bunlar; öğretme görevi, idare ve yönetme görevi, konu alanı uzmanlık görevi ve öğrenci danışmanlık görevidir.(Özdemir S., Yalın İ.H., Öğretmenlik Mesleğine Giriş 1999) Öğretmenin görevi öğrencilerine, milli eğitimin amaçlarına uygun süreçler düzenleyerek, öğrencilerin kendi yaşantıları yoluyla davranışlarında istedik değişimler meydana getirmektir. Öğretmen bu görevini gerçekleştirmek için; (Öksüzoğlu 2009, akt. Nakip 2015)

- * Öğrencileri bütün yönleriyle tanır.
- * Öğrencilerinde gerçekleştireceği hedefleri belirler.
- * Öğrencilerine öğrenme yaşantıları düzenler.
- * Öğrencileri için öğrenmeye uygun bir ortam düzenler.
- * Öğrencilerin öğrenmelerini ve süreci değerlendirir.

2.1.2. Öz-yeterlik Kavramı

Öz-yeterlik kavramının temeli Bandura' nın Sosyal Öğrenme Teorisine dayanmaktadır. Öz-yeterlik bireyin belli bir performansı gösterebilmek için uygulaması

gereken etkinlikleri düzenleyip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kişinin özyargısıdır (Bandura,1986)

Bandura öz-yeterlik algısının bireyin yapacağı eylemlerdeki tercihini, zorluklarla karşılaştıklarında gösterecekleri sebatı ve gösterdikleri çabanın ne düzeyde olacağını etkileyeceğini belirtmiştir. Öz-yeterlik düzeyleri yüksek olan bireylerin yapacakları eylemler için daha fazla çaba harcadıklarını, olumsuzlukla karşılaştıklarında pes etmediklerini, ısrarlı ve sabırlı oldukları belirlenmiştir. Bundan dolayıdır ki öz-yeterlik algısı eğitim alanında üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. (Aşkar ve Umay 2001)

Zimmerman (1995) öz-yeterlik kavramının önemli özelliklerini aşağıdaki gibi belirtmiştir:

Öz-yeterlik kişinin fiziksel ya da psikolojik özellikleri vb. kişisel niteliklerini değil, bir işi gerçekleştirme yeteneği konusundaki yargılarını içermektedir.

- Yeterlik inancı farklı alanlarda değişim gösterir. Her alan için öz-yeterlik farklılık gösterir.
- Kişilerin bulunduğu ortam ve durum öz-yeterliklerini etkiler. Örneğin; kooperatif çalışmanın istendiği bir sınıfta yarışmacı ve hırslı kişiliği olan bir öğrencinin yeterlik düzeyi farklılık gösterir.
- Öz-yeterlik ölçümleri performans için belirlenen ölçütlere bağlıdır. (Bıkmaz 2004)

Öz-yeterlik inancının kaynakları:

Öz-yeterlik algısı 4 temel kaynaktan beslenmektedir. Bu kaynaklar her bireyi farklı düzeyde etkiler. Öz-yeterlik bireyin ne kadar kapasitesi olduğu ile ilgili inancı değil, bireyin kendi kapasitesine olan inancıdır. (Bandura 1997, akt. Aktağ 2011)

- *Bireyin doğrudan kendisinin yaptığı başarılı ya da başarısız olduğu etkinlikler sonucunda elde ettiği bilgiler:* Öğretmen adaylarına aldıkları eğitimde güçlü bir yeterlik duygusu kazandırılması, onların öğretmenlik mesleğini uygularken performanslarını olumlu etkileyecektir. Eğer öğretmenler yüksek yeterlik duygusunu az çaba harcayarak kazandıkları başarılar sonucunda ulaşırlarsa

sonrasında karşılaştıkları basit problemlerde dahi olumsuz etkilenebileceğine değinmiştir. Bu sebeple öğretmenlerin buldukları yere gelene kadar başarılı olabilecekleri ortamlar dışında başarmak için zorlanacakları ortamlarda da bulunmaları karşılıklarına çıkan engeli kolay aşmalarına ve yeterliğini yüksek tutmalarını sağlayacaktır.

- *Dolaylı Yaşantılar:* Öğretimde öğretmenler diğer öğretmenleri görerek, izleyerek görev hakkında bilgi sahibi olabilir. Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin tecrübeli öğretmenlerin olumlu yönlerini örnek alması, birlikte buldukları ortamlarda izlemeleri kendilerini geliştirmelerinde başarıya ya da başarısızlığa giden yolda dikkat edilecek hususları öğrenmelerine ve kendi öz-yeterlik yargılarının oluşmasına katkı sağlayacaktır.
- *Sözel İkna:* Öğretmenin ailesinden, öğretmenlerinden, arkadaş çevresinden, örnek aldığı kişilerden başarılı ya da abasız olcağına yönelik teşvikler, öğütler bireyin öz-yeterlik yargısını değiştirebilir. Kişinin aldığı sözel iknaların yapabileceklerinin çok üzerinde olmaması gerekir. Bu yönde alınan sözel iknalar başarısızlık durumunda kişinin düşük öz-yeterlik yargısına sebep olacaktır.
- *Psikolojik Durum:* Bireylerin yeterliğini en az etkileyen kaynak psikolojik durumdaki değişikliklerdir. Kişinin başarılı ya da başarısız olmak için verdiği uğraşı psikolojik durumu, stresi iyi ya da kötü yönde etkileyecektir. Öğretimde eğer öğretmen adayları kendilerini stres altında hissediyorsa onların öz-yeterliğini etkileyecektir.

Öz-yeterlik kavramı, Bandura tarafından ortaya atıldığından bu zamana kadar bir çok alanda incelenmiştir. Bu alanda bunlardan biri de öğretmenlik alanıdır. Çağın gerekleriyle birlikte öğretmenlerin kendisine, öğrenciye, kurumuna, konu alanı bilgisine, çevreye karşı sorumlulukları artmış ve bu sebepten öz-yeterlik önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin sorumlulukları üzerinde etkisi olduğu yadsınamamakla birlikte yüksek özyeterliğe sahip öğretmenlerin kendinden beklenenleri yapmakta daha motive olduğu, görevlerinden kaçındığı belirtilebilir.

2.1.3. Beden Eğitimi Kavramı

Milli Eğitimin temel ilkelerine uygun olarak kişinin beden, ruh ve fikir gelişimini sağlamayı amaçlar.

Bireyin; ruhen, fikren ve bedenen, kişinin hem günlük hem iş yaşamına hazırlamak ulusal değerleri ve yurttaşlık duygularını güçlendirmek amacı ile yapılan planlı ve düzenli çalışmaların tamamı beden eğitimidir. (Yalçın, 1995).

Beden eğitimi, kişinin fiziksel hareketlere katılmak sureti ile bedensel, duygusal, sosyal ve zihinsel davranışlarından kasıtlı olarak değişme ortaya çıkarma sürecidir. Beden eğitiminde, diğer alanlardan farklı olarak “hareket öğrenme ve hareket yoluyla öğrenme” esas alınmaktadır. (Tamer ve Pulur 2001, akt. Ünlü ve Aydos 2010). Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin konu alanı yeterliğinin olması, öğrenci seviyesine göre dersi planlaması beklenmektedir.

Ülkemizde örgün öğretim kurumlarında gerçekleşen eğitim ve öğretim faaliyetlerinde, bireylerin gelişiminin bütün olarak gerçekleşmesi için farklı alanlarda dersler müfredata konulmuştur. Bu bağlamda ele alındığında, beden eğitimi dersleri de bu derslerden biridir. Beden eğitimi, bireyin fiziki gelişiminin yanında, onun duygusal ve sosyal gelişimine de katkı sağlayan derslerden birisidir (Küçük, 2012).

2.1.4. Beden Eğitimi Öğretmeni

Beden eğitimi ve spor öğretmenliği, üniversitelerin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünden mezun olmuş, pedagojik formasyonu, genel kültür, alan bilgisi, meslek bilgisine sahip, öğrencilerini ilgi, ihtiyaç ve tutumlarına cevap verebilecek nitelikte eğitim veren kişiler beden eğitimi öğretmenleridir. (Türk, 2009)

Erden (1998), ideal beden eğitimi öğretmeninde bulunması gereken nitelikleri, kişisel ve mesleki olmak üzere ikibölüme ayırmıştır. Mesleki nitelikler konu alanı

bilgisi, meslek bilgisi ve genel kültür şeklinde belirlenirken; anlayışlı, empati yapabilen, destekleyici, sabırlı, cesaret ve güven veren özellikler kişisel nitelikler olarak belirlenmiştir. (Çoban ve Turan, 2006).

J.J.Martin ve P.H Kulinna (2003) e göre, Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öğrencilerin ömür boyu kullanacakları davranışları ve aktif hayatı onlara kazandıracak kişiler olduğunu belirtmiştir.

Okullardaki beden eğitimi programı öğrencilerin sağlığını korumak, duygusal, psikomotor, bilişsel özellikleri, temel hareket eğitimi ve özelleşmiş hareket becerilerini kazanıp yaşam boyu kullanabilmeleri amacıyla hazırlanmıştır. (Temel ve Avşar, 2008). Bu amaçlar doğrultusunda örnek olmak, amaçları öğrenciye kazandırmak, öğrencilerle birebir ilişki kurmak, öğrencileri desteklemek ve yönlendirmek noktasında beden eğitimi öğretmenlerine görev düşmektedir. Bu sebeple beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik inancı önem kazanmış, yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenin söz konusu amaçları gerçekleştirmede verimli ve başarılı olacağı düşünülmektedir. (Saracaloğlu ve diğerleri 2012)

2.1.5. Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri

“İyi beden eğitimi öğretmeninde bulunması gereken nitelikler” öğrenci gözüyle incelendiğinde sınıf yönetimi, kişilik, strateji-teknik ve görünüş olarak dört temel başlık altında sınıflandırılmıştır. Kişisel nitelikler incelendiğinde beden eğitimi öğrenenlerinin sevimli, koruyucu, yardımsever, istekli, teşvik eden, algılayan, sıcak, canlı, olumlu, sabırlı, neşeli, anlayışlı, duygulu, dürüst, nazik, samimi, dikkatli, açık fikirli olmaları gerektiği ifade edilmiştir (Laminack ve Long, 1985)

Öğrenciler, öğretmenler ve öğretim elemanları ile yapılan çalışmalar doğrultusunda beden eğitimi öğretmenleri için önerilen niteliklerden bazıları; mesleki bilgi ve becerilerde yeterli olma, kendini kontrol etme, ders işlerken hareketli olma, iyi bir görüntüye sahip olma, anlayışlı, insan ilişkilerinde iyi olma, eleştiriye açık olma,

sabırlı olma, espri anlayışına sahip olma, kendine güvenli, iyi görgü ve alışkanlıklara sahip olma, spor yapmaya istek uyandırma, ders işlerken her öğrenci ile ilgilenip dönüt düzeltmelerde bulunma, özgür düşünceye yönlendirme, öğrenci performansını değerlendirirken objektif davranma, dersi ilginç hale getirme, öğrencileri güdüleme, iyi bir disiplin anlayışına sahip olma, öğrenci görüşlerine önem verme, doğaçlama (kendiliğinden konu veya espri yaratma) yeteneğine sahip olma, geniş bakış açısına sahip olma, ders işlerken öğrenci ilgi ve isteklerine yer verme, becerileri iyi yapanları ödüllendirme, öğrencilerin derse katılımlarını sağlama, öğrenci düzeyine uygun alıştırmalar ile dersi organize etmedir.(Friedman 1983, akt. Saçlı ve diğ. 2009)

Beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği beden eğitimi öğretmeninde olması gereken görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için sahip olduğu, bilgi, beceri,tutum ve anlayış olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle beden eğitimi öğretmenliği mesleğini gerçekleştirebilmek için gerekli olan kapasiteyi vurgular (Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008).

2.1.6. Öğretmen Öz-yeterliği

Öğretmen açısından öz-yeterlik değerlendirildiğinde, öğretmenliğin gerektirdiği görev ve sorumlulukları yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri, nitelik ve tutumları vurgular.

Öğretmen yeterliği, belirlenen bir göreve ulaşmak için, bireyin alıştırmaları ve etkinlikleri düzenleyip, bu etkinlikleri yaparak başaracağına dair kendine duyduğu inançtır. (Tschannen-Moran ve ark., 1998). Ayrıca Tschannen- Moran ve Woolfolk Hoy (2001) öğretmen yeterliğini; bir öğretmenin aralarında anlamakta güçlük çeken ve ya güdülenemeyen öğrenciler dahil öğrencilerin öğrenmesi anlamında, öğretmenlerin istenen ürünü ortaya çıkarmak için kendilerinde bulunan kabiliyetlerin değerlendirilmesi olarak aktarıp, bu değerlendirmenin güçlü etkilere sahip olduğunu belirtmektedirler. Bu durumda sınıf içinde farklı seviye, beceri, ilgi, tutum ve özellikleri

olan öğrencilere ulaşılmak istenen davranışı öğrenme öğretme sürecinde farklı yollar izleyerek kazandırması denilebilir.

Düşük öz-yeterliğe sahip öğretmenler sınıf yönetimi noktasında kendi kurallarını koyar, bunları öğrenci üzerinde sert şekilde uygular. Öğrenme öğretme sürecinde doğru performans sergileyemeyen öğrencileri görmezden gelir performansı iyi olan öğrencilerle iletişime geçer. Öğrenme öğretme süreçlerini öğretmen odaklı hazırlar, öğrenci ilgilerini göz önünde bulundurmaz. Öğrencilerle iletişimi komut üzerine kurulduğundan iletişimde kopukluk yaşar. Yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenler ise, öğrenme öğretme sürecinde performansı düşük ve ya performansı yüksek öğrencileri ayırt etmez, öğrenme etkinliklerini öğrencilerin ilgilerine ve seviyelerine göre farklılaştırır. Sınıf yönetimini karşılıklı güven, anlayış ve dersten zevk alma üzerine kurduğu için sınıf kontrolü durumunda problemleri en aza indirir. (Ashton ve Webb, 1986).

Öğretmenin öz yeterliği, öğrencinin başarısını, öğrenci motivasyonunu ve öğrencilerin kendi öz yeterlik algısını öngördüğü bulunmuştur. Ayrıca, öğretmen öz yeterliği, öğretmenin öğretme hevesi, öğretmenlerin yüksek güven düzeyleri ve olumlu tutumları, yeni yöntemlerle deneyimleme istekleri, öğretmenin gösterdiği çaba ve kalıcılığın, öğretmeye olan bağlılıklarının, öğretmenlerin tutulması, ve düzenli ve olumlu bir okul ortamı ve daha büyük sınıfa dayalı karar verme becerilerini etkiler. (Matthew Buns 2010)

2.1.7. Beden Eğitimi Öğretmeni Öz-yeterliği

Beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği; Beden eğitimi öğretmenliğinden yapması beklenen görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için öğretilmekte bulunması gerekli olan bilgi, beceri, anlayış ve tutumlardır. (Ünlü, Sünbül ve Aydos., 2008).

Beden eğitimi öğretmenlerinin derslerde uyguladıkları etkinlikler, öğrencinin seviyesine, ilgi ve yeteneklerine uygun hazırladıkları alıştırmalar, beden eğitimi

öğretmenliği ve konu alanında son bilimsel gelişmeleri takip etmeleri, öğrencilerle olan iletişimi öz-yeterlikleri ile ilgilidir. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik düzeyi önemlidir. Öz-yeterlik inancı yüksek olan beden eğitimi öğretmenlerinin öğrenci merkezli alıştırmaları ön planda tutarak zamanı verimli kullanabilecekleri, dersi eğlenceli hale getirecekleri öğrencileri spora, harekete, araştırmaya ve geliştirmeye teşvik edeceği aşikardır. Öz-yeterliği düşük olan beden eğitimi öğretmenlerinin ise, dersi öğrenci ilgisine göre değil kendi ilgi ve yeteneğine göre hazırlaması, öğrencilere dersi sadece belli etkinliklerle ya da dersi sürekli serbest bırakarak geçirmesi, öğrencilerle iletişime girmekten kaçındıkları, öğrencilere sert ve anlayışsız yaklaştıkları, öğrencilerin derse ilgisini düşürdüğü söylenebilir.

Öğretmen öz-yeterlik düzeyinin araştırıldığı çalışmalar öğretmen öz-yeterlik algısının öğretmenlerin eğitim öğretim sürecindeki davranışları, ilgi ve tutumları üzerinde etkisini ortaya koymakla birlikte öğrencilerin performansı üzerinde de etkisi bulunmaktadır. Çağın gerekliliklerini yerine getirebilecek bireyler yetiştirme sorumluluğunu taşıyan öğretmenlerin kendilerini mesleki anlamda geliştirmeleri ve bunları derslerinde hayata geçirmeleri gerekmektedir. Öğretmen öz-yeterlik algısının yeniliklere açık olma ve yenilikleri uygulama konusunda da etkili olduğu bilinmektedir. (Koç, 2013)

2.2. İlgili Literatür

Gorozidius ve Papainnou (2011) lisede öğretmenlik yapan 290 Yunan öğretmenin öz-yeterlik düzeyini ölçtükleri çalışmada, yüksek öz-yeterliği olan öğretmenlerin beden eğitimi müfredatına yönelik tutumlarının olumlu olduğu, derslerinde öğretici yenilikler kullandığı, sınıf üzerindeki hakimiyeti sağlamak için farklı yaklaşımlar kullandığı, derslerinde öğrencilere daha fazla bağımsızlık verdiği bulunmuştur.

Kafkas ve diğerleri (2010)' nin Beden eğitimi öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları ile mesleki kaygıları arasındaki ilişki üzerine yaptıkları çalışmada cinsiyet

değişkenine göre öz-yeterlik algılarının erkekler lehine anlamlı farklılaştığı bulunmuştur.

Karabulutlu ve Pulur (2017), Beden eğitim öğretmenlerinin mesleki yeterliği ve eğitimlerinin özel alan yeterliklerine etkisini incelemiş ve sonucunda; Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki eğitimlerinin özel alan yeterliliklerine etkisi üst düzeyde olduğu bulunmuştur.

Koparan, Öztürk, Korkmaz (2011)'ın Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinin yaş, cinsiyet, çalışma yılı, medeni hal değişkenlerine göre karşılaştırdığı çalışmada öz-yeterlik cinsiyet değişkenine göre fark göstermediği tespit edilirken; yaş değişkenine göre 37-42 yaş grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Öğretmenlerin çalışma yılına göre öz-yeterlik düzeyleri incelendiğinde çalışma yılı arttıkça öğretmenlerin öz-yeterliğinin yükseldiği bulunmuştur.

Koparan, Öztürk ve Korkmaz (2011), beden eğitimi öğretmenlerin öz-yeterlikleri ve sosyal fizik kaygıları düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin yaş, cinsiyet, spor branşı, mesleki kıdem değişkenlerine göre öğretmen öz-yeterlik algı ve sosyal fiziksel kaygı puanlarının yapılan karşılaştırılmasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kul ve Akbal (2018) beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile öz-yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sonuç olarak katılımcıların öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile öz yeterlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığına rastlanmıştır.

Nakip (2015), beden eğitimi öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelediği tezinde mesleki öz-yeterlik inanç düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyet, spor yapma durumları, anne ve babalarının eğitim durumları, öğrenim gördükleri üniversite ve akademik ortalamalarına göre farklılık göstermezken; öğretmen adaylarının mesleki öz-yeterlik

düzeyi ile mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Özen, Güllü ve Uğraş (2016), Beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi ders içi ve ders dışı etkinliklerinde teknolojik araç gereçlerin kullanımı ile ilgili görüşlerini incelemiş ve öğretmenlerin teknolojiyi kullanma düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur. İnternet üzerinden evraklara ulaşma, e-okul işlemleri ve bazı kuramsal bilgileri öğrencilere aktarma konusunda beden eğitimi öğretmenlerinin teknolojiyi kullandıklarını tespit etmiştir.

Özer ve diğerleri (2016), Beden Eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara ilişkin tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Buna göre, cinsiyet, yaş, hizmet yılı gibi demografik faktörlere göre ve zihinsel engelli birey ile iletişim durumuna göre beden eğitimi öğretmenin tutum düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Özşaker (2013), Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz-yeterlik, tükenmişlik ve iş doyum düzeylerini belirleyip, çeşitli değişkenler açısından iş doyum üzerindeki etkisini incelemiş ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin iş doyum düzeyleri ile tükenmişlik puanları arasında olumsuz, öz-yeterlilik puanları arasında olumlu yönde anlamlı ilişki bulunurken, tükenmişlik, öz-yeterlilik, yaş ve hizmet içi eğitimin iş doyumunu üzerinde olumlu etkisinin olduğu sonucuna rastlanmıştır.

Rahim Ramezaninejad, Mehrali Hemmatinejad ve Mohammed Hemmatinejad (2011) çalışmalarında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri ile onların sınıf yönetimi stilleri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. 107 kadın, 71 erkek beden eğitimi öğretmeni çalışmaya katılmıştır. Sonucunda beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri ve koruyucu sınıf yönetimi arasında negatif ilişki tespit edilmiş ve öz-yeterlik ile destekleyici ve düzeltici sınıf yönetimi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Robert M. Klassen ve Ming Ming Chiu (2010), Öğretmenlerin öz-yeterliği ve iş tatmini üzerindeki etkilerini, öğretmen cinsiyeti, deneyimi ve iş stresi boyutlarında incelemiş ve kadın öğretmenlerin öz-yeterlikleri daha düşük bulunmuş, iş yükü stresi fazla olan öğretmenlerin yüksek sınıf yönetimi öz-yeterliliğine sahip olduğu bulunmuş, sınıf stresi yüksek olan öğretmenlerin öz-yeterliği ve iş tatmini daha düşük bulunmuştur. Ayrıca sınıf yönetimi ve öğretim stratejileri öz-yeterliği daha yüksek olan öğretmenlerin iş doyumları yüksek bulunmuştur.

Saracaloğlu ve diğerleri (2012), Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik inançları ve denetim odaklarını cinsiyet, görev yapılan öğretim basamağı ve hizmet yılı değişkenlerine göre incelemiş, öz-yeterlik ve denetim odağı arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Elde edilen bulgulara göre hizmet yılı ve cinsiyet değişkenleri ile öz-yeterlik düzeyleri ve denetim odağı arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (2007), Deneyimli ve deneyimsiz öğretmenlerin öz-yeterlik inançları arasındaki farkı incelemiş, öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarının kaynakları arasında, ustalık deneyimlerinin en güçlü olduğu varsayılmıştır. Bu çalışmaya 255 göreve yeni başlayan ve deneyimli öğretmen arasında mevcut öğretim kaynakları ve kişilerarası destek gibi faktörlerin yeni başlayan öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarında daha belirgin olduğu bulunurken deneyimli öğretmenler arasında kişilerarası destek gibi bağlamsal faktörlerin öz-yeterlik inançlarını az miktarda etkilediği bulunmuştur.

Türk (2009), Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleklerine ilişkin öz-yeterlik düzeylerini incelediği çalışmada; öğretmenlerin genel olarak öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Cinsiyet bağlamında öz-yeterlik düzeylerine bakıldığında kadınlar lehine bir sonuç elde edilmiştir. Aynı zamanda evli öğretmenlerin bekar öğretmenlere göre yüksek öz-yeterliğe sahip olduğu, görev yapılan yerleşim yeri değişkenine bakıldığında şehir merkezinde görev yapan öğretmenlerin kırsalda görev yapan öğretmenlere göre yüksek öz-yeterliğe sahip olduğuna rastlanmış, yaş değişkeninde ise anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Uysal (2013), akademisyenlerin genel öz-yeterlik inançlarını incelemiş, cinsiyet, bölüm, unvan değişkenlerinin öz-yeterlik üzerinde etkisine rastlanmamıştır.

Ünlü (2008), Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlikleri ve sınıf yönetimi davranışları adlı tezinde; öğretmenlerin kendilerini yeterli algıladıkları, cinsiyete göre farklılığın okul aile işbirliğinde kadın beden eğitimi öğretmenleri lehine olduğu buna karşın program bilgisinde, öğrenme-öğretme sürecinde, süreci izleme ve değerlendirmede ve toplam puanlarda ise erkek beden eğitimi öğretmenleri kadın beden eğitimi öğretmenlerine göre yüksek öz-yeterliğe sahip bulunmuş aynı zamanda kıdem yılı arttıkça öz-yeterliğin arttığı sonucuna varılmıştır.

Yanık (2017), çalışmasında beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik inançları çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Buna göre; cinsiyet değişkeninde kadınlar lehine anlamlı farklılık bulunurken, beden eğitimi öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının diğer bölümlerde okuyan öğretmenlere göre öz-yeterlik düzeyleri yüksek bulunmuştur.

Yıldız ve Kangalgil (2014), beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki yeterlikleri, derslerinde kullandıkları öğretim yöntemleri ve bu yöntemleri kullanırken karşılarına çıkan problemlerin tespiti amacıyla yaptıkları çalışmada öğretmenlerin meslekle ilgili yeterli bilgi birikimine sahip olma, mesleğini severek isteyerek yapma, derslerinde derslerindeki öğrencilerin gelişimini bireysel farklılıklarını göz önünde tutma, ön hazırlık yaparak derse gelme, becerilerin öğretimini basitten karmaşığa, kolaydan zora olacak şekilde planlama ve uygulama, öğrencilere eksikliklerini giderebilmeleri için rehber olabilme, üniversite eğitiminde özel öğretim yöntemleri dersi alma, derslerde kullanacağı yöntemleri seçerken beden eğitimi derslerindeki süreyi en etkili ve verimli şekilde kullanabilme sorularına her zaman ve genellikle seçenekleriyle cevap verdikleri görülmüştür.

Yı-Hsiang Pan, Hung-Shih Chou ve Wei-Ting Hsu (2013), çalışmalarında Taiwan da beden eğitimi ve sağlık derslerinde kullanılan müfredatta öğretmen öz-yeterliği ve öğretmenlik uygulamaları dersi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya

ilkokullarda görev yapan 842 beden eğitimi ve sağlık dersi öğretmeni katılmıştır ve sonucunda öğretmen öz-yeterliği ve öğretmenlik uygulamaları arasında pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir.

Yi-Hsiang Pan (2014) Beden eğitiminde öğretmenlerin öz-yeterlikleri ile öğrencilerin motivasyonu, atmosferi ve memnuniyeti arasındaki ilişkiler incelenmiş ve beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin öğrencilerin öğrenme motivasyonunu, öğrenme ortamını ve öğrenme memnuniyetini etkilediği; öğretmenlerin öz-yeterliliği, öğrenme motivasyonunun ve öğrenme ortamının aracılık ettiğini, öğrenme memnuniyetini dolaylı ve pozitif olarak etkilediği bulunmuştur.

III. BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme tanımlanarak, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin analizi ve kullanılan istatistiksel işlemlere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini öğretmen görüşlerine göre betimlemeye yönelik tarama modeline dayalı olarak yapılmıştır. "Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır" (Karasar, 2006).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan toplam 3178 Beden Eğitimi Öğretmenleri oluşturmaktadır. İstanbul en fazla beden eğitimi öğretmenin çalıştığı bir il olması aynı zamanda Türkiye' deki beden eğitimi bölümlerinden mezun olan öğretmenlerin görev yaptığı bir il olduğundan dolayı seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini ise 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerine, sadece internet üzerinden Beden Eğitimi Öğretmenleri platformlarına (Bedeneğitimi.gen.tr, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Platformu) dağıtılan anketlere gönüllülük esas alınarak geri dönüş yapan 361 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. (Köklü, Büyüköztürk & Bökeoğlu, 2007)

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini belirlemek amacıyla Charlotte A. Humphries ve Edward Hebert, Kay Daigle ve Jeffrey Martin tarafından 2012 yılında geliştirilen ve Türkçe'ye Işıl AKTAĞ tarafından uyarlanan (2013) “Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Uyarlama sürecinde alanında uzman 3 kişi tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiş ve başka 3 uzman tarafından tekrar Türkçeye çevrilerek bu çevirilerin sonunda ölçek son halini almıştır

Ölçekte sorular 1'den 10' a kadar Likert tipi hazırlanmıştır. Buna göre 1 'kesinlikle katılmıyorum' iken 10 'tamamen katılıyorum' u ifade eder. Ölçeğin değerlendirilmesinde ne kadar yüksek puan elde edilirse öz-yeterlik seviyesi yüksek olacaktır. Ölçekte bilimsel bilgileri beden eğitimi öğretiminde uygulama öz-yeterliği alt boyutunda 4 madde, beceri seviyelerindeki farklılıklara müdahale öz-yeterliği alt boyutunda 4 madde, engelli öğrencilerin öğretim öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde, öğretim öz-yeterliği alt boyutunda 6 madde, değerlendirme öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde, teknoloji kullanım öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde olmak üzere toplamda 29 madde bulunmaktadır.

Ölçek geçerlik ve güvenilirlik çalışması için çeşitli illerde görev yapan 400 beden eğitimi öğretmenine uygulanmıştır. Bunun sonucunda 18. ve 28. madde ölçekten çıkarılmış ve ölçeğin son hali 27 maddeden oluşmuştur.

3.3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Geçerlik Çalışması

Tablo 3.1. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

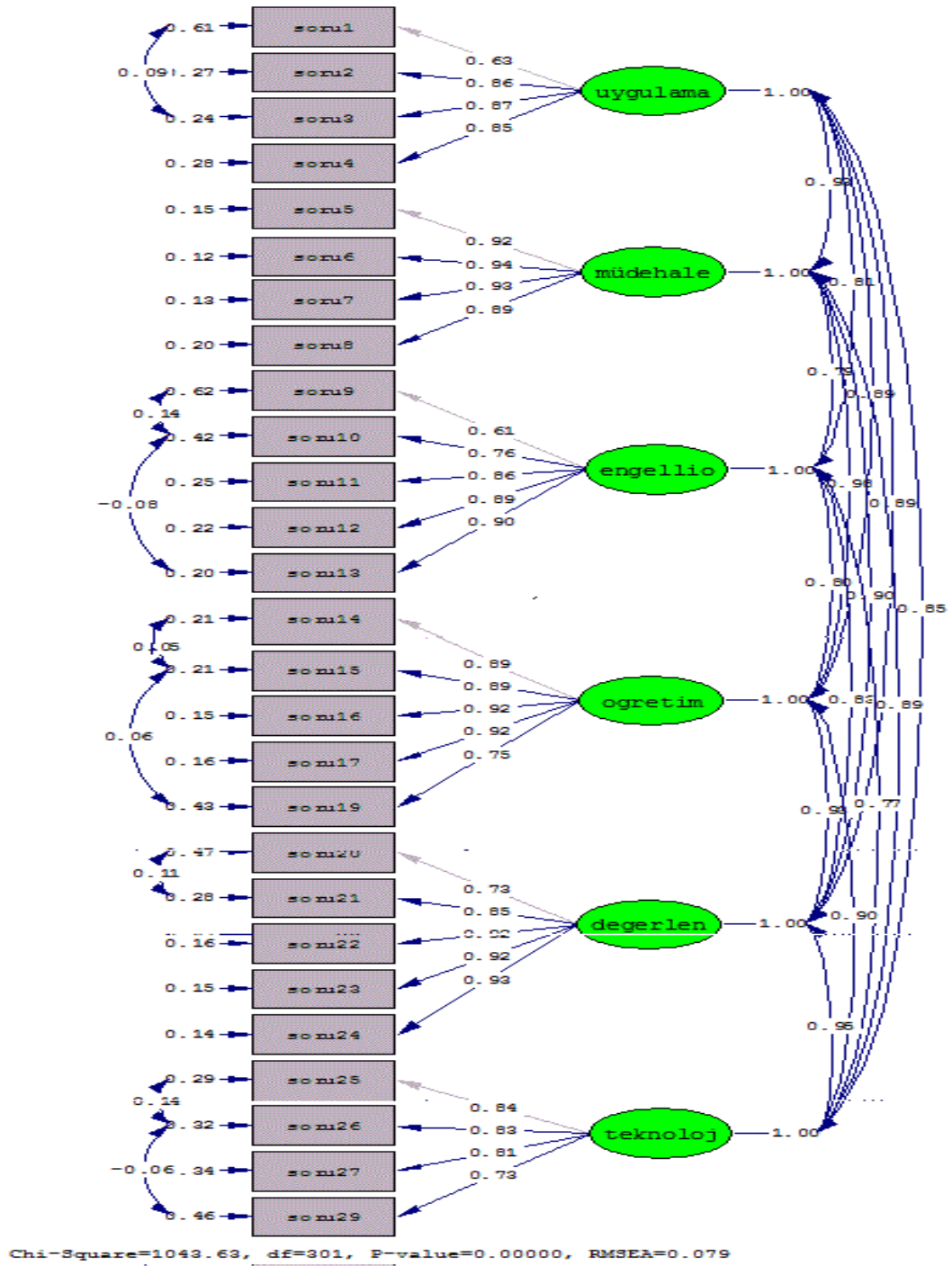
	Kategoriler	F	%
Cinsiyet	Kadın	136	37.7
	Erkek	225	62.3
Mesleki Kıdem	1-3 Yıl	115	31.9
	4-6 Yıl	85	23.5
	7-9 Yıl	49	13.6
	10 ve Üzeri	112	31.0
Yaş	23-29	125	34.6
	30-36	142	39.3
	37 ve üzeri	94	26.0
Okul Türü	Ortaokul	196	54.3
	Lise	165	45.7
Toplam		361	100.0

Tablo 3.1.'de Beden Eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğindeki demografik özelliklerine göre dağılımları görülmektedir. Toplam 361 Beden Eğitimi öğretmenin 136'sı (%37.7) kadın ve 225'i (%62.38) ise erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Beden Eğitimi öğretmenlerin öğretmenlik mesleğindeki yıllara göre dağılımlarına bakıldığında 1-3 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 115 (%31.9) öğretmen, 4-6 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 85 (%23.5) öğretmen, 7-9 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 49 (%13.6) öğretmen, 10 ve üzeri öğretmenlik tecrübesine sahip olan 112 (%31.0) öğretmen bulunduğu görülmektedir. Öğretmenlerin yaşa göre dağılımları incelendiğinde 23-29 yaşları arasında olan 125 (%34.6), 30-36 yaşları arasında olan 142 (%39.3), 37 ve üzeri yaşlarında olan ise 94 (%26.0) tane öğretmen olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne göre dağılımları ise 196 (%54.3) kişi ortaokul, 165 (%45.7) kişi lise şeklindedir.

Bir yapı geçerliği kanıtı olarak araştırmada kullanılan ölçeklerin daha önce belirlenen yapılarının Türk kültürüne uygunluğu test edilmiştir. Beden eğitimi öz-yeterlik ölçeğinin 6 faktör ve 29 maddelik yapısının doğrulanıp doğrulanmadığı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), pek çok gözlenebilir değişkenin oluşturduğu faktörlerden oluşan faktöryel bir modelin gerçek verilerle ne derece uyumlu olduğunu değerlendirmek için kullanılır. (Sümer,

2000). Uygulanan ilk DFA'da istatistiksel olarak anlamlı olmayan t değerine sahip maddeler incelenmiştir. Bu incelemeye göre anlamlı olmayan t değerine sahip hiçbir maddeye rastlanmamıştır. Ölçeğin 6 faktör ve 29 maddelik yapısında uygulanan DFA sonuçlarına göre elde edilen path diyagram Şekil 1'de belirtilmiştir.

Uyum indeksleri $\chi^2 = 1043.63$, $sd=301$ $\chi^2 /sd= 3.47$, CFI=0.99, GFI=0.90 NNFI=0.99 ve NFI=0.98, RMSEA=0.079, SRMR=0.037 olarak bulunmuştur. Ölçeğin faktöriyel yapısını gösteren modelin gözlenen değişkenleriyle faktörleri arasındaki ilişkiyi gösteren katsayılar incelendiğinde, uyum indekslerinin yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Uyum indeks değerlerine bakıldığında mükemmel uyum olduğu ve hata değerleri olan RMSEA ve SRMR değerine bakıldığında kabul edilebilir uyum olduğu sonucuna ulaşılmıştır. DFA ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında, ölçeğin daha önce belirlenen altı faktörlü yapısının toplanan verilerle genel olarak uyum sağladığına karar verilmiştir. Model madde modifikasyonu incelendiğinde 18. madde ve 28. madde kendi faktörünün dışındaki maddelerle modifikasyon gösterdiğinden bu iki madde ölçekten çıkartılarak ölçek altı faktör ve 27 maddelik yapısına ilişkin doğrulayıcı faktör analizi tekrar yapılarak rapor edilmiştir.

Şekil 1. Ölçeğe ait Path Diagramı

Şekil 1. incelendiğinde, son hali verilen ölçeğin 27 madde ve 6 faktörden oluştuğu görülmektedir. Maddelere ait regresyon değerleri ve t değerlerine Tablo 4.2’de yer verilmiştir.

Tablo 3.2. DFA'ya ait Regresyon ve t Değerleri

Uygulama Faktörü			Müdahale Faktörü			Engelli Öğretimi Faktörü		
Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t
M1	0.39	-----	M5	0.85	-----	M9	0.38	-----
M2	0.73	13.87	M6	0.88	34.86	M10	0.58	14.38
M3	0.76	15.45	M7	0.87	34.37	M11	0.75	13.55
M4	0.72	13.78	M8	0.80	30.08	M12	0.78	13.75
						M13	0.80	13.83
Öğretim Faktörü			Değerlendirme Faktörü			Teknoloji Kullanımı Faktörü		
Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t
M14	0.79	-----	M20	0.53	-----	M25	0.71	-----
M15	0.79	30.75	M21	0.72	20.35	M26	0.68	27.42
M16	0.85	29.34	M22	0.84	18.75	M27	0.66	19.63
M17	0.84	28.85	M23	0.85	18.85	M29	0.54	16.88
M19	0.57	19.29	M24	0.86	19.05			

Tablo 3.2 incelendiğinde, elde edilen regresyon katsayılarının ve t değerlerinin anlamlı olduğu ve modelin doğrulandığı gözlemlenmiştir. Tablo 3.2. ölçeğe ait bütün faktörlerde en önemli ve en önemsiz maddeleri göstermektedir. Her faktörün ilk maddesine ait parametre 1'e sabitlendiğinden bu maddelerin t değerleri analiz sonucunda çıktılarda gözükmemektedir.

3.3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Çalışması

Ölçeğin güvenirliliği için her bir faktöre ve ölçeğin geneline ilişkin maddelerin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları Tablo 3.3.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Faktörlerin Alfa Güvenirlik Katsayıları

	Uygulama Faktörü	Müdahale Faktörü	Engelli Öğretimi Faktörü	Ölçeğin Geneli
Madde Sayısı	4	4	5	27
Cronbach α	.89	.96	.90	.98
	Öğretim Faktörü	Değerlendirme Faktörü	Teknoloji Kullanımı Faktörü	
Madde Sayısı	5	5	4	
Cronbach α	.94	.94	.89	

Tablo 3.3.'e göre Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları Uygulama faktörü için .89 olarak, Müdahale faktörü için .96 olarak, Engelli Öğretimi faktörü için .90 olarak, Öğretim faktörü için .94 olarak, Değerlendirme faktörü için .94 olarak ve Teknoloji Kullanımı faktörü için .89 katsayısı ile kabul edilebilir güvenirlilikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu da ölçeğin tüm faktörleri için kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa

sahip olduğu söylenebilir. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğinin geneline ilişkin için 27 maddenin .98 düzeyinde güvenilirlik katsayısına sahip olduğu, yani ölçeğın geneline ilişkin çok yüksek düzeyde iç tutarlık katsayısına ulaştığı görölmektedir. Bu sonuçlara göre araştırma için kullanılan ölçeğın güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizinde SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır. Öncelikle veri analizi için kullanılacak yöntemin parametrik veya nonparametrik yöntemlerden hangisi olmasına karar vermek gerekmektedir. Bu amaçla veri setinde uç değer olup olmadığı, verilerin normal dağılıp dağılmadığı, test varyanslarının homojenliği gibi durumlar kontrol edilmiştir.

Elde edilen verilerin uç değer içerip içermediği kontrol etmek için Z puanları hesaplanmış ve bu puanların -3 ile +3 aralığından büyük bir sapma göstermediği belirlenmiştir. Bu nedenle veri setinde uç değer olan bir veri olmadığına karar verilmiştir. 361 kişiye uygulanan beden eğitimi özyeterlik ölçeğinin alt boyutları ve genelinden elde edilen ortalama puanların çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 aralığında değıştiği görölmektedir. Normallik varsayımının bir ölçüsü olarak çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 aralığında olmasının kabul edilebileceği ifade edilmektedir (Morgan, Leech, Gloeckner & Barrett, 2004: 50. Levene homojenlik testine ait dağılım incelendiğinde Levene İstatistiği $p > .05$ 'e göre puan dağılımına ait test varyanslarının homojen dağıldığı yani homojenlik varsayımının sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeklere ait elde edilen puan dağılımının sürekli ve eşit aralıklı ölçek düzeyinde olduğu görölmektedir. İki örneklemin (grup) birbirinden bağımsız olması, bağımlı değışkenlerin aralık veya oran ölçek düzeyinde ölçölmüş olması, normallik ve homojenlik varsayımlarının sağlanması parametrik test varsayımlarını karşılamaktadır (Köklü, Büyüköztürk & Bökeoğlu, 2007: 152-161).

Öncelikle beden eğitimi öğretmenlerin ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların dağılımlarına ilişkin betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum değer ve maksimum değer) hesaplanmıştır. Beden Eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetlerine ve görev yaptıkları okul türüne göre ölçeğin alt boyutlarından ve genelinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bağımsız örneklem için t-testi (Independent-Samples t-Test) ile bakılmıştır. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ve yaşlarına göre ise ölçeğin alt boyutları ve genelinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığı ise tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılarak incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizinde anlamlı bir farklılık çıkması durumunda ise post hoc testlerinden Tukey kullanılmıştır. Amerikan Psikoloji Derneği'ne [APA] (2001) göre hesaplanan etki büyüklükleri, p anlamlılık değerleri ile raporlanması gereken oldukça önemli bir istatistiktir. Bu açıdan bu çalışmada etki büyüklükleri de hesaplanmıştır. (p değeri 0.05 düzeyinde alınmıştır.)

IV. BÖLÜM

4. Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında ulaşılan verilere ve tartışmalara yer verilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular ve bunlara ait yorumlar alt problemler başlıkları altında aşağıda sunulmuştur.

4.1. Bulgular

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin istatistiksel analizi sonucu elde edilen bulgular alt problemlere göre sırasıyla verilmiştir.

Öncelikle beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri belirlenmiştir.

Tablo 4.1. Öğretmenlerin Beden Eğitimi Öz-yeterlik Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	Minimum	Maximum	$\bar{X}$ (Ortalama)	SS
Uygulama	361	5.00	40.00	31.99 (8.00)	6.14
Müdahale	361	4.00	40.00	35.07 (8.77)	6.15
Engelli Öğretimi	361	10.00	50.00	37.83 (7.57)	8.39
Öğretim	361	5.00	50.00	43.53 (8.71)	7.39
Değerlendirme	361	6.00	50.00	41.91 (8.38)	7.63
Teknoloji Kullanımı	361	5.00	40.00	34.09 (8.52)	6.21
Toplam	361	35.00	270.00	224.43 (8.31)	37.46

Tablo 4.1. incelendiğinde Beden Eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi öz-yeterlik düzeylerine ait betimsel istatistiklerin sunulduğu görülmektedir.

“Uygulama” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=31.99$ (SS=6.14) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.00 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre uygulama alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Müdahale” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 4.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=35.07$ (SS=6.15) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.77 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre müdahale alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Engelli Öğretimi” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 10.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=37.83$ (SS=8.39) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 7.57 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre engelli öğretimi alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Öğretim” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=43.53$ (SS=7.39) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.71 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre öğretim alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Değerlendirme” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 6.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=41.91$ (SS=7.63) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.38 olduğu

belirlenmiştir. Bu değere göre değerlendirme alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Teknoloji Kullanımı” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=34.09$ (SS=6.21) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.52 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre teknoloji kullanımı alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği'nin tamamına ilişkin minimum değer 35.00 ve maksimum değer 270.00 olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=224.43$ (SS=37.46) olduğu ve bu puanın faktörü oluşturan madde sayısına (27) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.31 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.1. Birinci alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.2. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p	Etki Büyüklüğü
Uygulama	Kadın	136	30.95	6.78	2.54	359	.012*	.13
	Erkek	225	32.63	5.63				
Müdahale	Kadın	136	33.83	7.12	3.02	359	.003*	.16
	Erkek	225	35.83	5.36				
Engelli Öğretimi	Kadın	136	36.20	8.94	2.90	359	.004*	.15
	Erkek	225	38.82	7.90				
Öğretim	Kadın	136	42.01	8.18	3.06	359	.002*	.16
	Erkek	225	44.44	6.72				
Değerlendirme	Kadın	136	40.75	8.28	2.26	359	.025*	.12
	Erkek	225	42.61	7.14				
Teknoloji Kullanımı	Kadın	136	32.76	6.64	3.20	359	.001*	.17
	Erkek	225	34.90	5.80				
Toplam	Kadın	136	216.51	41.56	3.16	359	.002*	.16
	Erkek	225	229.22	33.96				

p<.05

Tablo 4.2.'de beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. “Uygulama” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.54$, $p = .012 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin uygulama alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların uygulama alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.13) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Müdahale” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.02$, $p = .003 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin müdahale alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların müdahale alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Engelli Öğretimi” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.90$, $p = .004 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin engelli öğretimi alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların engelli öğretimi alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.15) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Öğretim” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.06$, $p = .002 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin öğretim alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların öğretim alt faktörü

puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Değerlendirme” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.26$, $p = .025 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin değerlendirme alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların değerlendirme alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.12) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Teknoloji” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.20$, $p = .001 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin teknoloji alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların teknoloji alt faktörü puanlarına ait etki büyüklüğüne (.17) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamına ilişkin elde edilen puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.16$, $p = .002 < .05$). Bu farklılığın erkek öğretmenler lehine olduğu tespit edilmiştir. Grupların toplam ölçek puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

4.1.2. İkinci alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.3. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	SS	F ₍₃₋₃₅₇₎	p
Uygulama	1-3 Yıl	115	31.65	6.43	.741	.528
	4-6 Yıl	85	31.95	5.98		
	7-9 Yıl	49	31.35	7.40		
	10 ve Üzeri	112	32.66	5.31		
Müdahale	1-3 Yıl	115	35.28	6.12	.320	.811
	4-6 Yıl	85	35.16	5.66		
	7-9 Yıl	49	34.29	8.20		
	10 ve Üzeri	112	35.14	5.52		
Engelli Öğretimi	1-3 Yıl	115	37.50	8.30	.263	.852
	4-6 Yıl	85	37.65	8.37		
	7-9 Yıl	49	37.61	10.38		
	10 ve Üzeri	112	38.41	7.57		
Öğretim	1-3 Yıl	115	43.50	7.55	.494	.687
	4-6 Yıl	85	43.56	6.63		
	7-9 Yıl	49	42.45	9.37		
	10 ve Üzeri	112	43.99	6.81		
Değerlendirme	1-3 Yıl	115	41.84	7.81	.133	.941
	4-6 Yıl	85	41.71	6.84		
	7-9 Yıl	49	41.59	9.16		
	10 ve Üzeri	112	42.27	7.38		
Teknoloji Kullanımı	1-3 Yıl	115	34.33	6.08	1.101	.349
	4-6 Yıl	85	33.98	6.12		
	7-9 Yıl	49	32.69	7.64		
	10 ve Üzeri	112	34.55	5.69		
Toplam	1-3 Yıl	115	224.10	37.92	.414	.743
	4-6 Yıl	85	224.01	34.74		
	7-9 Yıl	49	219.98	48.60		
	10 ve Üzeri	112	227.03	33.53		

p<.05

Tablo 4.3'te beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt altı faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara bakıldığında genel olarak en yüksek ortalamaya mesleki kıdem süresinin en fazla olduğu öğretmen grubunun sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak mesleki kıdem sürelerine göre gruplandırılan öğretmenlerin hiçbir alt boyutta ve ölçeğin tamamındaki ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır (p>.05). Bundan dolayı etki büyüklükleri hesaplanmamış ve post hoc testleri gerçekleştirilmemiştir.

4.1.3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin yaş değişkenine göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.4. Öğretmenlerin Yaş Değişkenine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	$\bar{X}$	SS	$F_{(2-358)}$	p	Etki Büyüklüğü	Post Hoc
Uygulama	23-29	125	32.39	5.65	2.60	.076	-	
	30-36	142	31.11	7.19				
	37 ve Üzeri	94	32.81	4.78				
Müdahale	23-29	125	35.42	5.26	1.57	.209	-	
	30-36	142	34.37	7.50				
	37 ve Üzeri	94	35.67	4.80				
Engelli Öğretimi	23-29	125	38.26	7.69	1.50	.224	-	
	30-36	142	36.90	9.42				
	37 ve Üzeri	94	38.66	7.53				
Öğretim	23-29	125	43.97	6.05	2.97	.053	-	
	30-36	142	42.40	9.10				
	37 ve Üzeri	94	44.64	5.78				
Değerlendirme	23-29	125	42.42	6.68	1.73	.178	-	
	30-36	142	40.99	8.86				
	37 ve Üzeri	94	42.62	6.70				
Teknoloji Kullanımı	23-29	125	34.78	5.19	3.89	.021*	.15	1>2
	30-36	142	32.97	7.46				
	37 ve Üzeri	94	34.88	5.09				
Toplam	23-29	125	227.25	31.38	2.81	.062	-	
	30-36	142	218.74	45.74				
	37 ve Üzeri	94	229.28	29.39				

p<.05 kategoriler: 23-29=1; 30-36=2; 37 ve Üzeri=3

Tablo 4.4'te beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt altı faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin yaş değişkenlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)}= 3.89$, $p=.021<.05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X}=34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X}=32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu faktördeki etki büyüklüğünün ise düşük

düzeyde olduğu belirlenmiştir. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların ortalaması arasında yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.1.4. Dördüncü alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin çalıştıkları okul türüne göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.5. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türüne Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Okul Türü	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p
Uygulama	Ortaokul	196	31.49	6.53	1.76	358	.079
	Lise	164	32.63	5.59			
Müdahale	Ortaokul	196	34.80	6.65	1.03	358	.305
	Lise	164	35.46	5.46			
Engelli Öğretimi	Ortaokul	196	37.62	8.56	0.59	358	.556
	Lise	164	38.15	8.18			
Öğretim	Ortaokul	196	43.32	8.04	0.66	358	.512
	Lise	164	43.83	6.53			
Değerlendirme	Ortaokul	196	41.61	7.98	0.86	358	.392
	Lise	164	42.30	7.20			
Teknoloji Kullanımı	Ortaokul	196	33.82	6.77	0.98	358	.326
	Lise	164	34.46	5.47			
Toplam	Ortaokul	196	222.66	40.61	1.06	358	.292
	Lise	164	226.84	33.20			

Tablo 4.5 incelendiğinde beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin t testi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamından lisede çalışan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha yüksek ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$). Bundan dolayı da etki büyüklükleri hesaplanmamıştır.

V. BÖLÜM

5. Tartışma

Yapılan çalışmanın amacı; beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, mesleki kıdem, yaş ve görev yapılan okul türü açısından incelenmesi ve bunu yaparken de konu bilgisi, bilimsel bilgileri uygulama, öğrencilerin beceri düzeylerindeki farklılıklara müdahale, engelli öğrencilerin öğretimindeki uygulama, öğrenme öğretmen süreçlerindeki öğretim, değerlendirme, teknolojiyi kullanma alanlarında öğretmenlerin öz-yeterliklerinin belirlenerek bu alanların ortak katkısıyla beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliğini tespit etmektir.

Beden Eğitimi Öz-yeterlik ölçeği toplamına bakıldığında öz-yeterlik düzeyinin uygulama, müdahale, engelli öğretimi, öğretim, değerlendirme ve teknoloji alt boyutlarında yüksek olduğu tespit edilmiştir. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği'nin tamamına ilişkin minimum değerin 35.00 ve maksimum değerin 270.00 olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=224.43$ (SS=37.46) olduğu ve bu puanın 27 madde sayısına bölünmesi ile elde edilen ortalama 8.31 olarak belirlenmiştir. Bu değere göre öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Bu alanda yapılan çalışmalara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliğini ölçme aracı olarak sadece onlar için geliştirilen ölçeklerin az olması ayrıca yapılan çalışmalarda beden eğitimi alanında diğer alanlara oranla daha az çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışma farklı öz-yeterlik ölçekleri ile yapılan araştırmalar ile benzerlik göstermektedir. Kangalgil'in (2014) beden eğitimi öğretmenlerinin özel alan yeterliliklerini incelediği çalışmada öğretmen yeterliliklerine katılma puanları, yeterliliklere sahip olmalarına oranla yüksek çıkmıştır. Mirzeoğlu, Aktağ ve Boşnak

(2007) yılında yapmış olduğu çalışmada beden eğitimi öğretmeni, beden eğitimi öğretmeni adayları ve öğretim elemanlarının yeterliliklerini, öğretim yöntemi, sınıf yönetimi ve öğrenci katılımı açısından karşılaştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre beden eğitimi öğretmenleri kendilerini tüm boyutlarda yeterli olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Ünlü, Sünbül ve Aydos (2007) beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliliğini belirlemek amacıyla bir ölçme aracı geliştirmişlerdir. Ölçme aracı, Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim, Öğrenciyi Tanıma, Öğrenme ve Öğretme Süreci, Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme, Okul - Aile ve Toplum İlişkileri, Program ve İçerik Bilgisi olmak üzere toplam 6 boyuttan oluşmuştur. Yılmaz, Yılmaz ve Türk (2010), Nevşehir ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerin öz yeterliliklerini incelediği çalışmada öğretmenlerin yeterlilik düzeyini yüksek bulmuştur. Koparan, Öztürk ve Korkmaz (2011) mesleki deneyim arttıkça öz yeterliliğin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliği ile ilgili diğer çalışmalar daha çok aday öğretmenler üzerine araştırmalardır (Sandıkçı, 2011; Seçkin ve Başbay, 2013; Varol, 2007; Eroğlu, 2011).

Bu çalışmanın birinci alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliliklerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Elde edilen araştırma bulgularına göre Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamına ilişkin puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlilik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.16, p = .002 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin beden eğitimi öz-yeterliliğinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlilik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir.

Uygulama alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenleri öz-yeterlilikleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. ($t_{(359)} = -2.54, p = .012 < .05$).

Müdahale alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.02, p=.003<.05$). Buna göre erkek öğretmenlerin müdahale alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Engelli Öğretimi alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -2.90, p=.004<.05$).

Öğretim alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlikleri kadın beden eğitimi öğretmenlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.06, p=.002<.05$).

Değerlendirme alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri yüksek bulunmuş, buna karşın düşük düzeyde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -2.26, p=.025<.05$).

Teknoloji alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.20, p=.001<.05$).

Literatür tarandığında cinsiyet değişkenine göre sonuçların farklılaştığı görülmektedir. Kalssen ve Chiu 2010, Ünlü 2008 çalışma sonuçları bu araştırma sonuçları ile paralellik göstermiş ve erkek öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin kadın öğretmenlerden yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Yine Mirzeoğlu, Aktağ ve Boşnak 2007 yaptıkları çalışmada erkek öğretim elemanlarının kadın öğretim elemanlarına göre daha yüksek yeterlikte olduğu bulunurken Kafkas ve diğerleri 2010, erkek beden eğitimi öğretmen adaylarının kadınlara göre öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bununla birlikte Aktağ, Mirzeoğlu 2011, Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011, Saracaloğlu ve diğerleri 2012, Altuntaş, Kul ve Karataş 2016, Nakip

2015, Seçkin ve Başbay 2013, Öksüzoğlu 2009 yaptıkları çalışmalarda öz-yeterlik ile ilgili cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Yanık 2017’de öğretmen adayları üzerine yaptığı öz-yeterlik çalışmasında, Türk 2009, Yılmaz, Yılmaz ve Türk 2010, Karaçam, Pulur 2016’da yaptıkları çalışmada kadın öğretmenlerin öz-yeterlikleri erkek öğretmenlerin öz-yeterliklerine göre yüksek bulunmuş ve bu çalışma ile çeliştiği belirlenmiştir.

Bu çalışmada erkekler lehine sonuçların bulunmasının nedeni yeterlik algısının tamamen kişinin kendisini algılaması ile ilgili olduğu, öğretmenlerin kullandıkları başa çıkma yöntemleri, sosyal becerileri gibi özelliklerin kadın öğretmenler ile erkek öğretmenlerin öz-yeterliklerini belirlemede etkili olabileceği şeklinde açıklanabilir. (Ünlü, 2008) Ayrıca yapılan çalışmalarda tüm branşlardan öğretmenlerin olduğu, çalışmaların genel öğretmen öz-yeterliğini ölçtüğü, bu çalışmada ise sadece beden eğitimi öğretmenleri için geliştirilen öz-yeterlik ölçeği kullanıldığından dolayı sonuçların farklılık gösterdiği söylenebilir. Bununla birlikte erkek beden eğitimi öğretmenlerinin lehine çıkan sonuç, sadece İstanbul ilini kapsayan bir çalışma olduğundan İstanbul’ daki hayat şartlarının, ulaşımın, gelişmişlik düzeyinin, Türkiye’ nin her kesiminden öğrencinin olduğunun ve günlük hayatın yorgunluğunun mesleğe yansıtılmasının kadın beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik hayatlarını erkeklerden daha fazla olumsuz etkileyip öz-yeterliklerinde azalmaya sebep olmuş olabilir.

Çalışmanın ikinci alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinde mesleki kıdeme göre farklılık olup olmadığıdır.

Ölçeğin alt faktörlerinden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara bakıldığında genel olarak en yüksek ortalamaya mesleki kıdem süresinin en fazla olduğu öğretmen grubunun sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak mesleki kıdem sürelerine göre gruplandırılan öğretmenlerin hiçbir alt boyutta ve ölçeğin tamamındaki ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Literatür tarandığında, Saracaloğlu ve diğeri 2012 yaptıkları çalışmada mesleki kıdem değişkeninde anlamlı farklılık bulunmazken; Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011 çalışma yılı arttıkça öz-yeterlik düzeyinin yükseldiği, Tschannen – Moren ve Woolfolk-Hoy 2007 deneyimli öğretmenlerin öz-yeterliklerinin güçlü olduğu ve Ünlü 2008 kıdem yılı arttıkça öz-yeterliğin arttığını tespit etmiştir.

Yapılan çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre öz-yeterlikleri incelendiğinde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bunun nedeni olarak ölçeğin katılımcılara internet üzerinden gönüllülük esas olacak şekilde dağıtılmıştır. Geri dönen katılımcıların 1-3 ve 10 ve üzeri yıl üzerinde yoğunlaştığı görülmüş, 10 ve üzeri yıl görev yapan öğretmenler tecrübeli öğretmen kategorisinde olmuştur. Ölçeğin alt faktörleri ortalamalarına bakıldığında müdahale alt faktörü hariç tecrübeli öğretmenlerin öz-yeterlikleri genel olarak diğer kategorilerden yüksek çıkmıştır.

Bu çalışmanın üçüncü alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin yaş aralıklarına göre farklı olup olmadığıdır. Ölçeğin alt boyutlarından yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)} = 3.89, p = .021 < .05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X} = 34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X} = 32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların ortalaması arasında yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Çalışmalar incelendiğinde Türk 2009, yaş değişkeninde anlamlı farklılık bulunmazken; Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011, 31-36 yaş aralığındaki Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öz-yeterliklerini diğer yaş aralıklarında bulunan beden eğitimi öğretmenlerine göre yüksek bulunmuştur. Araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilmesi ölçeği cevaplayan öğretmenlerin yaş aralıklarının benzer olmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmada yaş ve mesleki kıdem değişkeninin paralel olduğu görülmüştür. 30-35 yaş grubu öğretmenlerin öz-yeterlik düzeyleri diğer yaş grubu ve bu yaşlara denk gelen deneyime göre yüksek çıkmıştır. (Koparan Öztürk Korkmaz 2010, Saracaloğlu ve diğ. 2012) Araştırmanın örneklem grubuna bakıldığında aynı yaş ve deneyime sahip Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri diğer araştırmalar ile paralellik göstermiştir.

Çalışmanın dördüncü alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin görev yaptıkları okul düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Ölçeğin alt faktörlerinden ve ölçeğin tamamından lisede çalışan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha fazla ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Bununla birlikte Saracaloğlu ve diğerleri (2012) lisede görev yapan öğretmenlerin öz-yeterliklerini strateji kullanımı boyutunda yüksek bulunurken, ölçeğin toplamı incelendiğinde lisede görev yapan öğretmenlerin puanlarının yüksek olduğu fakat anlamlı düzeyde farklılık olmadığına rastlanmıştır. Bu sonuçlar yapılan çalışmayı destekler niteliktedir. Ünlü (2008) yaptığı çalışmada anlamlı farklılık bulunmazken; Türk (2009) ve Yılmaz, Yılmaz ve Türk (2010) yaptıkları çalışmalarda ortaöğretimde çalışan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin ilköğretimde çalışan öğretmenlere kıyasla daha yüksek öz-yeterlik gösterdikleri tespit edilmiştir.

Literatür tarandığında sonuçların farklı olması öğretmenlerin yaşadıkları yerlerden kaynaklandığı söylenebilir. (Türk 2009) Aynı zamanda ortaokul ve lise programlarının içerik olarak farklılık göstermesi, öğrenci özellikleri bakımından okul düzeylerinin birbirinden ayrılmasının öğretmenlerin yeterlik algıları üzerinde etkili olduğu düşünülebilir. Liselerde üniversite sınavına hazırlanmanın etkisinden dolayı beden eğitimi dersleri öğrencilerin daha çok ders dışı aktiviteler yaptığı, stres atmasına ortam hazırladığı, eğlenebilecekleri şekilde organize edildiğinden daha verimli

geçmektedir. Aynı zamanda lise öğrencileri branşlaşmayı gerçekleştirdiklerinden beden eğitimi dersinden beklentilerini ve isteklerini bilen öğrenciler olması dolayısıyla bu durumun beden eğitimi öğretmenin dersi planlamasında olumlu etki sağlayacağı söylenebilir. Bu sebeple liselerde görev yapan öğretmenlerin öz-yeterliğinin ortaokulda görev yapan öğretmenlere göre yüksek olduğu söylenebilir.

VI. BÖLÜM

Bu bölümde araştırma sonuçlarına bakılarak aşağıda belirtilen öneriler sunulmuştur.

6. Sonuç ve Öneriler

6.1. Sonuç

1. Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamı ve alt faktörlerine ilişkin elde edilen puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek öğretmenler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=.002<.05$).

2. Ölçeğin alt faktörleri ve ölçeğin tamamından alınan puanlara bakıldığında mesleki kıdem süresi 10 ve üzeri yıl olan öğretmenlerin beden eğitimi öz-yeterlik ortalamalarının diğer gruplara göre yüksek olduğu bulunmuş fakat anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. ($p>.05$).

3. Ölçeğin yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)}= 3.89$, $p=.021<.05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X}=34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X}=32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların

ortalaması arasında yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. ($p>.05$).

4. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamına bakıldığında lisede görev yapan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha fazla ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

6.2. Öneriler

6.2.1. Araştırma ile ilgili öneriler

- Araştırmanın nicel yapılmasına karşın, alt boyutlar gözlem yoluyla değerlendirilip nitel araştırma da eklenerek daha detaylı bir çalışma yapılabilir.

6.2.2. İleriki araştırmalar ile ilgili öneriler

- Farklı kuramsal yapısı olan farklı alt problemlerle öz-yeterlik çalışılabilir. (Medeni durum, okulların fiziki şartları vb.)
- Beden eğitimi öğretmenlerinin özel okul ve devlet okulunda görev yapma durumları değişkenine göre incelenebilir.
- Her ilin bulunduğu coğrafi bölge, fiziki şartlar, kültürel özellikleri içine alan daha kapsamlı boyutta çalışmalar yapılabilir.
- Bu çalışma beden eğitimi öğretmen adaylarının da içine alacak şekilde daha büyük bir örneklem grubunda yapılabilir.
- Beden eğitimi dersine katılım ve öğrencilerin spora ilgisinin yaygınlaştırılması için beden eğitimi dersi uygulamalı olduğundan ve konu

alanı bilgisine ihtiyaç duyulduğundan hizmet içi eğitimler uygulamalı şekilde planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aktağ, I. ve Walter, J. (2005). Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlik Duygusu. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2005, III(4), 127-131.
- Aktağ, I. (2011). Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Öğretmen Yeterliği Üzerine Etkisi. *Hacettepe J. of Sport Sciences*, 2011, 22(1), 13-24.
- American Psychological Association (2001). *Publication Manual of the American Psychological Association* (5th ed.). Washington, DC: Author.
- Aracı, H. (1999). *Okullarda Beden Eğitimi*, 3. Baskı, Bağırđan Yayınevi, Ankara.
- Ashton, P.T, Webb R. B. (1986). *Making a Difference: Teachers' Sense of Efficacy and Student Achievement*. New York: Longman.
- Askar, P. ve Umay, A. (2002). İlköğretim Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Bilgisayarla İlgili Öz-yeterlilik Algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1-8.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A social Cognitive Theory*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice- Hall, Inc.
- Bandura, A. (1997). *Self Efficacy: The Exercise of Control*. W.H Freeman, New York.
- Başaran İ.E. (1980). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Beden Eğitimi Öğretmeni Ders İçi ve Ders Dışı Çalışmaları Rehberi (2000).

- Büyükkaragöz, S.S., Mustafa, C.M., Yılmaz, H. ve Pilten, Ö. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Konya: Mikro Basım Yayım Dağıtım.
- Can, A. (2014). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi 2*. Baskı. Ankara: Pegem.
- Cohen, J. (1992). Statistical Power Analysis. *Current Directions in Psychological Science*, 1(3), 98- 101.
- Cole, D. A. (1987). Utility of confirmatory factor analysis in test validation research. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 584-594.
- Çoban, B. ve Turan, M. (2006), Öğrenci Görüşlerine Göre İdeal Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri: Ölçek Geliştirme Çalışması.
- Demirhan, G., Açıkada, C. ve Altay, F. (2001). Students perceptions of physical education teacher qualities. *Journal of the International Council for Health, Physical Education, Recreation, Sport and Dance*, 37 (3), 16-18.
- Demirhan, G. (2003). Dünyada Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yeterlikleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*.
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen Adaylarının Özyeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36, 159.
- Friedman, E.D.(1983). The Pupils Image of the Physical Education Teacher and Suggestions for Changing Attitudes in Teacher Training. *International Journal of Physical Education*, 20 (2),15-18.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel.

Kline, R. B. (2005). Principles and Practice of Structural Equation Modeling (2nd Edition ed.). *New York: The Guilford Press.*

Koç, M. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Öz-yeterlik Algıları ve Yapılandırmacı Öğrenme Ortamı Oluşturma Becerilerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 240-255.

Koparan, Ş., Öztürk, F., Haşıl Korkmaz, N. (2011). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özyeterlik ve Beden Eğitimi Öğretmeni Yeterliğinin İncelenmesi. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğrt. Kongresi, 2011, *Van/YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*, 52-61.

Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. ve Bökeoğlu, Ç. Ö. (2007). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*, Ankara: Pegem.

Kuş, B. B. (2005). Öğretmenlerin Bilgisayar Öz-Yeterlik İnançları ve Bilgisayar Destekli Öğretime Yönelik Tutumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Küçük (2012). Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı Öğrencilerinin İletişim ve Problem Çözme Becerileri. *Gefad*, 32, 33-54.

Laminack, L.L. ve Long, B.M. (1985). What Makes a Teacher Effective: Inside From Preservice Teachers. *Clearing House*, 58, 268.

Martin, Mc Couphty, Hopdes-Kulinmand Cothron (2008)

Milli Eğitim Bakanlığı MEB. www.meb.gov.tr, 2008

- Mirzeğlu, D., Aktağ, I. ve Boşnak, M. (2007). Beden Eğitimi Öğretmeni, Öğretmen Adayı ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Mesleki Yeterlik Duygusunun Karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 18, 109.
- Morgan, G. A., Leech, N. L., Gloeckner, G. W. ve Barrett, K. C. (2004). SPSS for introductory statistics: Use and interpretation. Psychology Press.
- Nakip, C. (2015). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Öz-yeterlik İnançları ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi I*. Eskişehir Kaan Kitapevi
- Özdemir S, ve Yalın, İ.H. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Pan, Y. (2012). The development of a teachers' self-efficacy instrument for high school Physical Education teacher. *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*, 6.
- Pan, Y., Chou, H. ve Hsu, W. (2013). Teachers Self-Efficacy and Teaching Paractices In The Health and Physical Education Curriculum In Taiwan. *Social Behavior and Personality*.
- Ramezaninejad, R., Hemmatinejad, M. ve Hemmatinejad, M. (2011). The Relationship Between the Self- Efficacy of Physical Education Teachers and Styles of Physical Education Classroom Management. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*.

- Saçlı ve diğ. (2009). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kişisel Nitelikleri. *Spor Bilimleri Dergisi, Hacettepe J of Sport Sciences*, 145-151
- Saracaloğlu ve diğ. (2012). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-yeterlik İnançları ve Denetim Odaklarının İncelenmesi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 54-56
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*.12. Baskı. Gazi Kitabevi: Ankara.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Temel, C. ve Avşar, P. (2008). *İlköğretim Beden Eğitimi 1-8. Sınıflar Öğretmen Kitabı*. Ankara: MEB.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. (2. baskı), *Türk Psikologlar Derneği Yayını*, Ankara.
- Tschannen-Moran M. ve Woolfolk-Hoy A. (2001). Teacher efficacy: Capturing an Elusive Concept. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- Tschannen-Moran M. ve Woolfolk-Hoy A. (2002). Annual Meeting of the American Educational Research Association: The Influence of Resources and Support on Teachers' Efficacy Beliefs. New Orleans.
- Türk, N. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleklerine İlişki Öz-yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Ünlü, H., Sünbül, M. ve Aydos, L. (2008). Beden Eğitimi Öğretmenleri Yeterlik Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 23-33.

Ünlü, H. ve Aydos, L. (2010). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yeterlikleri Üzerine Bir Derleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 187.

Woolfolk A.E. ve Rosoff, Hoy WK. (1990). Teachers' Sense of Efficacy and Their Beliefs About Managing Students. *Teaching and Teacher Education*, 6, 137-148.

Yalçın H. F. (1995). *Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı*. 2. Baskı Ankara

EKLER

Ek-1. Araştırma İzin Belgesi

Ek-2. Beden Eğitimi Öğretmenliği Öz-yeterlik Ölçeği

Ek-3. BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni

EK -1 ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ

Gmail - permission https://mail.google.com/mail/u/0/?ui=2&ik=0ab7d2de99&view=pt&...

Isil Aktag <iaktag@gmail.com>

---

permission
2 messages

Isil Aktag <iaktag@gmail.com> Fri, Mar 15, 2013 at 2:23 PM
To: Charlotte.Humphries@selu.edu

Hi Dr. Humphries,
My name is İŞİL AKTAG. I am associate professor at Abant İzzet Baysal University in Turkey. Recently I saw your article (development of physical education teaching efficacy scale) at Measurement in Physical Education and Exercise Science.If you give your permission to me I would like to use this scale. I will translate this to Turkish and use it both physical education teachers and student teachers.I do have some questions regarding with scale:
did you use Likert scale and what was the interval of it.(1 to 10 -absolutely not to absolutely) ?
Also as far as I understand the higher the score(MEAN) the higher the efficacy level of teachers.(am I correct)
Did you use total score as a result or did you evaluate each factor separately?
I appreciate if you answer my questions and give your permission to use scale.
--
İSİL AKTAG
AIBU-BOLU
SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION
PHYSICAL EDUCATION AND TEACHING DEPARTMENT
TURKEY
iaktag@gmail.com

Charlotte Humphries <charlotte.humphries@selu.edu> Fri, Mar 15, 2013 at 6:41 PM
To: Isil Aktag <iaktag@gmail.com>

You are welcome to use the instrument, and I look forward to seeing your results. You are correct; 1 is absolutely not and 10 is absolutely positive, so higher scores reflect higher efficacy. We keep the factor scores separate, as the more recent research on efficacy suggests that efficacy is so specific.
Best wishes,
Charlotte Humphries
[Quoted text hidden]
--
Charlotte Humphries, Ph.D.
Associate Professor of Kinesiology and Health Studies
Southeastern Louisiana University
(985) 549-5255

Ek-3. BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Ayşegül AKSAY BEGEÇ
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi Öğretmenliği ABD

Sayın **Ayşegül AKSAY BEGEÇ**,

“**Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özyeterliği**” İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2019/98) kurulumuzun 26.03.2019 tarihli ve 2019/03 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

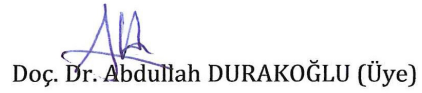

Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

Prof. Dr. Mehmet ERYİĞİT (Üye)

Prof. Dr. Altay EREN (Üye)

Doç. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)

Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

Doç. Dr. Abdullah DURAKOĞLU (Üye)

Av. Zuhale Demirci (Üye)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ayşegül AKSAY BEGEÇ

Doğum Yeri ve Yılı : Bolu/1987

Yabancı Dili : İngilizce

İlköğretim : Bolu Sakarya İlköğretim Okulu

Lise : Bolu Canip Baysal Lisesi (YD)

Üniversite : Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans : Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

Çalışma Hayatı : 2010 yılından bu yana Milli Eğitim Bakanlığında Beden Eğitimi Öğretmeni

İletişim Adresleri:

E-mail: aysegulbegec@gmail.com

Tel. : 0538 459 1659

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZ-YETERLİK DÜZEYLERİNİN
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ
(İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Ayşegül AKSAY BEGEÇ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ

BOLU, TEMMUZ, 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Ayşegül AKSAY BEGEÇ tarafından hazırlanan “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (İstanbul İli Örneği)” adlı çalışma, jürimiz tarafından Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı, Beden Eğitimi Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. (02.07.2019)

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Gülsen ÖZCAN
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Müberra ÇELEBİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

Prof. Dr. Türkan ARGON
Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü 7.

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum, “**Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 10/06/2019

Ayşegül AKSAY BEGEÇ

Biricik Kızım Ada' ya, Canım Eşim Onur'a ve
Çok Sevgili Annem, Babam ve Kardeşlerime;

TEŞEKKÜR

Lisans ve lisanüstü eğitimimde bana yardımlarını esirgemeyen, her konuda rehber olan, tez konumun seçiminde ve karar verme sürecinde bilgi ve deneyimleriyle bana katkıda bulunan, tez yazımı sürecinde uzun yıllar başını ağrıttığım, sabırla, anlayışla bana güvenen, destek veren saygıdeğer tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Işıl Aktağ'a

Tez jürimde olmayı kabul eden değerli öğretmenlerim Dr. Öğr. Üyesi Müberra Çelebi ve Dr. Öğr. Üyesi Gülsen Özcan'a

Lisansüstü eğitimi almam konusunda beni destekleyen, bu zorlu süreçte ilgi ve anlayışıyla yanımda olan, bana güvenen ve inanan, öngörülerıyla hayatıma ışık tutan annem Ulviye Aksay ve babam Hasan Aksay'a

Gerek iş gerek özel hayatımda olduğu gibi yüksek lisans dönemimde de her konuda ilgi ve desteğini hissettiğim her anımda hep yanımda olan eşim Onur Begeç'e

Tezimin bitiş aşamasında teşvik ve desteğini esirgemeyen arkadaşım Seda Acar'a sonsuz teşekkür ederim.

Ayşegül AKSAY BEGEÇ

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU	ii
ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
ÖZET	x
ABSTRACT.....	xii
I. BÖLÜM	
1. Giriş	1
1.1. Araştırmanın Amacı	4
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Problem Cümlesi	5
1.4. Alt Problemler	6
1.5. Sayıtlılar	6
1.6. Sınırlılıklar.....	6
1.7. Tanımlar	6
II. BÖLÜM	
2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür	8
2.1. Kuramsal temeller	8
2.1.1. Öğretmenlik Kavramı	8
2.1.2. Öz-yeterlik Kavramı	9
2.1.3. Beden Eğitimi Kavramı	12
2.1.4. Beden Eğitimi Öğretmenliği	12
2.1.5. Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri	13
2.1.6. Öğretmen Öz-yeterliği.....	14
2.1.7. Beden Eğitimi Öğretmen Öz-yeterliği	15
2.2. İlgili Literatür	16

III. BÖLÜM

3. Yöntem.....	22
3.1. Araştırmanın Modeli	22
3.2. Evren ve Örneklem.....	22
3.3. Veri Toplama Aracı.....	23
3.3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Geçerlik Çalışması.....	24
3.3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Çalışması	27
3.4. Verileri Analizi.....	28

IV. BÖLÜM

4. Bulgular	30
4.1. Bulgular	30
4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	32
4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	34
4.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	36
4.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	37

V. BÖLÜM

5. Tartışma	38
-------------------	----

VI. BÖLÜM

6. Sonuç ve Öneriler	45
6.1. Sonuç	45
6.2. Öneriler.....	46
6.2.1. Araştırma ile ilgili öneriler	46
6.2.2. İleriki araştırmalar ile ilgili öneriler	46

KAYNAKÇA.....	48
---------------	----

EKLER

EK 1: Araştırma İzin Belgesi	55
EK 2: Beden Eğitimi Öğretmenliği Öz-yeterlik Ölçeği	56
EK 3: BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni.....	58
ÖZGEÇMİŞ	59

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı	24
Tablo 3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin DFA' ya Ait Regresyon ve t Değerleri	27
Tablo 3.3. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Faktörlere Ait Alfa Güvenirlilik Katsayıları.....	27
Tablo 4.1. Beden eğitimi Öğretmenlerinin Öz-yeterlik Düzeylerine ilişkin Betimsel İstatistikler	30
Tablo4.2. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları	32
Tablo 4.3. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemlerine göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	35
Tablo 4.4. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yaş Değişkenine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	36
Tablo 4.5. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görev Yaptıkları Okul Türüne Göre Öz-yeterlik Düzeyi Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	37

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeğine Ait Path Diagramı.....	26
--	----

ÖZET

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZ-YETERLİK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ (İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ)

Aksay Begeç, Ayşegül

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ

Temmuz – 2019, xiii+ 59 Sayfa

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, mesleki kıdem, yaş ve görev yapılan okul türü açısından incelenmesi ve bunu yaparken de konu bilgisi, bilimsel bilgileri uygulama, öğrencilerin beceri düzeylerindeki farklılıklara müdahale, engelli öğrencilerin öğretimindeki uygulama, öğrenme öğretmen süreçlerindeki öğretim, değerlendirme, teknolojiyi kullanma alt boyutlarında öğretmenlerin öz-yeterliklerinin belirlenerek bu alanların öğretmenin beden eğitimi öz-yeterliliğini oluşturmaya katkısını tespit etmektir.

Araştırmaya İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan 225 erkek 136 kadın toplamda 361 beden eğitimi öğretmeni katılmıştır. Veri toplama olarak aracı 'Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği' kullanılmıştır. Veriler sadece internet üzerinden Beden Eğitimi Öğretmenleri dernek ve sosyal medya platformlarına dağıtılmış. Veriler gönüllülük esas alınarak toplanmıştır.

Araştırma verilerinin analizinde SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Analizlerde bağımsız değişkenler t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonuçları $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlikleri incelendiğinde cinsiyet değişkeninde erkekler lehine anlamlı farklılık bulunurken, yaş değişkeninde sadece teknoloji alt boyutunda 23-27 yaş aralığında diğer yaş gruplarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Bunun yanında görev yapılan okul türü değişkeninde tüm alt boyutlarda lisede görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ortaokulda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerine göre ortalama puanı yüksek iken anlamlı düzeyde farklılığa rastlanmamıştır. Yine mesleki kıdem değişkeninde öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi öğretmeni, öz-yeterlik, yaş, cinsiyet, mesleki kıdem

ABSTRACT**INVESTIGATION OF SELF-EFFICACY LEVELS OF PHYSICAL
EDUCATION TEACHERS ACCORDING TO VARIOUS VARIABLES
(THE SAMPLE OF ISTANBUL PROVINCE)**

Aksay Begeç, Ayşegül

Master Thesis

Physical Education Teaching Department

Field of Physical Education

Thesis Advisor: Assistant Professor Işıl AKTAĞ

July- 2019 xiii + 59 Pages

The aim of this research is to examine the level of self-efficacy of physical education teachers in terms of gender, teaching experience, age and type of school in which they are employed, and in doing so, subject knowledge, application of scientific knowledge, intervention in differences in skill levels of students, application in teaching of students with disabilities, teaching in teaching process, evaluation, use of technology to determine the self-efficacy of general teacher training in these areas.

A total of 361 physical education teachers participated in the study. Physical education self-efficacy scale was used to collect data. The data were distributed to physical education teachers' associations and social media platforms only over the internet. Data were collected on a voluntary basis.

SPSS statistics program was used to analyze the data. Analysis of independent variables t test and one way variance analysis were used. The results of the analysis were evaluated at $p < 0.05$ significance level.

When the self-efficacy of physical education teachers were examined, a significant difference was found in gender variable in favor of males and in age variable only a significant difference was found in technology sub-dimension. Physical education teachers who work in all sub-dimensions of high school in the sub-dimension of the duty type of duty in the school type have a high average score when compared to the physical education teachers working in middle school and no significant difference was found. No significant difference was found in teachers according to self-efficacy level experience.

Keywords: Physical education teacher, self-efficacy, age, gender, teaching experience

BÖLÜM I

1. Giriş

Günümüzde bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler her alanda olduğu gibi eğitim alanını da etkilemiş, bununla birlikte öğrenciler bilgiye daha kolay ulaşır hale gelmiştir. Geçmiş yıllarda eğitim- öğretim süreci öğretmen odaklıyken, öğrenci merkezli hale gelmiş, eleştiren, sorgulayan, tartışan, aktif öğrenciler yetiştirmek amaçlanmıştır. Öğretmen, öğrencilere bilgi, özgüven kazandırmak için rehber olabilmeli ve öğrencilerin öğrenmeleri için bireysel öğrenme yollarını kullanarak öğrencileri bu süreçte aktif olmaya teşvik etmelidir. Öğrenciye kazandırılmak istenen beceri ve bilgiler için öğretmenin kendini sürekli geliştirmeye açık olması, öğrenme öğretme sürecini öğrencilerin ilgi, beceri, tutum ve öğrenme kapasitelerine göre düzenleyebilmesi, konu alanı bilgisinin yüksek düzeyde olması gerekmektedir. Buradan hareketle öğretmenlere yüklenen görev ve beklentilere karşın öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin belirlenmesi önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterliğinin yüksek olması sınıf yönetimini, öğrencinin öğrenme düzeyini, öğrencinin etkin ve aktif oluşunu, akademik başarısını etkilediği söylenebilir. (Oktay 1991, akt. Nakip 2015)

Öz-yeterlik Bandura'ya göre “bireyin belli bir performansı gösterebilmesi için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kendi öz yargısıdır” (Senemoğlu, 2005). Bu yargı olumlu ise kişi, karşısına çıkan durumu kendini başarıya ulaştıracak etkinlikleri düzenleyerek yapacaktır ya da bu yargı olumsuz ise kişinin başaracağına ilişkin kaygı düzeyi artacaktır. (Senemoğlu 2005, akt. Aktağ 2011)

Bandura (1997) öz-yeterliğe sahip kişilerin; özel görevleri yapma, yüksek hedefler belirleme ve bu hedefleri uygulama, başarısızlık durumunda yılmama ve bulunduğu durumu kendi lehine çevirebilme gibi özellikleri olduğunu belirtmektedir.

Bununla birlikte öz-yeterliliğin, kişinin yeterliklerinin sayısı ile ilgili olmadığını, farklı şartlarda kişinin yapabileceklerine ilişkin inancıyla bağlantılı olduğunu ileri sürmektedir.

Öz-yeterlik inancı; bireyin doğrudan kendi yaşadıklarından, model alma yoluyla başkalarından edindiği deneyimlerden, kişinin sözel ikna kabiliyetinden, psikolojik durumlardan çıkarılan öznel yorumların meydana getirdiği durumudur. Bu durumlar her kişi için farklı olup, kişinin belirlediği noktaya göre derlenip kullanılır. (Bandura 1997)

Öz-yeterlik dört kaynaktan oluşmaktadır. Bunlar;

- 1- **Geçmiş Deneyimler:** bireyin yaptığı eylemlerde başarılı ya da başarısız olmasıyla edindiği bilgiler.
- 2- **Dolaylı yaşantılar:** Bireyin kendine benzer konulardaki kişilerin yaptığı eylemlerde başarılı ya da başarısız olmalarıyla edindiği bilgiler sonucu kendi yapacağı eylemlerle ilgili oluşan yargısı.
- 3- **Sözel ikna:** bireyin bir eylemi gerçekleştirirken başarılı olup olamayacağı ile ilgili kendisine söylenen sözel bilgiler.
- 4- **Psikolojik durum:** bireyin eylemleri gerçekleştirirken eylemlerin sonucu ile ilgili beklentileri öz-yeterlik algısını etkiler. (Senemoğlu,1997).

Bandura (1997) öğretmenlerin kendilerini yeterli algılamalarını sadece belirlenen konuyu öğretirken uyguladıklarından kaynaklanmadığı, sınıf yönetimini sağlama, materyalleri düzenleme ve amacına uygun kullanma ve öğrencilerin bilgiyi almasına, aile ile işbirliği yapma konularındaki düşüncelerinin de öğretmenin yeterliğini belirlediğini ifade etmektedir. Bandura' nın (1986) öz-yeterlik kuramı, düşük öz-yeterliği olan bireylerin yüksek öz-yeterliğe sahip bireylere göre, yeteneklerini yeterli görmediği ve yetenekleriyle bulunduğu durumun üstesinden gelemeyeceğini, başarısızlık halinde çabuk pes ettiklerini, görevden kaçtıklarını ve hedeflerini düşük belirlediklerini ileri sürmektedir. (Gülebağlan 2003, akt. Türk 2009).

Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterlikleri yerine getirmeleri, onların iyi bir eğitim almalarının yanında, bu görev ve sorumlulukları

yerine getirebileceklerine olan inançları ile de yakından ilgilidir (MEB, 2008). Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (1998)'a göre öğretmen yeterliği “öğretmenlerin istedikleri sonuca ulaşabilmek için dersi planlama ve sunumlarındaki yeteneklerine olan inancıdır.”

Öz-yeterlik kavramı, Bandura tarafından ortaya atıldığından bu zamana kadar bir çok durumda incelenmiştir. Bunlardan birisi de öğretmenlik alanıdır. Çağın gerekleriyle birlikte öğretmenlerin kendisine, öğrenciye, kurumuna, konu alanı bilgisine, çevreye karşı sorumlulukları artmış ve bu sebepten öz-yeterlik önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin sorumlulukları üzerinde etkisi olduğu yadsınamamakla birlikte yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenlerin kendinden beklenenleri yapmakta daha motive olduğu, bunun yanında düşük öz-yeterliğe sahip öğretmenlerin de görevlerini üstlenmediği, görevlerinden kaçındığı belirtilebilir.

Beden eğitimi ve spor, insanın sadece fiziksel gelişimi için değil, kişinin zihinsel, duygusal ve psikomotor gelişimi için gerekli olan bir eğitim dalıdır (Demirhan; 2003). Beden eğitimi çevresel koşullara uygun, öğrencilerin bireysel özelliklerine göre şekillendirilebilen, kuralları esnek oyunları, branşlaşmaya yönelik alıştırma ve etkinliklerin tümüne içine alan; kişinin vücut sağlığını korumayı, yeteneklerini geliştirmeyi sağlayan bir disiplindir. (Aracı, 1999)

Beden eğitimi; bireylerin bedenlen, ruhen ve fikren gelişimini sağlamak, günlük yaşama ve iş yaşamının koşullarına hazırlamak, ulusal bilinç ve yurttaşlık duygularını kuvvetlendirmek amacı ile yapılan planlı çalışmaların tamamıdır (Yalçın,1995). Beden eğitimi öğretmeni ise bütün bunları öğrenciye sistemli bir şekilde aktaran kişidir. Bu noktada öz-yeterlilik duygusu beden eğitimi öğretmeninde önemli bir yer oluşturmaktadır; çünkü öğretmenin öz-yeterlilik inancı belirlemede ve öğrenciye ulusal bilincin kazandırılması, konu alanı bilgisi, sınıf yönetimi, çevre öz-yeterlilik inançları için aracı olmaktadır.

Çağdaş eğitim ve öğretim anlayışı ile görev yapan bir beden eğitimi öğretmenin yalnızca öğretim sürecini gerçekleştiren biri olmasının dışında bazı

özellikleri kendisinde bulundurması gerekir. Çünkü öğrenciyle okul içi ve okul dışında etkileşimi yüksek olan, beden eğitimi öğretim programını uygularken öğretim sürecini düzenleyen, süreci ve öğrenciyi değerlendiren, sportif etkinlik ve oyunlar organize eden, öğrenci, veli, okul idaresi ve diğer öğretmenler ile etkileşim ve işbirliği içerisinde olunması öğretmende bulunması gereken özellikler içerisinde yer alır. (Ünlü ve Aydos, 2010). Bununla birlikte beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik düzeyi de önem kazanmış, beden eğitimi öğretmenlerinin bu branş için geliştirilmiş öz-yeterlik ölçekleri kullanılarak öz-yeterlik düzeylerini bilmelerinin kendilerini geliştirmesi, eksik yönlerini tamamlaması konusunda onlara yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve görev yaptıkları okul türü değişkenleri açısından incelemektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Öğretmenlik mesleğinin özel uzmanlık gerektiren dallarından biri de Beden Eğitimi Öğretmenliğidir (Salman, 2007). Beden eğitimi öğretiminde bilişsel bilgi ile birlikte uygulamalı öğretim de önemlidir. Beden eğitimi öğretmenlerinin, öğretmenliğin gerektirdiklerini uygulamamaları, öğrenci ile iletişim kurarken anlayışlı olmamaları, yöntem ve teknik kullanımını çeşitlendirmemeleri, süreci planlamamaları, değerlendirmeyi geçerli, objektif ve güvenilir yapamamaları, okul, öğrenci, aile, çevre etkileşimini kuramamaları, araştırmacı ve sorgulayıcı öğrenciler yetiştirmek için yönlendirmemeleri beden eğitimi öğretmenliğinin saygınlığını azaltmaktadır. (Arslan ve Mendeş, 2002). Beden eğitimi öğretmenlerinin istekli, planlı, araştıran, okuyan, kendini geliştiren, mesleğin gerektirdiği eğitim öğretim sürecini uygulayan bireyler olması gerektiği belirtilebilir. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin yüksek öz-yeterliğe sahip olması önem kazanmıştır.

Beden eğitimi öğretmenleri sınıf yönetimi ve öğretim yöntemlerini iyi bilen ve uygulayan öğretmenler olmalıdırlar. Dersin iyi planlanmış olması öğretmenlerin enerjisini gereksiz kullanmasını ve zaman kaybının önüne geçer. Buradan yola çıkarak beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerini bilmek onların öğretmenliklerinde önemli bir unsurdur. (Ramezanejad R., Hemmatinejad M. ve Hemmatinejad M. 2011)

Öğretmenlerin öz-yeterlik algıları, onların mesleklerinde harcadıkları çabayı, mesleklerinin zorluklarına karşı bu mesleği iyi bir performansla sürdürmek için gösterdikleri sebat düzeyini etkilemektedir. Bundan dolayı beden eğitimi öğretmenleri öz-yeterliklerini geliştirmelerinde etken olabilecek değişkenlerin belirlenmesi önem kazanmaktadır. (Saracaloğlu ve diğ. 2012)

Bu çalışmanın beden eğitimi öğretmenlerine ve program geliştirmecilere ışık tutulacağı düşünülmektedir. Literatür tarandığında sadece beden eğitimi öğretmenleri için geliştirilen ölçekler yok denecek kadar az olduğu ve genel olarak öğretmenlik için geliştirilen ölçeklerin kullanıldığı görülmüştür. Fakat beden eğitimi dersinin daha çok uygulamalı ders oluşu, her branştan beklenen görev, sorumluluk ve tutumların farklı oluşu beden eğitimi alanına özel bir ölçekle öz-yeterlik incelemeyi gerektirmiştir. Genel öğretmen öz-yeterlik ölçeği beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini ölçmeye uygun değildir ve bu nedenle sadece beden eğitimi öğretmenleri için geçerli ve güvenilir bir ölçüm geliştirmek gereklidir. (Martin, Mc Couphty, Hopdes-Kulinmand Cothron 2008) Bu nedenle yapılan çalışma beden eğitimi alanındaki ilklerden olduğundan literatüre katkı sağlayacağı ve sonrasında yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi

İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyi nedir?

1.4. Alt Problemler

1. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde görev yaptıkları okul türüne göre fark var mıdır?
2. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde cinsiyete göre fark var mıdır?
3. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde mesleki kıdeme göre fark var mıdır?
4. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde yaşa göre fark var mıdır?

1.5. Sayıtlar

Çalışmaya katılan bütün beden eğitimi öğretmenlerinin sorulara içtenlikle cevap verdiği varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu çalışma 2017-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan 3178 beden eğitimi öğretmeninden internet yoluyla ulaşılan 361 beden eğitimi öğretmeni ile sınırlandırılmıştır.

1.7. Tanımlar

Öz-yeterlik: Bireyin belli bir performansı gösterebilmek için gerekli etkinlikleri düzenleyip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kendi öz yargısıdır. (Bandura,1986)

Beden Eğitimi: Beden eğitimi çevresel koşullara uygun, öğrencilerin bireysel özelliklerine göre şekillendirilebilen, kuralları esnek oyunları, branşlaşmaya yönelik alıştırma ve etkinliklerin tümüne içine alan; kişinin vücut sağlığını korumayı, yeteneklerini geliştirmeyi sağlayan bir disiplindir. (Aracı, 1999)

Öğretmen öz-yeterliği: Öğretmenlerin istedikleri sonuca ulaşabilmek için süreci planlama ve uygulamadaki becerilerine olan inancıdır. (Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy, 1998)

Beden eğitimi öz-yeterliği: Beden eğitimi öğretmenliğinin gerektirdiği görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, anlayış, beceri ve tutumlardır (Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008).

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür

Bu bölümde, araştırma için genel bir çerçeve oluşturmak amacıyla öğretmenlik, beden eğitimi öğretmenliği, öz-yeterlik, beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği kavramlarına ilişkin kaynaklardan elde edilen bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde, araştırmaya direk ya da dolaylı yoldan ışık tutabilecek araştırmalar incelenmiştir.

2.1. Kuramsal temeller

2.1.1. Öğretmenlik Kavramı

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. Maddesi öğretmenlerin tanımı için düzenlenmiştir. "Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdür". Genel anlamda öğretmen olmak belirli eğitimleri almak, belirli beceri, nitelik ve özelliklere sahip olmak demektir.

Davranış değişikliğinin oluşabilmesi için öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önüne alınmalı, öğrenci ilgi ve tutumuna göre konunun seçilmesi, konuya uygun fiziki ortam ve materyallerin elde edilmesi, sürecin olumlu kurgulanması gerekmektedir. Öğretmen bu sorumlulukları yerine getiren kişidir. (Ünlü ve Aydos, 2010)

Dünya düzeninin değişmesi ve gelişmesi nedeniyle değişim ve gelişime ayak uydurabilmek için eğitim-öğretim yoluyla kişilerin sorgulayan, araştıran, analitik

düşünen, çözüm odaklı olan yaratıcı, yeni bilgi üretebilen, teknolojiden faydalanabilen bireyler yetiştirmek gerekir. (Şen ve Erişen, 2002) Bu bilgilerden hareketle öğretmenlerin, bireylere değişime ayak uydurma, araştırma, sorgulama, eleştirel düşünme, yaratıcı olma konusunda rehberlik etmesi ve bireyi şekillendirmesi beklenir.

Eğitimin kalitesini belirleyen en önemli öğelerden biri öğretmendir. Bu nedenle öğretmeni sadece öğretim programını düzenleyen birey olarak değerlendirmek yerine; öğretmenin toplumsal rolünü, öğretimi istedik yönde davranışa dönüştürmedeki etkisini hatta kültürel yönde ilerlemenin bir parçası oluşunu yadsımamak gerekir. Bununla birlikte öğretmenlik mesleğini tanımlarken öğretmenin görevi yalnızca öğrenciye bilgi aktarımı değil, öğrenilenin davranışa dönüştürülmesini sağlamaktır. Bu durum bir meslek olarak öğretmenliğin eğitimin tanımına uygun olarak açıklanmasını gerektirmektedir. (Öksüzoğlu 2009, akt. Nakip 2015)

Öğretmenin dört temel görevi vardır. Bunlar; öğretme görevi, idare ve yönetme görevi, konu alanı uzmanlık görevi ve öğrenci danışmanlık görevidir.(Özdemir S., Yalın İ.H., Öğretmenlik Mesleğine Giriş 1999) Öğretmenin görevi öğrencilerine, milli eğitimin amaçlarına uygun süreçler düzenleyerek, öğrencilerin kendi yaşantıları yoluyla davranışlarında istedik değişimler meydana getirmektir. Öğretmen bu görevini gerçekleştirmek için; (Öksüzoğlu 2009, akt. Nakip 2015)

- * Öğrencileri bütün yönleriyle tanır.
- * Öğrencilerinde gerçekleştireceği hedefleri belirler.
- * Öğrencilerine öğrenme yaşantıları düzenler.
- * Öğrencileri için öğrenmeye uygun bir ortam düzenler.
- * Öğrencilerin öğrenmelerini ve süreci değerlendirir.

2.1.2. Öz-yeterlik Kavramı

Öz-yeterlik kavramının temeli Bandura' nın Sosyal Öğrenme Teorisine dayanmaktadır. Öz-yeterlik bireyin belli bir performansı gösterebilmek için uygulaması

gereken etkinlikleri düzenleyip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kişinin özyargısıdır (Bandura,1986)

Bandura öz-yeterlik algısının bireyin yapacağı eylemlerdeki tercihini, zorluklarla karşılaştıklarında gösterecekleri sebatı ve gösterdikleri çabanın ne düzeyde olacağını etkileyeceğini belirtmiştir. Öz-yeterlik düzeyleri yüksek olan bireylerin yapacakları eylemler için daha fazla çaba harcadıklarını, olumsuzlukla karşılaştıklarında pes etmediklerini, ısrarlı ve sabırlı oldukları belirlenmiştir. Bundan dolayıdır ki öz-yeterlik algısı eğitim alanında üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. (Aşkar ve Umay 2001)

Zimmerman (1995) öz-yeterlik kavramının önemli özelliklerini aşağıdaki gibi belirtmiştir:

Öz-yeterlik kişinin fiziksel ya da psikolojik özellikleri vb. kişisel niteliklerini değil, bir işi gerçekleştirme yeteneği konusundaki yargılarını içermektedir.

- Yeterlik inancı farklı alanlarda değişim gösterir. Her alan için öz-yeterlik farklılık gösterir.
- Kişilerin bulunduğu ortam ve durum öz-yeterliklerini etkiler. Örneğin; kooperatif çalışmanın istendiği bir sınıfta yarışmacı ve hırslı kişiliği olan bir öğrencinin yeterlik düzeyi farklılık gösterir.
- Öz-yeterlik ölçümleri performans için belirlenen ölçütlere bağlıdır. (Bıkmaz 2004)

Öz-yeterlik inancının kaynakları:

Öz-yeterlik algısı 4 temel kaynaktan beslenmektedir. Bu kaynaklar her bireyi farklı düzeyde etkiler. Öz-yeterlik bireyin ne kadar kapasitesi olduğu ile ilgili inancı değil, bireyin kendi kapasitesine olan inancıdır. (Bandura 1997, akt. Aktağ 2011)

- *Bireyin doğrudan kendisinin yaptığı başarılı ya da başarısız olduğu etkinlikler sonucunda elde ettiği bilgiler:* Öğretmen adaylarına aldıkları eğitimde güçlü bir yeterlik duygusu kazandırılması, onların öğretmenlik mesleğini uygularken performanslarını olumlu etkileyecektir. Eğer öğretmenler yüksek yeterlik duygusunu az çaba harcayarak kazandıkları başarılar sonucunda ulaşırlarsa

sonrasında karşılaştıkları basit problemlerde dahi olumsuz etkilenebileceğine değinmiştir. Bu sebeple öğretmenlerin buldukları yere gelene kadar başarılı olabilecekleri ortamlar dışında başarmak için zorlanacakları ortamlarda da bulunmaları karşılıklarına çıkan engeli kolay aşmalarına ve yeterliğini yüksek tutmalarını sağlayacaktır.

- *Dolaylı Yaşantılar:* Öğretimde öğretmenler diğer öğretmenleri görerek, izleyerek görev hakkında bilgi sahibi olabilir. Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin tecrübeli öğretmenlerin olumlu yönlerini örnek alması, birlikte buldukları ortamlarda izlemeleri kendilerini geliştirmelerinde başarıya ya da başarısızlığa giden yolda dikkat edilecek hususları öğrenmelerine ve kendi öz-yeterlik yargılarının oluşmasına katkı sağlayacaktır.
- *Sözel İkna:* Öğretmenin ailesinden, öğretmenlerinden, arkadaş çevresinden, örnek aldığı kişilerden başarılı ya da başarısız olcağına yönelik teşvikler, öğütler bireyin öz-yeterlik yargısını değiştirebilir. Kişinin aldığı sözel iknaların yapabileceklerinin çok üzerinde olmaması gerekir. Bu yönde alınan sözel iknalar başarısızlık durumunda kişinin düşük öz-yeterlik yargısına sebep olacaktır.
- *Psikolojik Durum:* Bireylerin yeterliğini en az etkileyen kaynak psikolojik durumdaki değişikliklerdir. Kişinin başarılı ya da başarısız olmak için verdiği uğraşı psikolojik durumu, stresi iyi ya da kötü yönde etkileyecektir. Öğretimde eğer öğretmen adayları kendilerini stres altında hissediyorsa onların öz-yeterliğini etkileyecektir.

Öz-yeterlik kavramı, Bandura tarafından ortaya atıldığından bu zamana kadar bir çok alanda incelenmiştir. Bu alanda bunlardan biri de öğretmenlik alanıdır. Çağın gerekleriyle birlikte öğretmenlerin kendisine, öğrenciye, kurumuna, konu alanı bilgisine, çevreye karşı sorumlulukları artmış ve bu sebepten öz-yeterlik önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin sorumlulukları üzerinde etkisi olduğu yadsınamamakla birlikte yüksek özyeterliğe sahip öğretmenlerin kendinden beklenenleri yapmakta daha motive olduğu, görevlerinden kaçındığı belirtilebilir.

2.1.3. Beden Eğitimi Kavramı

Milli Eğitimin temel ilkelerine uygun olarak kişinin beden, ruh ve fikir gelişimini sağlamayı amaçlar.

Bireyin; ruhen, fikren ve bedenen, kişinin hem günlük hem iş yaşamına hazırlamak ulusal değerleri ve yurttaşlık duygularını güçlendirmek amacı ile yapılan planlı ve düzenli çalışmaların tamamı beden eğitimidir. (Yalçın, 1995).

Beden eğitimi, kişinin fiziksel hareketlere katılmak sureti ile bedensel, duygusal, sosyal ve zihinsel davranışlarından kasıtlı olarak değişme ortaya çıkarma sürecidir. Beden eğitiminde, diğer alanlardan farklı olarak “hareket öğrenme ve hareket yoluyla öğrenme” esas alınmaktadır. (Tamer ve Pulur 2001, akt. Ünlü ve Aydos 2010). Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin konu alanı yeterliğinin olması, öğrenci seviyesine göre dersi planlaması beklenmektedir.

Ülkemizde örgün öğretim kurumlarında gerçekleşen eğitim ve öğretim faaliyetlerinde, bireylerin gelişiminin bütün olarak gerçekleşmesi için farklı alanlarda dersler müfredata konulmuştur. Bu bağlamda ele alındığında, beden eğitimi dersleri de bu derslerden biridir. Beden eğitimi, bireyin fiziki gelişiminin yanında, onun duygusal ve sosyal gelişimine de katkı sağlayan derslerden birisidir (Küçük, 2012).

2.1.4. Beden Eğitimi Öğretmeni

Beden eğitimi ve spor öğretmenliği, üniversitelerin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünden mezun olmuş, pedagojik formasyonu, genel kültür, alan bilgisi, meslek bilgisine sahip, öğrencilerini ilgi, ihtiyaç ve tutumlarına cevap verebilecek nitelikte eğitim veren kişiler beden eğitimi öğretmenleridir. (Türk, 2009)

Erden (1998), ideal beden eğitimi öğretmeninde bulunması gereken nitelikleri, kişisel ve mesleki olmak üzere ikibölüme ayırmıştır. Mesleki nitelikler konu alanı

bilgisi, meslek bilgisi ve genel kültür şeklinde belirlenirken; anlayışlı, empati yapabilen, destekleyici, sabırlı, cesaret ve güven veren özellikler kişisel nitelikler olarak belirlenmiştir. (Çoban ve Turan, 2006).

J.J.Martin ve P.H Kulinna (2003) e göre, Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öğrencilerin ömür boyu kullanacakları davranışları ve aktif hayatı onlara kazandıracak kişiler olduğunu belirtmiştir.

Okullardaki beden eğitimi programı öğrencilerin sağlığını korumak, duygusal, psikomotor, bilişsel özellikleri, temel hareket eğitimi ve özelleşmiş hareket becerilerini kazanıp yaşam boyu kullanabilmeleri amacıyla hazırlanmıştır. (Temel ve Avşar, 2008). Bu amaçlar doğrultusunda örnek olmak, amaçları öğrenciye kazandırmak, öğrencilerle birebir ilişki kurmak, öğrencileri desteklemek ve yönlendirmek noktasında beden eğitimi öğretmenlerine görev düşmektedir. Bu sebeple beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik inancı önem kazanmış, yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenin söz konusu amaçları gerçekleştirmede verimli ve başarılı olacağı düşünülmektedir. (Saracaloğlu ve diğerleri 2012)

2.1.5. Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri

“İyi beden eğitimi öğretmeninde bulunması gereken nitelikler” öğrenci gözüyle incelendiğinde sınıf yönetimi, kişilik, strateji-teknik ve görünüş olarak dört temel başlık altında sınıflandırılmıştır. Kişisel nitelikler incelendiğinde beden eğitimi öğrenenlerinin sevimli, koruyucu, yardımsever, istekli, teşvik eden, algılayan, sıcak, canlı, olumlu, sabırlı, neşeli, anlayışlı, duygulu, dürüst, nazik, samimi, dikkatli, açık fikirli olmaları gerektiği ifade edilmiştir (Laminack ve Long, 1985)

Öğrenciler, öğretmenler ve öğretim elemanları ile yapılan çalışmalar doğrultusunda beden eğitimi öğretmenleri için önerilen niteliklerden bazıları; mesleki bilgi ve becerilerde yeterli olma, kendini kontrol etme, ders işlerken hareketli olma, iyi bir görüntüye sahip olma, anlayışlı, insan ilişkilerinde iyi olma, eleştiriye açık olma,

sabırlı olma, espri anlayışına sahip olma, kendine güvenli, iyi görgü ve alışkanlıklara sahip olma, spor yapmaya istek uyandırma, ders işlerken her öğrenci ile ilgilenip dönüt düzeltmelerde bulunma, özgür düşünceye yönlendirme, öğrenci performansını değerlendirirken objektif davranma, dersi ilginç hale getirme, öğrencileri güdüleme, iyi bir disiplin anlayışına sahip olma, öğrenci görüşlerine önem verme, doğaçlama (kendiliğinden konu veya espri yaratma) yeteneğine sahip olma, geniş bakış açısına sahip olma, ders işlerken öğrenci ilgi ve isteklerine yer verme, becerileri iyi yapanları ödüllendirme, öğrencilerin derse katılımlarını sağlama, öğrenci düzeyine uygun alıştırmalar ile dersi organize etmedir.(Friedman 1983, akt. Saçlı ve diğ. 2009)

Beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği beden eğitimi öğretmeninde olması gereken görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için sahip olduğu, bilgi, beceri,tutum ve anlayış olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle beden eğitimi öğretmenliği mesleğini gerçekleştirebilmek için gerekli olan kapasiteyi vurgular (Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008).

2.1.6. Öğretmen Öz-yeterliği

Öğretmen açısından öz-yeterlik değerlendirildiğinde, öğretmenliğin gerektirdiği görev ve sorumlulukları yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri, nitelik ve tutumları vurgular.

Öğretmen yeterliği, belirlenen bir göreve ulaşmak için, bireyin alıştırmaları ve etkinlikleri düzenleyip, bu etkinlikleri yaparak başaracağına dair kendine duyduğu inançtır. (Tschannen-Moran ve ark., 1998). Ayrıca Tschannen- Moran ve Woolfolk Hoy (2001) öğretmen yeterliğini; bir öğretmenin aralarında anlamakta güçlük çeken ve ya güdülenemeyen öğrenciler dahil öğrencilerin öğrenmesi anlamında, öğretmenlerin istenen ürünü ortaya çıkarmak için kendilerinde bulunan kabiliyetlerin değerlendirilmesi olarak aktarıp, bu değerlendirmenin güçlü etkilere sahip olduğunu belirtmektedirler. Bu durumda sınıf içinde farklı seviye, beceri, ilgi, tutum ve özellikleri

olan öğrencilere ulaşılmak istenen davranışı öğrenme öğretme sürecinde farklı yollar izleyerek kazandırması denilebilir.

Düşük öz-yeterliğe sahip öğretmenler sınıf yönetimi noktasında kendi kurallarını koyar, bunları öğrenci üzerinde sert şekilde uygular. Öğrenme öğretme sürecinde doğru performans sergileyemeyen öğrencileri görmezden gelir performansı iyi olan öğrencilerle iletişime geçer. Öğrenme öğretme süreçlerini öğretmen odaklı hazırlar, öğrenci ilgilerini göz önünde bulundurmaz. Öğrencilerle iletişimi komut üzerine kurulduğundan iletişimde kopukluk yaşar. Yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenler ise, öğrenme öğretme sürecinde performansı düşük ve ya performansı yüksek öğrencileri ayırt etmez, öğrenme etkinliklerini öğrencilerin ilgilerine ve seviyelerine göre farklılaştırır. Sınıf yönetimini karşılıklı güven, anlayış ve dersten zevk alma üzerine kurduğu için sınıf kontrolü durumunda problemleri en aza indirir. (Ashton ve Webb, 1986).

Öğretmenin öz yeterliği, öğrencinin başarısını, öğrenci motivasyonunu ve öğrencilerin kendi öz yeterlik algısını öngördüğü bulunmuştur. Ayrıca, öğretmen öz yeterliği, öğretmenin öğretme hevesi, öğretmenlerin yüksek güven düzeyleri ve olumlu tutumları, yeni yöntemlerle deneyimleme istekleri, öğretmenin gösterdiği çaba ve kalıcılığın, öğretmeye olan bağlılıklarının, öğretmenlerin tutulması, ve düzenli ve olumlu bir okul ortamı ve daha büyük sınıfa dayalı karar verme becerilerini etkiler. (Matthew Buns 2010)

2.1.7. Beden Eğitimi Öğretmeni Öz-yeterliği

Beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği; Beden eğitimi öğretmenliğinden yapması beklenen görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için öğretilmekte bulunması gerekli olan bilgi, beceri, anlayış ve tutumlardır. (Ünlü, Sünbül ve Aydos., 2008).

Beden eğitimi öğretmenlerinin derslerde uyguladıkları etkinlikler, öğrencinin seviyesine, ilgi ve yeteneklerine uygun hazırladıkları alıştırmalar, beden eğitimi

öğretmenliği ve konu alanında son bilimsel gelişmeleri takip etmeleri, öğrencilerle olan iletişimi öz-yeterlikleri ile ilgilidir. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik düzeyi önemlidir. Öz-yeterlik inancı yüksek olan beden eğitimi öğretmenlerinin öğrenci merkezli alıştırmaları ön planda tutarak zamanı verimli kullanabilecekleri, dersi eğlenceli hale getirecekleri öğrencileri spora, harekete, araştırmaya ve geliştirmeye teşvik edeceği aşikardır. Öz-yeterliği düşük olan beden eğitimi öğretmenlerinin ise, dersi öğrenci ilgisine göre değil kendi ilgi ve yeteneğine göre hazırlaması, öğrencilere dersi sadece belli etkinliklerle ya da dersi sürekli serbest bırakarak geçirmesi, öğrencilerle iletişime girmekten kaçındıkları, öğrencilere sert ve anlayışsız yaklaştıkları, öğrencilerin derse ilgisini düşürdüğü söylenebilir.

Öğretmen öz-yeterlik düzeyinin araştırıldığı çalışmalar öğretmen öz-yeterlik algısının öğretmenlerin eğitim öğretim sürecindeki davranışları, ilgi ve tutumları üzerinde etkisini ortaya koymakla birlikte öğrencilerin performansı üzerinde de etkisi bulunmaktadır. Çağın gerekliliklerini yerine getirebilecek bireyler yetiştirme sorumluluğunu taşıyan öğretmenlerin kendilerini mesleki anlamda geliştirmeleri ve bunları derslerinde hayata geçirmeleri gerekmektedir. Öğretmen öz-yeterlik algısının yeniliklere açık olma ve yenilikleri uygulama konusunda da etkili olduğu bilinmektedir. (Koç, 2013)

2.2. İlgili Literatür

Gorozidius ve Papainnou (2011) lisede öğretmenlik yapan 290 Yunan öğretmenin öz-yeterlik düzeyini ölçtükleri çalışmada, yüksek öz-yeterliği olan öğretmenlerin beden eğitimi müfredatına yönelik tutumlarının olumlu olduğu, derslerinde öğretici yenilikler kullandığı, sınıf üzerindeki hakimiyeti sağlamak için farklı yaklaşımlar kullandığı, derslerinde öğrencilere daha fazla bağımsızlık verdiği bulunmuştur.

Kafkas ve diğerleri (2010)' nin Beden eğitimi öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları ile mesleki kaygıları arasındaki ilişki üzerine yaptıkları çalışmada cinsiyet

değişkenine göre öz-yeterlik algılarının erkekler lehine anlamlı farklılaştığı bulunmuştur.

Karabulutlu ve Pulur (2017), Beden eğitim öğretmenlerinin mesleki yeterliği ve eğitimlerinin özel alan yeterliklerine etkisini incelemiş ve sonucunda; Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki eğitimlerinin özel alan yeterliliklerine etkisi üst düzeyde olduğu bulunmuştur.

Koparan, Öztürk, Korkmaz (2011)'ın Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinin yaş, cinsiyet, çalışma yılı, medeni hal değişkenlerine göre karşılaştırdığı çalışmada öz-yeterlik cinsiyet değişkenine göre fark göstermediği tespit edilirken; yaş değişkenine göre 37-42 yaş grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Öğretmenlerin çalışma yılına göre öz-yeterlik düzeyleri incelendiğinde çalışma yılı arttıkça öğretmenlerin öz-yeterliğinin yükseldiği bulunmuştur.

Koparan, Öztürk ve Korkmaz (2011), beden eğitimi öğretmenlerin öz-yeterlikleri ve sosyal fizik kaygıları düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin yaş, cinsiyet, spor branşı, mesleki kıdem değişkenlerine göre öğretmen öz-yeterlik algı ve sosyal fiziksel kaygı puanlarının yapılan karşılaştırılmasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kul ve Akbal (2018) beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile öz-yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sonuç olarak katılımcıların öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile öz yeterlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığına rastlanmıştır.

Nakip (2015), beden eğitimi öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelediği tezinde mesleki öz-yeterlik inanç düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyet, spor yapma durumları, anne ve babalarının eğitim durumları, öğrenim gördükleri üniversite ve akademik ortalamalarına göre farklılık göstermezken; öğretmen adaylarının mesleki öz-yeterlik

düzeyi ile mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Özen, Güllü ve Uğraş (2016), Beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi ders içi ve ders dışı etkinliklerinde teknolojik araç gereçlerin kullanımı ile ilgili görüşlerini incelemiş ve öğretmenlerin teknolojiyi kullanma düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur. İnternet üzerinden evraklara ulaşma, e-okul işlemleri ve bazı kuramsal bilgileri öğrencilere aktarma konusunda beden eğitimi öğretmenlerinin teknolojiyi kullandıklarını tespit etmiştir.

Özer ve diğerleri (2016), Beden Eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara ilişkin tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Buna göre, cinsiyet, yaş, hizmet yılı gibi demografik faktörlere göre ve zihinsel engelli birey ile iletişim durumuna göre beden eğitimi öğretmenin tutum düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Özşaker (2013), Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz-yeterlik, tükenmişlik ve iş doyum düzeylerini belirleyip, çeşitli değişkenler açısından iş doyum üzerindeki etkisini incelemiş ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin iş doyum düzeyleri ile tükenmişlik puanları arasında olumsuz, öz-yeterlilik puanları arasında olumlu yönde anlamlı ilişki bulunurken, tükenmişlik, öz-yeterlilik, yaş ve hizmet içi eğitimin iş doyumunu üzerinde olumlu etkisinin olduğu sonucuna rastlanmıştır.

Rahim Ramezanejad, Mehrali Hemmatinejad ve Mohammed Hemmatinejad (2011) çalışmalarında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri ile onların sınıf yönetimi stilleri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. 107 kadın, 71 erkek beden eğitimi öğretmeni çalışmaya katılmıştır. Sonucunda beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri ve koruyucu sınıf yönetimi arasında negatif ilişki tespit edilmiş ve öz-yeterlik ile destekleyici ve düzeltici sınıf yönetimi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Robert M. Klassen ve Ming Ming Chiu (2010), Öğretmenlerin öz-yeterliği ve iş tatmini üzerindeki etkilerini, öğretmen cinsiyeti, deneyimi ve iş stresi boyutlarında incelemiş ve kadın öğretmenlerin öz-yeterlikleri daha düşük bulunmuş, iş yükü stresi fazla olan öğretmenlerin yüksek sınıf yönetimi öz-yeterliliğine sahip olduğu bulunmuş, sınıf stresi yüksek olan öğretmenlerin öz-yeterliği ve iş tatmini daha düşük bulunmuştur. Ayrıca sınıf yönetimi ve öğretim stratejileri öz-yeterliği daha yüksek olan öğretmenlerin iş doyumları yüksek bulunmuştur.

Saracaloğlu ve diğerleri (2012), Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik inançları ve denetim odaklarını cinsiyet, görev yapılan öğretim basamağı ve hizmet yılı değişkenlerine göre incelemiş, öz-yeterlik ve denetim odağı arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Elde edilen bulgulara göre hizmet yılı ve cinsiyet değişkenleri ile öz-yeterlik düzeyleri ve denetim odağı arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (2007), Deneyimli ve deneyimsiz öğretmenlerin öz-yeterlik inançları arasındaki farkı incelemiş, öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarının kaynakları arasında, ustalık deneyimlerinin en güçlü olduğu varsayılmıştır. Bu çalışmaya 255 göreve yeni başlayan ve deneyimli öğretmen arasında mevcut öğretim kaynakları ve kişilerarası destek gibi faktörlerin yeni başlayan öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarında daha belirgin olduğu bulunurken deneyimli öğretmenler arasında kişilerarası destek gibi bağlamsal faktörlerin öz-yeterlik inançlarını az miktarda etkilediği bulunmuştur.

Türk (2009), Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleklerine ilişkin öz-yeterlik düzeylerini incelediği çalışmada; öğretmenlerin genel olarak öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Cinsiyet bağlamında öz-yeterlik düzeylerine bakıldığında kadınlar lehine bir sonuç elde edilmiştir. Aynı zamanda evli öğretmenlerin bekar öğretmenlere göre yüksek öz-yeterliğe sahip olduğu, görev yapılan yerleşim yeri değişkenine bakıldığında şehir merkezinde görev yapan öğretmenlerin kırsalda görev yapan öğretmenlere göre yüksek öz-yeterliğe sahip olduğuna rastlanmış, yaş değişkeninde ise anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Uysal (2013), akademisyenlerin genel öz-yeterlik inançlarını incelemiş, cinsiyet, bölüm, unvan değişkenlerinin öz-yeterlik üzerinde etkisine rastlanmamıştır.

Ünlü (2008), Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlikleri ve sınıf yönetimi davranışları adlı tezinde; öğretmenlerin kendilerini yeterli algıladıkları, cinsiyete göre farklılığın okul aile işbirliğinde kadın beden eğitimi öğretmenleri lehine olduğu buna karşın program bilgisinde, öğrenme-öğretme sürecinde, süreci izleme ve değerlendirmede ve toplam puanlarda ise erkek beden eğitimi öğretmenleri kadın beden eğitimi öğretmenlerine göre yüksek öz-yeterliğe sahip bulunmuş aynı zamanda kıdem yılı arttıkça öz-yeterliğin arttığı sonucuna varılmıştır.

Yanık (2017), çalışmasında beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik inançları çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Buna göre; cinsiyet değişkeninde kadınlar lehine anlamlı farklılık bulunurken, beden eğitimi öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının diğer bölümlerde okuyan öğretmenlere göre öz-yeterlik düzeyleri yüksek bulunmuştur.

Yıldız ve Kangalgil (2014), beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki yeterlikleri, derslerinde kullandıkları öğretim yöntemleri ve bu yöntemleri kullanırken karşılarına çıkan problemlerin tespiti amacıyla yaptıkları çalışmada öğretmenlerin meslekle ilgili yeterli bilgi birikimine sahip olma, mesleğini severek isteyerek yapma, derslerinde derslerindeki öğrencilerin gelişimini bireysel farklılıklarını göz önünde tutma, ön hazırlık yaparak derse gelme, becerilerin öğretimini basitten karmaşığa, kolaydan zora olacak şekilde planlama ve uygulama, öğrencilere eksikliklerini giderebilmeleri için rehber olabilme, üniversite eğitiminde özel öğretim yöntemleri dersi alma, derslerde kullanacağı yöntemleri seçerken beden eğitimi derslerindeki süreyi en etkili ve verimli şekilde kullanabilme sorularına her zaman ve genellikle seçenekleriyle cevap verdikleri görülmüştür.

Yı-Hsiang Pan, Hung-Shih Chou ve Wei-Ting Hsu (2013), çalışmalarında Taiwan da beden eğitimi ve sağlık derslerinde kullanılan müfredatta öğretmen öz-yeterliği ve öğretmenlik uygulamaları dersi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya

ilkokullarda görev yapan 842 beden eğitimi ve sağlık dersi öğretmeni katılmıştır ve sonucunda öğretmen öz-yeterliği ve öğretmenlik uygulamaları arasında pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir.

Yi-Hsiang Pan (2014) Beden eğitiminde öğretmenlerin öz-yeterlikleri ile öğrencilerin motivasyonu, atmosferi ve memnuniyeti arasındaki ilişkiler incelenmiş ve beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin öğrencilerin öğrenme motivasyonunu, öğrenme ortamını ve öğrenme memnuniyetini etkilediği; öğretmenlerin öz-yeterliliği, öğrenme motivasyonunun ve öğrenme ortamının aracılık ettiğini, öğrenme memnuniyetini dolaylı ve pozitif olarak etkilediği bulunmuştur.

III. BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme tanımlanarak, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin analizi ve kullanılan istatistiksel işlemlere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini öğretmen görüşlerine göre betimlemeye yönelik tarama modeline dayalı olarak yapılmıştır. "Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır" (Karasar, 2006).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan toplam 3178 Beden Eğitimi Öğretmenleri oluşturmaktadır. İstanbul en fazla beden eğitimi öğretmenin çalıştığı bir il olması aynı zamanda Türkiye' deki beden eğitimi bölümlerinden mezun olan öğretmenlerin görev yaptığı bir il olduğundan dolayı seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini ise 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerine, sadece internet üzerinden Beden Eğitimi Öğretmenleri platformlarına (Bedeneğitimi.gen.tr, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Platformu) dağıtılan anketlere gönüllülük esas alınarak geri dönüş yapan 361 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. (Köklü, Büyüköztürk & Bökeoğlu, 2007)

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini belirlemek amacıyla Charlotte A. Humphries ve Edward Hebert, Kay Daigle ve Jeffrey Martin tarafından 2012 yılında geliştirilen ve Türkçe'ye Işıl AKTAĞ tarafından uyarlanan (2013) "Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği" kullanılmıştır. Uyarlama sürecinde alanında uzman 3 kişi tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiş ve başka 3 uzman tarafından tekrar Türkçeye çevrilerek bu çevirilerin sonunda ölçek son halini almıştır

Ölçekte sorular 1'den 10' a kadar Likert tipi hazırlanmıştır. Buna göre 1 'kesinlikle katılmıyorum' iken 10 'tamamen katılıyorum' u ifade eder. Ölçeğin değerlendirilmesinde ne kadar yüksek puan elde edilirse öz-yeterlik seviyesi yüksek olacaktır. Ölçekte bilimsel bilgileri beden eğitimi öğretiminde uygulama öz-yeterliği alt boyutunda 4 madde, beceri seviyelerindeki farklılıklara müdahale öz-yeterliği alt boyutunda 4 madde, engelli öğrencilerin öğretim öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde, öğretim öz-yeterliği alt boyutunda 6 madde, değerlendirme öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde, teknoloji kullanım öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde olmak üzere toplamda 29 madde bulunmaktadır.

Ölçek geçerlik ve güvenilirlik çalışması için çeşitli illerde görev yapan 400 beden eğitimi öğretmenine uygulanmıştır. Bunun sonucunda 18. ve 28. madde ölçekten çıkarılmış ve ölçeğin son hali 27 maddeden oluşmuştur.

3.3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Geçerlik Çalışması

Tablo 3.1. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

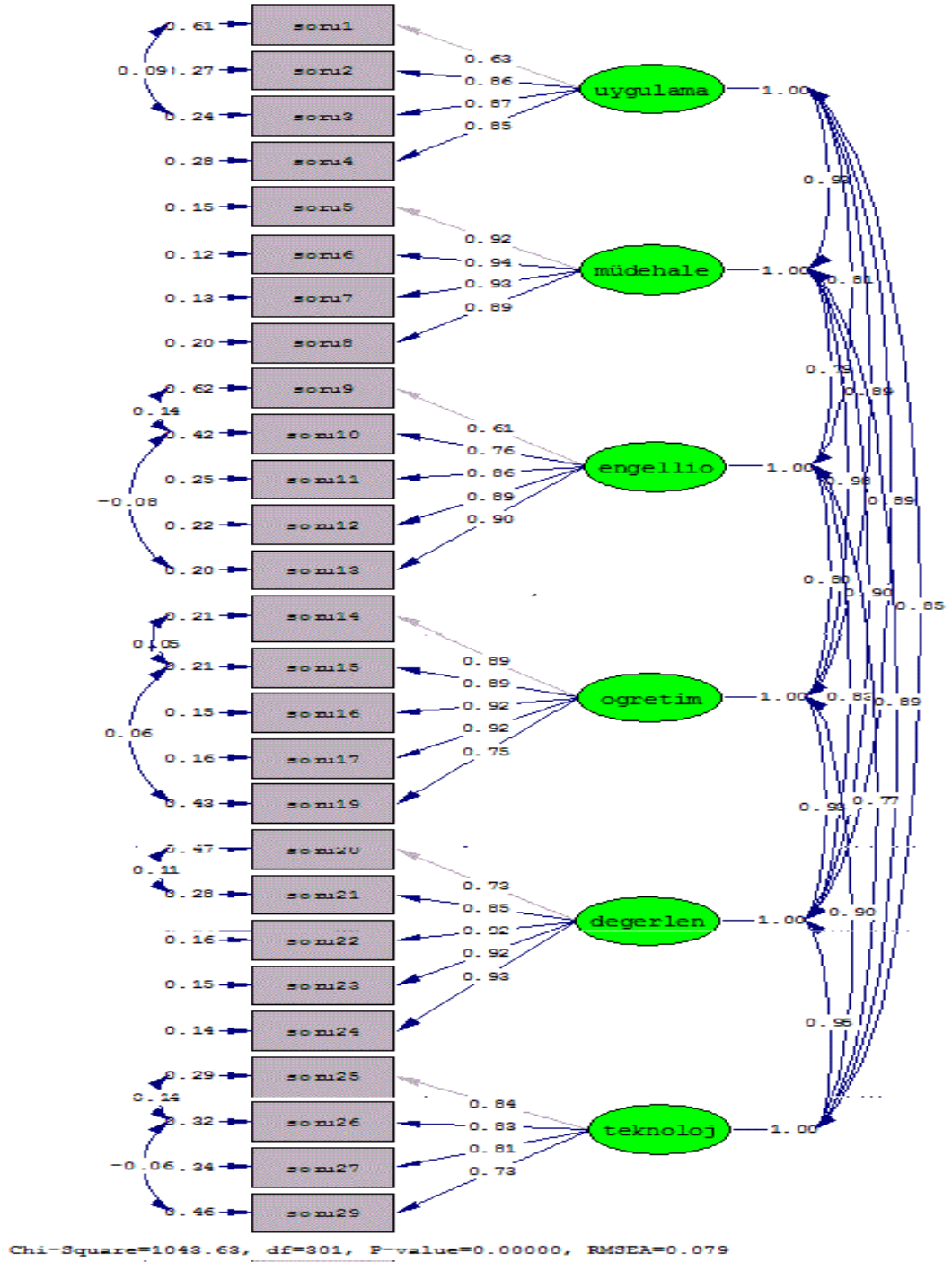
	Kategoriler	F	%
Cinsiyet	Kadın	136	37.7
	Erkek	225	62.3
Mesleki Kıdem	1-3 Yıl	115	31.9
	4-6 Yıl	85	23.5
	7-9 Yıl	49	13.6
	10 ve Üzeri	112	31.0
Yaş	23-29	125	34.6
	30-36	142	39.3
	37 ve üzeri	94	26.0
Okul Türü	Ortaokul	196	54.3
	Lise	165	45.7
Toplam		361	100.0

Tablo 3.1.'de Beden Eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğindeki demografik özelliklerine göre dağılımları görülmektedir. Toplam 361 Beden Eğitimi öğretmenin 136'sı (%37.7) kadın ve 225'i (%62.38) ise erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Beden Eğitimi öğretmenlerin öğretmenlik mesleğindeki yıllara göre dağılımlarına bakıldığında 1-3 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 115 (%31.9) öğretmen, 4-6 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 85 (%23.5) öğretmen, 7-9 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 49 (%13.6) öğretmen, 10 ve üzeri öğretmenlik tecrübesine sahip olan 112 (%31.0) öğretmen bulunduğu görülmektedir. Öğretmenlerin yaşa göre dağılımları incelendiğinde 23-29 yaşları arasında olan 125 (%34.6), 30-36 yaşları arasında olan 142 (%39.3), 37 ve üzeri yaşlarında olan ise 94 (%26.0) tane öğretmen olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne göre dağılımları ise 196 (%54.3) kişi ortaokul, 165 (%45.7) kişi lise şeklindedir.

Bir yapı geçerliği kanıtı olarak araştırmada kullanılan ölçeklerin daha önce belirlenen yapılarının Türk kültürüne uygunluğu test edilmiştir. Beden eğitimi öz-yeterlik ölçeğinin 6 faktör ve 29 maddelik yapısının doğrulanıp doğrulanmadığı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), pek çok gözlenebilir değişkenin oluşturduğu faktörlerden oluşan faktöryel bir modelin gerçek verilerle ne derece uyumlu olduğunu değerlendirmek için kullanılır. (Sümer,

2000). Uygulanan ilk DFA'da istatistiksel olarak anlamlı olmayan t değerine sahip maddeler incelenmiştir. Bu incelemeye göre anlamlı olmayan t değerine sahip hiçbir maddeye rastlanmamıştır. Ölçeğin 6 faktör ve 29 maddelik yapısında uygulanan DFA sonuçlarına göre elde edilen path diyagram Şekil 1'de belirtilmiştir.

Uyum indeksleri $\chi^2 = 1043.63$, $sd=301$ $\chi^2 /sd= 3.47$, CFI=0.99, GFI=0.90 NNFI=0.99 ve NFI=0.98, RMSEA=0.079, SRMR=0.037 olarak bulunmuştur. Ölçeğin faktöriyel yapısını gösteren modelin gözlenen değişkenleriyle faktörleri arasındaki ilişkiyi gösteren katsayılar incelendiğinde, uyum indekslerinin yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Uyum indeks değerlerine bakıldığında mükemmel uyum olduğu ve hata değerleri olan RMSEA ve SRMR değerine bakıldığında kabul edilebilir uyum olduğu sonucuna ulaşılmıştır. DFA ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında, ölçeğin daha önce belirlenen altı faktörlü yapısının toplanan verilerle genel olarak uyum sağladığına karar verilmiştir. Model madde modifikasyonu incelendiğinde 18. madde ve 28. madde kendi faktörünün dışındaki maddelerle modifikasyon gösterdiğinden bu iki madde ölçekten çıkartılarak ölçek altı faktör ve 27 maddelik yapısına ilişkin doğrulayıcı faktör analizi tekrar yapılarak rapor edilmiştir.

Şekil 1. Ölçeğe ait Path Diagramı

Şekil 1. incelendiğinde, son hali verilen ölçeğin 27 madde ve 6 faktörden oluştuğu görülmektedir. Maddelere ait regresyon değerleri ve t değerlerine Tablo 4.2’de yer verilmiştir.

Tablo 3.2. DFA'ya ait Regresyon ve t Değerleri

Uygulama Faktörü			Müdahale Faktörü			Engelli Öğretimi Faktörü		
Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t
M1	0.39	-----	M5	0.85	-----	M9	0.38	-----
M2	0.73	13.87	M6	0.88	34.86	M10	0.58	14.38
M3	0.76	15.45	M7	0.87	34.37	M11	0.75	13.55
M4	0.72	13.78	M8	0.80	30.08	M12	0.78	13.75
						M13	0.80	13.83
Öğretim Faktörü			Değerlendirme Faktörü			Teknoloji Kullanımı Faktörü		
Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t
M14	0.79	-----	M20	0.53	-----	M25	0.71	-----
M15	0.79	30.75	M21	0.72	20.35	M26	0.68	27.42
M16	0.85	29.34	M22	0.84	18.75	M27	0.66	19.63
M17	0.84	28.85	M23	0.85	18.85	M29	0.54	16.88
M19	0.57	19.29	M24	0.86	19.05			

Tablo 3.2 incelendiğinde, elde edilen regresyon katsayılarının ve t değerlerinin anlamlı olduğu ve modelin doğrulandığı gözlemlenmiştir. Tablo 3.2. ölçeğe ait bütün faktörlerde en önemli ve en önemsiz maddeleri göstermektedir. Her faktörün ilk maddesine ait parametre 1'e sabitlendiğinden bu maddelerin t değerleri analiz sonucunda çıktılarda gözükmemektedir.

3.3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Çalışması

Ölçeğin güvenirliliği için her bir faktöre ve ölçeğin geneline ilişkin maddelerin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları Tablo 3.3.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Faktörlerin Alfa Güvenirlik Katsayıları

	Uygulama Faktörü	Müdahale Faktörü	Engelli Öğretimi Faktörü	Ölçeğin Geneli
Madde Sayısı	4	4	5	27
Cronbach α	.89	.96	.90	.98
	Öğretim Faktörü	Değerlendirme Faktörü	Teknoloji Kullanımı Faktörü	
Madde Sayısı	5	5	4	
Cronbach α	.94	.94	.89	

Tablo 3.3.'e göre Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları Uygulama faktörü için .89 olarak, Müdahale faktörü için .96 olarak, Engelli Öğretimi faktörü için .90 olarak, Öğretim faktörü için .94 olarak, Değerlendirme faktörü için .94 olarak ve Teknoloji Kullanımı faktörü için .89 katsayısı ile kabul edilebilir güvenirlilikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu da ölçeğin tüm faktörleri için kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa

sahip olduğu söylenebilir. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğinin geneline ilişkin için 27 maddenin .98 düzeyinde güvenilirlik katsayısına sahip olduğu, yani ölçeğın geneline ilişkin çok yüksek düzeyde iç tutarlık katsayısına ulaştığı görölmektedir. Bu sonuçlara göre araştırma için kullanılan ölçeğın güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizinde SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır. Öncelikle veri analizi için kullanılacak yöntemin parametrik veya nonparametrik yöntemlerden hangisi olmasına karar vermek gerekmektedir. Bu amaçla veri setinde uç değeri olup olmadığı, verilerin normal dağılıp dağılmadığı, test varyanslarının homojenliği gibi durumlar kontrol edilmiştir.

Elde edilen verilerin uç değeri içerip içermediği kontrol etmek için Z puanları hesaplanmış ve bu puanların -3 ile +3 aralığından büyük bir sapma göstermediği belirlenmiştir. Bu nedenle veri setinde uç değeri olan bir veri olmadığına karar verilmiştir. 361 kişiye uygulanan beden eğitimi özyeterlik ölçeğının alt boyutları ve genelinden elde edilen ortalama puanların çarpıklık ve basıklık değeri -1 ile +1 aralığında değıştığı görölmektedir. Normallik varsayımının bir ölçüsü olarak çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 aralığında olmasının kabul edilebileceği ifade edilmektedir (Morgan, Leech, Gloeckner & Barrett, 2004: 50. Levene homojenlik testine ait dağılım incelendiğinde Levene İstatistiği $p > .05$ 'e göre puan dağılımına ait test varyanslarının homojen dağıldığı yani homojenlik varsayımının sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeklere ait elde edilen puan dağılımının sürekli ve eşit aralıklı ölçek düzeyinde olduğu görölmektedir. İki örneklemin (grup) birbirinden bağımsız olması, bağımlı değışkenlerin aralık veya oran ölçek düzeyinde ölçülmüş olması, normallik ve homojenlik varsayımlarının sağlanması parametrik test varsayımlarını karşılamaktadır (Köklü, Büyüköztürk & Bökeoğlu, 2007: 152-161).

Öncelikle beden eğitimi öğretmenlerin ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların dağılımlarına ilişkin betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum değer ve maksimum değer) hesaplanmıştır. Beden Eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetlerine ve görev yaptıkları okul türüne göre ölçeğin alt boyutlarından ve genelinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bağımsız örneklem için t-testi (Independent-Samples t-Test) ile bakılmıştır. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ve yaşlarına göre ise ölçeğin alt boyutları ve genelinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığı ise tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılarak incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizinde anlamlı bir farklılık çıkması durumunda ise post hoc testlerinden Tukey kullanılmıştır. Amerikan Psikoloji Derneği'ne [APA] (2001) göre hesaplanan etki büyüklükleri, p anlamlılık değerleri ile raporlanması gereken oldukça önemli bir istatistiktir. Bu açıdan bu çalışmada etki büyüklükleri de hesaplanmıştır. (p değeri 0.05 düzeyinde alınmıştır.)

IV. BÖLÜM

4. Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında ulaşılan verilere ve tartışmalara yer verilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular ve bunlara ait yorumlar alt problemler başlıkları altında aşağıda sunulmuştur.

4.1. Bulgular

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin istatistiksel analizi sonucu elde edilen bulgular alt problemlere göre sırasıyla verilmiştir.

Öncelikle beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri belirlenmiştir.

Tablo 4.1. Öğretmenlerin Beden Eğitimi Öz-yeterlik Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	Minimum	Maximum	$\bar{X}$ (Ortalama)	SS
Uygulama	361	5.00	40.00	31.99 (8.00)	6.14
Müdahale	361	4.00	40.00	35.07 (8.77)	6.15
Engelli Öğretimi	361	10.00	50.00	37.83 (7.57)	8.39
Öğretim	361	5.00	50.00	43.53 (8.71)	7.39
Değerlendirme	361	6.00	50.00	41.91 (8.38)	7.63
Teknoloji Kullanımı	361	5.00	40.00	34.09 (8.52)	6.21
Toplam	361	35.00	270.00	224.43 (8.31)	37.46

Tablo 4.1. incelendiğinde Beden Eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi öz-yeterlik düzeylerine ait betimsel istatistiklerin sunulduğu görülmektedir.

“Uygulama” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=31.99$ (SS=6.14) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.00 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre uygulama alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Müdahale” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 4.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=35.07$ (SS=6.15) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.77 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre müdahale alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Engelli Öğretimi” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 10.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=37.83$ (SS=8.39) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 7.57 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre engelli öğretimi alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Öğretim” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=43.53$ (SS=7.39) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.71 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre öğretim alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Değerlendirme” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 6.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=41.91$ (SS=7.63) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.38 olduğu

belirlenmiştir. Bu değere göre değerlendirme alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Teknoloji Kullanımı” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=34.09$ (SS=6.21) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.52 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre teknoloji kullanımı alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği'nin tamamına ilişkin minimum değer 35.00 ve maksimum değer 270.00 olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=224.43$ (SS=37.46) olduğu ve bu puanın faktörü oluşturan madde sayısına (27) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.31 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.1. Birinci alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.2. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p	Etki Büyüklüğü
Uygulama	Kadın	136	30.95	6.78	2.54	359	.012*	.13
	Erkek	225	32.63	5.63				
Müdahale	Kadın	136	33.83	7.12	3.02	359	.003*	.16
	Erkek	225	35.83	5.36				
Engelli Öğretimi	Kadın	136	36.20	8.94	2.90	359	.004*	.15
	Erkek	225	38.82	7.90				
Öğretim	Kadın	136	42.01	8.18	3.06	359	.002*	.16
	Erkek	225	44.44	6.72				
Değerlendirme	Kadın	136	40.75	8.28	2.26	359	.025*	.12
	Erkek	225	42.61	7.14				
Teknoloji Kullanımı	Kadın	136	32.76	6.64	3.20	359	.001*	.17
	Erkek	225	34.90	5.80				
Toplam	Kadın	136	216.51	41.56	3.16	359	.002*	.16
	Erkek	225	229.22	33.96				

p<.05

Tablo 4.2.'de beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. “Uygulama” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.54$, $p = .012 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin uygulama alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların uygulama alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.13) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Müdahale” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.02$, $p = .003 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin müdahale alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların müdahale alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Engelli Öğretimi” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.90$, $p = .004 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin engelli öğretimi alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların engelli öğretimi alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.15) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Öğretim” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.06$, $p = .002 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin öğretim alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların öğretim alt faktörü

puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Değerlendirme” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.26$, $p = .025 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin değerlendirme alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların değerlendirme alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.12) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Teknoloji” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.20$, $p = .001 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin teknoloji alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların teknoloji alt faktörü puanlarına ait etki büyüklüğüne (.17) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamına ilişkin elde edilen puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.16$, $p = .002 < .05$). Bu farklılığın erkek öğretmenler lehine olduğu tespit edilmiştir. Grupların toplam ölçek puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

4.1.2. İkinci alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.3. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	SS	F ₍₃₋₃₅₇₎	p
Uygulama	1-3 Yıl	115	31.65	6.43	.741	.528
	4-6 Yıl	85	31.95	5.98		
	7-9 Yıl	49	31.35	7.40		
	10 ve Üzeri	112	32.66	5.31		
Müdahale	1-3 Yıl	115	35.28	6.12	.320	.811
	4-6 Yıl	85	35.16	5.66		
	7-9 Yıl	49	34.29	8.20		
	10 ve Üzeri	112	35.14	5.52		
Engelli Öğretimi	1-3 Yıl	115	37.50	8.30	.263	.852
	4-6 Yıl	85	37.65	8.37		
	7-9 Yıl	49	37.61	10.38		
	10 ve Üzeri	112	38.41	7.57		
Öğretim	1-3 Yıl	115	43.50	7.55	.494	.687
	4-6 Yıl	85	43.56	6.63		
	7-9 Yıl	49	42.45	9.37		
	10 ve Üzeri	112	43.99	6.81		
Değerlendirme	1-3 Yıl	115	41.84	7.81	.133	.941
	4-6 Yıl	85	41.71	6.84		
	7-9 Yıl	49	41.59	9.16		
	10 ve Üzeri	112	42.27	7.38		
Teknoloji Kullanımı	1-3 Yıl	115	34.33	6.08	1.101	.349
	4-6 Yıl	85	33.98	6.12		
	7-9 Yıl	49	32.69	7.64		
	10 ve Üzeri	112	34.55	5.69		
Toplam	1-3 Yıl	115	224.10	37.92	.414	.743
	4-6 Yıl	85	224.01	34.74		
	7-9 Yıl	49	219.98	48.60		
	10 ve Üzeri	112	227.03	33.53		

p<.05

Tablo 4.3'te beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt altı faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara bakıldığında genel olarak en yüksek ortalamaya mesleki kıdem süresinin en fazla olduğu öğretmen grubunun sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak mesleki kıdem sürelerine göre gruplandırılan öğretmenlerin hiçbir alt boyutta ve ölçeğin tamamındaki ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır (p>.05). Bundan dolayı etki büyüklükleri hesaplanmamış ve post hoc testleri gerçekleştirilmemiştir.

4.1.3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin yaş değişkenine göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.4. Öğretmenlerin Yaş Değişkenine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	$\bar{X}$	SS	$F_{(2-358)}$	p	Etki Büyüklüğü	Post Hoc
Uygulama	23-29	125	32.39	5.65	2.60	.076	-	
	30-36	142	31.11	7.19				
	37 ve Üzeri	94	32.81	4.78				
Müdahale	23-29	125	35.42	5.26	1.57	.209	-	
	30-36	142	34.37	7.50				
	37 ve Üzeri	94	35.67	4.80				
Engelli Öğretimi	23-29	125	38.26	7.69	1.50	.224	-	
	30-36	142	36.90	9.42				
	37 ve Üzeri	94	38.66	7.53				
Öğretim	23-29	125	43.97	6.05	2.97	.053	-	
	30-36	142	42.40	9.10				
	37 ve Üzeri	94	44.64	5.78				
Değerlendirme	23-29	125	42.42	6.68	1.73	.178	-	
	30-36	142	40.99	8.86				
	37 ve Üzeri	94	42.62	6.70				
Teknoloji Kullanımı	23-29	125	34.78	5.19	3.89	.021*	.15	1>2
	30-36	142	32.97	7.46				
	37 ve Üzeri	94	34.88	5.09				
Toplam	23-29	125	227.25	31.38	2.81	.062	-	
	30-36	142	218.74	45.74				
	37 ve Üzeri	94	229.28	29.39				

p<.05 kategoriler: 23-29=1; 30-36=2; 37 ve Üzeri=3

Tablo 4.4'te beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt altı faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin yaş değişkenlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)}= 3.89$, $p=.021<.05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X}=34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X}=32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu faktördeki etki büyüklüğünün ise düşük

düzeyde olduğu belirlenmiştir. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların ortalaması arasında yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.1.4. Dördüncü alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin çalıştıkları okul türüne göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.5. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türüne Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Okul Türü	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p
Uygulama	Ortaokul	196	31.49	6.53	1.76	358	.079
	Lise	164	32.63	5.59			
Müdahale	Ortaokul	196	34.80	6.65	1.03	358	.305
	Lise	164	35.46	5.46			
Engelli Öğretimi	Ortaokul	196	37.62	8.56	0.59	358	.556
	Lise	164	38.15	8.18			
Öğretim	Ortaokul	196	43.32	8.04	0.66	358	.512
	Lise	164	43.83	6.53			
Değerlendirme	Ortaokul	196	41.61	7.98	0.86	358	.392
	Lise	164	42.30	7.20			
Teknoloji Kullanımı	Ortaokul	196	33.82	6.77	0.98	358	.326
	Lise	164	34.46	5.47			
Toplam	Ortaokul	196	222.66	40.61	1.06	358	.292
	Lise	164	226.84	33.20			

Tablo 4.5 incelendiğinde beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin t testi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamından lisede çalışan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha yüksek ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$). Bundan dolayı da etki büyüklükleri hesaplanmamıştır.

V. BÖLÜM

5. Tartışma

Yapılan çalışmanın amacı; beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, mesleki kıdem, yaş ve görev yapılan okul türü açısından incelenmesi ve bunu yaparken de konu bilgisi, bilimsel bilgileri uygulama, öğrencilerin beceri düzeylerindeki farklılıklara müdahale, engelli öğrencilerin öğretimindeki uygulama, öğrenme öğretmen süreçlerindeki öğretim, değerlendirme, teknolojiyi kullanma alanlarında öğretmenlerin öz-yeterliklerinin belirlenerek bu alanların ortak katkısıyla beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliğini tespit etmektir.

Beden Eğitimi Öz-yeterlik ölçeği toplamına bakıldığında öz-yeterlik düzeyinin uygulama, müdahale, engelli öğretimi, öğretim, değerlendirme ve teknoloji alt boyutlarında yüksek olduğu tespit edilmiştir. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği'nin tamamına ilişkin minimum değer 35.00 ve maksimum değer 270.00 olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=224.43$ (SS=37.46) olduğu ve bu puanın 27 madde sayısına bölünmesi ile elde edilen ortalama 8.31 olarak belirlenmiştir. Bu değere göre öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Bu alanda yapılan çalışmalara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliğini ölçme aracı olarak sadece onlar için geliştirilen ölçeklerin az olması ayrıca yapılan çalışmalarda beden eğitimi alanında diğer alanlara oranla daha az çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışma farklı öz-yeterlik ölçekleri ile yapılan araştırmalar ile benzerlik göstermektedir. Kangalgil'in (2014) beden eğitimi öğretmenlerinin özel alan yeterliliklerini incelediği çalışmada öğretmen yeterliliklerine katılma puanları, yeterliliklere sahip olmalarına oranla yüksek çıkmıştır. Mirzeoğlu, Aktağ ve Boşnak

(2007) yılında yapmış olduğu çalışmada beden eğitimi öğretmeni, beden eğitimi öğretmeni adayları ve öğretim elemanlarının yeterliliklerini, öğretim yöntemi, sınıf yönetimi ve öğrenci katılımı açısından karşılaştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre beden eğitimi öğretmenleri kendilerini tüm boyutlarda yeterli olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Ünlü, Sünbül ve Aydos (2007) beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliliğini belirlemek amacıyla bir ölçme aracı geliştirmişlerdir. Ölçme aracı, Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim, Öğrenciyi Tanıma, Öğrenme ve Öğretme Süreci, Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme, Okul - Aile ve Toplum İlişkileri, Program ve İçerik Bilgisi olmak üzere toplam 6 boyuttan oluşmuştur. Yılmaz, Yılmaz ve Türk (2010), Nevşehir ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerin öz yeterliliklerini incelediği çalışmada öğretmenlerin yeterlilik düzeyini yüksek bulmuştur. Koparan, Öztürk ve Korkmaz (2011) mesleki deneyim arttıkça öz yeterliliğin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliği ile ilgili diğer çalışmalar daha çok aday öğretmenler üzerine araştırmalardır (Sandıkçı, 2011; Seçkin ve Başbay, 2013; Varol, 2007; Eroğlu, 2011).

Bu çalışmanın birinci alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliliklerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Elde edilen araştırma bulgularına göre Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamına ilişkin puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlilik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.16, p = .002 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin beden eğitimi öz-yeterliliğinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlilik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir.

Uygulama alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenleri öz-yeterlilikleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. ($t_{(359)} = -2.54, p = .012 < .05$).

Müdahale alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.02, p=.003<.05$). Buna göre erkek öğretmenlerin müdahale alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Engelli Öğretimi alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -2.90, p=.004<.05$).

Öğretim alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlikleri kadın beden eğitimi öğretmenlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.06, p=.002<.05$).

Değerlendirme alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri yüksek bulunmuş, buna karşın düşük düzeyde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -2.26, p=.025<.05$).

Teknoloji alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.20, p=.001<.05$).

Literatür tarandığında cinsiyet değişkenine göre sonuçların farklılaştığı görülmektedir. Kalssen ve Chiu 2010, Ünlü 2008 çalışma sonuçları bu araştırma sonuçları ile paralellik göstermiş ve erkek öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin kadın öğretmenlerden yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Yine Mirzeoğlu, Aktağ ve Boşnak 2007 yaptıkları çalışmada erkek öğretim elemanlarının kadın öğretim elemanlarına göre daha yüksek yeterlikte olduğu bulunurken Kafkas ve diğerleri 2010, erkek beden eğitimi öğretmen adaylarının kadınlara göre öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bununla birlikte Aktağ, Mirzeoğlu 2011, Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011, Saracaloğlu ve diğerleri 2012, Altuntaş, Kul ve Karataş 2016, Nakip

2015, Seçkin ve Başbay 2013, Öksüzoğlu 2009 yaptıkları çalışmalarda öz-yeterlik ile ilgili cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Yanık 2017’de öğretmen adayları üzerine yaptığı öz-yeterlik çalışmasında, Türk 2009, Yılmaz, Yılmaz ve Türk 2010, Karaçam, Pulur 2016’da yaptıkları çalışmada kadın öğretmenlerin öz-yeterlikleri erkek öğretmenlerin öz-yeterliklerine göre yüksek bulunmuş ve bu çalışma ile çeliştiği belirlenmiştir.

Bu çalışmada erkekler lehine sonuçların bulunmasının nedeni yeterlik algısının tamamen kişinin kendisini algılaması ile ilgili olduğu, öğretmenlerin kullandıkları başa çıkma yöntemleri, sosyal becerileri gibi özelliklerin kadın öğretmenler ile erkek öğretmenlerin öz-yeterliklerini belirlemede etkili olabileceği şeklinde açıklanabilir. (Ünlü, 2008) Ayrıca yapılan çalışmalarda tüm branşlardan öğretmenlerin olduğu, çalışmaların genel öğretmen öz-yeterliğini ölçtüğü, bu çalışmada ise sadece beden eğitimi öğretmenleri için geliştirilen öz-yeterlik ölçeği kullanıldığından dolayı sonuçların farklılık gösterdiği söylenebilir. Bununla birlikte erkek beden eğitimi öğretmenlerinin lehine çıkan sonuç, sadece İstanbul ilini kapsayan bir çalışma olduğundan İstanbul’ daki hayat şartlarının, ulaşımın, gelişmişlik düzeyinin, Türkiye’ nin her kesiminden öğrencinin olduğunun ve günlük hayatın yorgunluğunun mesleğe yansıtılmasının kadın beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik hayatlarını erkeklerden daha fazla olumsuz etkileyip öz-yeterliklerinde azalmaya sebep olmuş olabilir.

Çalışmanın ikinci alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinde mesleki kıdeme göre farklılık olup olmadığıdır.

Ölçeğin alt faktörlerinden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara bakıldığında genel olarak en yüksek ortalamaya mesleki kıdem süresinin en fazla olduğu öğretmen grubunun sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak mesleki kıdem sürelerine göre gruplandırılan öğretmenlerin hiçbir alt boyutta ve ölçeğin tamamındaki ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Literatür tarandığında, Saracaloğlu ve diğeri 2012 yaptıkları çalışmada mesleki kıdem değişkeninde anlamlı farklılık bulunmazken; Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011 çalışma yılı arttıkça öz-yeterlik düzeyinin yükseldiği, Tschannen – Moren ve Woolfolk-Hoy 2007 deneyimli öğretmenlerin öz-yeterliklerinin güçlü olduğu ve Ünlü 2008 kıdem yılı arttıkça öz-yeterliğin arttığını tespit etmiştir.

Yapılan çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre öz-yeterlikleri incelendiğinde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bunun nedeni olarak ölçeğin katılımcılara internet üzerinden gönüllülük esas olacak şekilde dağıtılmıştır. Geri dönen katılımcıların 1-3 ve 10 ve üzeri yıl üzerinde yoğunlaştığı görülmüş, 10 ve üzeri yıl görev yapan öğretmenler tecrübeli öğretmen kategorisinde olmuştur. Ölçeğin alt faktörleri ortalamalarına bakıldığında müdahale alt faktörü hariç tecrübeli öğretmenlerin öz-yeterlikleri genel olarak diğer kategorilerden yüksek çıkmıştır.

Bu çalışmanın üçüncü alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin yaş aralıklarına göre farklı olup olmadığıdır. Ölçeğin alt boyutlarından yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)} = 3.89, p = .021 < .05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X} = 34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X} = 32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların ortalaması arasında yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Çalışmalar incelendiğinde Türk 2009, yaş değişkeninde anlamlı farklılık bulunmazken; Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011, 31-36 yaş aralığındaki Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öz-yeterliklerini diğer yaş aralıklarında bulunan beden eğitimi öğretmenlerine göre yüksek bulunmuştur. Araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilmesi ölçeği cevaplayan öğretmenlerin yaş aralıklarının benzer olmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmada yaş ve mesleki kıdem değişkeninin paralel olduğu görülmüştür. 30-35 yaş grubu öğretmenlerin öz-yeterlik düzeyleri diğer yaş grubu ve bu yaşlara denk gelen deneyime göre yüksek çıkmıştır. (Koparan Öztürk Korkmaz 2010, Saracaloğlu ve diğ. 2012) Araştırmanın örneklem grubuna bakıldığında aynı yaş ve deneyime sahip Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri diğer araştırmalar ile paralellik göstermiştir.

Çalışmanın dördüncü alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin görev yaptıkları okul düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Ölçeğin alt faktörlerinden ve ölçeğin tamamından lisede çalışan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha fazla ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Bununla birlikte Saracaloğlu ve diğerleri (2012) lisede görev yapan öğretmenlerin öz-yeterliklerini strateji kullanımı boyutunda yüksek bulunurken, ölçeğin toplamı incelendiğinde lisede görev yapan öğretmenlerin puanlarının yüksek olduğu fakat anlamlı düzeyde farklılık olmadığına rastlanmıştır. Bu sonuçlar yapılan çalışmayı destekler niteliktedir. Ünlü (2008) yaptığı çalışmada anlamlı farklılık bulunmazken; Türk (2009) ve Yılmaz, Yılmaz ve Türk (2010) yaptıkları çalışmalarda ortaöğretimde çalışan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin ilköğretimde çalışan öğretmenlere kıyasla daha yüksek öz-yeterlik gösterdikleri tespit edilmiştir.

Literatür tarandığında sonuçların farklı olması öğretmenlerin yaşadıkları yerlerden kaynaklandığı söylenebilir. (Türk 2009) Aynı zamanda ortaokul ve lise programlarının içerik olarak farklılık göstermesi, öğrenci özellikleri bakımından okul düzeylerinin birbirinden ayrılmasının öğretmenlerin yeterlik algıları üzerinde etkili olduğu düşünülebilir. Liselerde üniversite sınavına hazırlanmanın etkisinden dolayı beden eğitimi dersleri öğrencilerin daha çok ders dışı aktiviteler yaptığı, stres atmasına ortam hazırladığı, eğlenebilecekleri şekilde organize edildiğinden daha verimli

geçmektedir. Aynı zamanda lise öğrencileri branşlaşmayı gerçekleştirdiklerinden beden eğitimi dersinden beklentilerini ve isteklerini bilen öğrenciler olması dolayısıyla bu durumun beden eğitimi öğretmenin dersi planlamasında olumlu etki sağlayacağı söylenebilir. Bu sebeple liselerde görev yapan öğretmenlerin öz-yeterliğinin ortaokulda görev yapan öğretmenlere göre yüksek olduğu söylenebilir.

VI. BÖLÜM

Bu bölümde araştırma sonuçlarına bakılarak aşağıda belirtilen öneriler sunulmuştur.

6. Sonuç ve Öneriler

6.1. Sonuç

1. Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamı ve alt faktörlerine ilişkin elde edilen puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek öğretmenler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=.002<.05$).

2. Ölçeğin alt faktörleri ve ölçeğin tamamından alınan puanlara bakıldığında mesleki kıdem süresi 10 ve üzeri yıl olan öğretmenlerin beden eğitimi öz-yeterlik ortalamalarının diğer gruplara göre yüksek olduğu bulunmuş fakat anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. ($p>.05$).

3. Ölçeğin yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)}= 3.89$, $p=.021<.05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X}=34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X}=32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların

ortalaması arasında yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. ($p>.05$).

4. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamına bakıldığında lisede görev yapan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha fazla ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

6.2. Öneriler

6.2.1. Araştırma ile ilgili öneriler

- Araştırmanın nicel yapılmasına karşın, alt boyutlar gözlem yoluyla değerlendirilip nitel araştırma da eklenerek daha detaylı bir çalışma yapılabilir.

6.2.2. İleriki araştırmalar ile ilgili öneriler

- Farklı kuramsal yapısı olan farklı alt problemlerle öz-yeterlik çalışılabilir. (Medeni durum, okulların fiziki şartları vb.)
- Beden eğitimi öğretmenlerinin özel okul ve devlet okulunda görev yapma durumları değişkenine göre incelenebilir.
- Her ilin bulunduğu coğrafi bölge, fiziki şartlar, kültürel özellikleri içine alan daha kapsamlı boyutta çalışmalar yapılabilir.
- Bu çalışma beden eğitimi öğretmen adaylarının da içine alacak şekilde daha büyük bir örneklem grubunda yapılabilir.
- Beden eğitimi dersine katılım ve öğrencilerin spora ilgisinin yaygınlaştırılması için beden eğitimi dersi uygulamalı olduğundan ve konu

alanı bilgisine ihtiyaç duyulduğundan hizmet içi eğitimler uygulamalı şekilde planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aktağ, I. ve Walter, J. (2005). Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlik Duygusu. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2005, III(4), 127-131.
- Aktağ, I. (2011). Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Öğretmen Yeterliği Üzerine Etkisi. *Hacettepe J. of Sport Sciences*, 2011, 22(1), 13-24.
- American Psychological Association (2001). *Publication Manual of the American Psychological Association* (5th ed.). Washington, DC: Author.
- Aracı, H. (1999). *Okullarda Beden Eğitimi*, 3. Baskı, Bağırđan Yayınevi, Ankara.
- Ashton, P.T, Webb R. B. (1986). *Making a Difference: Teachers' Sense of Efficacy and Student Achievement*. New York: Longman.
- Askar, P. ve Umay, A. (2002). İlköğretim Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Bilgisayarla İlgili Öz-yeterlilik Algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1-8.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A social Cognitive Theory*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice- Hall, Inc.
- Bandura, A. (1997). *Self Efficacy: The Exercise of Control*. W.H Freeman, New York.
- Başaran İ.E. (1980). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Beden Eğitimi Öğretmeni Ders İçi ve Ders Dışı Çalışmaları Rehberi (2000).

- Büyükkaragöz, S.S., Mustafa, C.M., Yılmaz, H. ve Pilten, Ö. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Konya: Mikro Basım Yayım Dağıtım.
- Can, A. (2014). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi 2*. Baskı. Ankara: Pegem.
- Cohen, J. (1992). Statistical Power Analysis. *Current Directions in Psychological Science*, 1(3), 98- 101.
- Cole, D. A. (1987). Utility of confirmatory factor analysis in test validation research. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 584-594.
- Çoban, B. ve Turan, M. (2006), Öğrenci Görüşlerine Göre İdeal Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri: Ölçek Geliştirme Çalışması.
- Demirhan, G., Açıkada, C. ve Altay, F. (2001). Students perceptions of physical education teacher qualities. *Journal of the International Council for Health, Physical Education, Recreation, Sport and Dance*, 37 (3), 16-18.
- Demirhan, G. (2003). Dünyada Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yeterlikleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*.
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen Adaylarının Özyeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36, 159.
- Friedman, E.D.(1983). The Pupils Image of the Physical Education Teacher and Suggestions for Changing Attitudes in Teacher Training. *International Journal of Physical Education*, 20 (2),15-18.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel.

Kline, R. B. (2005). Principles and Practice of Structural Equation Modeling (2nd Edition ed.). *New York: The Guilford Press.*

Koç, M. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Öz-yeterlik Algıları ve Yapılandırmacı Öğrenme Ortamı Oluşturma Becerilerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 240-255.

Koparan, Ş., Öztürk, F., Haşıl Korkmaz, N. (2011). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özyeterlik ve Beden Eğitimi Öğretmeni Yeterliğinin İncelenmesi. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğrt. Kongresi, 2011, *Van/YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*, 52-61.

Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. ve Bökeoğlu, Ç. Ö. (2007). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*, Ankara: Pegem.

Kuş, B. B. (2005). Öğretmenlerin Bilgisayar Öz-Yeterlik İnançları ve Bilgisayar Destekli Öğretime Yönelik Tutumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Küçük (2012). Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı Öğrencilerinin İletişim ve Problem Çözme Becerileri. *Gefad*, 32, 33-54.

Laminack, L.L. ve Long, B.M. (1985). What Makes a Teacher Effective: Inside From Preservice Teachers. *Clearing House*, 58, 268.

Martin, Mc Couphty, Hopdes-Kulinmand Cothron (2008)

Milli Eğitim Bakanlığı MEB. www.meb.gov.tr, 2008

- Mirzeğlu, D., Aktağ, I. ve Boşnak, M. (2007). Beden Eğitimi Öğretmeni, Öğretmen Adayı ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Mesleki Yeterlik Duygusunun Karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 18, 109.
- Morgan, G. A., Leech, N. L., Gloeckner, G. W. ve Barrett, K. C. (2004). SPSS for introductory statistics: Use and interpretation. Psychology Press.
- Nakip, C. (2015). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Öz-yeterlik İnançları ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi I*. Eskişehir Kaan Kitapevi
- Özdemir S, ve Yalın, İ.H. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Pan, Y. (2012). The development of a teachers' self-efficacy instrument for high school Physical Education teacher. *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*, 6.
- Pan, Y., Chou, H. ve Hsu, W. (2013). Teachers Self-Efficacy and Teaching Paractices In The Health and Physical Education Curriculum In Taiwan. *Social Behavior and Personality*.
- Ramezaninejad, R., Hemmatinejad, M. ve Hemmatinejad, M. (2011). The Relationship Between the Self- Efficacy of Physical Education Teachers and Styles of Physical Education Classroom Management. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*.

- Saçlı ve diğ. (2009). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kişisel Nitelikleri. *Spor Bilimleri Dergisi, Hacettepe J of Sport Sciences*, 145-151
- Saracaloğlu ve diğ. (2012). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-yeterlik İnançları ve Denetim Odaklarının İncelenmesi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 54-56
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*.12. Baskı. Gazi Kitabevi: Ankara.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Temel, C. ve Avşar, P. (2008). *İlköğretim Beden Eğitimi 1-8. Sınıflar Öğretmen Kitabı*. Ankara: MEB.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. (2. baskı), *Türk Psikologlar Derneği Yayını*, Ankara.
- Tschannen-Moran M. ve Woolfolk-Hoy A. (2001). Teacher efficacy: Capturing an Elusive Concept. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- Tschannen-Moran M. ve Woolfolk-Hoy A. (2002). Annual Meeting of the American Educational Research Association: The Influence of Resources and Support on Teachers' Efficacy Beliefs. New Orleans.
- Türk, N. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleklerine İlişki Öz-yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Ünlü, H., Sünbül, M. ve Aydos, L. (2008). Beden Eğitimi Öğretmenleri Yeterlik Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 23-33.

Ünlü, H. ve Aydos, L. (2010). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yeterlikleri Üzerine Bir Derleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 187.

Woolfolk A.E. ve Rosoff, Hoy WK. (1990). Teachers' Sense of Efficacy and Their Beliefs About Managing Students. *Teaching and Teacher Education*, 6, 137-148.

Yalçın H. F. (1995). *Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı*. 2. Baskı Ankara

EKLER

Ek-1. Araştırma İzin Belgesi

Ek-2. Beden Eğitimi Öğretmenliği Öz-yeterlik Ölçeği

Ek-3. BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni

EK -1 ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ

Gmail - permission <https://mail.google.com/mail/u/0/?ui=2&ik=0ab7d2de99&view=pt&...>

 Isil Aktag <iaktag@gmail.com>

---

permission
2 messages

Isil Aktag <iaktag@gmail.com> Fri, Mar 15, 2013 at 2:23 PM
To: Charlotte.Humphries@selu.edu

Hi Dr. Humphries,
My name is İŞİL AKTAG. I am associate professor at Abant İzzet Baysal University in Turkey. Recently I saw your article (development of physical education teaching efficacy scale) at Measurement in Physical Education and Exercise Science.If you give your permission to me I would like to use this scale. I will translate this to Turkish and use it both physical education teachers and student teachers.I do have some questions regarding with scale:
did you use Likert scale and what was the interval of it.(1 to 10 -absolutely not to absolutely) ?
Also as far as I understand the higher the score(MEAN) the higher the efficacy level of teachers.(am I correct)
Did you use total score as a result or did you evaluate each factor separately?
I appreciate if you answer my questions and give your permission to use scale.
--
İSİL AKTAG
AIBU-BOLU
SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION
PHYSICAL EDUCATION AND TEACHING DEPARTMENT
TURKEY
iaktag@gmail.com

Charlotte Humphries <charlotte.humphries@selu.edu> Fri, Mar 15, 2013 at 6:41 PM
To: Isil Aktag <iaktag@gmail.com>

You are welcome to use the instrument, and I look forward to seeing your results. You are correct; 1 is absolutely not and 10 is absolutely positive, so higher scores reflect higher efficacy. We keep the factor scores separate, as the more recent research on efficacy suggests that efficacy is so specific.
Best wishes,
Charlotte Humphries
[Quoted text hidden]
--
Charlotte Humphries, Ph.D.
Associate Professor of Kinesiology and Health Studies
Southeastern Louisiana University
(985) 549-5255

Ek-3. BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Ayşegül AKSAY BEGEÇ
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi Öğretmenliği ABD

Sayın **Ayşegül AKSAY BEGEÇ**,

“**Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özyeterliği**” İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2019/98) kurulumuzun 26.03.2019 tarihli ve 2019/03 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

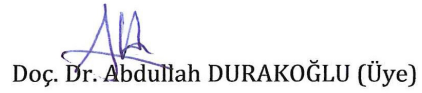

Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

Prof. Dr. Mehmet ERYİĞİT (Üye)

Prof. Dr. Altay EREN (Üye)

Doç. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)

Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

Doç. Dr. Abdullah DURAKOĞLU (Üye)

Av. Zuhale Demirci (Üye)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ayşegül AKSAY BEGEÇ

Doğum Yeri ve Yılı : Bolu/1987

Yabancı Dili : İngilizce

İlköğretim : Bolu Sakarya İlköğretim Okulu

Lise : Bolu Canip Baysal Lisesi (YD)

Üniversite : Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans : Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

Çalışma Hayatı : 2010 yılından bu yana Milli Eğitim Bakanlığında Beden Eğitimi Öğretmeni

İletişim Adresleri:

E-mail: aysegulbegec@gmail.com

Tel. : 0538 459 1659

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZ-YETERLİK DÜZEYLERİNİN
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ
(İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Ayşegül AKSAY BEGEÇ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ

BOLU, TEMMUZ, 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Ayşegül AKSAY BEGEÇ tarafından hazırlanan “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (İstanbul İli Örneği)” adlı çalışma, jürimiz tarafından Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı, Beden Eğitimi Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. (02.07.2019)

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Gülsen ÖZCAN
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Müberra ÇELEBİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

Prof. Dr. Türkan ARGON

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü 7.

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum, “**Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 10/06/2019

Ayşegül AKSAY BEGEÇ

Biricik Kızım Ada' ya, Canım Eşim Onur'a ve
Çok Sevgili Annem, Babam ve Kardeşlerime;

TEŞEKKÜR

Lisans ve lisanüstü eğitimimde bana yardımlarını esirgemeyen, her konuda rehber olan, tez konumun seçiminde ve karar verme sürecinde bilgi ve deneyimleriyle bana katkıda bulunan, tez yazımı sürecinde uzun yıllar başını ağrıttığım, sabırla, anlayışla bana güvenen, destek veren saygıdeğer tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Işıl Aktağ'a

Tez jürimde olmayı kabul eden değerli öğretmenlerim Dr. Öğr. Üyesi Müberra Çelebi ve Dr. Öğr. Üyesi Gülsen Özcan'a

Lisansüstü eğitimi almam konusunda beni destekleyen, bu zorlu süreçte ilgi ve anlayışıyla yanımda olan, bana güvenen ve inanan, öngörülerıyla hayatıma ışık tutan annem Ulviye Aksay ve babam Hasan Aksay'a

Gerek iş gerek özel hayatımda olduğu gibi yüksek lisans dönemimde de her konuda ilgi ve desteğini hissettiğim her anımda hep yanımda olan eşim Onur Begeç'e

Tezimin bitiş aşamasında teşvik ve desteğini esirgemeyen arkadaşım Seda Acar'a sonsuz teşekkür ederim.

Ayşegül AKSAY BEGEÇ

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU	ii
ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
ÖZET	x
ABSTRACT.....	xii
I. BÖLÜM	
1. Giriş	1
1.1. Araştırmanın Amacı	4
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Problem Cümlesi	5
1.4. Alt Problemler	6
1.5. Sayıtlılar	6
1.6. Sınırlılıklar.....	6
1.7. Tanımlar	6
II. BÖLÜM	
2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür	8
2.1. Kuramsal temeller	8
2.1.1. Öğretmenlik Kavramı	8
2.1.2. Öz-yeterlik Kavramı	9
2.1.3. Beden Eğitimi Kavramı	12
2.1.4. Beden Eğitimi Öğretmenliği	12
2.1.5. Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri	13
2.1.6. Öğretmen Öz-yeterliği.....	14
2.1.7. Beden Eğitimi Öğretmen Öz-yeterliği	15
2.2. İlgili Literatür	16

III. BÖLÜM

3. Yöntem.....	22
3.1. Araştırmanın Modeli	22
3.2. Evren ve Örneklem.....	22
3.3. Veri Toplama Aracı.....	23
3.3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Geçerlik Çalışması.....	24
3.3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Çalışması	27
3.4. Verileri Analizi.....	28

IV. BÖLÜM

4. Bulgular	30
4.1. Bulgular	30
4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	32
4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	34
4.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	36
4.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	37

V. BÖLÜM

5. Tartışma	38
-------------------	----

VI. BÖLÜM

6. Sonuç ve Öneriler	45
6.1. Sonuç	45
6.2. Öneriler.....	46
6.2.1. Araştırma ile ilgili öneriler	46
6.2.2. İleriki araştırmalar ile ilgili öneriler	46

KAYNAKÇA.....	48
---------------	----

EKLER

EK 1: Araştırma İzin Belgesi	55
EK 2: Beden Eğitimi Öğretmenliği Öz-yeterlik Ölçeği	56
EK 3: BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni.....	58
ÖZGEÇMİŞ	59

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı	24
Tablo 3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin DFA' ya Ait Regresyon ve t Değerleri	27
Tablo 3.3. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Faktörlere Ait Alfa Güvenirlilik Katsayıları.....	27
Tablo 4.1. Beden eğitimi Öğretmenlerinin Öz-yeterlik Düzeylerine ilişkin Betimsel İstatistikler	30
Tablo 4.2. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları	32
Tablo 4.3. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemlerine göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	35
Tablo 4.4. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yaş Değişkenine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	36
Tablo 4.5. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görev Yaptıkları Okul Türüne Göre Öz-yeterlik Düzeyi Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	37

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeğine Ait Path Diagramı.....	26
--	----

ÖZET

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZ-YETERLİK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ (İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ)

Aksay Begeç, Ayşegül

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ

Temmuz – 2019, xiii+ 59 Sayfa

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, mesleki kıdem, yaş ve görev yapılan okul türü açısından incelenmesi ve bunu yaparken de konu bilgisi, bilimsel bilgileri uygulama, öğrencilerin beceri düzeylerindeki farklılıklara müdahale, engelli öğrencilerin öğretimindeki uygulama, öğrenme öğretmen süreçlerindeki öğretim, değerlendirme, teknolojiyi kullanma alt boyutlarında öğretmenlerin öz-yeterliklerinin belirlenerek bu alanların öğretmenin beden eğitimi öz-yeterliliğini oluşturmaya katkısını tespit etmektir.

Araştırmaya İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan 225 erkek 136 kadın toplamda 361 beden eğitimi öğretmeni katılmıştır. Veri toplama olarak aracı ‘Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği’ kullanılmıştır. Veriler sadece internet üzerinden Beden Eğitimi Öğretmenleri dernek ve sosyal medya platformlarına dağıtılmış. Veriler gönüllülük esas alınarak toplanmıştır.

Araştırma verilerinin analizinde SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Analizlerde bağımsız değişkenler t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonuçları $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlikleri incelendiğinde cinsiyet değişkeninde erkekler lehine anlamlı farklılık bulunurken, yaş değişkeninde sadece teknoloji alt boyutunda 23-27 yaş aralığında diğer yaş gruplarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Bunun yanında görev yapılan okul türü değişkeninde tüm alt boyutlarda lisede görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ortaokulda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerine göre ortalama puanı yüksek iken anlamlı düzeyde farklılığa rastlanmamıştır. Yine mesleki kıdem değişkeninde öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi öğretmeni, öz-yeterlik, yaş, cinsiyet, mesleki kıdem

ABSTRACT**INVESTIGATION OF SELF-EFFICACY LEVELS OF PHYSICAL
EDUCATION TEACHERS ACCORDING TO VARIOUS VARIABLES
(THE SAMPLE OF ISTANBUL PROVINCE)**

Aksay Begeç, Ayşegül

Master Thesis

Physical Education Teaching Department

Field of Physical Education

Thesis Advisor: Assistant Professor Işıl AKTAĞ

July- 2019 xiii + 59 Pages

The aim of this research is to examine the level of self-efficacy of physical education teachers in terms of gender, teaching experience, age and type of school in which they are employed, and in doing so, subject knowledge, application of scientific knowledge, intervention in differences in skill levels of students, application in teaching of students with disabilities, teaching in teaching process, evaluation, use of technology to determine the self-efficacy of general teacher training in these areas.

A total of 361 physical education teachers participated in the study. Physical education self-efficacy scale was used to collect data. The data were distributed to physical education teachers' associations and social media platforms only over the internet. Data were collected on a voluntary basis.

SPSS statistics program was used to analyze the data. Analysis of independent variables t test and one way variance analysis were used. The results of the analysis were evaluated at $p < 0.05$ significance level.

When the self-efficacy of physical education teachers were examined, a significant difference was found in gender variable in favor of males and in age variable only a significant difference was found in technology sub-dimension. Physical education teachers who work in all sub-dimensions of high school in the sub-dimension of the duty type of duty in the school type have a high average score when compared to the physical education teachers working in middle school and no significant difference was found. No significant difference was found in teachers according to self-efficacy level experience.

Keywords: Physical education teacher, self-efficacy, age, gender, teaching experience

BÖLÜM I

1. Giriş

Günümüzde bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler her alanda olduğu gibi eğitim alanını da etkilemiş, bununla birlikte öğrenciler bilgiye daha kolay ulaşır hale gelmiştir. Geçmiş yıllarda eğitim- öğretim süreci öğretmen odaklıyken, öğrenci merkezli hale gelmiş, eleştiren, sorgulayan, tartışan, aktif öğrenciler yetiştirmek amaçlanmıştır. Öğretmen, öğrencilere bilgi, özgüven kazandırmak için rehber olabilmeli ve öğrencilerin öğrenmeleri için bireysel öğrenme yollarını kullanarak öğrencileri bu süreçte aktif olmaya teşvik etmelidir. Öğrenciye kazandırılmak istenen beceri ve bilgiler için öğretmenin kendini sürekli geliştirmeye açık olması, öğrenme öğretme sürecini öğrencilerin ilgi, beceri, tutum ve öğrenme kapasitelerine göre düzenleyebilmesi, konu alanı bilgisinin yüksek düzeyde olması gerekmektedir. Buradan hareketle öğretmenlere yüklenen görev ve beklentilere karşın öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin belirlenmesi önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterliğinin yüksek olması sınıf yönetimini, öğrencinin öğrenme düzeyini, öğrencinin etkin ve aktif oluşunu, akademik başarısını etkilediği söylenebilir. (Oktay 1991, akt. Nakip 2015)

Öz-yeterlik Bandura'ya göre “bireyin belli bir performansı gösterebilmesi için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kendi öz yargısıdır” (Senemoğlu, 2005). Bu yargı olumlu ise kişi, karşısına çıkan durumu kendini başarıya ulaştıracak etkinlikleri düzenleyerek yapacaktır ya da bu yargı olumsuz ise kişinin başaracağına ilişkin kaygı düzeyi artacaktır. (Senemoğlu 2005, akt. Aktağ 2011)

Bandura (1997) öz-yeterliğe sahip kişilerin; özel görevleri yapma, yüksek hedefler belirleme ve bu hedefleri uygulama, başarısızlık durumunda yılmama ve bulunduğu durumu kendi lehine çevirebilme gibi özellikleri olduğunu belirtmektedir.

Bununla birlikte öz-yeterliliğin, kişinin yeterliklerinin sayısı ile ilgili olmadığını, farklı şartlarda kişinin yapabileceklerine ilişkin inancıyla bağlantılı olduğunu ileri sürmektedir.

Öz-yeterlik inancı; bireyin doğrudan kendi yaşadıklarından, model alma yoluyla başkalarından edindiği deneyimlerden, kişinin sözel ikna kabiliyetinden, psikolojik durumlardan çıkarılan öznel yorumların meydana getirdiği durumudur. Bu durumlar her kişi için farklı olup, kişinin belirlediği noktaya göre derlenip kullanılır. (Bandura 1997)

Öz-yeterlik dört kaynaktan oluşmaktadır. Bunlar;

- 1- **Geçmiş Deneyimler:** bireyin yaptığı eylemlerde başarılı ya da başarısız olmasıyla edindiği bilgiler.
- 2- **Dolaylı yaşantılar:** Bireyin kendine benzer konulardaki kişilerin yaptığı eylemlerde başarılı ya da başarısız olmalarıyla edindiği bilgiler sonucu kendi yapacağı eylemlerle ilgili oluşan yargısı.
- 3- **Sözel ikna:** bireyin bir eylemi gerçekleştirirken başarılı olup olamayacağı ile ilgili kendisine söylenen sözel bilgiler.
- 4- **Psikolojik durum:** bireyin eylemleri gerçekleştirirken eylemlerin sonucu ile ilgili beklentileri öz-yeterlik algısını etkiler. (Senemoğlu,1997).

Bandura (1997) öğretmenlerin kendilerini yeterli algılamalarını sadece belirlenen konuyu öğretirken uyguladıklarından kaynaklanmadığı, sınıf yönetimini sağlama, materyalleri düzenleme ve amacına uygun kullanma ve öğrencilerin bilgiyi almasına, aile ile işbirliği yapma konularındaki düşüncelerinin de öğretmenin yeterliğini belirlediğini ifade etmektedir. Bandura' nın (1986) öz-yeterlik kuramı, düşük öz-yeterliği olan bireylerin yüksek öz-yeterliğe sahip bireylere göre, yeteneklerini yeterli görmediği ve yetenekleriyle bulunduğu durumun üstesinden gelemeyeceğini, başarısızlık halinde çabuk pes ettiklerini, görevden kaçtıklarını ve hedeflerini düşük belirlediklerini ileri sürmektedir. (Gülebağlan 2003, akt. Türk 2009).

Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterlikleri yerine getirmeleri, onların iyi bir eğitim almalarının yanında, bu görev ve sorumlulukları

yerine getirebileceklerine olan inançları ile de yakından ilgilidir (MEB, 2008). Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (1998)'a göre öğretmen yeterliği “öğretmenlerin istedikleri sonuca ulaşabilmek için dersi planlama ve sunumlarındaki yeteneklerine olan inancıdır.”

Öz-yeterlik kavramı, Bandura tarafından ortaya atıldığından bu zamana kadar bir çok durumda incelenmiştir. Bunlardan birisi de öğretmenlik alanıdır. Çağın gerekleriyle birlikte öğretmenlerin kendisine, öğrenciye, kurumuna, konu alanı bilgisine, çevreye karşı sorumlulukları artmış ve bu sebepten öz-yeterlik önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin sorumlulukları üzerinde etkisi olduğu yadsınamamakla birlikte yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenlerin kendinden beklenenleri yapmakta daha motive olduğu, bunun yanında düşük öz-yeterliğe sahip öğretmenlerin de görevlerini üstlenmediği, görevlerinden kaçındığı belirtilebilir.

Beden eğitimi ve spor, insanın sadece fiziksel gelişimi için değil, kişinin zihinsel, duygusal ve psikomotor gelişimi için gerekli olan bir eğitim dalıdır (Demirhan; 2003). Beden eğitimi çevresel koşullara uygun, öğrencilerin bireysel özelliklerine göre şekillendirilebilen, kuralları esnek oyunları, branşlaşmaya yönelik alıştırma ve etkinliklerin tümüne içine alan; kişinin vücut sağlığını korumayı, yeteneklerini geliştirmeyi sağlayan bir disiplindir. (Aracı, 1999)

Beden eğitimi; bireylerin bedenlen, ruhen ve fikren gelişimini sağlamak, günlük yaşama ve iş yaşamının koşullarına hazırlamak, ulusal bilinç ve yurttaşlık duygularını kuvvetlendirmek amacı ile yapılan planlı çalışmaların tamamıdır (Yalçın,1995). Beden eğitimi öğretmeni ise bütün bunları öğrenciye sistemli bir şekilde aktaran kişidir. Bu noktada öz-yeterlilik duygusu beden eğitimi öğretmeninde önemli bir yer oluşturmaktadır; çünkü öğretmenin öz-yeterlilik inancı belirlemede ve öğrenciye ulusal bilincin kazandırılması, konu alanı bilgisi, sınıf yönetimi, çevre öz-yeterlilik inançları için aracı olmaktadır.

Çağdaş eğitim ve öğretim anlayışı ile görev yapan bir beden eğitimi öğretmenin yalnızca öğretim sürecini gerçekleştiren biri olmasının dışında bazı

özellikleri kendisinde bulundurması gerekir. Çünkü öğrenciyle okul içi ve okul dışında etkileşimi yüksek olan, beden eğitimi öğretim programını uygularken öğretim sürecini düzenleyen, süreci ve öğrenciyi değerlendiren, sportif etkinlik ve oyunlar organize eden, öğrenci, veli, okul idaresi ve diğer öğretmenler ile etkileşim ve işbirliği içerisinde olunması öğretmende bulunması gereken özellikler içerisinde yer alır. (Ünlü ve Aydos, 2010). Bununla birlikte beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik düzeyi de önem kazanmış, beden eğitimi öğretmenlerinin bu branş için geliştirilmiş öz-yeterlik ölçekleri kullanılarak öz-yeterlik düzeylerini bilmelerinin kendilerini geliştirmesi, eksik yönlerini tamamlaması konusunda onlara yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve görev yaptıkları okul türü değişkenleri açısından incelemektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Öğretmenlik mesleğinin özel uzmanlık gerektiren dallarından biri de Beden Eğitimi Öğretmenliğidir (Salman, 2007). Beden eğitimi öğretiminde bilişsel bilgi ile birlikte uygulamalı öğretim de önemlidir. Beden eğitimi öğretmenlerinin, öğretmenliğin gerektirdiklerini uygulamamaları, öğrenci ile iletişim kurarken anlayışlı olmamaları, yöntem ve teknik kullanımını çeşitlendirmemeleri, süreci planlamamaları, değerlendirmeyi geçerli, objektif ve güvenilir yapamamaları, okul, öğrenci, aile, çevre etkileşimini kuramamaları, araştırmacı ve sorgulayıcı öğrenciler yetiştirmek için yönlendirmemeleri beden eğitimi öğretmenliğinin saygınlığını azaltmaktadır. (Arslan ve Mendeş, 2002). Beden eğitimi öğretmenlerinin istekli, planlı, araştıran, okuyan, kendini geliştiren, mesleğin gerektirdiği eğitim öğretim sürecini uygulayan bireyler olması gerektiği belirtilebilir. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin yüksek öz-yeterliğe sahip olması önem kazanmıştır.

Beden eğitimi öğretmenleri sınıf yönetimi ve öğretim yöntemlerini iyi bilen ve uygulayan öğretmenler olmalıdırlar. Dersin iyi planlanmış olması öğretmenlerin enerjisini gereksiz kullanmasını ve zaman kaybının önüne geçer. Buradan yola çıkarak beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerini bilmek onların öğretmenliklerinde önemli bir unsurdur. (Ramezanejad R., Hemmatinejad M. ve Hemmatinejad M. 2011)

Öğretmenlerin öz-yeterlik algıları, onların mesleklerinde harcadıkları çabayı, mesleklerinin zorluklarına karşı bu mesleği iyi bir performansla sürdürmek için gösterdikleri sebat düzeyini etkilemektedir. Bundan dolayı beden eğitimi öğretmenleri öz-yeterliklerini geliştirmelerinde etken olabilecek değişkenlerin belirlenmesi önem kazanmaktadır. (Saracaloğlu ve diğ. 2012)

Bu çalışmanın beden eğitimi öğretmenlerine ve program geliştirmecilere ışık tutulacağı düşünülmektedir. Literatür tarandığında sadece beden eğitimi öğretmenleri için geliştirilen ölçekler yok denecek kadar az olduğu ve genel olarak öğretmenlik için geliştirilen ölçeklerin kullanıldığı görülmüştür. Fakat beden eğitimi dersinin daha çok uygulamalı ders oluşu, her branştan beklenen görev, sorumluluk ve tutumların farklı oluşu beden eğitimi alanına özel bir ölçekle öz-yeterlik incelemeyi gerektirmiştir. Genel öğretmen öz-yeterlik ölçeği beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini ölçmeye uygun değildir ve bu nedenle sadece beden eğitimi öğretmenleri için geçerli ve güvenilir bir ölçüm geliştirmek gereklidir. (Martin, Mc Couphty, Hopdes-Kulinmand Cothron 2008) Bu nedenle yapılan çalışma beden eğitimi alanındaki ilklerden olduğundan literatüre katkı sağlayacağı ve sonrasında yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi

İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyi nedir?

1.4. Alt Problemler

1. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde görev yaptıkları okul türüne göre fark var mıdır?
2. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde cinsiyete göre fark var mıdır?
3. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde mesleki kıdeme göre fark var mıdır?
4. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde yaşa göre fark var mıdır?

1.5. Sayıtlar

Çalışmaya katılan bütün beden eğitimi öğretmenlerinin sorulara içtenlikle cevap verdiği varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu çalışma 2017-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan 3178 beden eğitimi öğretmeninden internet yoluyla ulaşılan 361 beden eğitimi öğretmeni ile sınırlandırılmıştır.

1.7. Tanımlar

Öz-yeterlik: Bireyin belli bir performansı gösterebilmek için gerekli etkinlikleri düzenleyip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kendi öz yargısıdır. (Bandura,1986)

Beden Eğitimi: Beden eğitimi çevresel koşullara uygun, öğrencilerin bireysel özelliklerine göre şekillendirilebilen, kuralları esnek oyunları, branşlaşmaya yönelik alıştırma ve etkinliklerin tümüne içine alan; kişinin vücut sağlığını korumayı, yeteneklerini geliştirmeyi sağlayan bir disiplindir. (Aracı, 1999)

Öğretmen öz-yeterliği: Öğretmenlerin istedikleri sonuca ulaşabilmek için süreci planlama ve uygulamadaki becerilerine olan inancıdır. (Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy, 1998)

Beden eğitimi öz-yeterliği: Beden eğitimi öğretmenliğinin gerektirdiği görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, anlayış, beceri ve tutumlardır (Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008).

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür

Bu bölümde, araştırma için genel bir çerçeve oluşturmak amacıyla öğretmenlik, beden eğitimi öğretmenliği, öz-yeterlik, beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği kavramlarına ilişkin kaynaklardan elde edilen bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde, araştırmaya direk ya da dolaylı yoldan ışık tutabilecek araştırmalar incelenmiştir.

2.1. Kuramsal temeller

2.1.1. Öğretmenlik Kavramı

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. Maddesi öğretmenlerin tanımı için düzenlenmiştir. "Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdür". Genel anlamda öğretmen olmak belirli eğitimleri almak, belirli beceri, nitelik ve özelliklere sahip olmak demektir.

Davranış değişikliğinin oluşabilmesi için öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önüne alınmalı, öğrenci ilgi ve tutumuna göre konunun seçilmesi, konuya uygun fiziki ortam ve materyallerin elde edilmesi, sürecin olumlu kurgulanması gerekmektedir. Öğretmen bu sorumlulukları yerine getiren kişidir. (Ünlü ve Aydos, 2010)

Dünya düzeninin değişmesi ve gelişmesi nedeniyle değişim ve gelişime ayak uydurabilmek için eğitim-öğretim yoluyla kişilerin sorgulayan, araştıran, analitik

düşünen, çözüm odaklı olan yaratıcı, yeni bilgi üretebilen, teknolojiden faydalanabilen bireyler yetiştirmek gerekir. (Şen ve Erişen, 2002) Bu bilgilerden hareketle öğretmenlerin, bireylere değişime ayak uydurma, araştırma, sorgulama, eleştirel düşünme, yaratıcı olma konusunda rehberlik etmesi ve bireyi şekillendirmesi beklenir.

Eğitimin kalitesini belirleyen en önemli öğelerden biri öğretmendir. Bu nedenle öğretmeni sadece öğretim programını düzenleyen birey olarak değerlendirmek yerine; öğretmenin toplumsal rolünü, öğretimi istendik yönde davranışa dönüştürmedeki etkisini hatta kültürel yönde ilerlemenin bir parçası oluşunu yadsımamak gerekir. Bununla birlikte öğretmenlik mesleğini tanımlarken öğretmenin görevi yalnızca öğrenciye bilgi aktarımı değil, öğrenilenin davranışa dönüştürülmesini sağlamaktır. Bu durum bir meslek olarak öğretmenliğin eğitimin tanımına uygun olarak açıklanmasını gerektirmektedir. (Öksüzoğlu 2009, akt. Nakip 2015)

Öğretmenin dört temel görevi vardır. Bunlar; öğretme görevi, idare ve yönetme görevi, konu alanı uzmanlık görevi ve öğrenci danışmanlık görevidir.(Özdemir S., Yalın İ.H., Öğretmenlik Mesleğine Giriş 1999) Öğretmenin görevi öğrencilerine, milli eğitimin amaçlarına uygun süreçler düzenleyerek, öğrencilerin kendi yaşantıları yoluyla davranışlarında istendik değişimler meydana getirmektir. Öğretmen bu görevini gerçekleştirmek için; (Öksüzoğlu 2009, akt. Nakip 2015)

- * Öğrencileri bütün yönleriyle tanır.
- * Öğrencilerinde gerçekleştireceği hedefleri belirler.
- * Öğrencilerine öğrenme yaşantıları düzenler.
- * Öğrencileri için öğrenmeye uygun bir ortam düzenler.
- * Öğrencilerin öğrenmelerini ve süreci değerlendirir.

2.1.2. Öz-yeterlik Kavramı

Öz-yeterlik kavramının temeli Bandura' nın Sosyal Öğrenme Teorisine dayanmaktadır. Öz-yeterlik bireyin belli bir performansı gösterebilmek için uygulaması

gereken etkinlikleri düzenleyip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kişinin özyargısıdır (Bandura,1986)

Bandura öz-yeterlik algısının bireyin yapacağı eylemlerdeki tercihini, zorluklarla karşılaştıklarında gösterecekleri sebatı ve gösterdikleri çabanın ne düzeyde olacağını etkileyeceğini belirtmiştir. Öz-yeterlik düzeyleri yüksek olan bireylerin yapacakları eylemler için daha fazla çaba harcadıklarını, olumsuzlukla karşılaştıklarında pes etmediklerini, ısrarlı ve sabırlı oldukları belirlenmiştir. Bundan dolayıdır ki öz-yeterlik algısı eğitim alanında üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. (Aşkar ve Umay 2001)

Zimmerman (1995) öz-yeterlik kavramının önemli özelliklerini aşağıdaki gibi belirtmiştir:

Öz-yeterlik kişinin fiziksel ya da psikolojik özellikleri vb. kişisel niteliklerini değil, bir işi gerçekleştirme yeteneği konusundaki yargılarını içermektedir.

- Yeterlik inancı farklı alanlarda değişim gösterir. Her alan için öz-yeterlik farklılık gösterir.
- Kişilerin bulunduğu ortam ve durum öz-yeterliklerini etkiler. Örneğin; kooperatif çalışmanın istendiği bir sınıfta yarışmacı ve hırslı kişiliği olan bir öğrencinin yeterlik düzeyi farklılık gösterir.
- Öz-yeterlik ölçümleri performans için belirlenen ölçütlere bağlıdır. (Bıkmaz 2004)

Öz-yeterlik inancının kaynakları:

Öz-yeterlik algısı 4 temel kaynaktan beslenmektedir. Bu kaynaklar her bireyi farklı düzeyde etkiler. Öz-yeterlik bireyin ne kadar kapasitesi olduğu ile ilgili inancı değil, bireyin kendi kapasitesine olan inancıdır. (Bandura 1997, akt. Aktağ 2011)

- *Bireyin doğrudan kendisinin yaptığı başarılı ya da başarısız olduğu etkinlikler sonucunda elde ettiği bilgiler:* Öğretmen adaylarına aldıkları eğitimde güçlü bir yeterlik duygusu kazandırılması, onların öğretmenlik mesleğini uygularken performanslarını olumlu etkileyecektir. Eğer öğretmenler yüksek yeterlik duygusunu az çaba harcayarak kazandıkları başarılar sonucunda ulaşırlarsa

sonrasında karşılaştıkları basit problemlerde dahi olumsuz etkilenebileceğine değinmiştir. Bu sebeple öğretmenlerin buldukları yere gelene kadar başarılı olabilecekleri ortamlar dışında başarmak için zorlanacakları ortamlarda da bulunmaları karşılıklarına çıkan engeli kolay aşmalarına ve yeterliğini yüksek tutmalarını sağlayacaktır.

- *Dolaylı Yaşantılar:* Öğretimde öğretmenler diğer öğretmenleri görerek, izleyerek görev hakkında bilgi sahibi olabilir. Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin tecrübeli öğretmenlerin olumlu yönlerini örnek alması, birlikte buldukları ortamlarda izlemeleri kendilerini geliştirmelerinde başarıya ya da başarısızlığa giden yolda dikkat edilecek hususları öğrenmelerine ve kendi öz-yeterlik yargılarının oluşmasına katkı sağlayacaktır.
- *Sözel İkna:* Öğretmenin ailesinden, öğretmenlerinden, arkadaş çevresinden, örnek aldığı kişilerden başarılı ya da abasız olcağına yönelik teşvikler, öğütler bireyin öz-yeterlik yargısını değiştirebilir. Kişinin aldığı sözel iknaların yapabileceklerinin çok üzerinde olmaması gerekir. Bu yönde alınan sözel iknalar başarısızlık durumunda kişinin düşük öz-yeterlik yargısına sebep olacaktır.
- *Psikolojik Durum:* Bireylerin yeterliğini en az etkileyen kaynak psikolojik durumdaki değişikliklerdir. Kişinin başarılı ya da başarısız olmak için verdiği uğraşı psikolojik durumu, stresi iyi ya da kötü yönde etkileyecektir. Öğretimde eğer öğretmen adayları kendilerini stres altında hissediyorsa onların öz-yeterliğini etkileyecektir.

Öz-yeterlik kavramı, Bandura tarafından ortaya atıldığından bu zamana kadar bir çok alanda incelenmiştir. Bu alanda bunlardan biri de öğretmenlik alanıdır. Çağın gerekleriyle birlikte öğretmenlerin kendisine, öğrenciye, kurumuna, konu alanı bilgisine, çevreye karşı sorumlulukları artmış ve bu sebepten öz-yeterlik önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin sorumlulukları üzerinde etkisi olduğu yadsınamamakla birlikte yüksek özyeterliğe sahip öğretmenlerin kendinden beklenenleri yapmakta daha motive olduğu, görevlerinden kaçındığı belirtilebilir.

2.1.3. Beden Eğitimi Kavramı

Milli Eğitimin temel ilkelerine uygun olarak kişinin beden, ruh ve fikir gelişimini sağlamayı amaçlar.

Bireyin; ruhen, fikren ve bedenen, kişinin hem günlük hem iş yaşamına hazırlamak ulusal değerleri ve yurttaşlık duygularını güçlendirmek amacı ile yapılan planlı ve düzenli çalışmaların tamamı beden eğitimidir. (Yalçın, 1995).

Beden eğitimi, kişinin fiziksel hareketlere katılmak sureti ile bedensel, duygusal, sosyal ve zihinsel davranışlarından kasıtlı olarak değişme ortaya çıkarma sürecidir. Beden eğitiminde, diğer alanlardan farklı olarak “hareket öğrenme ve hareket yoluyla öğrenme” esas alınmaktadır. (Tamer ve Pulur 2001, akt. Ünlü ve Aydos 2010). Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin konu alanı yeterliğinin olması, öğrenci seviyesine göre dersi planlaması beklenmektedir.

Ülkemizde örgün öğretim kurumlarında gerçekleşen eğitim ve öğretim faaliyetlerinde, bireylerin gelişiminin bütün olarak gerçekleşmesi için farklı alanlarda dersler müfredata konulmuştur. Bu bağlamda ele alındığında, beden eğitimi dersleri de bu derslerden biridir. Beden eğitimi, bireyin fiziki gelişiminin yanında, onun duygusal ve sosyal gelişimine de katkı sağlayan derslerden birisidir (Küçük, 2012).

2.1.4. Beden Eğitimi Öğretmeni

Beden eğitimi ve spor öğretmenliği, üniversitelerin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünden mezun olmuş, pedagojik formasyonu, genel kültür, alan bilgisi, meslek bilgisine sahip, öğrencilerini ilgi, ihtiyaç ve tutumlarına cevap verebilecek nitelikte eğitim veren kişiler beden eğitimi öğretmenleridir. (Türk, 2009)

Erden (1998), ideal beden eğitimi öğretmeninde bulunması gereken nitelikleri, kişisel ve mesleki olmak üzere ikibölüme ayırmıştır. Mesleki nitelikler konu alanı

bilgisi, meslek bilgisi ve genel kültür şeklinde belirlenirken; anlayışlı, empati yapabilen, destekleyici, sabırlı, cesaret ve güven veren özellikler kişisel nitelikler olarak belirlenmiştir. (Çoban ve Turan, 2006).

J.J.Martin ve P.H Kulinna (2003) e göre, Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öğrencilerin ömür boyu kullanacakları davranışları ve aktif hayatı onlara kazandıracak kişiler olduğunu belirtmiştir.

Okullardaki beden eğitimi programı öğrencilerin sağlığını korumak, duygusal, psikomotor, bilişsel özellikleri, temel hareket eğitimi ve özelleşmiş hareket becerilerini kazanıp yaşam boyu kullanabilmeleri amacıyla hazırlanmıştır. (Temel ve Avşar, 2008). Bu amaçlar doğrultusunda örnek olmak, amaçları öğrenciye kazandırmak, öğrencilerle birebir ilişki kurmak, öğrencileri desteklemek ve yönlendirmek noktasında beden eğitimi öğretmenlerine görev düşmektedir. Bu sebeple beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik inancı önem kazanmış, yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenin söz konusu amaçları gerçekleştirmede verimli ve başarılı olacağı düşünülmektedir. (Saracaloğlu ve diğerleri 2012)

2.1.5. Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri

“İyi beden eğitimi öğretmeninde bulunması gereken nitelikler” öğrenci gözüyle incelendiğinde sınıf yönetimi, kişilik, strateji-teknik ve görünüş olarak dört temel başlık altında sınıflandırılmıştır. Kişisel nitelikler incelendiğinde beden eğitimi öğrenenlerinin sevimli, koruyucu, yardımsever, istekli, teşvik eden, algılayan, sıcak, canlı, olumlu, sabırlı, neşeli, anlayışlı, duygulu, dürüst, nazik, samimi, dikkatli, açık fikirli olmaları gerektiği ifade edilmiştir (Laminack ve Long, 1985)

Öğrenciler, öğretmenler ve öğretim elemanları ile yapılan çalışmalar doğrultusunda beden eğitimi öğretmenleri için önerilen niteliklerden bazıları; mesleki bilgi ve becerilerde yeterli olma, kendini kontrol etme, ders işlerken hareketli olma, iyi bir görüntüye sahip olma, anlayışlı, insan ilişkilerinde iyi olma, eleştiriye açık olma,

sabırlı olma, espri anlayışına sahip olma, kendine güvenli, iyi görgü ve alışkanlıklara sahip olma, spor yapmaya istek uyandırma, ders işlerken her öğrenci ile ilgilenip dönüt düzeltmelerde bulunma, özgür düşünceye yönlendirme, öğrenci performansını değerlendirirken objektif davranma, dersi ilginç hale getirme, öğrencileri güdüleme, iyi bir disiplin anlayışına sahip olma, öğrenci görüşlerine önem verme, doğaçlama (kendiliğinden konu veya espri yaratma) yeteneğine sahip olma, geniş bakış açısına sahip olma, ders işlerken öğrenci ilgi ve isteklerine yer verme, becerileri iyi yapanları ödüllendirme, öğrencilerin derse katılımlarını sağlama, öğrenci düzeyine uygun alıştırmalar ile dersi organize etmedir.(Friedman 1983, akt. Saçlı ve diğ. 2009)

Beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği beden eğitimi öğretmeninde olması gereken görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için sahip olduğu, bilgi, beceri,tutum ve anlayış olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle beden eğitimi öğretmenliği mesleğini gerçekleştirebilmek için gerekli olan kapasiteyi vurgular (Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008).

2.1.6. Öğretmen Öz-yeterliği

Öğretmen açısından öz-yeterlik değerlendirildiğinde, öğretmenliğin gerektirdiği görev ve sorumlulukları yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri, nitelik ve tutumları vurgular.

Öğretmen yeterliği, belirlenen bir göreve ulaşmak için, bireyin alıştırmaları ve etkinlikleri düzenleyip, bu etkinlikleri yaparak başaracağına dair kendine duyduğu inançtır. (Tschannen-Moran ve ark., 1998). Ayrıca Tschannen- Moran ve Woolfolk Hoy (2001) öğretmen yeterliğini; bir öğretmenin aralarında anlamakta güçlük çeken ve ya güdülenemeyen öğrenciler dahil öğrencilerin öğrenmesi anlamında, öğretmenlerin istenen ürünü ortaya çıkarmak için kendilerinde bulunan kabiliyetlerin değerlendirilmesi olarak aktarıp, bu değerlendirmenin güçlü etkilere sahip olduğunu belirtmektedirler. Bu durumda sınıf içinde farklı seviye, beceri, ilgi, tutum ve özellikleri

olan öğrencilere ulaşılmak istenen davranışı öğrenme öğretme sürecinde farklı yollar izleyerek kazandırması denilebilir.

Düşük öz-yeterliğe sahip öğretmenler sınıf yönetimi noktasında kendi kurallarını koyar, bunları öğrenci üzerinde sert şekilde uygular. Öğrenme öğretme sürecinde doğru performans sergileyemeyen öğrencileri görmezden gelir performansı iyi olan öğrencilerle iletişime geçer. Öğrenme öğretme süreçlerini öğretmen odaklı hazırlar, öğrenci ilgilerini göz önünde bulundurmaz. Öğrencilerle iletişimi komut üzerine kurulduğundan iletişimde kopukluk yaşar. Yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenler ise, öğrenme öğretme sürecinde performansı düşük ve ya performansı yüksek öğrencileri ayırt etmez, öğrenme etkinliklerini öğrencilerin ilgilerine ve seviyelerine göre farklılaştırır. Sınıf yönetimini karşılıklı güven, anlayış ve dersten zevk alma üzerine kurduğu için sınıf kontrolü durumunda problemleri en aza indirir. (Ashton ve Webb, 1986).

Öğretmenin öz yeterliği, öğrencinin başarısını, öğrenci motivasyonunu ve öğrencilerin kendi öz yeterlik algısını öngördüğü bulunmuştur. Ayrıca, öğretmen öz yeterliği, öğretmenin öğretme hevesi, öğretmenlerin yüksek güven düzeyleri ve olumlu tutumları, yeni yöntemlerle deneyimleme istekleri, öğretmenin gösterdiği çaba ve kalıcılığın, öğretmeye olan bağlılıklarının, öğretmenlerin tutulması, ve düzenli ve olumlu bir okul ortamı ve daha büyük sınıfa dayalı karar verme becerilerini etkiler. (Matthew Buns 2010)

2.1.7. Beden Eğitimi Öğretmeni Öz-yeterliği

Beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği; Beden eğitimi öğretmenliğinden yapması beklenen görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için öğretilmekte bulunması gerekli olan bilgi, beceri, anlayış ve tutumlardır. (Ünlü, Sünbül ve Aydos., 2008).

Beden eğitimi öğretmenlerinin derslerde uyguladıkları etkinlikler, öğrencinin seviyesine, ilgi ve yeteneklerine uygun hazırladıkları alıştırmalar, beden eğitimi

öğretmenliği ve konu alanında son bilimsel gelişmeleri takip etmeleri, öğrencilerle olan iletişimi öz-yeterlikleri ile ilgilidir. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik düzeyi önemlidir. Öz-yeterlik inancı yüksek olan beden eğitimi öğretmenlerinin öğrenci merkezli alıştırmaları ön planda tutarak zamanı verimli kullanabilecekleri, dersi eğlenceli hale getirecekleri öğrencileri spora, harekete, araştırmaya ve geliştirmeye teşvik edeceği aşikardır. Öz-yeterliği düşük olan beden eğitimi öğretmenlerinin ise, dersi öğrenci ilgisine göre değil kendi ilgi ve yeteneğine göre hazırlaması, öğrencilere dersi sadece belli etkinliklerle ya da dersi sürekli serbest bırakarak geçirmesi, öğrencilerle iletişime girmekten kaçındıkları, öğrencilere sert ve anlayışsız yaklaştıkları, öğrencilerin derse ilgisini düşürdüğü söylenebilir.

Öğretmen öz-yeterlik düzeyinin araştırıldığı çalışmalar öğretmen öz-yeterlik algısının öğretmenlerin eğitim öğretim sürecindeki davranışları, ilgi ve tutumları üzerinde etkisini ortaya koymakla birlikte öğrencilerin performansı üzerinde de etkisi bulunmaktadır. Çağın gerekliliklerini yerine getirebilecek bireyler yetiştirme sorumluluğunu taşıyan öğretmenlerin kendilerini mesleki anlamda geliştirmeleri ve bunları derslerinde hayata geçirmeleri gerekmektedir. Öğretmen öz-yeterlik algısının yeniliklere açık olma ve yenilikleri uygulama konusunda da etkili olduğu bilinmektedir. (Koç, 2013)

2.2. İlgili Literatür

Gorozidius ve Papainnou (2011) lisede öğretmenlik yapan 290 Yunan öğretmenin öz-yeterlik düzeyini ölçtükleri çalışmada, yüksek öz-yeterliği olan öğretmenlerin beden eğitimi müfredatına yönelik tutumlarının olumlu olduğu, derslerinde öğretici yenilikler kullandığı, sınıf üzerindeki hakimiyeti sağlamak için farklı yaklaşımlar kullandığı, derslerinde öğrencilere daha fazla bağımsızlık verdiği bulunmuştur.

Kafkas ve diğerleri (2010)' nin Beden eğitimi öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları ile mesleki kaygıları arasındaki ilişki üzerine yaptıkları çalışmada cinsiyet

değişkenine göre öz-yeterlik algılarının erkekler lehine anlamlı farklılaştığı bulunmuştur.

Karabulutlu ve Pulur (2017), Beden eğitim öğretmenlerinin mesleki yeterliği ve eğitimlerinin özel alan yeterliklerine etkisini incelemiş ve sonucunda; Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki eğitimlerinin özel alan yeterliliklerine etkisi üst düzeyde olduğu bulunmuştur.

Koparan, Öztürk, Korkmaz (2011)'ın Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinin yaş, cinsiyet, çalışma yılı, medeni hal değişkenlerine göre karşılaştırdığı çalışmada öz-yeterlik cinsiyet değişkenine göre fark göstermediği tespit edilirken; yaş değişkenine göre 37-42 yaş grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Öğretmenlerin çalışma yılına göre öz-yeterlik düzeyleri incelendiğinde çalışma yılı arttıkça öğretmenlerin öz-yeterliğinin yükseldiği bulunmuştur.

Koparan, Öztürk ve Korkmaz (2011), beden eğitimi öğretmenlerin öz-yeterlikleri ve sosyal fizik kaygıları düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin yaş, cinsiyet, spor branşı, mesleki kıdem değişkenlerine göre öğretmen öz-yeterlik algı ve sosyal fiziksel kaygı puanlarının yapılan karşılaştırılmasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kul ve Akbal (2018) beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile öz-yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sonuç olarak katılımcıların öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile öz yeterlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığına rastlanmıştır.

Nakip (2015), beden eğitimi öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelediği tezinde mesleki öz-yeterlik inanç düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyet, spor yapma durumları, anne ve babalarının eğitim durumları, öğrenim gördükleri üniversite ve akademik ortalamalarına göre farklılık göstermezken; öğretmen adaylarının mesleki öz-yeterlik

düzeyi ile mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Özen, Güllü ve Uğraş (2016), Beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi ders içi ve ders dışı etkinliklerinde teknolojik araç gereçlerin kullanımı ile ilgili görüşlerini incelemiş ve öğretmenlerin teknolojiyi kullanma düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur. İnternet üzerinden evraklara ulaşma, e-okul işlemleri ve bazı kuramsal bilgileri öğrencilere aktarma konusunda beden eğitimi öğretmenlerinin teknolojiyi kullandıklarını tespit etmiştir.

Özer ve diğerleri (2016), Beden Eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara ilişkin tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Buna göre, cinsiyet, yaş, hizmet yılı gibi demografik faktörlere göre ve zihinsel engelli birey ile iletişim durumuna göre beden eğitimi öğretmenin tutum düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Özşaker (2013), Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz-yeterlik, tükenmişlik ve iş doyum düzeylerini belirleyip, çeşitli değişkenler açısından iş doyum üzerindeki etkisini incelemiş ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin iş doyum düzeyleri ile tükenmişlik puanları arasında olumsuz, öz-yeterlilik puanları arasında olumlu yönde anlamlı ilişki bulunurken, tükenmişlik, öz-yeterlilik, yaş ve hizmet içi eğitimin iş doyumunu üzerinde olumlu etkisinin olduğu sonucuna rastlanmıştır.

Rahim Ramezanejad, Mehrali Hemmatinejad ve Mohammed Hemmatinejad (2011) çalışmalarında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri ile onların sınıf yönetimi stilleri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. 107 kadın, 71 erkek beden eğitimi öğretmeni çalışmaya katılmıştır. Sonucunda beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri ve koruyucu sınıf yönetimi arasında negatif ilişki tespit edilmiş ve öz-yeterlik ile destekleyici ve düzeltici sınıf yönetimi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Robert M. Klassen ve Ming Ming Chiu (2010), Öğretmenlerin öz-yeterliği ve iş tatmini üzerindeki etkilerini, öğretmen cinsiyeti, deneyimi ve iş stresi boyutlarında incelemiş ve kadın öğretmenlerin öz-yeterlikleri daha düşük bulunmuş, iş yükü stresi fazla olan öğretmenlerin yüksek sınıf yönetimi öz-yeterliliğine sahip olduğu bulunmuş, sınıf stresi yüksek olan öğretmenlerin öz-yeterliği ve iş tatmini daha düşük bulunmuştur. Ayrıca sınıf yönetimi ve öğretim stratejileri öz-yeterliği daha yüksek olan öğretmenlerin iş doyumları yüksek bulunmuştur.

Saracaloğlu ve diğerleri (2012), Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik inançları ve denetim odaklarını cinsiyet, görev yapılan öğretim basamağı ve hizmet yılı değişkenlerine göre incelemiş, öz-yeterlik ve denetim odağı arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Elde edilen bulgulara göre hizmet yılı ve cinsiyet değişkenleri ile öz-yeterlik düzeyleri ve denetim odağı arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (2007), Deneyimli ve deneyimsiz öğretmenlerin öz-yeterlik inançları arasındaki farkı incelemiş, öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarının kaynakları arasında, ustalık deneyimlerinin en güçlü olduğu varsayılmıştır. Bu çalışmaya 255 göreve yeni başlayan ve deneyimli öğretmen arasında mevcut öğretim kaynakları ve kişilerarası destek gibi faktörlerin yeni başlayan öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarında daha belirgin olduğu bulunurken deneyimli öğretmenler arasında kişilerarası destek gibi bağlamsal faktörlerin öz-yeterlik inançlarını az miktarda etkilediği bulunmuştur.

Türk (2009), Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleklerine ilişkin öz-yeterlik düzeylerini incelediği çalışmada; öğretmenlerin genel olarak öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Cinsiyet bağlamında öz-yeterlik düzeylerine bakıldığında kadınlar lehine bir sonuç elde edilmiştir. Aynı zamanda evli öğretmenlerin bekar öğretmenlere göre yüksek öz-yeterliğe sahip olduğu, görev yapılan yerleşim yeri değişkenine bakıldığında şehir merkezinde görev yapan öğretmenlerin kırsalda görev yapan öğretmenlere göre yüksek öz-yeterliğe sahip olduğuna rastlanmış, yaş değişkeninde ise anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Uysal (2013), akademisyenlerin genel öz-yeterlik inançlarını incelemiş, cinsiyet, bölüm, unvan değişkenlerinin öz-yeterlik üzerinde etkisine rastlanmamıştır.

Ünlü (2008), Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlikleri ve sınıf yönetimi davranışları adlı tezinde; öğretmenlerin kendilerini yeterli algıladıkları, cinsiyete göre farklılığın okul aile işbirliğinde kadın beden eğitimi öğretmenleri lehine olduğu buna karşın program bilgisinde, öğrenme-öğretme sürecinde, süreci izleme ve değerlendirmede ve toplam puanlarda ise erkek beden eğitimi öğretmenleri kadın beden eğitimi öğretmenlerine göre yüksek öz-yeterliğe sahip bulunmuş aynı zamanda kıdem yılı arttıkça öz-yeterliğin arttığı sonucuna varılmıştır.

Yanık (2017), çalışmasında beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik inançları çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Buna göre; cinsiyet değişkeninde kadınlar lehine anlamlı farklılık bulunurken, beden eğitimi öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının diğer bölümlerde okuyan öğretmenlere göre öz-yeterlik düzeyleri yüksek bulunmuştur.

Yıldız ve Kangalgil (2014), beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki yeterlikleri, derslerinde kullandıkları öğretim yöntemleri ve bu yöntemleri kullanırken karşılarına çıkan problemlerin tespiti amacıyla yaptıkları çalışmada öğretmenlerin meslekle ilgili yeterli bilgi birikimine sahip olma, mesleğini severek isteyerek yapma, derslerinde derslerindeki öğrencilerin gelişimini bireysel farklılıklarını göz önünde tutma, ön hazırlık yaparak derse gelme, becerilerin öğretimini basitten karmaşığa, kolaydan zora olacak şekilde planlama ve uygulama, öğrencilere eksikliklerini giderebilmeleri için rehber olabilme, üniversite eğitiminde özel öğretim yöntemleri dersi alma, derslerde kullanacağı yöntemleri seçerken beden eğitimi derslerindeki süreyi en etkili ve verimli şekilde kullanabilme sorularına her zaman ve genellikle seçenekleriyle cevap verdikleri görülmüştür.

Yı-Hsiang Pan, Hung-Shih Chou ve Wei-Ting Hsu (2013), çalışmalarında Taiwan da beden eğitimi ve sağlık derslerinde kullanılan müfredatta öğretmen öz-yeterliği ve öğretmenlik uygulamaları dersi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya

ilkokullarda görev yapan 842 beden eğitimi ve sağlık dersi öğretmeni katılmıştır ve sonucunda öğretmen öz-yeterliği ve öğretmenlik uygulamaları arasında pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir.

Yi-Hsiang Pan (2014) Beden eğitiminde öğretmenlerin öz-yeterlikleri ile öğrencilerin motivasyonu, atmosferi ve memnuniyeti arasındaki ilişkiler incelenmiş ve beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin öğrencilerin öğrenme motivasyonunu, öğrenme ortamını ve öğrenme memnuniyetini etkilediği; öğretmenlerin öz-yeterliliği, öğrenme motivasyonunun ve öğrenme ortamının aracılık ettiğini, öğrenme memnuniyetini dolaylı ve pozitif olarak etkilediği bulunmuştur.

III. BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme tanımlanarak, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin analizi ve kullanılan istatistiksel işlemlere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini öğretmen görüşlerine göre betimlemeye yönelik tarama modeline dayalı olarak yapılmıştır. "Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır" (Karasar, 2006).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan toplam 3178 Beden Eğitimi Öğretmenleri oluşturmaktadır. İstanbul en fazla beden eğitimi öğretmenin çalıştığı bir il olması aynı zamanda Türkiye' deki beden eğitimi bölümlerinden mezun olan öğretmenlerin görev yaptığı bir il olduğundan dolayı seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini ise 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerine, sadece internet üzerinden Beden Eğitimi Öğretmenleri platformlarına (Bedeneğitimi.gen.tr, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Platformu) dağıtılan anketlere gönüllülük esas alınarak geri dönüş yapan 361 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. (Köklü, Büyüköztürk & Bökeoğlu, 2007)

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini belirlemek amacıyla Charlotte A. Humphries ve Edward Hebert, Kay Daigle ve Jeffrey Martin tarafından 2012 yılında geliştirilen ve Türkçe'ye Işıl AKTAĞ tarafından uyarlanan (2013) “Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Uyarlama sürecinde alanında uzman 3 kişi tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiş ve başka 3 uzman tarafından tekrar Türkçeye çevrilerek bu çevirilerin sonunda ölçek son halini almıştır

Ölçekte sorular 1'den 10' a kadar Likert tipi hazırlanmıştır. Buna göre 1 'kesinlikle katılmıyorum' iken 10 'tamamen katılıyorum' u ifade eder. Ölçeğin değerlendirilmesinde ne kadar yüksek puan elde edilirse öz-yeterlik seviyesi yüksek olacaktır. Ölçekte bilimsel bilgileri beden eğitimi öğretiminde uygulama öz-yeterliği alt boyutunda 4 madde, beceri seviyelerindeki farklılıklara müdahale öz-yeterliği alt boyutunda 4 madde, engelli öğrencilerin öğretim öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde, öğretim öz-yeterliği alt boyutunda 6 madde, değerlendirme öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde, teknoloji kullanım öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde olmak üzere toplamda 29 madde bulunmaktadır.

Ölçek geçerlik ve güvenilirlik çalışması için çeşitli illerde görev yapan 400 beden eğitimi öğretmenine uygulanmıştır. Bunun sonucunda 18. ve 28. madde ölçekten çıkarılmış ve ölçeğin son hali 27 maddeden oluşmuştur.

3.3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Geçerlik Çalışması

Tablo 3.1. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

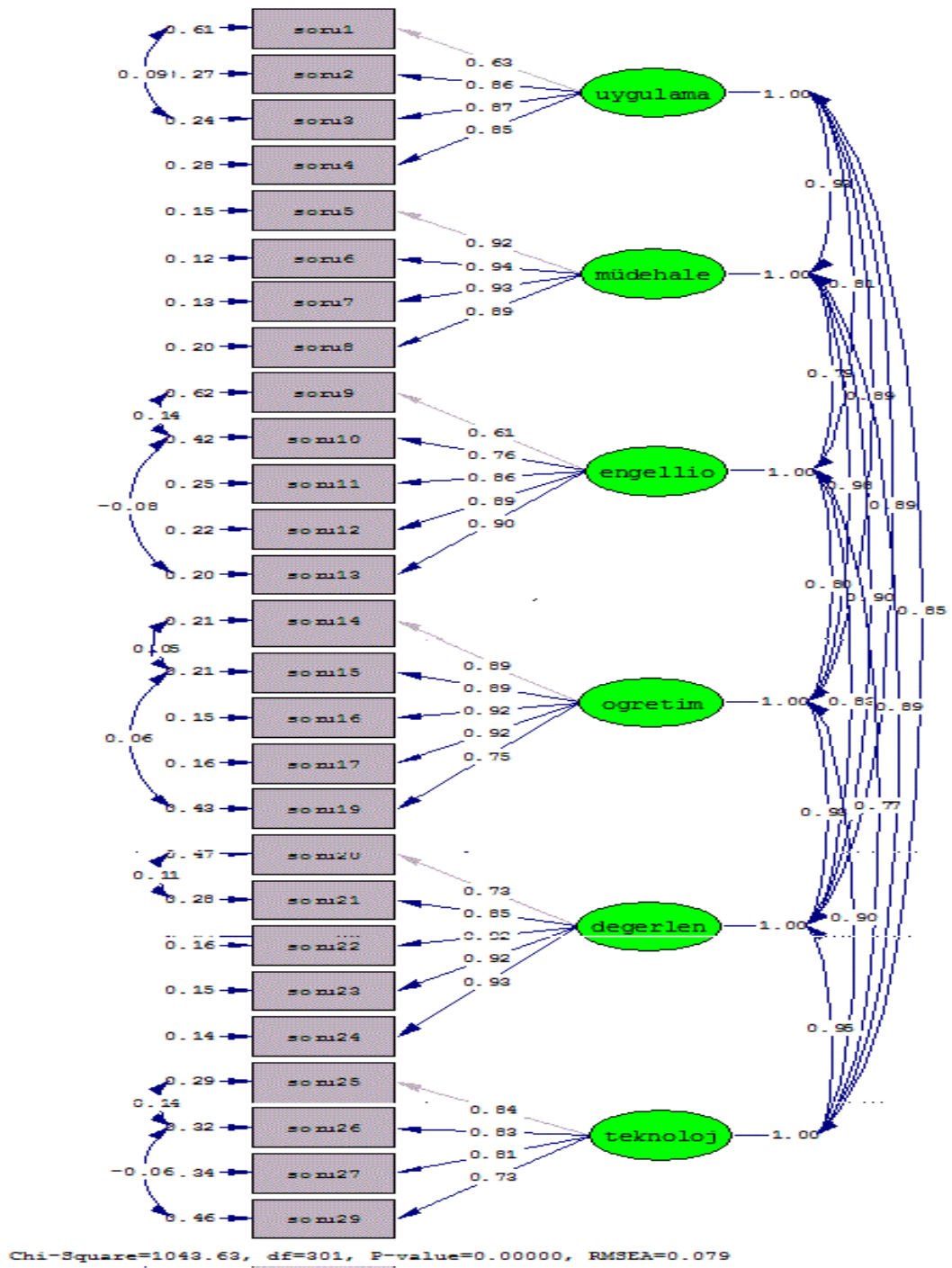
	Kategoriler	F	%
Cinsiyet	Kadın	136	37.7
	Erkek	225	62.3
Mesleki Kıdem	1-3 Yıl	115	31.9
	4-6 Yıl	85	23.5
	7-9 Yıl	49	13.6
	10 ve Üzeri	112	31.0
Yaş	23-29	125	34.6
	30-36	142	39.3
	37 ve üzeri	94	26.0
Okul Türü	Ortaokul	196	54.3
	Lise	165	45.7
Toplam		361	100.0

Tablo 3.1.'de Beden Eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğindeki demografik özelliklerine göre dağılımları görülmektedir. Toplam 361 Beden Eğitimi öğretmenin 136'sı (%37.7) kadın ve 225'i (%62.38) ise erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Beden Eğitimi öğretmenlerin öğretmenlik mesleğindeki yıllara göre dağılımlarına bakıldığında 1-3 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 115 (%31.9) öğretmen, 4-6 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 85 (%23.5) öğretmen, 7-9 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 49 (%13.6) öğretmen, 10 ve üzeri öğretmenlik tecrübesine sahip olan 112 (%31.0) öğretmen bulunduğu görülmektedir. Öğretmenlerin yaşa göre dağılımları incelendiğinde 23-29 yaşları arasında olan 125 (%34.6), 30-36 yaşları arasında olan 142 (%39.3), 37 ve üzeri yaşlarında olan ise 94 (%26.0) tane öğretmen olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne göre dağılımları ise 196 (%54.3) kişi ortaokul, 165 (%45.7) kişi lise şeklindedir.

Bir yapı geçerliği kanıtı olarak araştırmada kullanılan ölçeklerin daha önce belirlenen yapılarının Türk kültürüne uygunluğu test edilmiştir. Beden eğitimi öz-yeterlik ölçeğinin 6 faktör ve 29 maddelik yapısının doğrulanıp doğrulanmadığı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), pek çok gözlenebilir değişkenin oluşturduğu faktörlerden oluşan faktöryel bir modelin gerçek verilerle ne derece uyumlu olduğunu değerlendirmek için kullanılır. (Sümer,

2000). Uygulanan ilk DFA'da istatistiksel olarak anlamlı olmayan t değerine sahip maddeler incelenmiştir. Bu incelemeye göre anlamlı olmayan t değerine sahip hiçbir maddeye rastlanmamıştır. Ölçeğin 6 faktör ve 29 maddelik yapısında uygulanan DFA sonuçlarına göre elde edilen path diyagram Şekil 1'de belirtilmiştir.

Uyum indeksleri $\chi^2 = 1043.63$, $sd=301$ $\chi^2 /sd= 3.47$, CFI=0.99, GFI=0.90 NNFI=0.99 ve NFI=0.98, RMSEA=0.079, SRMR=0.037 olarak bulunmuştur. Ölçeğin faktöriyel yapısını gösteren modelin gözlenen değişkenleriyle faktörleri arasındaki ilişkiyi gösteren katsayılar incelendiğinde, uyum indekslerinin yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Uyum indeks değerlerine bakıldığında mükemmel uyum olduğu ve hata değerleri olan RMSEA ve SRMR değerine bakıldığında kabul edilebilir uyum olduğu sonucuna ulaşılmıştır. DFA ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında, ölçeğin daha önce belirlenen altı faktörlü yapısının toplanan verilerle genel olarak uyum sağladığına karar verilmiştir. Model madde modifikasyonu incelendiğinde 18. madde ve 28. madde kendi faktörünün dışındaki maddelerle modifikasyon gösterdiğinden bu iki madde ölçekten çıkartılarak ölçek altı faktör ve 27 maddelik yapısına ilişkin doğrulayıcı faktör analizi tekrar yapılarak rapor edilmiştir.

Şekil 1. Ölçeğe ait Path Diagramı

Şekil 1. incelendiğinde, son hali verilen ölçeğin 27 madde ve 6 faktörden oluştuğu görülmektedir. Maddelere ait regresyon değerleri ve t değerlerine Tablo 4.2’de yer verilmiştir.

Tablo 3.2. DFA'ya ait Regresyon ve t Değerleri

Uygulama Faktörü			Müdahale Faktörü			Engelli Öğretimi Faktörü		
Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t
M1	0.39	-----	M5	0.85	-----	M9	0.38	-----
M2	0.73	13.87	M6	0.88	34.86	M10	0.58	14.38
M3	0.76	15.45	M7	0.87	34.37	M11	0.75	13.55
M4	0.72	13.78	M8	0.80	30.08	M12	0.78	13.75
						M13	0.80	13.83
Öğretim Faktörü			Değerlendirme Faktörü			Teknoloji Kullanımı Faktörü		
Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t
M14	0.79	-----	M20	0.53	-----	M25	0.71	-----
M15	0.79	30.75	M21	0.72	20.35	M26	0.68	27.42
M16	0.85	29.34	M22	0.84	18.75	M27	0.66	19.63
M17	0.84	28.85	M23	0.85	18.85	M29	0.54	16.88
M19	0.57	19.29	M24	0.86	19.05			

Tablo 3.2 incelendiğinde, elde edilen regresyon katsayılarının ve t değerlerinin anlamlı olduğu ve modelin doğrulandığı gözlemlenmiştir. Tablo 3.2. ölçeğe ait bütün faktörlerde en önemli ve en önemsiz maddeleri göstermektedir. Her faktörün ilk maddesine ait parametre 1'e sabitlendiğinden bu maddelerin t değerleri analiz sonucunda çıktılarda gözükmemektedir.

3.3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Çalışması

Ölçeğin güvenirliliği için her bir faktöre ve ölçeğin geneline ilişkin maddelerin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları Tablo 3.3.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Faktörlerin Alfa Güvenirlik Katsayıları

	Uygulama Faktörü	Müdahale Faktörü	Engelli Öğretimi Faktörü	Ölçeğin Geneli
Madde Sayısı	4	4	5	27
Cronbach α	.89	.96	.90	.98
	Öğretim Faktörü	Değerlendirme Faktörü	Teknoloji Kullanımı Faktörü	
Madde Sayısı	5	5	4	
Cronbach α	.94	.94	.89	

Tablo 3.3.'e göre Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları Uygulama faktörü için .89 olarak, Müdahale faktörü için .96 olarak, Engelli Öğretimi faktörü için .90 olarak, Öğretim faktörü için .94 olarak, Değerlendirme faktörü için .94 olarak ve Teknoloji Kullanımı faktörü için .89 katsayısı ile kabul edilebilir güvenirlilikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu da ölçeğin tüm faktörleri için kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa

sahip olduğu söylenebilir. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğinin geneline ilişkin için 27 maddenin .98 düzeyinde güvenilirlik katsayısına sahip olduğu, yani ölçeğın geneline ilişkin çok yüksek düzeyde iç tutarlık katsayısına ulaştığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre araştırma için kullanılan ölçeğın güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizinde SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır. Öncelikle veri analizi için kullanılacak yöntemin parametrik veya nonparametrik yöntemlerden hangisi olmasına karar vermek gerekmektedir. Bu amaçla veri setinde uç değer olup olmadığı, verilerin normal dağılıp dağılmadığı, test varyanslarının homojenliği gibi durumlar kontrol edilmiştir.

Elde edilen verilerin uç değer içerip içermediği kontrol etmek için Z puanları hesaplanmış ve bu puanların -3 ile +3 aralığından büyük bir sapma göstermediği belirlenmiştir. Bu nedenle veri setinde uç değer olan bir veri olmadığına karar verilmiştir. 361 kişiye uygulanan beden eğitimi özyeterlik ölçeğinin alt boyutları ve genelinden elde edilen ortalama puanların çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 aralığında değıştiği görülmektedir. Normallik varsayımının bir ölçüsü olarak çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 aralığında olmasının kabul edilebileceği ifade edilmektedir (Morgan, Leech, Gloeckner & Barrett, 2004: 50. Levene homojenlik testine ait dağılım incelendiğinde Levene İstatistiği $p > .05$ 'e göre puan dağılımına ait test varyanslarının homojen dağıldığı yani homojenlik varsayımının sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeklere ait elde edilen puan dağılımının sürekli ve eşit aralıklı ölçek düzeyinde olduğu görülmektedir. İki örneklemin (grup) birbirinden bağımsız olması, bağımlı değışkenlerin aralık veya oran ölçek düzeyinde ölçülmüş olması, normallik ve homojenlik varsayımlarının sağlanması parametrik test varsayımlarını karşılamaktadır (Köklü, Büyüköztürk & Bökeoğlu, 2007: 152-161).

Öncelikle beden eğitimi öğretmenlerin ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların dağılımlarına ilişkin betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum değer ve maksimum değer) hesaplanmıştır. Beden Eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetlerine ve görev yaptıkları okul türüne göre ölçeğin alt boyutlarından ve genelinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bağımsız örneklem için t-testi (Independent-Samples t-Test) ile bakılmıştır. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ve yaşlarına göre ise ölçeğin alt boyutları ve genelinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığı ise tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılarak incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizinde anlamlı bir farklılık çıkması durumunda ise post hoc testlerinden Tukey kullanılmıştır. Amerikan Psikoloji Derneği'ne [APA] (2001) göre hesaplanan etki büyüklükleri, p anlamlılık değerleri ile raporlanması gereken oldukça önemli bir istatistiktir. Bu açıdan bu çalışmada etki büyüklükleri de hesaplanmıştır. (p değeri 0.05 düzeyinde alınmıştır.)

IV. BÖLÜM

4. Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında ulaşılan verilere ve tartışmalara yer verilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular ve bunlara ait yorumlar alt problemler başlıkları altında aşağıda sunulmuştur.

4.1. Bulgular

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin istatistiksel analizi sonucu elde edilen bulgular alt problemlere göre sırasıyla verilmiştir.

Öncelikle beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri belirlenmiştir.

Tablo 4.1. Öğretmenlerin Beden Eğitimi Öz-yeterlik Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	Minimum	Maximum	$\bar{X}$ (Ortalama)	SS
Uygulama	361	5.00	40.00	31.99 (8.00)	6.14
Müdahale	361	4.00	40.00	35.07 (8.77)	6.15
Engelli Öğretimi	361	10.00	50.00	37.83 (7.57)	8.39
Öğretim	361	5.00	50.00	43.53 (8.71)	7.39
Değerlendirme	361	6.00	50.00	41.91 (8.38)	7.63
Teknoloji Kullanımı	361	5.00	40.00	34.09 (8.52)	6.21
Toplam	361	35.00	270.00	224.43 (8.31)	37.46

Tablo 4.1. incelendiğinde Beden Eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi öz-yeterlik düzeylerine ait betimsel istatistiklerin sunulduğu görülmektedir.

“Uygulama” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=31.99$ (SS=6.14) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.00 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre uygulama alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Müdahale” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 4.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=35.07$ (SS=6.15) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.77 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre müdahale alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Engelli Öğretimi” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 10.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=37.83$ (SS=8.39) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 7.57 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre engelli öğretimi alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Öğretim” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=43.53$ (SS=7.39) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.71 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre öğretim alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Değerlendirme” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 6.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=41.91$ (SS=7.63) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.38 olduğu

belirlenmiştir. Bu değere göre değerlendirme alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Teknoloji Kullanımı” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=34.09$ (SS=6.21) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.52 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre teknoloji kullanımı alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği'nin tamamına ilişkin minimum değer 35.00 ve maksimum değer 270.00 olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=224.43$ (SS=37.46) olduğu ve bu puanın faktörü oluşturan madde sayısına (27) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.31 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.1. Birinci alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.2. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p	Etki Büyüklüğü
Uygulama	Kadın	136	30.95	6.78	2.54	359	.012*	.13
	Erkek	225	32.63	5.63				
Müdahale	Kadın	136	33.83	7.12	3.02	359	.003*	.16
	Erkek	225	35.83	5.36				
Engelli Öğretimi	Kadın	136	36.20	8.94	2.90	359	.004*	.15
	Erkek	225	38.82	7.90				
Öğretim	Kadın	136	42.01	8.18	3.06	359	.002*	.16
	Erkek	225	44.44	6.72				
Değerlendirme	Kadın	136	40.75	8.28	2.26	359	.025*	.12
	Erkek	225	42.61	7.14				
Teknoloji Kullanımı	Kadın	136	32.76	6.64	3.20	359	.001*	.17
	Erkek	225	34.90	5.80				
Toplam	Kadın	136	216.51	41.56	3.16	359	.002*	.16
	Erkek	225	229.22	33.96				

p<.05

Tablo 4.2.'de beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. “Uygulama” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.54$, $p = .012 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin uygulama alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların uygulama alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.13) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Müdahale” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.02$, $p = .003 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin müdahale alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların müdahale alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Engelli Öğretimi” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.90$, $p = .004 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin engelli öğretimi alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların engelli öğretimi alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.15) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Öğretim” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.06$, $p = .002 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin öğretim alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların öğretim alt faktörü

puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Değerlendirme” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.26$, $p = .025 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin değerlendirme alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların değerlendirme alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.12) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Teknoloji” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.20$, $p = .001 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin teknoloji alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların teknoloji alt faktörü puanlarına ait etki büyüklüğüne (.17) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamına ilişkin elde edilen puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.16$, $p = .002 < .05$). Bu farklılığın erkek öğretmenler lehine olduğu tespit edilmiştir. Grupların toplam ölçek puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

4.1.2. İkinci alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.3. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	SS	F ₍₃₋₃₅₇₎	p
Uygulama	1-3 Yıl	115	31.65	6.43	.741	.528
	4-6 Yıl	85	31.95	5.98		
	7-9 Yıl	49	31.35	7.40		
	10 ve Üzeri	112	32.66	5.31		
Müdahale	1-3 Yıl	115	35.28	6.12	.320	.811
	4-6 Yıl	85	35.16	5.66		
	7-9 Yıl	49	34.29	8.20		
	10 ve Üzeri	112	35.14	5.52		
Engelli Öğretimi	1-3 Yıl	115	37.50	8.30	.263	.852
	4-6 Yıl	85	37.65	8.37		
	7-9 Yıl	49	37.61	10.38		
	10 ve Üzeri	112	38.41	7.57		
Öğretim	1-3 Yıl	115	43.50	7.55	.494	.687
	4-6 Yıl	85	43.56	6.63		
	7-9 Yıl	49	42.45	9.37		
	10 ve Üzeri	112	43.99	6.81		
Değerlendirme	1-3 Yıl	115	41.84	7.81	.133	.941
	4-6 Yıl	85	41.71	6.84		
	7-9 Yıl	49	41.59	9.16		
	10 ve Üzeri	112	42.27	7.38		
Teknoloji Kullanımı	1-3 Yıl	115	34.33	6.08	1.101	.349
	4-6 Yıl	85	33.98	6.12		
	7-9 Yıl	49	32.69	7.64		
	10 ve Üzeri	112	34.55	5.69		
Toplam	1-3 Yıl	115	224.10	37.92	.414	.743
	4-6 Yıl	85	224.01	34.74		
	7-9 Yıl	49	219.98	48.60		
	10 ve Üzeri	112	227.03	33.53		

p<.05

Tablo 4.3'te beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt altı faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara bakıldığında genel olarak en yüksek ortalamaya mesleki kıdem süresinin en fazla olduğu öğretmen grubunun sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak mesleki kıdem sürelerine göre gruplandırılan öğretmenlerin hiçbir alt boyutta ve ölçeğin tamamındaki ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır (p>.05). Bundan dolayı etki büyüklükleri hesaplanmamış ve post hoc testleri gerçekleştirilmemiştir.

4.1.3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin yaş değişkenine göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.4. Öğretmenlerin Yaş Değişkenine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	$\bar{X}$	SS	$F_{(2-358)}$	p	Etki Büyüklüğü	Post Hoc
Uygulama	23-29	125	32.39	5.65	2.60	.076	-	
	30-36	142	31.11	7.19				
	37 ve Üzeri	94	32.81	4.78				
Müdahale	23-29	125	35.42	5.26	1.57	.209	-	
	30-36	142	34.37	7.50				
	37 ve Üzeri	94	35.67	4.80				
Engelli Öğretimi	23-29	125	38.26	7.69	1.50	.224	-	
	30-36	142	36.90	9.42				
	37 ve Üzeri	94	38.66	7.53				
Öğretim	23-29	125	43.97	6.05	2.97	.053	-	
	30-36	142	42.40	9.10				
	37 ve Üzeri	94	44.64	5.78				
Değerlendirme	23-29	125	42.42	6.68	1.73	.178	-	
	30-36	142	40.99	8.86				
	37 ve Üzeri	94	42.62	6.70				
Teknoloji Kullanımı	23-29	125	34.78	5.19	3.89	.021*	.15	1>2
	30-36	142	32.97	7.46				
	37 ve Üzeri	94	34.88	5.09				
Toplam	23-29	125	227.25	31.38	2.81	.062	-	
	30-36	142	218.74	45.74				
	37 ve Üzeri	94	229.28	29.39				

p<.05 kategoriler: 23-29=1; 30-36=2; 37 ve Üzeri=3

Tablo 4.4'te beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt altı faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin yaş değişkenlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)}= 3.89$, $p=.021<.05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X}=34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X}=32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu faktördeki etki büyüklüğünün ise düşük

düzeyde olduğu belirlenmiştir. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların ortalaması arasında yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.1.4. Dördüncü alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin çalıştıkları okul türüne göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.5. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türüne Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Okul Türü	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p
Uygulama	Ortaokul	196	31.49	6.53	1.76	358	.079
	Lise	164	32.63	5.59			
Müdahale	Ortaokul	196	34.80	6.65	1.03	358	.305
	Lise	164	35.46	5.46			
Engelli Öğretimi	Ortaokul	196	37.62	8.56	0.59	358	.556
	Lise	164	38.15	8.18			
Öğretim	Ortaokul	196	43.32	8.04	0.66	358	.512
	Lise	164	43.83	6.53			
Değerlendirme	Ortaokul	196	41.61	7.98	0.86	358	.392
	Lise	164	42.30	7.20			
Teknoloji Kullanımı	Ortaokul	196	33.82	6.77	0.98	358	.326
	Lise	164	34.46	5.47			
Toplam	Ortaokul	196	222.66	40.61	1.06	358	.292
	Lise	164	226.84	33.20			

Tablo 4.5 incelendiğinde beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin t testi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamından lisede çalışan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha yüksek ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$). Bundan dolayı da etki büyüklükleri hesaplanmamıştır.

V. BÖLÜM

5. Tartışma

Yapılan çalışmanın amacı; beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, mesleki kıdem, yaş ve görev yapılan okul türü açısından incelenmesi ve bunu yaparken de konu bilgisi, bilimsel bilgileri uygulama, öğrencilerin beceri düzeylerindeki farklılıklara müdahale, engelli öğrencilerin öğretimindeki uygulama, öğrenme öğretmen süreçlerindeki öğretim, değerlendirme, teknolojiyi kullanma alanlarında öğretmenlerin öz-yeterliklerinin belirlenerek bu alanların ortak katkısıyla beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliğini tespit etmektir.

Beden Eğitimi Öz-yeterlik ölçeği toplamına bakıldığında öz-yeterlik düzeyinin uygulama, müdahale, engelli öğretimi, öğretim, değerlendirme ve teknoloji alt boyutlarında yüksek olduğu tespit edilmiştir. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği'nin tamamına ilişkin minimum değer 35.00 ve maksimum değer 270.00 olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=224.43$ ($SS=37.46$) olduğu ve bu puanın 27 madde sayısına bölünmesi ile elde edilen ortalama 8.31 olarak belirlenmiştir. Bu değere göre öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Bu alanda yapılan çalışmalara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliğini ölçme aracı olarak sadece onlar için geliştirilen ölçeklerin az olması ayrıca yapılan çalışmalarda beden eğitimi alanında diğer alanlara oranla daha az çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışma farklı öz-yeterlik ölçekleri ile yapılan araştırmalar ile benzerlik göstermektedir. Kangalgil'in (2014) beden eğitimi öğretmenlerinin özel alan yeterliliklerini incelediği çalışmada öğretmen yeterliliklerine katılma puanları, yeterliliklere sahip olmalarına oranla yüksek çıkmıştır. Mirzeoğlu, Aktağ ve Boşnak

(2007) yılında yapmış olduğu çalışmada beden eğitimi öğretmeni, beden eğitimi öğretmeni adayları ve öğretim elemanlarının yeterliliklerini, öğretim yöntemi, sınıf yönetimi ve öğrenci katılımı açısından karşılaştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre beden eğitimi öğretmenleri kendilerini tüm boyutlarda yeterli olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Ünlü, Sünbül ve Aydos (2007) beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliliğini belirlemek amacıyla bir ölçme aracı geliştirmişlerdir. Ölçme aracı, Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim, Öğrenciyi Tanıma, Öğrenme ve Öğretme Süreci, Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme, Okul - Aile ve Toplum İlişkileri, Program ve İçerik Bilgisi olmak üzere toplam 6 boyuttan oluşmuştur. Yılmaz, Yılmaz ve Türk (2010), Nevşehir ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerin öz yeterliliklerini incelediği çalışmada öğretmenlerin yeterlilik düzeyini yüksek bulmuştur. Koparan, Öztürk ve Korkmaz (2011) mesleki deneyim arttıkça öz yeterliliğin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliği ile ilgili diğer çalışmalar daha çok aday öğretmenler üzerine araştırmalardır (Sandıkçı, 2011; Seçkin ve Başbay, 2013; Varol, 2007; Eroğlu, 2011).

Bu çalışmanın birinci alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliliklerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Elde edilen araştırma bulgularına göre Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamına ilişkin puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlilik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.16, p = .002 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin beden eğitimi öz-yeterliliğinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlilik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir.

Uygulama alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenleri öz-yeterlilikleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. ($t_{(359)} = -2.54, p = .012 < .05$).

Müdahale alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.02, p=.003<.05$). Buna göre erkek öğretmenlerin müdahale alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Engelli Öğretimi alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -2.90, p=.004<.05$).

Öğretim alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlikleri kadın beden eğitimi öğretmenlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.06, p=.002<.05$).

Değerlendirme alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri yüksek bulunmuş, buna karşın düşük düzeyde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -2.26, p=.025<.05$).

Teknoloji alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.20, p=.001<.05$).

Literatür tarandığında cinsiyet değişkenine göre sonuçların farklılaştığı görülmektedir. Kalssen ve Chiu 2010, Ünlü 2008 çalışma sonuçları bu araştırma sonuçları ile paralellik göstermiş ve erkek öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin kadın öğretmenlerden yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Yine Mirzeoğlu, Aktağ ve Boşnak 2007 yaptıkları çalışmada erkek öğretim elemanlarının kadın öğretim elemanlarına göre daha yüksek yeterlikte olduğu bulunurken Kafkas ve diğerleri 2010, erkek beden eğitimi öğretmen adaylarının kadınlara göre öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bununla birlikte Aktağ, Mirzeoğlu 2011, Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011, Saracaloğlu ve diğerleri 2012, Altuntaş, Kul ve Karataş 2016, Nakip

2015, Seçkin ve Başbay 2013, Öksüzoğlu 2009 yaptıkları çalışmalarda öz-yeterlik ile ilgili cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Yanık 2017’de öğretmen adayları üzerine yaptığı öz-yeterlik çalışmasında, Türk 2009, Yılmaz, Yılmaz ve Türk 2010, Karaçam, Pulur 2016’da yaptıkları çalışmada kadın öğretmenlerin öz-yeterlikleri erkek öğretmenlerin öz-yeterliklerine göre yüksek bulunmuş ve bu çalışma ile çeliştiği belirlenmiştir.

Bu çalışmada erkekler lehine sonuçların bulunmasının nedeni yeterlik algısının tamamen kişinin kendisini algılaması ile ilgili olduğu, öğretmenlerin kullandıkları başa çıkma yöntemleri, sosyal becerileri gibi özelliklerin kadın öğretmenler ile erkek öğretmenlerin öz-yeterliklerini belirlemede etkili olabileceği şeklinde açıklanabilir. (Ünlü, 2008) Ayrıca yapılan çalışmalarda tüm branşlardan öğretmenlerin olduğu, çalışmaların genel öğretmen öz-yeterliğini ölçtüğü, bu çalışmada ise sadece beden eğitimi öğretmenleri için geliştirilen öz-yeterlik ölçeği kullanıldığından dolayı sonuçların farklılık gösterdiği söylenebilir. Bununla birlikte erkek beden eğitimi öğretmenlerinin lehine çıkan sonuç, sadece İstanbul ilini kapsayan bir çalışma olduğundan İstanbul’ daki hayat şartlarının, ulaşımın, gelişmişlik düzeyinin, Türkiye’ nin her kesiminden öğrencinin olduğunun ve günlük hayatın yorgunluğunun mesleğe yansıtılmasının kadın beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik hayatlarını erkeklerden daha fazla olumsuz etkileyip öz-yeterliklerinde azalmaya sebep olmuş olabilir.

Çalışmanın ikinci alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinde mesleki kıdeme göre farklılık olup olmadığıdır.

Ölçeğin alt faktörlerinden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara bakıldığında genel olarak en yüksek ortalamaya mesleki kıdem süresinin en fazla olduğu öğretmen grubunun sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak mesleki kıdem sürelerine göre gruplandırılan öğretmenlerin hiçbir alt boyutta ve ölçeğin tamamındaki ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Literatür tarandığında, Saracaloğlu ve diğeri 2012 yaptıkları çalışmada mesleki kıdem değişkeninde anlamlı farklılık bulunmazken; Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011 çalışma yılı arttıkça öz-yeterlik düzeyinin yükseldiği, Tschannen – Moren ve Woolfolk-Hoy 2007 deneyimli öğretmenlerin öz-yeterliklerinin güçlü olduğu ve Ünlü 2008 kıdem yılı arttıkça öz-yeterliğin arttığını tespit etmiştir.

Yapılan çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre öz-yeterlikleri incelendiğinde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bunun nedeni olarak ölçeğin katılımcılara internet üzerinden gönüllülük esas olacak şekilde dağıtılmıştır. Geri dönen katılımcıların 1-3 ve 10 ve üzeri yıl üzerinde yoğunlaştığı görülmüş, 10 ve üzeri yıl görev yapan öğretmenler tecrübeli öğretmen kategorisinde olmuştur. Ölçeğin alt faktörleri ortalamalarına bakıldığında müdahale alt faktörü hariç tecrübeli öğretmenlerin öz-yeterlikleri genel olarak diğer kategorilerden yüksek çıkmıştır.

Bu çalışmanın üçüncü alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin yaş aralıklarına göre farklı olup olmadığıdır. Ölçeğin alt boyutlarından yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)} = 3.89, p = .021 < .05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X} = 34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X} = 32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların ortalaması arasında yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Çalışmalar incelendiğinde Türk 2009, yaş değişkeninde anlamlı farklılık bulunmazken; Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011, 31-36 yaş aralığındaki Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öz-yeterliklerini diğer yaş aralıklarında bulunan beden eğitimi öğretmenlerine göre yüksek bulunmuştur. Araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilmesi ölçeği cevaplayan öğretmenlerin yaş aralıklarının benzer olmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmada yaş ve mesleki kıdem değişkeninin paralel olduğu görülmüştür. 30-35 yaş grubu öğretmenlerin öz-yeterlik düzeyleri diğer yaş grubu ve bu yaşlara denk gelen deneyime göre yüksek çıkmıştır. (Koparan Öztürk Korkmaz 2010, Saracaloğlu ve diğ. 2012) Araştırmanın örneklem grubuna bakıldığında aynı yaş ve deneyime sahip Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri diğer araştırmalar ile paralellik göstermiştir.

Çalışmanın dördüncü alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin görev yaptıkları okul düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Ölçeğin alt faktörlerinden ve ölçeğin tamamından lisede çalışan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha fazla ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Bununla birlikte Saracaloğlu ve diğerleri (2012) lisede görev yapan öğretmenlerin öz-yeterliklerini strateji kullanımı boyutunda yüksek bulunurken, ölçeğin toplamı incelendiğinde lisede görev yapan öğretmenlerin puanlarının yüksek olduğu fakat anlamlı düzeyde farklılık olmadığına rastlanmıştır. Bu sonuçlar yapılan çalışmayı destekler niteliktedir. Ünlü (2008) yaptığı çalışmada anlamlı farklılık bulunmazken; Türk (2009) ve Yılmaz, Yılmaz ve Türk (2010) yaptıkları çalışmalarda ortaöğretimde çalışan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin ilköğretimde çalışan öğretmenlere kıyasla daha yüksek öz-yeterlik gösterdikleri tespit edilmiştir.

Literatür tarandığında sonuçların farklı olması öğretmenlerin yaşadıkları yerlerden kaynaklandığı söylenebilir. (Türk 2009) Aynı zamanda ortaokul ve lise programlarının içerik olarak farklılık göstermesi, öğrenci özellikleri bakımından okul düzeylerinin birbirinden ayrılmasının öğretmenlerin yeterlik algıları üzerinde etkili olduğu düşünülebilir. Liselerde üniversite sınavına hazırlanmanın etkisinden dolayı beden eğitimi dersleri öğrencilerin daha çok ders dışı aktiviteler yaptığı, stres atmasına ortam hazırladığı, eğlenebilecekleri şekilde organize edildiğinden daha verimli

geçmektedir. Aynı zamanda lise öğrencileri branşlaşmayı gerçekleştirdiklerinden beden eğitimi dersinden beklentilerini ve isteklerini bilen öğrenciler olması dolayısıyla bu durumun beden eğitimi öğretmenin dersi planlamasında olumlu etki sağlayacağı söylenebilir. Bu sebeple liselerde görev yapan öğretmenlerin öz-yeterliğinin ortaokulda görev yapan öğretmenlere göre yüksek olduğu söylenebilir.

VI. BÖLÜM

Bu bölümde araştırma sonuçlarına bakılarak aşağıda belirtilen öneriler sunulmuştur.

6. Sonuç ve Öneriler

6.1. Sonuç

1. Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamı ve alt faktörlerine ilişkin elde edilen puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek öğretmenler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=.002<.05$).

2. Ölçeğin alt faktörleri ve ölçeğin tamamından alınan puanlara bakıldığında mesleki kıdem süresi 10 ve üzeri yıl olan öğretmenlerin beden eğitimi öz-yeterlik ortalamalarının diğer gruplara göre yüksek olduğu bulunmuş fakat anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. ($p>.05$).

3. Ölçeğin yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)}= 3.89$, $p=.021<.05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X}=34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X}=32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların

ortalaması arasında yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. ($p>.05$).

4. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamına bakıldığında lisede görev yapan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha fazla ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

6.2. Öneriler

6.2.1. Araştırma ile ilgili öneriler

- Araştırmanın nicel yapılmasına karşın, alt boyutlar gözlem yoluyla değerlendirilip nitel araştırma da eklenerek daha detaylı bir çalışma yapılabilir.

6.2.2. İleriki araştırmalar ile ilgili öneriler

- Farklı kuramsal yapısı olan farklı alt problemlerle öz-yeterlik çalışılabilir. (Medeni durum, okulların fiziki şartları vb.)
- Beden eğitimi öğretmenlerinin özel okul ve devlet okulunda görev yapma durumları değişkenine göre incelenebilir.
- Her ilin bulunduğu coğrafi bölge, fiziki şartlar, kültürel özellikleri içine alan daha kapsamlı boyutta çalışmalar yapılabilir.
- Bu çalışma beden eğitimi öğretmen adaylarının da içine alacak şekilde daha büyük bir örneklem grubunda yapılabilir.
- Beden eğitimi dersine katılım ve öğrencilerin spora ilgisinin yaygınlaştırılması için beden eğitimi dersi uygulamalı olduğundan ve konu

alanı bilgisine ihtiyaç duyulduğundan hizmet içi eğitimler uygulamalı şekilde planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aktağ, I. ve Walter, J. (2005). Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlik Duygusu. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2005, III(4), 127-131.
- Aktağ, I. (2011). Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Öğretmen Yeterliği Üzerine Etkisi. *Hacettepe J. of Sport Sciences*, 2011, 22(1), 13-24.
- American Psychological Association (2001). *Publication Manual of the American Psychological Association* (5th ed.). Washington, DC: Author.
- Aracı, H. (1999). *Okullarda Beden Eğitimi*, 3. Baskı, Bağırđan Yayınevi, Ankara.
- Ashton, P.T, Webb R. B. (1986). *Making a Difference: Teachers' Sense of Efficacy and Student Achievement*. New York: Longman.
- Askar, P. ve Umay, A. (2002). İlköğretim Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Bilgisayarla İlgili Öz-yeterlilik Algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1-8.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A social Cognitive Theory*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice- Hall, Inc.
- Bandura, A. (1997). *Self Efficacy: The Exercise of Control*. W.H Freeman, New York.
- Başaran İ.E. (1980). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Beden Eğitimi Öğretmeni Ders İçi ve Ders Dışı Çalışmaları Rehberi (2000).

- Büyükkaragöz, S.S., Mustafa, C.M., Yılmaz, H. ve Pilten, Ö. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Konya: Mikro Basım Yayım Dağıtım.
- Can, A. (2014). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi 2*. Baskı. Ankara: Pegem.
- Cohen, J. (1992). Statistical Power Analysis. *Current Directions in Psychological Science*, 1(3), 98- 101.
- Cole, D. A. (1987). Utility of confirmatory factor analysis in test validation research. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 584-594.
- Çoban, B. ve Turan, M. (2006), Öğrenci Görüşlerine Göre İdeal Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri: Ölçek Geliştirme Çalışması.
- Demirhan, G., Açıkada, C. ve Altay, F. (2001). Students perceptions of physical education teacher qualities. *Journal of the International Council for Health, Physical Education, Recreation, Sport and Dance*, 37 (3), 16-18.
- Demirhan, G. (2003). Dünyada Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yeterlikleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*.
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen Adaylarının Özyeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36, 159.
- Friedman, E.D.(1983). The Pupils Image of the Physical Education Teacher and Suggestions for Changing Attitudes in Teacher Training. *International Journal of Physical Education*, 20 (2),15-18.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel.

Kline, R. B. (2005). Principles and Practice of Structural Equation Modeling (2nd Edition ed.). *New York: The Guilford Press.*

Koç, M. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Öz-yeterlik Algıları ve Yapılandırmacı Öğrenme Ortamı Oluşturma Becerilerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 240-255.

Koparan, Ş., Öztürk, F., Haşıl Korkmaz, N. (2011). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özyeterlik ve Beden Eğitimi Öğretmeni Yeterliğinin İncelenmesi. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğrt. Kongresi, 2011, *Van/YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*, 52-61.

Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. ve Bökeoğlu, Ç. Ö. (2007). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*, Ankara: Pegem.

Kuş, B. B. (2005). Öğretmenlerin Bilgisayar Öz-Yeterlik İnançları ve Bilgisayar Destekli Öğretime Yönelik Tutumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Küçük (2012). Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı Öğrencilerinin İletişim ve Problem Çözme Becerileri. *Gefad*, 32, 33-54.

Laminack, L.L. ve Long, B.M. (1985). What Makes a Teacher Effective: Inside From Preservice Teachers. *Clearing House*, 58, 268.

Martin, Mc Couphty, Hopdes-Kulinmand Cothron (2008)

Milli Eğitim Bakanlığı MEB. www.meb.gov.tr, 2008

- Mirzeđlu, D., Aktađ, I. ve Bořnak, M. (2007). Beden Eđitimi Öđretmeni, Öđretmen Adayı ve Beden Eđitimi ve Spor Yůksekokullarında Gůrev Yapan Öđretim Elemanlarının Mesleki Yeterlik Duygusunun Karřılařtırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 18, 109.
- Morgan, G. A., Leech, N. L., Gloeckner, G. W. ve Barrett, K. C. (2004). SPSS for introductory statistics: Use and interpretation. Psychology Press.
- Nakip, C. (2015). Öđretmen Adaylarının Öđretmenlik Mesleđine Yůnelik z-yeterlik İnançları ile Öđretmenlik Mesleđine Yůnelik Tutumları Arasındaki İliřki. Yayımlanmamıř Yůksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eđitim Bilimleri Enstitősü, Bolu.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi I*. Eskişehir Kaan Kitapevi
- Özdemir S, ve Yalın, İ.H. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Pan, Y. (2012). The development of a teachers' self-efficacy instrument for high school Physical Education teacher. *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*, 6.
- Pan, Y., Chou, H. ve Hsu, W. (2013). Teachers Self-Efficacy and Teaching Paractices In The Health and Physical Education Curriculum In Taiwan. *Social Behavior and Personality*.
- Ramezaninejad, R., Hemmatinejad, M. ve Hemmatinejad, M. (2011). The Relationship Between the Self- Efficacy of Physical Education Teachers and Styles of Physical Education Classroom Management. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*.

- Saçlı ve diğ. (2009). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kişisel Nitelikleri. *Spor Bilimleri Dergisi, Hacettepe J of Sport Sciences*, 145-151
- Saracaloğlu ve diğ. (2012). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-yeterlik İnançları ve Denetim Odaklarının İncelenmesi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 54-56
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*.12. Baskı. Gazi Kitabevi: Ankara.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Temel, C. ve Avşar, P. (2008). *İlköğretim Beden Eğitimi 1-8. Sınıflar Öğretmen Kitabı*. Ankara: MEB.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. (2. baskı), *Türk Psikologlar Derneği Yayını*, Ankara.
- Tschannen-Moran M. ve Woolfolk-Hoy A. (2001). Teacher efficacy: Capturing an Elusive Concept. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- Tschannen-Moran M. ve Woolfolk-Hoy A. (2002). Annual Meeting of the American Educational Research Association: The Influence of Resources and Support on Teachers' Efficacy Beliefs. New Orleans.
- Türk, N. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleklerine İlişki Öz-yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Ünlü, H., Sünbül, M. ve Aydos, L. (2008). Beden Eğitimi Öğretmenleri Yeterlik Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 23-33.

Ünlü, H. ve Aydos, L. (2010). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yeterlikleri Üzerine Bir Derleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 187.

Woolfolk A.E. ve Rosoff, Hoy WK. (1990). Teachers' Sense of Efficacy and Their Beliefs About Managing Students. *Teaching and Teacher Education*, 6, 137-148.

Yalçın H. F. (1995). *Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı*. 2. Baskı Ankara

EKLER

Ek-1. Araştırma İzin Belgesi

Ek-2. Beden Eğitimi Öğretmenliği Öz-yeterlik Ölçeği

Ek-3. BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni

EK -1 ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ

Gmail - permission https://mail.google.com/mail/u/0/?ui=2&ik=0ab7d2de99&view=pt&...

Isil Aktag <iaktag@gmail.com>

---

permission
2 messages

Isil Aktag <iaktag@gmail.com> Fri, Mar 15, 2013 at 2:23 PM
To: Charlotte.Humphries@selu.edu

Hi Dr. Humphries,
My name is İŞİL AKTAG. I am associate professor at Abant İzzet Baysal University in Turkey. Recently I saw your article (development of physical education teaching efficacy scale) at Measurement in Physical Education and Exercise Science.If you give your permission to me I would like to use this scale. I will translate this to Turkish and use it both physical education teachers and student teachers.I do have some questions regarding with scale:
did you use Likert scale and what was the interval of it.(1 to 10 -absolutely not to absolutely) ?
Also as far as I understand the higher the score(MEAN) the higher the efficacy level of teachers.(am I correct)
Did you use total score as a result or did you evaluate each factor separately?
I appreciate if you answer my questions and give your permission to use scale.
--
İSİL AKTAG
AIBU-BOLU
SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION
PHYSICAL EDUCATION AND TEACHING DEPARTMENT
TURKEY
iaktag@gmail.com

Charlotte Humphries <charlotte.humphries@selu.edu> Fri, Mar 15, 2013 at 6:41 PM
To: Isil Aktag <iaktag@gmail.com>

You are welcome to use the instrument, and I look forward to seeing your results. You are correct; 1 is absolutely not and 10 is absolutely positive, so higher scores reflect higher efficacy. We keep the factor scores separate, as the more recent research on efficacy suggests that efficacy is so specific.
Best wishes,
Charlotte Humphries
[Quoted text hidden]
--
Charlotte Humphries, Ph.D.
Associate Professor of Kinesiology and Health Studies
Southeastern Louisiana University
(985) 549-5255

Ek-3. BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Ayşegül AKSAY BEGEÇ
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi Öğretmenliği ABD

Sayın **Ayşegül AKSAY BEGEÇ**,

“**Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özyeterliği**” İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2019/98) kurulumuzun 26.03.2019 tarihli ve 2019/03 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

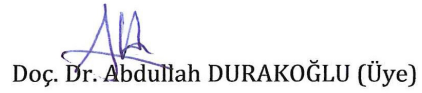

Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

Prof. Dr. Mehmet ERYİĞİT (Üye)

Prof. Dr. Altay EREN (Üye)

Doç. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)

Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

Doç. Dr. Abdullah DURAKOĞLU (Üye)

Av. Zuhale Demirci (Üye)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ayşegül AKSAY BEGEÇ

Doğum Yeri ve Yılı : Bolu/1987

Yabancı Dili : İngilizce

İlköğretim : Bolu Sakarya İlköğretim Okulu

Lise : Bolu Canip Baysal Lisesi (YD)

Üniversite : Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans : Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

Çalışma Hayatı : 2010 yılından bu yana Milli Eğitim Bakanlığında Beden Eğitimi Öğretmeni

İletişim Adresleri:

E-mail: aysegulbegec@gmail.com

Tel. : 0538 459 1659

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZ-YETERLİK DÜZEYLERİNİN
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ
(İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Ayşegül AKSAY BEGEÇ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ

BOLU, TEMMUZ, 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Ayşegül AKSAY BEGEÇ tarafından hazırlanan “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (İstanbul İli Örneği)” adlı çalışma, jürimiz tarafından Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı, Beden Eğitimi Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. (02.07.2019)

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Gülsen ÖZCAN
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Müberra ÇELEBİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

Prof. Dr. Türkan ARGON
Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü 7.

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum, “**Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 10/06/2019

Ayşegül AKSAY BEGEÇ

Biricik Kızım Ada' ya, Canım Eşim Onur'a ve
Çok Sevgili Annem, Babam ve Kardeşlerime;

TEŞEKKÜR

Lisans ve lisanüstü eğitimimde bana yardımlarını esirgemeyen, her konuda rehber olan, tez konumun seçiminde ve karar verme sürecinde bilgi ve deneyimleriyle bana katkıda bulunan, tez yazımı sürecinde uzun yıllar başını ağrıttığım, sabırla, anlayışla bana güvenen, destek veren saygıdeğer tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Işıl Aktağ'a

Tez jürimde olmayı kabul eden değerli öğretmenlerim Dr. Öğr. Üyesi Müberra Çelebi ve Dr. Öğr. Üyesi Gülsen Özcan'a

Lisansüstü eğitimi almam konusunda beni destekleyen, bu zorlu süreçte ilgi ve anlayışıyla yanımda olan, bana güvenen ve inanan, öngörülerıyla hayatıma ışık tutan annem Ulviye Aksay ve babam Hasan Aksay'a

Gerek iş gerek özel hayatımda olduğu gibi yüksek lisans dönemimde de her konuda ilgi ve desteğini hissettiğim her anımda hep yanımda olan eşim Onur Begeç'e

Tezimin bitiş aşamasında teşvik ve desteğini esirgemeyen arkadaşım Seda Acar'a sonsuz teşekkür ederim.

Ayşegül AKSAY BEGEÇ

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU	ii
ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
ÖZET	x
ABSTRACT.....	xii
I. BÖLÜM	
1. Giriş	1
1.1. Araştırmanın Amacı	4
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Problem Cümlesi	5
1.4. Alt Problemler	6
1.5. Sayıtlılar	6
1.6. Sınırlılıklar.....	6
1.7. Tanımlar	6
II. BÖLÜM	
2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür	8
2.1. Kuramsal temeller	8
2.1.1. Öğretmenlik Kavramı	8
2.1.2. Öz-yeterlik Kavramı	9
2.1.3. Beden Eğitimi Kavramı	12
2.1.4. Beden Eğitimi Öğretmenliği	12
2.1.5. Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri	13
2.1.6. Öğretmen Öz-yeterliği.....	14
2.1.7. Beden Eğitimi Öğretmen Öz-yeterliği	15
2.2. İlgili Literatür	16

III. BÖLÜM

3. Yöntem.....	22
3.1. Araştırmanın Modeli	22
3.2. Evren ve Örneklem.....	22
3.3. Veri Toplama Aracı.....	23
3.3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Geçerlik Çalışması.....	24
3.3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Çalışması	27
3.4. Verileri Analizi.....	28

IV. BÖLÜM

4. Bulgular	30
4.1. Bulgular	30
4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	32
4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	34
4.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	36
4.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	37

V. BÖLÜM

5. Tartışma	38
-------------------	----

VI. BÖLÜM

6. Sonuç ve Öneriler	45
6.1. Sonuç	45
6.2. Öneriler.....	46
6.2.1. Araştırma ile ilgili öneriler	46
6.2.2. İleriki araştırmalar ile ilgili öneriler	46

KAYNAKÇA.....	48
---------------	----

EKLER

EK 1: Araştırma İzin Belgesi	55
EK 2: Beden Eğitimi Öğretmenliği Öz-yeterlik Ölçeği	56
EK 3: BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni.....	58
ÖZGEÇMİŞ	59

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı	24
Tablo 3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin DFA' ya Ait Regresyon ve t Değerleri	27
Tablo 3.3. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Faktörlere Ait Alfa Güvenirlilik Katsayıları.....	27
Tablo 4.1. Beden eğitimi Öğretmenlerinin Öz-yeterlik Düzeylerine ilişkin Betimsel İstatistikler	30
Tablo 4.2. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları	32
Tablo 4.3. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemlerine göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	35
Tablo 4.4. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yaş Değişkenine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	36
Tablo 4.5. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görev Yaptıkları Okul Türüne Göre Öz-yeterlik Düzeyi Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	37

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeğine Ait Path Diagramı.....	26
---	----

ÖZET

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZ-YETERLİK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ (İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ)

Aksay Begeç, Ayşegül

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ

Temmuz – 2019, xiii+ 59 Sayfa

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, mesleki kıdem, yaş ve görev yapılan okul türü açısından incelenmesi ve bunu yaparken de konu bilgisi, bilimsel bilgileri uygulama, öğrencilerin beceri düzeylerindeki farklılıklara müdahale, engelli öğrencilerin öğretimindeki uygulama, öğrenme öğretmen süreçlerindeki öğretim, değerlendirme, teknolojiyi kullanma alt boyutlarında öğretmenlerin öz-yeterliklerinin belirlenerek bu alanların öğretmenin beden eğitimi öz-yeterliliğini oluşturmaya katkısını tespit etmektir.

Araştırmaya İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan 225 erkek 136 kadın toplamda 361 beden eğitimi öğretmeni katılmıştır. Veri toplama olarak aracı 'Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği' kullanılmıştır. Veriler sadece internet üzerinden Beden Eğitimi Öğretmenleri dernek ve sosyal medya platformlarına dağıtılmış. Veriler gönüllülük esas alınarak toplanmıştır.

Araştırma verilerinin analizinde SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Analizlerde bağımsız değişkenler t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonuçları $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlikleri incelendiğinde cinsiyet değişkeninde erkekler lehine anlamlı farklılık bulunurken, yaş değişkeninde sadece teknoloji alt boyutunda 23-27 yaş aralığında diğer yaş gruplarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Bunun yanında görev yapılan okul türü değişkeninde tüm alt boyutlarda lisede görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ortaokulda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerine göre ortalama puanı yüksek iken anlamlı düzeyde farklılığa rastlanmamıştır. Yine mesleki kıdem değişkeninde öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi öğretmeni, öz-yeterlik, yaş, cinsiyet, mesleki kıdem

ABSTRACT**INVESTIGATION OF SELF-EFFICACY LEVELS OF PHYSICAL
EDUCATION TEACHERS ACCORDING TO VARIOUS VARIABLES
(THE SAMPLE OF ISTANBUL PROVINCE)**

Aksay Begeç, Ayşegül

Master Thesis

Physical Education Teaching Department

Field of Physical Education

Thesis Advisor: Assistant Professor Işıl AKTAĞ

July- 2019 xiii + 59 Pages

The aim of this research is to examine the level of self-efficacy of physical education teachers in terms of gender, teaching experience, age and type of school in which they are employed, and in doing so, subject knowledge, application of scientific knowledge, intervention in differences in skill levels of students, application in teaching of students with disabilities, teaching in teaching process, evaluation, use of technology to determine the self-efficacy of general teacher training in these areas.

A total of 361 physical education teachers participated in the study. Physical education self-efficacy scale was used to collect data. The data were distributed to physical education teachers' associations and social media platforms only over the internet. Data were collected on a voluntary basis.

SPSS statistics program was used to analyze the data. Analysis of independent variables t test and one way variance analysis were used. The results of the analysis were evaluated at $p < 0.05$ significance level.

When the self-efficacy of physical education teachers were examined, a significant difference was found in gender variable in favor of males and in age variable only a significant difference was found in technology sub-dimension. Physical education teachers who work in all sub-dimensions of high school in the sub-dimension of the duty type of duty in the school type have a high average score when compared to the physical education teachers working in middle school and no significant difference was found. No significant difference was found in teachers according to self-efficacy level experience.

Keywords: Physical education teacher, self-efficacy, age, gender, teaching experience

BÖLÜM I

1. Giriş

Günümüzde bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler her alanda olduğu gibi eğitim alanını da etkilemiş, bununla birlikte öğrenciler bilgiye daha kolay ulaşır hale gelmiştir. Geçmiş yıllarda eğitim- öğretim süreci öğretmen odaklıyken, öğrenci merkezli hale gelmiş, eleştiren, sorgulayan, tartışan, aktif öğrenciler yetiştirmek amaçlanmıştır. Öğretmen, öğrencilere bilgi, özgüven kazandırmak için rehber olabilmeli ve öğrencilerin öğrenmeleri için bireysel öğrenme yollarını kullanarak öğrencileri bu süreçte aktif olmaya teşvik etmelidir. Öğrenciye kazandırılmak istenen beceri ve bilgiler için öğretmenin kendini sürekli geliştirmeye açık olması, öğrenme öğretme sürecini öğrencilerin ilgi, beceri, tutum ve öğrenme kapasitelerine göre düzenleyebilmesi, konu alanı bilgisinin yüksek düzeyde olması gerekmektedir. Buradan hareketle öğretmenlere yüklenen görev ve beklentilere karşın öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin belirlenmesi önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterliğinin yüksek olması sınıf yönetimini, öğrencinin öğrenme düzeyini, öğrencinin etkin ve aktif oluşunu, akademik başarısını etkilediği söylenebilir. (Oktay 1991, akt. Nakip 2015)

Öz-yeterlik Bandura'ya göre “bireyin belli bir performansı gösterebilmesi için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kendi öz yargısıdır” (Senemoğlu, 2005). Bu yargı olumlu ise kişi, karşısına çıkan durumu kendini başarıya ulaştıracak etkinlikleri düzenleyerek yapacaktır ya da bu yargı olumsuz ise kişinin başaracağına ilişkin kaygı düzeyi artacaktır. (Senemoğlu 2005, akt. Aktağ 2011)

Bandura (1997) öz-yeterliğe sahip kişilerin; özel görevleri yapma, yüksek hedefler belirleme ve bu hedefleri uygulama, başarısızlık durumunda yılmama ve bulunduğu durumu kendi lehine çevirebilme gibi özellikleri olduğunu belirtmektedir.

Bununla birlikte öz-yeterliliğin, kişinin yeterliklerinin sayısı ile ilgili olmadığını, farklı şartlarda kişinin yapabileceklerine ilişkin inancıyla bağlantılı olduğunu ileri sürmektedir.

Öz-yeterlik inancı; bireyin doğrudan kendi yaşadıklarından, model alma yoluyla başkalarından edindiği deneyimlerden, kişinin sözel ikna kabiliyetinden, psikolojik durumlardan çıkarılan öznel yorumların meydana getirdiği durumudur. Bu durumlar her kişi için farklı olup, kişinin belirlediği noktaya göre derlenip kullanılır. (Bandura 1997)

Öz-yeterlik dört kaynaktan oluşmaktadır. Bunlar;

- 1- **Geçmiş Deneyimler:** bireyin yaptığı eylemlerde başarılı ya da başarısız olmasıyla edindiği bilgiler.
- 2- **Dolaylı yaşantılar:** Bireyin kendine benzer konulardaki kişilerin yaptığı eylemlerde başarılı ya da başarısız olmalarıyla edindiği bilgiler sonucu kendi yapacağı eylemlerle ilgili oluşan yargısı.
- 3- **Sözel ikna:** bireyin bir eylemi gerçekleştirirken başarılı olup olamayacağı ile ilgili kendisine söylenen sözel bilgiler.
- 4- **Psikolojik durum:** bireyin eylemleri gerçekleştirirken eylemlerin sonucu ile ilgili beklentileri öz-yeterlik algısını etkiler. (Senemoğlu,1997).

Bandura (1997) öğretmenlerin kendilerini yeterli algılamalarını sadece belirlenen konuyu öğretirken uyguladıklarından kaynaklanmadığı, sınıf yönetimini sağlama, materyalleri düzenleme ve amacına uygun kullanma ve öğrencilerin bilgiyi almasına, aile ile işbirliği yapma konularındaki düşüncelerinin de öğretmenin yeterliğini belirlediğini ifade etmektedir. Bandura' nın (1986) öz-yeterlik kuramı, düşük öz-yeterliği olan bireylerin yüksek öz-yeterliğe sahip bireylere göre, yeteneklerini yeterli görmediği ve yetenekleriyle bulunduğu durumun üstesinden gelemeyeceğini, başarısızlık halinde çabuk pes ettiklerini, görevden kaçtıklarını ve hedeflerini düşük belirlediklerini ileri sürmektedir. (Gülebağlan 2003, akt. Türk 2009).

Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterlikleri yerine getirmeleri, onların iyi bir eğitim almalarının yanında, bu görev ve sorumlulukları

yerine getirebileceklerine olan inançları ile de yakından ilgilidir (MEB, 2008). Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (1998)'a göre öğretmen yeterliği “öğretmenlerin istedikleri sonuca ulaşabilmek için dersi planlama ve sunumlarındaki yeteneklerine olan inancıdır.”

Öz-yeterlik kavramı, Bandura tarafından ortaya atıldığından bu zamana kadar bir çok durumda incelenmiştir. Bunlardan birisi de öğretmenlik alanıdır. Çağın gerekleriyle birlikte öğretmenlerin kendisine, öğrenciye, kurumuna, konu alanı bilgisine, çevreye karşı sorumlulukları artmış ve bu sebepten öz-yeterlik önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin sorumlulukları üzerinde etkisi olduğu yadsınamamakla birlikte yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenlerin kendinden beklenenleri yapmakta daha motive olduğu, bunun yanında düşük öz-yeterliğe sahip öğretmenlerin de görevlerini üstlenmediği, görevlerinden kaçındığı belirtilebilir.

Beden eğitimi ve spor, insanın sadece fiziksel gelişimi için değil, kişinin zihinsel, duygusal ve psikomotor gelişimi için gerekli olan bir eğitim dalıdır (Demirhan; 2003). Beden eğitimi çevresel koşullara uygun, öğrencilerin bireysel özelliklerine göre şekillendirilebilen, kuralları esnek oyunları, branşlaşmaya yönelik alıştırma ve etkinliklerin tümüne içine alan; kişinin vücut sağlığını korumayı, yeteneklerini geliştirmeyi sağlayan bir disiplindir. (Aracı, 1999)

Beden eğitimi; bireylerin bedenlen, ruhen ve fikren gelişimini sağlamak, günlük yaşama ve iş yaşamının koşullarına hazırlamak, ulusal bilinç ve yurttaşlık duygularını kuvvetlendirmek amacı ile yapılan planlı çalışmaların tamamıdır (Yalçın,1995). Beden eğitimi öğretmeni ise bütün bunları öğrenciye sistemli bir şekilde aktaran kişidir. Bu noktada öz-yeterlilik duygusu beden eğitimi öğretmeninde önemli bir yer oluşturmaktadır; çünkü öğretmenin öz-yeterlilik inancı belirlemede ve öğrenciye ulusal bilincin kazandırılması, konu alanı bilgisi, sınıf yönetimi, çevre öz-yeterlilik inançları için aracı olmaktadır.

Çağdaş eğitim ve öğretim anlayışı ile görev yapan bir beden eğitimi öğretmenin yalnızca öğretim sürecini gerçekleştiren biri olmasının dışında bazı

özellikleri kendisinde bulundurması gerekir. Çünkü öğrenciyle okul içi ve okul dışında etkileşimi yüksek olan, beden eğitimi öğretim programını uygularken öğretim sürecini düzenleyen, süreci ve öğrenciyi değerlendiren, sportif etkinlik ve oyunlar organize eden, öğrenci, veli, okul idaresi ve diğer öğretmenler ile etkileşim ve işbirliği içerisinde olunması öğretmende bulunması gereken özellikler içerisinde yer alır. (Ünlü ve Aydos, 2010). Bununla birlikte beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik düzeyi de önem kazanmış, beden eğitimi öğretmenlerinin bu branş için geliştirilmiş öz-yeterlik ölçekleri kullanılarak öz-yeterlik düzeylerini bilmelerinin kendilerini geliştirmesi, eksik yönlerini tamamlaması konusunda onlara yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve görev yaptıkları okul türü değişkenleri açısından incelemektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Öğretmenlik mesleğinin özel uzmanlık gerektiren dallarından biri de Beden Eğitimi Öğretmenliğidir (Salman, 2007). Beden eğitimi öğretiminde bilişsel bilgi ile birlikte uygulamalı öğretim de önemlidir. Beden eğitimi öğretmenlerinin, öğretmenliğin gerektirdiklerini uygulamamaları, öğrenci ile iletişim kurarken anlayışlı olmamaları, yöntem ve teknik kullanımını çeşitlendirmemeleri, süreci planlamamaları, değerlendirmeyi geçerli, objektif ve güvenilir yapamamaları, okul, öğrenci, aile, çevre etkileşimini kuramamaları, araştırmacı ve sorgulayıcı öğrenciler yetiştirmek için yönlendirmemeleri beden eğitimi öğretmenliğinin saygınlığını azaltmaktadır. (Arslan ve Mendeş, 2002). Beden eğitimi öğretmenlerinin istekli, planlı, araştıran, okuyan, kendini geliştiren, mesleğin gerektirdiği eğitim öğretim sürecini uygulayan bireyler olması gerektiği belirtilebilir. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin yüksek öz-yeterliğe sahip olması önem kazanmıştır.

Beden eğitimi öğretmenleri sınıf yönetimi ve öğretim yöntemlerini iyi bilen ve uygulayan öğretmenler olmalıdırlar. Dersin iyi planlanmış olması öğretmenlerin enerjisini gereksiz kullanmasını ve zaman kaybının önüne geçer. Buradan yola çıkarak beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerini bilmek onların öğretmenliklerinde önemli bir unsurdur. (Ramezanejad R., Hemmatinejad M. ve Hemmatinejad M. 2011)

Öğretmenlerin öz-yeterlik algıları, onların mesleklerinde harcadıkları çabayı, mesleklerinin zorluklarına karşı bu mesleği iyi bir performansla sürdürmek için gösterdikleri sebat düzeyini etkilemektedir. Bundan dolayı beden eğitimi öğretmenleri öz-yeterliklerini geliştirmelerinde etken olabilecek değişkenlerin belirlenmesi önem kazanmaktadır. (Saracaloğlu ve diğ. 2012)

Bu çalışmanın beden eğitimi öğretmenlerine ve program geliştirmecilere ışık tutulacağı düşünülmektedir. Literatür tarandığında sadece beden eğitimi öğretmenleri için geliştirilen ölçekler yok denecek kadar az olduğu ve genel olarak öğretmenlik için geliştirilen ölçeklerin kullanıldığı görülmüştür. Fakat beden eğitimi dersinin daha çok uygulamalı ders oluşu, her branştan beklenen görev, sorumluluk ve tutumların farklı oluşu beden eğitimi alanına özel bir ölçekle öz-yeterlik incelemeyi gerektirmiştir. Genel öğretmen öz-yeterlik ölçeği beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini ölçmeye uygun değildir ve bu nedenle sadece beden eğitimi öğretmenleri için geçerli ve güvenilir bir ölçüm geliştirmek gereklidir. (Martin, Mc Couphty, Hopdes-Kulinmand Cothron 2008) Bu nedenle yapılan çalışma beden eğitimi alanındaki ilklerden olduğundan literatüre katkı sağlayacağı ve sonrasında yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi

İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyi nedir?

1.4. Alt Problemler

1. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde görev yaptıkları okul türüne göre fark var mıdır?
2. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde cinsiyete göre fark var mıdır?
3. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde mesleki kıdeme göre fark var mıdır?
4. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde yaşa göre fark var mıdır?

1.5. Sayıtlar

Çalışmaya katılan bütün beden eğitimi öğretmenlerinin sorulara içtenlikle cevap verdiği varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu çalışma 2017-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan 3178 beden eğitimi öğretmeninden internet yoluyla ulaşılan 361 beden eğitimi öğretmeni ile sınırlandırılmıştır.

1.7. Tanımlar

Öz-yeterlik: Bireyin belli bir performansı gösterebilmek için gerekli etkinlikleri düzenleyip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kendi öz yargısıdır. (Bandura,1986)

Beden Eğitimi: Beden eğitimi çevresel koşullara uygun, öğrencilerin bireysel özelliklerine göre şekillendirilebilen, kuralları esnek oyunları, branşlaşmaya yönelik alıştırma ve etkinliklerin tümüne içine alan; kişinin vücut sağlığını korumayı, yeteneklerini geliştirmeyi sağlayan bir disiplindir. (Aracı, 1999)

Öğretmen öz-yeterliği: Öğretmenlerin istedikleri sonuca ulaşabilmek için süreci planlama ve uygulamadaki becerilerine olan inancıdır. (Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy, 1998)

Beden eğitimi öz-yeterliği: Beden eğitimi öğretmenliğinin gerektirdiği görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, anlayış, beceri ve tutumlardır (Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008).

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür

Bu bölümde, araştırma için genel bir çerçeve oluşturmak amacıyla öğretmenlik, beden eğitimi öğretmenliği, öz-yeterlik, beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği kavramlarına ilişkin kaynaklardan elde edilen bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde, araştırmaya direk ya da dolaylı yoldan ışık tutabilecek araştırmalar incelenmiştir.

2.1. Kuramsal temeller

2.1.1. Öğretmenlik Kavramı

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. Maddesi öğretmenlerin tanımı için düzenlenmiştir. "Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdür". Genel anlamda öğretmen olmak belirli eğitimleri almak, belirli beceri, nitelik ve özelliklere sahip olmak demektir.

Davranış değişikliğinin oluşabilmesi için öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önüne alınmalı, öğrenci ilgi ve tutumuna göre konunun seçilmesi, konuya uygun fiziki ortam ve materyallerin elde edilmesi, sürecin olumlu kurgulanması gerekmektedir. Öğretmen bu sorumlulukları yerine getiren kişidir. (Ünlü ve Aydos, 2010)

Dünya düzeninin değişmesi ve gelişmesi nedeniyle değişim ve gelişime ayak uydurabilmek için eğitim-öğretim yoluyla kişilerin sorgulayan, araştıran, analitik

düşünen, çözüm odaklı olan yaratıcı, yeni bilgi üretebilen, teknolojiyen faydalanabilen bireyler yetiştirmek gerekir. (Şen ve Erişen, 2002) Bu bilgilerden hareketle öğretmenlerin, bireylere değişime ayak uydurma, araştırma, sorgulama, eleştirel düşünme, yaratıcı olma konusunda rehberlik etmesi ve bireyi şekillendirmesi beklenir.

Eğitimin kalitesini belirleyen en önemli öğelerden biri öğretmendir. Bu nedenle öğretmeni sadece öğretim programını düzenleyen birey olarak değerlendirmek yerine; öğretmenin toplumsal rolünü, öğretimi istendik yönde davranışa dönüştürmedeki etkisini hatta kültürel yönde ilerlemenin bir parçası oluşunu yadsımamak gerekir. Bununla birlikte öğretmenlik mesleğini tanımlarken öğretmenin görevi yalnızca öğrenciye bilgi aktarımı değil, öğrenilenin davranışa dönüştürülmesini sağlamaktır. Bu durum bir meslek olarak öğretmenliğin eğitimin tanımına uygun olarak açıklanmasını gerektirmektedir. (Öksüzoğlu 2009, akt. Nakip 2015)

Öğretmenin dört temel görevi vardır. Bunlar; öğretme görevi, idare ve yönetme görevi, konu alanı uzmanlık görevi ve öğrenci danışmanlık görevidir.(Özdemir S., Yalın İ.H., Öğretmenlik Mesleğine Giriş 1999) Öğretmenin görevi öğrencilerine, milli eğitimin amaçlarına uygun süreçler düzenleyerek, öğrencilerin kendi yaşantıları yoluyla davranışlarında istendik değişimler meydana getirmektir. Öğretmen bu görevini gerçekleştirmek için; (Öksüzoğlu 2009, akt. Nakip 2015)

- * Öğrencileri bütün yönleriyle tanır.
- * Öğrencilerinde gerçekleştireceği hedefleri belirler.
- * Öğrencilerine öğrenme yaşantıları düzenler.
- * Öğrencileri için öğrenmeye uygun bir ortam düzenler.
- * Öğrencilerin öğrenmelerini ve süreci değerlendirir.

2.1.2. Öz-yeterlik Kavramı

Öz-yeterlik kavramının temeli Bandura' nın Sosyal Öğrenme Teorisine dayanmaktadır. Öz-yeterlik bireyin belli bir performansı gösterebilmek için uygulaması

gereken etkinlikleri düzenleyip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kişinin özyargısıdır (Bandura,1986)

Bandura öz-yeterlik algısının bireyin yapacağı eylemlerdeki tercihini, zorluklarla karşılaştıklarında gösterecekleri sebatı ve gösterdikleri çabanın ne düzeyde olacağını etkileyeceğini belirtmiştir. Öz-yeterlik düzeyleri yüksek olan bireylerin yapacakları eylemler için daha fazla çaba harcadıklarını, olumsuzlukla karşılaştıklarında pes etmediklerini, ısrarlı ve sabırlı oldukları belirlenmiştir. Bundan dolayıdır ki öz-yeterlik algısı eğitim alanında üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. (Aşkar ve Umay 2001)

Zimmerman (1995) öz-yeterlik kavramının önemli özelliklerini aşağıdaki gibi belirtmiştir:

Öz-yeterlik kişinin fiziksel ya da psikolojik özellikleri vb. kişisel niteliklerini değil, bir işi gerçekleştirme yeteneği konusundaki yargılarını içermektedir.

- Yeterlik inancı farklı alanlarda değişim gösterir. Her alan için öz-yeterlik farklılık gösterir.
- Kişilerin bulunduğu ortam ve durum öz-yeterliklerini etkiler. Örneğin; kooperatif çalışmanın istendiği bir sınıfta yarışmacı ve hırslı kişiliği olan bir öğrencinin yeterlik düzeyi farklılık gösterir.
- Öz-yeterlik ölçümleri performans için belirlenen ölçütlere bağlıdır. (Bıkmaz 2004)

Öz-yeterlik inancının kaynakları:

Öz-yeterlik algısı 4 temel kaynaktan beslenmektedir. Bu kaynaklar her bireyi farklı düzeyde etkiler. Öz-yeterlik bireyin ne kadar kapasitesi olduğu ile ilgili inancı değil, bireyin kendi kapasitesine olan inancıdır. (Bandura 1997, akt. Aktaş 2011)

- *Bireyin doğrudan kendisinin yaptığı başarılı ya da başarısız olduğu etkinlikler sonucunda elde ettiği bilgiler:* Öğretmen adaylarına aldıkları eğitimde güçlü bir yeterlik duygusu kazandırılması, onların öğretmenlik mesleğini uygularken performanslarını olumlu etkileyecektir. Eğer öğretmenler yüksek yeterlik duygusunu az çaba harcayarak kazandıkları başarılar sonucunda ulaşırlarsa

sonrasında karşılaştıkları basit problemlerde dahi olumsuz etkilenebileceğine değinmiştir. Bu sebeple öğretmenlerin buldukları yere gelene kadar başarılı olabilecekleri ortamlar dışında başarmak için zorlanacakları ortamlarda da bulunmaları karşılıklarına çıkan engeli kolay aşmalarına ve yeterliğini yüksek tutmalarını sağlayacaktır.

- *Dolaylı Yaşantılar:* Öğretimde öğretmenler diğer öğretmenleri görerek, izleyerek görev hakkında bilgi sahibi olabilir. Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin tecrübeli öğretmenlerin olumlu yönlerini örnek alması, birlikte buldukları ortamlarda izlemeleri kendilerini geliştirmelerinde başarıya ya da başarısızlığa giden yolda dikkat edilecek hususları öğrenmelerine ve kendi öz-yeterlik yargılarının oluşmasına katkı sağlayacaktır.
- *Sözel İkna:* Öğretmenin ailesinden, öğretmenlerinden, arkadaş çevresinden, örnek aldığı kişilerden başarılı ya da abasırsız olcağına yönelik teşvikler, öğütler bireyin öz-yeterlik yargısını değiştirebilir. Kişinin aldığı sözel iknaların yapabileceklerinin çok üzerinde olmaması gerekir. Bu yönde alınan sözel iknalar başarısızlık durumunda kişinin düşük öz-yeterlik yargısına sebep olacaktır.
- *Psikolojik Durum:* Bireylerin yeterliğini en az etkileyen kaynak psikolojik durumdaki değişikliklerdir. Kişinin başarılı ya da başarısız olmak için verdiği uğraşı psikolojik durumu, stresi iyi ya da kötü yönde etkileyecektir. Öğretimde eğer öğretmen adayları kendilerini stres altında hissediyorsa onların öz-yeterliğini etkileyecektir.

Öz-yeterlik kavramı, Bandura tarafından ortaya atıldığından bu zamana kadar bir çok alanda incelenmiştir. Bu alanda bunlardan biri de öğretmenlik alanıdır. Çağın gerekleriyle birlikte öğretmenlerin kendisine, öğrenciye, kurumuna, konu alanı bilgisine, çevreye karşı sorumlulukları artmış ve bu sebepten öz-yeterlik önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin sorumlulukları üzerinde etkisi olduğu yadsınamamakla birlikte yüksek özyeterliğe sahip öğretmenlerin kendinden beklenenleri yapmakta daha motive olduğu, görevlerinden kaçındığı belirtilebilir.

2.1.3. Beden Eğitimi Kavramı

Milli Eğitimin temel ilkelerine uygun olarak kişinin beden, ruh ve fikir gelişimini sağlamayı amaçlar.

Bireyin; ruhen, fikren ve bedenen, kişinin hem günlük hem iş yaşamına hazırlamak ulusal değerleri ve yurttaşlık duygularını güçlendirmek amacı ile yapılan planlı ve düzenli çalışmaların tamamı beden eğitimidir. (Yalçın, 1995).

Beden eğitimi, kişinin fiziksel hareketlere katılmak sureti ile bedensel, duygusal, sosyal ve zihinsel davranışlarından kasıtlı olarak değişme ortaya çıkarma sürecidir. Beden eğitiminde, diğer alanlardan farklı olarak “hareket öğrenme ve hareket yoluyla öğrenme” esas alınmaktadır. (Tamer ve Pulur 2001, akt. Ünlü ve Aydos 2010). Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin konu alanı yeterliğinin olması, öğrenci seviyesine göre dersi planlaması beklenmektedir.

Ülkemizde örgün öğretim kurumlarında gerçekleşen eğitim ve öğretim faaliyetlerinde, bireylerin gelişiminin bütün olarak gerçekleşmesi için farklı alanlarda dersler müfredata konulmuştur. Bu bağlamda ele alındığında, beden eğitimi dersleri de bu derslerden biridir. Beden eğitimi, bireyin fiziki gelişiminin yanında, onun duygusal ve sosyal gelişimine de katkı sağlayan derslerden birisidir (Küçük, 2012).

2.1.4. Beden Eğitimi Öğretmeni

Beden eğitimi ve spor öğretmenliği, üniversitelerin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünden mezun olmuş, pedagojik formasyonu, genel kültür, alan bilgisi, meslek bilgisine sahip, öğrencilerini ilgi, ihtiyaç ve tutumlarına cevap verebilecek nitelikte eğitim veren kişiler beden eğitimi öğretmenleridir. (Türk, 2009)

Erden (1998), ideal beden eğitimi öğretmeninde bulunması gereken nitelikleri, kişisel ve mesleki olmak üzere ikibölüme ayırmıştır. Mesleki nitelikler konu alanı

bilgisi, meslek bilgisi ve genel kültür şeklinde belirlenirken; anlayışlı, empati yapabilen, destekleyici, sabırlı, cesaret ve güven veren özellikler kişisel nitelikler olarak belirlenmiştir. (Çoban ve Turan, 2006).

J.J.Martin ve P.H Kulinna (2003) e göre, Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öğrencilerin ömür boyu kullanacakları davranışları ve aktif hayatı onlara kazandıracak kişiler olduğunu belirtmiştir.

Okullardaki beden eğitimi programı öğrencilerin sağlığını korumak, duygusal, psikomotor, bilişsel özellikleri, temel hareket eğitimi ve özelleşmiş hareket becerilerini kazanıp yaşam boyu kullanabilmeleri amacıyla hazırlanmıştır. (Temel ve Avşar, 2008). Bu amaçlar doğrultusunda örnek olmak, amaçları öğrenciye kazandırmak, öğrencilerle birebir ilişki kurmak, öğrencileri desteklemek ve yönlendirmek noktasında beden eğitimi öğretmenlerine görev düşmektedir. Bu sebeple beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik inancı önem kazanmış, yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenin söz konusu amaçları gerçekleştirmede verimli ve başarılı olacağı düşünülmektedir. (Saracaloğlu ve diğerleri 2012)

2.1.5. Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri

“İyi beden eğitimi öğretmeninde bulunması gereken nitelikler” öğrenci gözüyle incelendiğinde sınıf yönetimi, kişilik, strateji-teknik ve görünüş olarak dört temel başlık altında sınıflandırılmıştır. Kişisel nitelikler incelendiğinde beden eğitimi öğrenenlerinin sevimli, koruyucu, yardımsever, istekli, teşvik eden, algılayan, sıcak, canlı, olumlu, sabırlı, neşeli, anlayışlı, duygulu, dürüst, nazik, samimi, dikkatli, açık fikirli olmaları gerektiği ifade edilmiştir (Laminack ve Long, 1985)

Öğrenciler, öğretmenler ve öğretim elemanları ile yapılan çalışmalar doğrultusunda beden eğitimi öğretmenleri için önerilen niteliklerden bazıları; mesleki bilgi ve becerilerde yeterli olma, kendini kontrol etme, ders işlerken hareketli olma, iyi bir görüntüye sahip olma, anlayışlı, insan ilişkilerinde iyi olma, eleştiriye açık olma,

sabırlı olma, espri anlayışına sahip olma, kendine güvenli, iyi görgü ve alışkanlıklara sahip olma, spor yapmaya istek uyandırma, ders işlerken her öğrenci ile ilgilenip dönüt düzeltmelerde bulunma, özgür düşünceye yönlendirme, öğrenci performansını değerlendirirken objektif davranma, dersi ilginç hale getirme, öğrencileri güdüleme, iyi bir disiplin anlayışına sahip olma, öğrenci görüşlerine önem verme, doğaçlama (kendiliğinden konu veya espri yaratma) yeteneğine sahip olma, geniş bakış açısına sahip olma, ders işlerken öğrenci ilgi ve isteklerine yer verme, becerileri iyi yapanları ödüllendirme, öğrencilerin derse katılımlarını sağlama, öğrenci düzeyine uygun alıştırmalar ile dersi organize etmedir.(Friedman 1983, akt. Saçlı ve diğ. 2009)

Beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği beden eğitimi öğretmeninde olması gereken görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için sahip olduğu, bilgi, beceri,tutum ve anlayış olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle beden eğitimi öğretmenliği mesleğini gerçekleştirebilmek için gerekli olan kapasiteyi vurgular (Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008).

2.1.6. Öğretmen Öz-yeterliği

Öğretmen açısından öz-yeterlik değerlendirildiğinde, öğretmenliğin gerektirdiği görev ve sorumlulukları yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri, nitelik ve tutumları vurgular.

Öğretmen yeterliği, belirlenen bir göreve ulaşmak için, bireyin alıştırmaları ve etkinlikleri düzenleyip, bu etkinlikleri yaparak başaracağına dair kendine duyduğu inançtır. (Tschannen-Moran ve ark., 1998). Ayrıca Tschannen- Moran ve Woolfolk Hoy (2001) öğretmen yeterliğini; bir öğretmenin aralarında anlamakta güçlük çeken ve ya güdülenemeyen öğrenciler dahil öğrencilerin öğrenmesi anlamında, öğretmenlerin istenen ürünü ortaya çıkarmak için kendilerinde bulunan kabiliyetlerin değerlendirilmesi olarak aktarıp, bu değerlendirmenin güçlü etkilere sahip olduğunu belirtmektedirler. Bu durumda sınıf içinde farklı seviye, beceri, ilgi, tutum ve özellikleri

olan öğrencilere ulaşılmak istenen davranışı öğrenme öğretme sürecinde farklı yollar izleyerek kazandırması denilebilir.

Düşük öz-yeterliğe sahip öğretmenler sınıf yönetimi noktasında kendi kurallarını koyar, bunları öğrenci üzerinde sert şekilde uygular. Öğrenme öğretme sürecinde doğru performans sergileyemeyen öğrencileri görmezden gelir performansı iyi olan öğrencilerle iletişime geçer. Öğrenme öğretme süreçlerini öğretmen odaklı hazırlar, öğrenci ilgilerini göz önünde bulundurmaz. Öğrencilerle iletişimi komut üzerine kurulduğundan iletişimde kopukluk yaşar. Yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenler ise, öğrenme öğretme sürecinde performansı düşük ve ya performansı yüksek öğrencileri ayırt etmez, öğrenme etkinliklerini öğrencilerin ilgilerine ve seviyelerine göre farklılaştırır. Sınıf yönetimini karşılıklı güven, anlayış ve dersten zevk alma üzerine kurduğu için sınıf kontrolü durumunda problemleri en aza indirir. (Ashton ve Webb, 1986).

Öğretmenin öz yeterliği, öğrencinin başarısını, öğrenci motivasyonunu ve öğrencilerin kendi öz yeterlik algısını öngördüğü bulunmuştur. Ayrıca, öğretmen öz yeterliği, öğretmenin öğretme hevesi, öğretmenlerin yüksek güven düzeyleri ve olumlu tutumları, yeni yöntemlerle deneyimleme istekleri, öğretmenin gösterdiği çaba ve kalıcılığın, öğretmeye olan bağlılıklarının, öğretmenlerin tutulması, ve düzenli ve olumlu bir okul ortamı ve daha büyük sınıfa dayalı karar verme becerilerini etkiler. (Matthew Buns 2010)

2.1.7. Beden Eğitimi Öğretmeni Öz-yeterliği

Beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği; Beden eğitimi öğretmenliğinden yapması beklenen görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için öğretilmekte bulunması gerekli olan bilgi, beceri, anlayış ve tutumlardır. (Ünlü, Sünbül ve Aydos., 2008).

Beden eğitimi öğretmenlerinin derslerde uyguladıkları etkinlikler, öğrencinin seviyesine, ilgi ve yeteneklerine uygun hazırladıkları alıştırmalar, beden eğitimi

öğretmenliği ve konu alanında son bilimsel gelişmeleri takip etmeleri, öğrencilerle olan iletişimi öz-yeterlikleri ile ilgilidir. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik düzeyi önemlidir. Öz-yeterlik inancı yüksek olan beden eğitimi öğretmenlerinin öğrenci merkezli alıştırmaları ön planda tutarak zamanı verimli kullanabilecekleri, dersi eğlenceli hale getirecekleri öğrencileri spora, harekete, araştırmaya ve geliştirmeye teşvik edeceği aşikardır. Öz-yeterliği düşük olan beden eğitimi öğretmenlerinin ise, dersi öğrenci ilgisine göre değil kendi ilgi ve yeteneğine göre hazırlaması, öğrencilere dersi sadece belli etkinliklerle ya da dersi sürekli serbest bırakarak geçirmesi, öğrencilerle iletişime girmekten kaçındıkları, öğrencilere sert ve anlayışsız yaklaştıkları, öğrencilerin derse ilgisini düşürdüğü söylenebilir.

Öğretmen öz-yeterlik düzeyinin araştırıldığı çalışmalar öğretmen öz-yeterlik algısının öğretmenlerin eğitim öğretim sürecindeki davranışları, ilgi ve tutumları üzerinde etkisini ortaya koymakla birlikte öğrencilerin performansı üzerinde de etkisi bulunmaktadır. Çağın gerekliliklerini yerine getirebilecek bireyler yetiştirme sorumluluğunu taşıyan öğretmenlerin kendilerini mesleki anlamda geliştirmeleri ve bunları derslerinde hayata geçirmeleri gerekmektedir. Öğretmen öz-yeterlik algısının yeniliklere açık olma ve yenilikleri uygulama konusunda da etkili olduğu bilinmektedir. (Koç, 2013)

2.2. İlgili Literatür

Gorozidius ve Papainnou (2011) lisede öğretmenlik yapan 290 Yunan öğretmenin öz-yeterlik düzeyini ölçtükleri çalışmada, yüksek öz-yeterliği olan öğretmenlerin beden eğitimi müfredatına yönelik tutumlarının olumlu olduğu, derslerinde öğretici yenilikler kullandığı, sınıf üzerindeki hakimiyeti sağlamak için farklı yaklaşımlar kullandığı, derslerinde öğrencilere daha fazla bağımsızlık verdiği bulunmuştur.

Kafkas ve diğerleri (2010)' nin Beden eğitimi öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları ile mesleki kaygıları arasındaki ilişki üzerine yaptıkları çalışmada cinsiyet

değişkenine göre öz-yeterlik algılarının erkekler lehine anlamlı farklılaştığı bulunmuştur.

Karabulutlu ve Pulur (2017), Beden eğitim öğretmenlerinin mesleki yeterliği ve eğitimlerinin özel alan yeterliklerine etkisini incelemiş ve sonucunda; Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki eğitimlerinin özel alan yeterliliklerine etkisi üst düzeyde olduğu bulunmuştur.

Koparan, Öztürk, Korkmaz (2011)'ın Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinin yaş, cinsiyet, çalışma yılı, medeni hal değişkenlerine göre karşılaştırdığı çalışmada öz-yeterlik cinsiyet değişkenine göre fark göstermediği tespit edilirken; yaş değişkenine göre 37-42 yaş grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Öğretmenlerin çalışma yılına göre öz-yeterlik düzeyleri incelendiğinde çalışma yılı arttıkça öğretmenlerin öz-yeterliğinin yükseldiği bulunmuştur.

Koparan, Öztürk ve Korkmaz (2011), beden eğitimi öğretmenlerin öz-yeterlikleri ve sosyal fizik kaygıları düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin yaş, cinsiyet, spor branşı, mesleki kıdem değişkenlerine göre öğretmen öz-yeterlik algı ve sosyal fiziksel kaygı puanlarının yapılan karşılaştırılmasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kul ve Akbal (2018) beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile öz-yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sonuç olarak katılımcıların öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile öz yeterlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığına rastlanmıştır.

Nakip (2015), beden eğitimi öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelediği tezinde mesleki öz-yeterlik inanç düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyet, spor yapma durumları, anne ve babalarının eğitim durumları, öğrenim gördükleri üniversite ve akademik ortalamalarına göre farklılık göstermezken; öğretmen adaylarının mesleki öz-yeterlik

düzeyi ile mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Özen, Güllü ve Uğraş (2016), Beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi ders içi ve ders dışı etkinliklerinde teknolojik araç gereçlerin kullanımı ile ilgili görüşlerini incelemiş ve öğretmenlerin teknolojiyi kullanma düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur. İnternet üzerinden evraklara ulaşma, e-okul işlemleri ve bazı kuramsal bilgileri öğrencilere aktarma konusunda beden eğitimi öğretmenlerinin teknolojiyi kullandıklarını tespit etmiştir.

Özer ve diğerleri (2016), Beden Eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara ilişkin tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Buna göre, cinsiyet, yaş, hizmet yılı gibi demografik faktörlere göre ve zihinsel engelli birey ile iletişim durumuna göre beden eğitimi öğretmenin tutum düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Özşaker (2013), Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz-yeterlik, tükenmişlik ve iş doyum düzeylerini belirleyip, çeşitli değişkenler açısından iş doyum üzerindeki etkisini incelemiş ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin iş doyum düzeyleri ile tükenmişlik puanları arasında olumsuz, öz-yeterlilik puanları arasında olumlu yönde anlamlı ilişki bulunurken, tükenmişlik, öz-yeterlilik, yaş ve hizmet içi eğitimin iş doyumunu üzerinde olumlu etkisinin olduğu sonucuna rastlanmıştır.

Rahim Ramezanejad, Mehrali Hemmatinejad ve Mohammed Hemmatinejad (2011) çalışmalarında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri ile onların sınıf yönetimi stilleri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. 107 kadın, 71 erkek beden eğitimi öğretmeni çalışmaya katılmıştır. Sonucunda beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri ve koruyucu sınıf yönetimi arasında negatif ilişki tespit edilmiş ve öz-yeterlik ile destekleyici ve düzeltici sınıf yönetimi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Robert M. Klassen ve Ming Ming Chiu (2010), Öğretmenlerin öz-yeterliği ve iş tatmini üzerindeki etkilerini, öğretmen cinsiyeti, deneyimi ve iş stresi boyutlarında incelemiş ve kadın öğretmenlerin öz-yeterlikleri daha düşük bulunmuş, iş yükü stresi fazla olan öğretmenlerin yüksek sınıf yönetimi öz-yeterliliğine sahip olduğu bulunmuş, sınıf stresi yüksek olan öğretmenlerin öz-yeterliği ve iş tatmini daha düşük bulunmuştur. Ayrıca sınıf yönetimi ve öğretim stratejileri öz-yeterliği daha yüksek olan öğretmenlerin iş doyumları yüksek bulunmuştur.

Saracaloğlu ve diğerleri (2012), Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik inançları ve denetim odaklarını cinsiyet, görev yapılan öğretim basamağı ve hizmet yılı değişkenlerine göre incelemiş, öz-yeterlik ve denetim odağı arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Elde edilen bulgulara göre hizmet yılı ve cinsiyet değişkenleri ile öz-yeterlik düzeyleri ve denetim odağı arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (2007), Deneyimli ve deneyimsiz öğretmenlerin öz-yeterlik inançları arasındaki farkı incelemiş, öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarının kaynakları arasında, ustalık deneyimlerinin en güçlü olduğu varsayılmıştır. Bu çalışmaya 255 göreve yeni başlayan ve deneyimli öğretmen arasında mevcut öğretim kaynakları ve kişilerarası destek gibi faktörlerin yeni başlayan öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarında daha belirgin olduğu bulunurken deneyimli öğretmenler arasında kişilerarası destek gibi bağlamsal faktörlerin öz-yeterlik inançlarını az miktarda etkilediği bulunmuştur.

Türk (2009), Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleklerine ilişkin öz-yeterlik düzeylerini incelediği çalışmada; öğretmenlerin genel olarak öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Cinsiyet bağlamında öz-yeterlik düzeylerine bakıldığında kadınlar lehine bir sonuç elde edilmiştir. Aynı zamanda evli öğretmenlerin bekar öğretmenlere göre yüksek öz-yeterliğe sahip olduğu, görev yapılan yerleşim yeri değişkenine bakıldığında şehir merkezinde görev yapan öğretmenlerin kırsalda görev yapan öğretmenlere göre yüksek öz-yeterliğe sahip olduğuna rastlanmış, yaş değişkeninde ise anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Uysal (2013), akademisyenlerin genel öz-yeterlik inançlarını incelemiş, cinsiyet, bölüm, unvan değişkenlerinin öz-yeterlik üzerinde etkisine rastlanmamıştır.

Ünlü (2008), Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlikleri ve sınıf yönetimi davranışları adlı tezinde; öğretmenlerin kendilerini yeterli algıladıkları, cinsiyete göre farklılığın okul aile işbirliğinde kadın beden eğitimi öğretmenleri lehine olduğu buna karşın program bilgisinde, öğrenme-öğretme sürecinde, süreci izleme ve değerlendirmede ve toplam puanlarda ise erkek beden eğitimi öğretmenleri kadın beden eğitimi öğretmenlerine göre yüksek öz-yeterliğe sahip bulunmuş aynı zamanda kıdem yılı arttıkça öz-yeterliğin arttığı sonucuna varılmıştır.

Yanık (2017), çalışmasında beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik inançları çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Buna göre; cinsiyet değişkeninde kadınlar lehine anlamlı farklılık bulunurken, beden eğitimi öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının diğer bölümlerde okuyan öğretmenlere göre öz-yeterlik düzeyleri yüksek bulunmuştur.

Yıldız ve Kangalgil (2014), beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki yeterlikleri, derslerinde kullandıkları öğretim yöntemleri ve bu yöntemleri kullanırken karşılarına çıkan problemlerin tespiti amacıyla yaptıkları çalışmada öğretmenlerin meslekle ilgili yeterli bilgi birikimine sahip olma, mesleğini severek isteyerek yapma, derslerinde derslerindeki öğrencilerin gelişimini bireysel farklılıklarını göz önünde tutma, ön hazırlık yaparak derse gelme, becerilerin öğretimini basitten karmaşığa, kolaydan zora olacak şekilde planlama ve uygulama, öğrencilere eksikliklerini giderebilmeleri için rehber olabilme, üniversite eğitiminde özel öğretim yöntemleri dersi alma, derslerde kullanacağı yöntemleri seçerken beden eğitimi derslerindeki süreyi en etkili ve verimli şekilde kullanabilme sorularına her zaman ve genellikle seçenekleriyle cevap verdikleri görülmüştür.

Yı-Hsiang Pan, Hung-Shih Chou ve Wei-Ting Hsu (2013), çalışmalarında Taiwan da beden eğitimi ve sağlık derslerinde kullanılan müfredatta öğretmen öz-yeterliği ve öğretmenlik uygulamaları dersi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya

ilkokullarda görev yapan 842 beden eğitimi ve sağlık dersi öğretmeni katılmıştır ve sonucunda öğretmen öz-yeterliği ve öğretmenlik uygulamaları arasında pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir.

Yi-Hsiang Pan (2014) Beden eğitiminde öğretmenlerin öz-yeterlikleri ile öğrencilerin motivasyonu, atmosferi ve memnuniyeti arasındaki ilişkiler incelenmiş ve beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin öğrencilerin öğrenme motivasyonunu, öğrenme ortamını ve öğrenme memnuniyetini etkilediği; öğretmenlerin öz-yeterliliği, öğrenme motivasyonunun ve öğrenme ortamının aracılık ettiğini, öğrenme memnuniyetini dolaylı ve pozitif olarak etkilediği bulunmuştur.

III. BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme tanımlanarak, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin analizi ve kullanılan istatistiksel işlemlere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini öğretmen görüşlerine göre betimlemeye yönelik tarama modeline dayalı olarak yapılmıştır. "Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır" (Karasar, 2006).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan toplam 3178 Beden Eğitimi Öğretmenleri oluşturmaktadır. İstanbul en fazla beden eğitimi öğretmenin çalıştığı bir il olması aynı zamanda Türkiye' deki beden eğitimi bölümlerinden mezun olan öğretmenlerin görev yaptığı bir il olduğundan dolayı seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini ise 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerine, sadece internet üzerinden Beden Eğitimi Öğretmenleri platformlarına (Bedeneğitimi.gen.tr, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Platformu) dağıtılan anketlere gönüllülük esas alınarak geri dönüş yapan 361 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. (Köklü, Büyüköztürk & Bökeoğlu, 2007)

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini belirlemek amacıyla Charlotte A. Humphries ve Edward Hebert, Kay Daigle ve Jeffrey Martin tarafından 2012 yılında geliştirilen ve Türkçe'ye Işıl AKTAĞ tarafından uyarlanan (2013) “Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Uyarlama sürecinde alanında uzman 3 kişi tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiş ve başka 3 uzman tarafından tekrar Türkçeye çevrilerek bu çevirilerin sonunda ölçek son halini almıştır

Ölçekte sorular 1'den 10' a kadar Likert tipi hazırlanmıştır. Buna göre 1 'kesinlikle katılmıyorum' iken 10 'tamamen katılıyorum' u ifade eder. Ölçeğin değerlendirilmesinde ne kadar yüksek puan elde edilirse öz-yeterlik seviyesi yüksek olacaktır. Ölçekte bilimsel bilgileri beden eğitimi öğretiminde uygulama öz-yeterliği alt boyutunda 4 madde, beceri seviyelerindeki farklılıklara müdahale öz-yeterliği alt boyutunda 4 madde, engelli öğrencilerin öğretim öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde, öğretim öz-yeterliği alt boyutunda 6 madde, değerlendirme öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde, teknoloji kullanım öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde olmak üzere toplamda 29 madde bulunmaktadır.

Ölçek geçerlik ve güvenirlik çalışması için çeşitli illerde görev yapan 400 beden eğitimi öğretmenine uygulanmıştır. Bunun sonucunda 18. ve 28. madde ölçekten çıkarılmış ve ölçeğin son hali 27 maddeden oluşmuştur.

3.3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Geçerlik Çalışması

Tablo 3.1. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

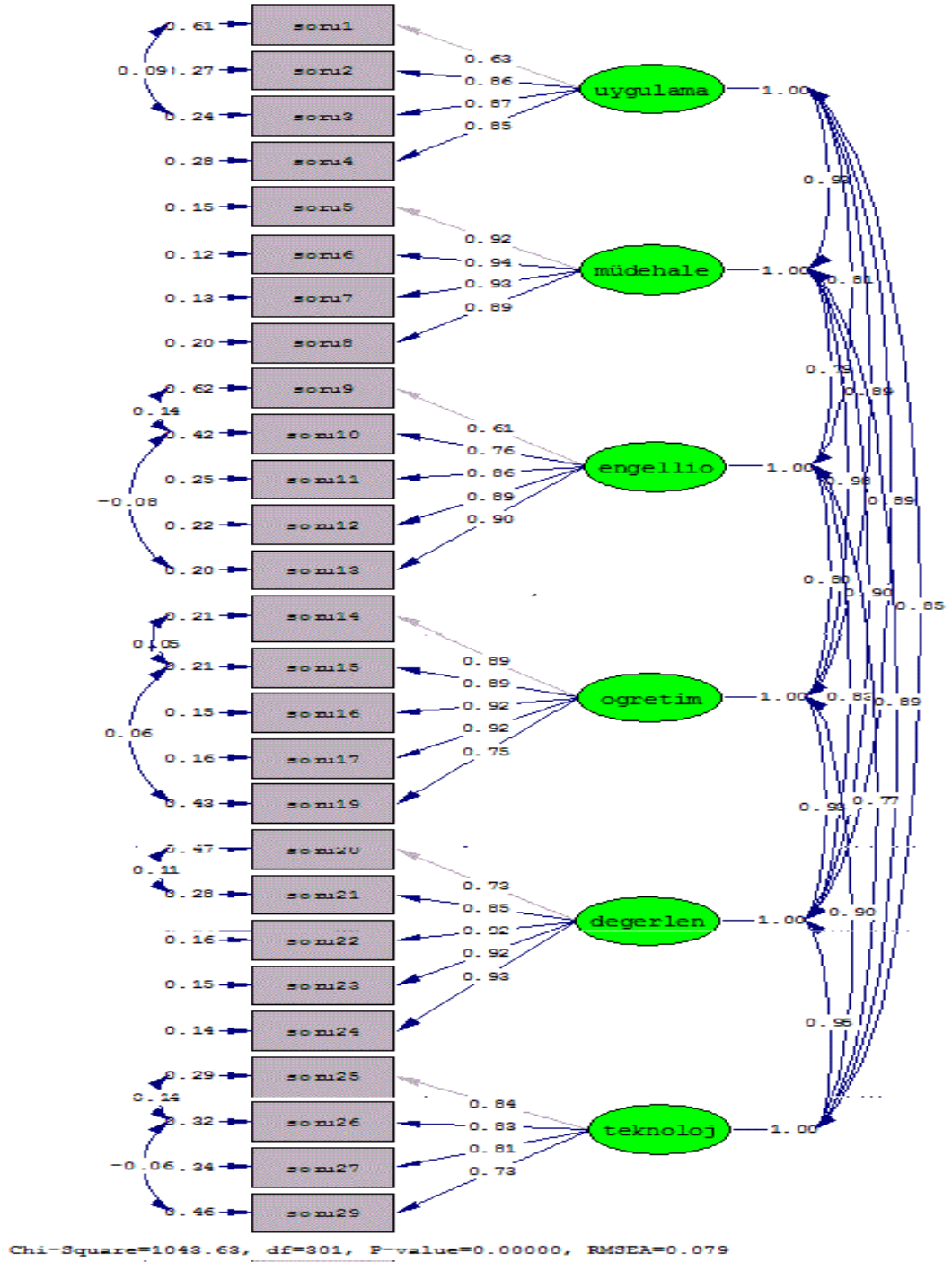
	Kategoriler	F	%
Cinsiyet	Kadın	136	37.7
	Erkek	225	62.3
Mesleki Kıdem	1-3 Yıl	115	31.9
	4-6 Yıl	85	23.5
	7-9 Yıl	49	13.6
	10 ve Üzeri	112	31.0
Yaş	23-29	125	34.6
	30-36	142	39.3
	37 ve üzeri	94	26.0
Okul Türü	Ortaokul	196	54.3
	Lise	165	45.7
Toplam		361	100.0

Tablo 3.1.'de Beden Eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğindeki demografik özelliklerine göre dağılımları görülmektedir. Toplam 361 Beden Eğitimi öğretmenin 136'sı (%37.7) kadın ve 225'i (%62.38) ise erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Beden Eğitimi öğretmenlerin öğretmenlik mesleğindeki yıllara göre dağılımlarına bakıldığında 1-3 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 115 (%31.9) öğretmen, 4-6 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 85 (%23.5) öğretmen, 7-9 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 49 (%13.6) öğretmen, 10 ve üzeri öğretmenlik tecrübesine sahip olan 112 (%31.0) öğretmen bulunduğu görülmektedir. Öğretmenlerin yaşa göre dağılımları incelendiğinde 23-29 yaşları arasında olan 125 (%34.6), 30-36 yaşları arasında olan 142 (%39.3), 37 ve üzeri yaşlarında olan ise 94 (%26.0) tane öğretmen olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne göre dağılımları ise 196 (%54.3) kişi ortaokul, 165 (%45.7) kişi lise şeklindedir.

Bir yapı geçerliği kanıtı olarak araştırmada kullanılan ölçeklerin daha önce belirlenen yapılarının Türk kültürüne uygunluğu test edilmiştir. Beden eğitimi öz-yeterlik ölçeğinin 6 faktör ve 29 maddelik yapısının doğrulanıp doğrulanmadığı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), pek çok gözlenebilir değişkenin oluşturduğu faktörlerden oluşan faktöryel bir modelin gerçek verilerle ne derece uyumlu olduğunu değerlendirmek için kullanılır. (Sümer,

2000). Uygulanan ilk DFA'da istatistiksel olarak anlamlı olmayan t değerine sahip maddeler incelenmiştir. Bu incelemeye göre anlamlı olmayan t değerine sahip hiçbir maddeye rastlanmamıştır. Ölçeğin 6 faktör ve 29 maddelik yapısında uygulanan DFA sonuçlarına göre elde edilen path diyagram Şekil 1'de belirtilmiştir.

Uyum indeksleri $\chi^2 = 1043.63$, $sd=301$ $\chi^2 /sd= 3.47$, CFI=0.99, GFI=0.90 NNFI=0.99 ve NFI=0.98, RMSEA=0.079, SRMR=0.037 olarak bulunmuştur. Ölçeğin faktöriyel yapısını gösteren modelin gözlenen değişkenleriyle faktörleri arasındaki ilişkiyi gösteren katsayılar incelendiğinde, uyum indekslerinin yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Uyum indeks değerlerine bakıldığında mükemmel uyum olduğu ve hata değerleri olan RMSEA ve SRMR değerine bakıldığında kabul edilebilir uyum olduğu sonucuna ulaşılmıştır. DFA ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında, ölçeğin daha önce belirlenen altı faktörlü yapısının toplanan verilerle genel olarak uyum sağladığına karar verilmiştir. Model madde modifikasyonu incelendiğinde 18. madde ve 28. madde kendi faktörünün dışındaki maddelerle modifikasyon gösterdiğinden bu iki madde ölçekten çıkartılarak ölçek altı faktör ve 27 maddelik yapısına ilişkin doğrulayıcı faktör analizi tekrar yapılarak rapor edilmiştir.

Şekil 1. Ölçeğe ait Path Diagramı

Şekil 1. incelendiğinde, son hali verilen ölçeğin 27 madde ve 6 faktörden oluştuğu görülmektedir. Maddelere ait regresyon değerleri ve t değerlerine Tablo 4.2’de yer verilmiştir.

Tablo 3.2. DFA'ya ait Regresyon ve t Değerleri

Uygulama Faktörü			Müdahale Faktörü			Engelli Öğretimi Faktörü		
Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t
M1	0.39	-----	M5	0.85	-----	M9	0.38	-----
M2	0.73	13.87	M6	0.88	34.86	M10	0.58	14.38
M3	0.76	15.45	M7	0.87	34.37	M11	0.75	13.55
M4	0.72	13.78	M8	0.80	30.08	M12	0.78	13.75
						M13	0.80	13.83
Öğretim Faktörü			Değerlendirme Faktörü			Teknoloji Kullanımı Faktörü		
Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t
M14	0.79	-----	M20	0.53	-----	M25	0.71	-----
M15	0.79	30.75	M21	0.72	20.35	M26	0.68	27.42
M16	0.85	29.34	M22	0.84	18.75	M27	0.66	19.63
M17	0.84	28.85	M23	0.85	18.85	M29	0.54	16.88
M19	0.57	19.29	M24	0.86	19.05			

Tablo 3.2 incelendiğinde, elde edilen regresyon katsayılarının ve t değerlerinin anlamlı olduğu ve modelin doğrulandığı gözlemlenmiştir. Tablo 3.2. ölçeğe ait bütün faktörlerde en önemli ve en önemsiz maddeleri göstermektedir. Her faktörün ilk maddesine ait parametre 1'e sabitlendiğinden bu maddelerin t değerleri analiz sonucunda çıktılarda gözükmemektedir.

3.3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Çalışması

Ölçeğin güvenirliliği için her bir faktöre ve ölçeğin geneline ilişkin maddelerin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları Tablo 3.3.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Faktörlerin Alfa Güvenirlik Katsayıları

	Uygulama Faktörü	Müdahale Faktörü	Engelli Öğretimi Faktörü	Ölçeğin Geneli
Madde Sayısı	4	4	5	27
Cronbach α	.89	.96	.90	.98
	Öğretim Faktörü	Değerlendirme Faktörü	Teknoloji Kullanımı Faktörü	
Madde Sayısı	5	5	4	
Cronbach α	.94	.94	.89	

Tablo 3.3.'e göre Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları Uygulama faktörü için .89 olarak, Müdahale faktörü için .96 olarak, Engelli Öğretimi faktörü için .90 olarak, Öğretim faktörü için .94 olarak, Değerlendirme faktörü için .94 olarak ve Teknoloji Kullanımı faktörü için .89 katsayısı ile kabul edilebilir güvenirlilikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu da ölçeğin tüm faktörleri için kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa

sahip olduğu söylenebilir. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğinin geneline ilişkin için 27 maddenin .98 düzeyinde güvenilirlik katsayısına sahip olduğu, yani ölçeğın geneline ilişkin çok yüksek düzeyde iç tutarlık katsayısına ulaştığı görölmektedir. Bu sonuçlara göre araştırma için kullanılan ölçeğın güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizinde SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır. Öncelikle veri analizi için kullanılacak yöntemin parametrik veya nonparametrik yöntemlerden hangisi olmasına karar vermek gerekmektedir. Bu amaçla veri setinde uç değer olup olmadığı, verilerin normal dağılıp dağılmadığı, test varyanslarının homojenliği gibi durumlar kontrol edilmiştir.

Elde edilen verilerin uç değer içerip içermediği kontrol etmek için Z puanları hesaplanmış ve bu puanların -3 ile +3 aralığından büyük bir sapma göstermediği belirlenmiştir. Bu nedenle veri setinde uç değer olan bir veri olmadığına karar verilmiştir. 361 kişiye uygulanan beden eğitimi özyeterlik ölçeğinin alt boyutları ve genelinden elde edilen ortalama puanların çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 aralığında değıştiği görölmektedir. Normallik varsayımının bir ölçüsü olarak çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 aralığında olmasının kabul edilebileceği ifade edilmektedir (Morgan, Leech, Gloeckner & Barrett, 2004: 50. Levene homojenlik testine ait dağılım incelendiğinde Levene İstatistiği $p > .05$ 'e göre puan dağılımına ait test varyanslarının homojen dağıldığı yani homojenlik varsayımının sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeklere ait elde edilen puan dağılımının sürekli ve eşit aralıklı ölçek düzeyinde olduğu görölmektedir. İki örneklemin (grup) birbirinden bağımsız olması, bağımlı değışkenlerin aralık veya oran ölçek düzeyinde ölçölmüş olması, normallik ve homojenlik varsayımlarının sağlanması parametrik test varsayımlarını karşılamaktadır (Köklü, Büyüköztürk & Bökeoğlu, 2007: 152-161).

Öncelikle beden eğitimi öğretmenlerin ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların dağılımlarına ilişkin betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum değer ve maksimum değer) hesaplanmıştır. Beden Eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetlerine ve görev yaptıkları okul türüne göre ölçeğin alt boyutlarından ve genelinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bağımsız örneklem için t-testi (Independent-Samples t-Test) ile bakılmıştır. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ve yaşlarına göre ise ölçeğin alt boyutları ve genelinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığı ise tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılarak incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizinde anlamlı bir farklılık çıkması durumunda ise post hoc testlerinden Tukey kullanılmıştır. Amerikan Psikoloji Derneği'ne [APA] (2001) göre hesaplanan etki büyüklükleri, p anlamlılık değerleri ile raporlanması gereken oldukça önemli bir istatistiktir. Bu açıdan bu çalışmada etki büyüklükleri de hesaplanmıştır. (p değeri 0.05 düzeyinde alınmıştır.)

IV. BÖLÜM

4. Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında ulaşılan verilere ve tartışmalara yer verilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular ve bunlara ait yorumlar alt problemler başlıkları altında aşağıda sunulmuştur.

4.1. Bulgular

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin istatistiksel analizi sonucu elde edilen bulgular alt problemlere göre sırasıyla verilmiştir.

Öncelikle beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri belirlenmiştir.

Tablo 4.1. Öğretmenlerin Beden Eğitimi Öz-yeterlik Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	Minimum	Maximum	$\bar{X}$ (Ortalama)	SS
Uygulama	361	5.00	40.00	31.99 (8.00)	6.14
Müdahale	361	4.00	40.00	35.07 (8.77)	6.15
Engelli Öğretimi	361	10.00	50.00	37.83 (7.57)	8.39
Öğretim	361	5.00	50.00	43.53 (8.71)	7.39
Değerlendirme	361	6.00	50.00	41.91 (8.38)	7.63
Teknoloji Kullanımı	361	5.00	40.00	34.09 (8.52)	6.21
Toplam	361	35.00	270.00	224.43 (8.31)	37.46

Tablo 4.1. incelendiğinde Beden Eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi öz-yeterlik düzeylerine ait betimsel istatistiklerin sunulduğu görülmektedir.

“Uygulama” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=31.99$ (SS=6.14) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.00 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre uygulama alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Müdahale” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 4.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=35.07$ (SS=6.15) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.77 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre müdahale alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Engelli Öğretimi” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 10.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=37.83$ (SS=8.39) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 7.57 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre engelli öğretimi alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Öğretim” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=43.53$ (SS=7.39) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.71 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre öğretim alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Değerlendirme” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 6.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=41.91$ (SS=7.63) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.38 olduğu

belirlenmiştir. Bu değere göre değerlendirme alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Teknoloji Kullanımı” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=34.09$ (SS=6.21) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.52 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre teknoloji kullanımı alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği'nin tamamına ilişkin minimum değer 35.00 ve maksimum değer 270.00 olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=224.43$ (SS=37.46) olduğu ve bu puanın faktörü oluşturan madde sayısına (27) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.31 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.1. Birinci alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.2. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p	Etki Büyüklüğü
Uygulama	Kadın	136	30.95	6.78	2.54	359	.012*	.13
	Erkek	225	32.63	5.63				
Müdahale	Kadın	136	33.83	7.12	3.02	359	.003*	.16
	Erkek	225	35.83	5.36				
Engelli Öğretimi	Kadın	136	36.20	8.94	2.90	359	.004*	.15
	Erkek	225	38.82	7.90				
Öğretim	Kadın	136	42.01	8.18	3.06	359	.002*	.16
	Erkek	225	44.44	6.72				
Değerlendirme	Kadın	136	40.75	8.28	2.26	359	.025*	.12
	Erkek	225	42.61	7.14				
Teknoloji Kullanımı	Kadın	136	32.76	6.64	3.20	359	.001*	.17
	Erkek	225	34.90	5.80				
Toplam	Kadın	136	216.51	41.56	3.16	359	.002*	.16
	Erkek	225	229.22	33.96				

p<.05

Tablo 4.2.'de beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. “Uygulama” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.54$, $p = .012 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin uygulama alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların uygulama alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.13) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Müdahale” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.02$, $p = .003 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin müdahale alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların müdahale alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Engelli Öğretimi” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.90$, $p = .004 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin engelli öğretimi alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların engelli öğretimi alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.15) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Öğretim” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.06$, $p = .002 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin öğretim alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların öğretim alt faktörü

puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Değerlendirme” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.26$, $p = .025 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin değerlendirme alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların değerlendirme alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.12) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Teknoloji” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.20$, $p = .001 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin teknoloji alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların teknoloji alt faktörü puanlarına ait etki büyüklüğüne (.17) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamına ilişkin elde edilen puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.16$, $p = .002 < .05$). Bu farklılığın erkek öğretmenler lehine olduğu tespit edilmiştir. Grupların toplam ölçek puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

4.1.2. İkinci alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.3. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	SS	F ₍₃₋₃₅₇₎	p
Uygulama	1-3 Yıl	115	31.65	6.43	.741	.528
	4-6 Yıl	85	31.95	5.98		
	7-9 Yıl	49	31.35	7.40		
	10 ve Üzeri	112	32.66	5.31		
Müdahale	1-3 Yıl	115	35.28	6.12	.320	.811
	4-6 Yıl	85	35.16	5.66		
	7-9 Yıl	49	34.29	8.20		
	10 ve Üzeri	112	35.14	5.52		
Engelli Öğretimi	1-3 Yıl	115	37.50	8.30	.263	.852
	4-6 Yıl	85	37.65	8.37		
	7-9 Yıl	49	37.61	10.38		
	10 ve Üzeri	112	38.41	7.57		
Öğretim	1-3 Yıl	115	43.50	7.55	.494	.687
	4-6 Yıl	85	43.56	6.63		
	7-9 Yıl	49	42.45	9.37		
	10 ve Üzeri	112	43.99	6.81		
Değerlendirme	1-3 Yıl	115	41.84	7.81	.133	.941
	4-6 Yıl	85	41.71	6.84		
	7-9 Yıl	49	41.59	9.16		
	10 ve Üzeri	112	42.27	7.38		
Teknoloji Kullanımı	1-3 Yıl	115	34.33	6.08	1.101	.349
	4-6 Yıl	85	33.98	6.12		
	7-9 Yıl	49	32.69	7.64		
	10 ve Üzeri	112	34.55	5.69		
Toplam	1-3 Yıl	115	224.10	37.92	.414	.743
	4-6 Yıl	85	224.01	34.74		
	7-9 Yıl	49	219.98	48.60		
	10 ve Üzeri	112	227.03	33.53		

p<.05

Tablo 4.3'te beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt altı faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara bakıldığında genel olarak en yüksek ortalamaya mesleki kıdem süresinin en fazla olduğu öğretmen grubunun sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak mesleki kıdem sürelerine göre gruplandırılan öğretmenlerin hiçbir alt boyutta ve ölçeğin tamamındaki ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır (p>.05). Bundan dolayı etki büyüklükleri hesaplanmamış ve post hoc testleri gerçekleştirilmemiştir.

4.1.3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin yaş değişkenine göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.4. Öğretmenlerin Yaş Değişkenine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	$\bar{X}$	SS	$F_{(2-358)}$	p	Etki Büyüklüğü	Post Hoc
Uygulama	23-29	125	32.39	5.65	2.60	.076	-	
	30-36	142	31.11	7.19				
	37	94	32.81	4.78				
	Üzeri							
Müdahale	23-29	125	35.42	5.26	1.57	.209	-	
	30-36	142	34.37	7.50				
	37 ve Üzeri	94	35.67	4.80				
Engelli Öğretimi	23-29	125	38.26	7.69	1.50	.224	-	
	30-36	142	36.90	9.42				
	37 ve Üzeri	94	38.66	7.53				
Öğretim	23-29	125	43.97	6.05	2.97	.053	-	
	30-36	142	42.40	9.10				
	37 ve Üzeri	94	44.64	5.78				
Değerlendirme	23-29	125	42.42	6.68	1.73	.178	-	
	30-36	142	40.99	8.86				
	37 ve Üzeri	94	42.62	6.70				
Teknoloji Kullanımı	23-29	125	34.78	5.19	3.89	.021*	.15	1>2
	30-36	142	32.97	7.46				
	37 ve Üzeri	94	34.88	5.09				
Toplam	23-29	125	227.25	31.38	2.81	.062	-	
	30-36	142	218.74	45.74				
	37 ve Üzeri	94	229.28	29.39				

p<.05 kategoriler: 23-29=1; 30-36=2; 37 ve Üzeri=3

Tablo 4.4'te beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt altı faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin yaş değişkenlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)}= 3.89$, $p=.021<.05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X}=34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X}=32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu faktördeki etki büyüklüğünün ise düşük

düzeyde olduğu belirlenmiştir. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların ortalaması arasında yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.1.4. Dördüncü alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin çalıştıkları okul türüne göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.5. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türüne Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Okul Türü	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p
Uygulama	Ortaokul	196	31.49	6.53	1.76	358	.079
	Lise	164	32.63	5.59			
Müdahale	Ortaokul	196	34.80	6.65	1.03	358	.305
	Lise	164	35.46	5.46			
Engelli Öğretimi	Ortaokul	196	37.62	8.56	0.59	358	.556
	Lise	164	38.15	8.18			
Öğretim	Ortaokul	196	43.32	8.04	0.66	358	.512
	Lise	164	43.83	6.53			
Değerlendirme	Ortaokul	196	41.61	7.98	0.86	358	.392
	Lise	164	42.30	7.20			
Teknoloji Kullanımı	Ortaokul	196	33.82	6.77	0.98	358	.326
	Lise	164	34.46	5.47			
Toplam	Ortaokul	196	222.66	40.61	1.06	358	.292
	Lise	164	226.84	33.20			

Tablo 4.5 incelendiğinde beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin t testi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamından lisede çalışan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha yüksek ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$). Bundan dolayı da etki büyüklükleri hesaplanmamıştır.

V. BÖLÜM

5. Tartışma

Yapılan çalışmanın amacı; beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, mesleki kıdem, yaş ve görev yapılan okul türü açısından incelenmesi ve bunu yaparken de konu bilgisi, bilimsel bilgileri uygulama, öğrencilerin beceri düzeylerindeki farklılıklara müdahale, engelli öğrencilerin öğretimindeki uygulama, öğrenme öğretmen süreçlerindeki öğretim, değerlendirme, teknolojiyi kullanma alanlarında öğretmenlerin öz-yeterliklerinin belirlenerek bu alanların ortak katkısıyla beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliğini tespit etmektir.

Beden Eğitimi Öz-yeterlik ölçeği toplamına bakıldığında öz-yeterlik düzeyinin uygulama, müdahale, engelli öğretimi, öğretim, değerlendirme ve teknoloji alt boyutlarında yüksek olduğu tespit edilmiştir. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği'nin tamamına ilişkin minimum değer 35.00 ve maksimum değer 270.00 olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=224.43$ ($SS=37.46$) olduğu ve bu puanın 27 madde sayısına bölünmesi ile elde edilen ortalama 8.31 olarak belirlenmiştir. Bu değere göre öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Bu alanda yapılan çalışmalara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliğini ölçme aracı olarak sadece onlar için geliştirilen ölçeklerin az olması ayrıca yapılan çalışmalarda beden eğitimi alanında diğer alanlara oranla daha az çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışma farklı öz-yeterlik ölçekleri ile yapılan araştırmalar ile benzerlik göstermektedir. Kangalgil'in (2014) beden eğitimi öğretmenlerinin özel alan yeterliliklerini incelediği çalışmada öğretmen yeterliliklerine katılma puanları, yeterliliklere sahip olmalarına oranla yüksek çıkmıştır. Mirzeoğlu, Aktağ ve Boşnak

(2007) yılında yapmış olduğu çalışmada beden eğitimi öğretmeni, beden eğitimi öğretmeni adayları ve öğretim elemanlarının yeterliliklerini, öğretim yöntemi, sınıf yönetimi ve öğrenci katılımı açısından karşılaştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre beden eğitimi öğretmenleri kendilerini tüm boyutlarda yeterli olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Ünlü, Sünbül ve Aydos (2007) beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliliğini belirlemek amacıyla bir ölçme aracı geliştirmişlerdir. Ölçme aracı, Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim, Öğrenciyi Tanıma, Öğrenme ve Öğretme Süreci, Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme, Okul - Aile ve Toplum İlişkileri, Program ve İçerik Bilgisi olmak üzere toplam 6 boyuttan oluşmuştur. Yılmaz, Yılmaz ve Türk (2010), Nevşehir ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerin öz yeterliliklerini incelediği çalışmada öğretmenlerin yeterlilik düzeyini yüksek bulmuştur. Koparan, Öztürk ve Korkmaz (2011) mesleki deneyim arttıkça öz yeterliliğin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliği ile ilgili diğer çalışmalar daha çok aday öğretmenler üzerine araştırmalardır (Sandıkçı, 2011; Seçkin ve Başbay, 2013; Varol, 2007; Eroğlu, 2011).

Bu çalışmanın birinci alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliliklerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Elde edilen araştırma bulgularına göre Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamına ilişkin puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlilik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.16, p = .002 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin beden eğitimi öz-yeterliliğinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlilik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir.

Uygulama alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenleri öz-yeterlilikleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. ($t_{(359)} = -2.54, p = .012 < .05$).

Müdahale alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.02, p=.003<.05$). Buna göre erkek öğretmenlerin müdahale alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Engelli Öğretimi alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -2.90, p=.004<.05$).

Öğretim alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlikleri kadın beden eğitimi öğretmenlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.06, p=.002<.05$).

Değerlendirme alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri yüksek bulunmuş, buna karşın düşük düzeyde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -2.26, p=.025<.05$).

Teknoloji alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.20, p=.001<.05$).

Literatür tarandığında cinsiyet değişkenine göre sonuçların farklılaştığı görülmektedir. Kalssen ve Chiu 2010, Ünlü 2008 çalışma sonuçları bu araştırma sonuçları ile paralellik göstermiş ve erkek öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin kadın öğretmenlerden yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Yine Mirzeoğlu, Aktağ ve Boşnak 2007 yaptıkları çalışmada erkek öğretim elemanlarının kadın öğretim elemanlarına göre daha yüksek yeterlikte olduğu bulunurken Kafkas ve diğerleri 2010, erkek beden eğitimi öğretmen adaylarının kadınlara göre öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bununla birlikte Aktağ, Mirzeoğlu 2011, Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011, Saracaloğlu ve diğerleri 2012, Altuntaş, Kul ve Karataş 2016, Nakip

2015, Seçkin ve Başbay 2013, Öksüzoğlu 2009 yaptıkları çalışmalarda öz-yeterlik ile ilgili cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Yanık 2017’de öğretmen adayları üzerine yaptığı öz-yeterlik çalışmasında, Türk 2009, Yılmaz, Yılmaz ve Türk 2010, Karaçam, Pulur 2016’da yaptıkları çalışmada kadın öğretmenlerin öz-yeterlikleri erkek öğretmenlerin öz-yeterliklerine göre yüksek bulunmuş ve bu çalışma ile çeliştiği belirlenmiştir.

Bu çalışmada erkekler lehine sonuçların bulunmasının nedeni yeterlik algısının tamamen kişinin kendisini algılaması ile ilgili olduğu, öğretmenlerin kullandıkları başa çıkma yöntemleri, sosyal becerileri gibi özelliklerin kadın öğretmenler ile erkek öğretmenlerin öz-yeterliklerini belirlemede etkili olabileceği şeklinde açıklanabilir. (Ünlü, 2008) Ayrıca yapılan çalışmalarda tüm branşlardan öğretmenlerin olduğu, çalışmaların genel öğretmen öz-yeterliğini ölçtüğü, bu çalışmada ise sadece beden eğitimi öğretmenleri için geliştirilen öz-yeterlik ölçeği kullanıldığından dolayı sonuçların farklılık gösterdiği söylenebilir. Bununla birlikte erkek beden eğitimi öğretmenlerinin lehine çıkan sonuç, sadece İstanbul ilini kapsayan bir çalışma olduğundan İstanbul’ daki hayat şartlarının, ulaşımın, gelişmişlik düzeyinin, Türkiye’ nin her kesiminden öğrencinin olduğunun ve günlük hayatın yorgunluğunun mesleğe yansıtılmasının kadın beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik hayatlarını erkeklerden daha fazla olumsuz etkileyip öz-yeterliklerinde azalmaya sebep olmuş olabilir.

Çalışmanın ikinci alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinde mesleki kıdeme göre farklılık olup olmadığıdır.

Ölçeğin alt faktörlerinden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara bakıldığında genel olarak en yüksek ortalamaya mesleki kıdem süresinin en fazla olduğu öğretmen grubunun sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak mesleki kıdem sürelerine göre gruplandırılan öğretmenlerin hiçbir alt boyutta ve ölçeğin tamamındaki ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Literatür tarandığında, Saracaloğlu ve diğeri 2012 yaptıkları çalışmada mesleki kıdem değişkeninde anlamlı farklılık bulunmazken; Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011 çalışma yılı arttıkça öz-yeterlik düzeyinin yükseldiği, Tschannen – Moren ve Woolfolk-Hoy 2007 deneyimli öğretmenlerin öz-yeterliklerinin güçlü olduğu ve Ünlü 2008 kıdem yılı arttıkça öz-yeterliğin arttığını tespit etmiştir.

Yapılan çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre öz-yeterlikleri incelendiğinde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bunun nedeni olarak ölçeğin katılımcılara internet üzerinden gönüllülük esas olacak şekilde dağıtılmıştır. Geri dönen katılımcıların 1-3 ve 10 ve üzeri yıl üzerinde yoğunlaştığı görülmüş, 10 ve üzeri yıl görev yapan öğretmenler tecrübeli öğretmen kategorisinde olmuştur. Ölçeğin alt faktörleri ortalamalarına bakıldığında müdahale alt faktörü hariç tecrübeli öğretmenlerin öz-yeterlikleri genel olarak diğer kategorilerden yüksek çıkmıştır.

Bu çalışmanın üçüncü alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin yaş aralıklarına göre farklı olup olmadığıdır. Ölçeğin alt boyutlarından yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)} = 3.89, p = .021 < .05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X} = 34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X} = 32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların ortalaması arasında yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Çalışmalar incelendiğinde Türk 2009, yaş değişkeninde anlamlı farklılık bulunmazken; Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011, 31-36 yaş aralığındaki Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öz-yeterliklerini diğer yaş aralıklarında bulunan beden eğitimi öğretmenlerine göre yüksek bulunmuştur. Araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilmesi ölçeği cevaplayan öğretmenlerin yaş aralıklarının benzer olmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmada yaş ve mesleki kıdem değişkeninin paralel olduğu görülmüştür. 30-35 yaş grubu öğretmenlerin öz-yeterlik düzeyleri diğer yaş grubu ve bu yaşlara denk gelen deneyime göre yüksek çıkmıştır. (Koparan Öztürk Korkmaz 2010, Saracaloğlu ve diğ. 2012) Araştırmanın örneklem grubuna bakıldığında aynı yaş ve deneyime sahip Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri diğer araştırmalar ile paralellik göstermiştir.

Çalışmanın dördüncü alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin görev yaptıkları okul düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Ölçeğin alt faktörlerinden ve ölçeğin tamamından lisede çalışan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha fazla ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Bununla birlikte Saracaloğlu ve diğerleri (2012) lisede görev yapan öğretmenlerin öz-yeterliklerini strateji kullanımı boyutunda yüksek bulunurken, ölçeğin toplamı incelendiğinde lisede görev yapan öğretmenlerin puanlarının yüksek olduğu fakat anlamlı düzeyde farklılık olmadığına rastlanmıştır. Bu sonuçlar yapılan çalışmayı destekler niteliktedir. Ünlü (2008) yaptığı çalışmada anlamlı farklılık bulunmazken; Türk (2009) ve Yılmaz, Yılmaz ve Türk (2010) yaptıkları çalışmalarda ortaöğretimde çalışan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin ilköğretimde çalışan öğretmenlere kıyasla daha yüksek öz-yeterlik gösterdikleri tespit edilmiştir.

Literatür tarandığında sonuçların farklı olması öğretmenlerin yaşadıkları yerlerden kaynaklandığı söylenebilir. (Türk 2009) Aynı zamanda ortaokul ve lise programlarının içerik olarak farklılık göstermesi, öğrenci özellikleri bakımından okul düzeylerinin birbirinden ayrılmasının öğretmenlerin yeterlik algıları üzerinde etkili olduğu düşünülebilir. Liselerde üniversite sınavına hazırlanmanın etkisinden dolayı beden eğitimi dersleri öğrencilerin daha çok ders dışı aktiviteler yaptığı, stres atmasına ortam hazırladığı, eğlenebilecekleri şekilde organize edildiğinden daha verimli

geçmektedir. Aynı zamanda lise öğrencileri branşlaşmayı gerçekleştirdiklerinden beden eğitimi dersinden beklentilerini ve isteklerini bilen öğrenciler olması dolayısıyla bu durumun beden eğitimi öğretmenin dersi planlamasında olumlu etki sağlayacağı söylenebilir. Bu sebeple liselerde görev yapan öğretmenlerin öz-yeterliğinin ortaokulda görev yapan öğretmenlere göre yüksek olduğu söylenebilir.

VI. BÖLÜM

Bu bölümde araştırma sonuçlarına bakılarak aşağıda belirtilen öneriler sunulmuştur.

6. Sonuç ve Öneriler

6.1. Sonuç

1. Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamı ve alt faktörlerine ilişkin elde edilen puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek öğretmenler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=.002<.05$).

2. Ölçeğin alt faktörleri ve ölçeğin tamamından alınan puanlara bakıldığında mesleki kıdem süresi 10 ve üzeri yıl olan öğretmenlerin beden eğitimi öz-yeterlik ortalamalarının diğer gruplara göre yüksek olduğu bulunmuş fakat anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. ($p>.05$).

3. Ölçeğin yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)}= 3.89$, $p=.021<.05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X}=34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X}=32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların

ortalaması arasında yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. ($p>.05$).

4. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamına bakıldığında lisede görev yapan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha fazla ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

6.2. Öneriler

6.2.1. Araştırma ile ilgili öneriler

- Araştırmanın nicel yapılmasına karşın, alt boyutlar gözlem yoluyla değerlendirilip nitel araştırma da eklenerek daha detaylı bir çalışma yapılabilir.

6.2.2. İleriki araştırmalar ile ilgili öneriler

- Farklı kuramsal yapısı olan farklı alt problemlerle öz-yeterlik çalışılabilir. (Medeni durum, okulların fiziki şartları vb.)
- Beden eğitimi öğretmenlerinin özel okul ve devlet okulunda görev yapma durumları değişkenine göre incelenebilir.
- Her ilin bulunduğu coğrafi bölge, fiziki şartlar, kültürel özellikleri içine alan daha kapsamlı boyutta çalışmalar yapılabilir.
- Bu çalışma beden eğitimi öğretmen adaylarının da içine alacak şekilde daha büyük bir örneklem grubunda yapılabilir.
- Beden eğitimi dersine katılım ve öğrencilerin spora ilgisinin yaygınlaştırılması için beden eğitimi dersi uygulamalı olduğundan ve konu

alanı bilgisine ihtiyaç duyulduğundan hizmet içi eğitimler uygulamalı şekilde planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aktağ, I. ve Walter, J. (2005). Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlik Duygusu. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2005, III(4), 127-131.
- Aktağ, I. (2011). Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Öğretmen Yeterliği Üzerine Etkisi. *Hacettepe J. of Sport Sciences*, 2011, 22(1), 13-24.
- American Psychological Association (2001). *Publication Manual of the American Psychological Association* (5th ed.). Washington, DC: Author.
- Aracı, H. (1999). *Okullarda Beden Eğitimi*, 3. Baskı, Bağırđan Yayınevi, Ankara.
- Ashton, P.T, Webb R. B. (1986). *Making a Difference: Teachers' Sense of Efficacy and Student Achievement*. New York: Longman.
- Askar, P. ve Umay, A. (2002). İlköğretim Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Bilgisayarla İlgili Öz-yeterlilik Algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1-8.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A social Cognitive Theory*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice- Hall, Inc.
- Bandura, A. (1997). *Self Efficacy: The Exercise of Control*. W.H Freeman, New York.
- Başaran İ.E. (1980). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Beden Eğitimi Öğretmeni Ders İçi ve Ders Dışı Çalışmaları Rehberi (2000).

- Büyükkaragöz, S.S., Mustafa, C.M., Yılmaz, H. ve Pilten, Ö. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Konya: Mikro Basım Yayım Dağıtım.
- Can, A. (2014). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi 2*. Baskı. Ankara: Pegem.
- Cohen, J. (1992). Statistical Power Analysis. *Current Directions in Psychological Science*, 1(3), 98- 101.
- Cole, D. A. (1987). Utility of confirmatory factor analysis in test validation research. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 584-594.
- Çoban, B. ve Turan, M. (2006), Öğrenci Görüşlerine Göre İdeal Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri: Ölçek Geliştirme Çalışması.
- Demirhan, G., Açıkada, C. ve Altay, F. (2001). Students perceptions of physical education teacher qualities. *Journal of the International Council for Health, Physical Education, Recreation, Sport and Dance*, 37 (3), 16-18.
- Demirhan, G. (2003). Dünyada Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yeterlikleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*.
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen Adaylarının Özyeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36, 159.
- Friedman, E.D.(1983). The Pupils Image of the Physical Education Teacher and Suggestions for Changing Attitudes in Teacher Training. *International Journal of Physical Education*, 20 (2),15-18.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel.

Kline, R. B. (2005). Principles and Practice of Structural Equation Modeling (2nd Edition ed.). New York: The Guilford Press.

Koç, M. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Öz-yeterlik Algıları ve Yapılandırmacı Öğrenme Ortamı Oluşturma Becerilerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 240-255.

Koparan, Ş., Öztürk, F., Haşıl Korkmaz, N. (2011). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özyeterlik ve Beden Eğitimi Öğretmeni Yeterliğinin İncelenmesi. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğrt. Kongresi, 2011, Van/YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı, 52-61.

Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. ve Bökeoğlu, Ç. Ö. (2007). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*, Ankara: Pegem.

Kuş, B. B. (2005). Öğretmenlerin Bilgisayar Öz-Yeterlik İnançları ve Bilgisayar Destekli Öğretime Yönelik Tutumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Küçük (2012). Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı Öğrencilerinin İletişim ve Problem Çözme Becerileri. *Gefad*, 32, 33-54.

Laminack, L.L. ve Long, B.M. (1985). What Makes a Teacher Effective: Inside From Preservice Teachers. *Clearing House*, 58, 268.

Martin, Mc Couphty, Hopdes-Kulinmand Cothron (2008)

Milli Eğitim Bakanlığı MEB. www.meb.gov.tr, 2008

- Mirzeđlu, D., Aktađ, I. ve Bořnak, M. (2007). Beden Eđitimi Öđretmeni, Öđretmen Adayı ve Beden Eđitimi ve Spor Yůksekokullarında Gůrev Yapan Öđretim Elemanlarının Mesleki Yeterlik Duygusunun Karřılařtırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 18, 109.
- Morgan, G. A., Leech, N. L., Gloeckner, G. W. ve Barrett, K. C. (2004). SPSS for introductory statistics: Use and interpretation. Psychology Press.
- Nakip, C. (2015). Öđretmen Adaylarının Öđretmenlik Mesleđine Yůnelik z-yeterlik İnançları ile Öđretmenlik Mesleđine Yůnelik Tutumları Arasındaki İliřki. Yayımlanmamıř Yůksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eđitim Bilimleri Enstitősü, Bolu.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi I*. Eskişehir Kaan Kitapevi
- Özdemir S, ve Yalın, İ.H. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Pan, Y. (2012). The development of a teachers' self-efficacy instrument for high school Physical Education teacher. *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*, 6.
- Pan, Y., Chou, H. ve Hsu, W. (2013). Teachers Self-Efficacy and Teaching Paractices In The Health and Physical Education Curriculum In Taiwan. *Social Behavior and Personality*.
- Ramezaninejad, R., Hemmatinejad, M. ve Hemmatinejad, M. (2011). The Relationship Between the Self- Efficacy of Physical Education Teachers and Styles of Physical Education Classroom Management. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*.

- Saçlı ve diğ. (2009). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kişisel Nitelikleri. *Spor Bilimleri Dergisi, Hacettepe J of Sport Sciences*, 145-151
- Saracaloğlu ve diğ. (2012). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-yeterlik İnançları ve Denetim Odaklarının İncelenmesi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 54-56
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*.12. Baskı. Gazi Kitabevi: Ankara.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Temel, C. ve Avşar, P. (2008). *İlköğretim Beden Eğitimi 1-8. Sınıflar Öğretmen Kitabı*. Ankara: MEB.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. (2. baskı), *Türk Psikologlar Derneği Yayını*, Ankara.
- Tschannen-Moran M. ve Woolfolk-Hoy A. (2001). Teacher efficacy: Capturing an Elusive Concept. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- Tschannen-Moran M. ve Woolfolk-Hoy A. (2002). Annual Meeting of the American Educational Research Association: The Influence of Resources and Support on Teachers' Efficacy Beliefs. New Orleans.
- Türk, N. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleklerine İlişki Öz-yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Ünlü, H., Sünbül, M. ve Aydos, L. (2008). Beden Eğitimi Öğretmenleri Yeterlik Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 23-33.

Ünlü, H. ve Aydos, L. (2010). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yeterlikleri Üzerine Bir Derleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 187.

Woolfolk A.E. ve Rosoff, Hoy WK. (1990). Teachers' Sense of Efficacy and Their Beliefs About Managing Students. *Teaching and Teacher Education*, 6, 137-148.

Yalçın H. F. (1995). *Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı*. 2. Baskı Ankara

EKLER

Ek-1. Araştırma İzin Belgesi

Ek-2. Beden Eğitimi Öğretmenliği Öz-yeterlik Ölçeği

Ek-3. BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni

EK -1 ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ

Gmail - permission <https://mail.google.com/mail/u/0/?ui=2&ik=0ab7d2de99&view=pt&...>

 Isil Aktag <iaktag@gmail.com>

---

permission
2 messages

Isil Aktag <iaktag@gmail.com> Fri, Mar 15, 2013 at 2:23 PM
To: Charlotte.Humphries@selu.edu

Hi Dr. Humphries,
My name is İŞİL AKTAG. I am associate professor at Abant İzzet Baysal University in Turkey. Recently I saw your article (development of physical education teaching efficacy scale) at Measurement in Physical Education and Exercise Science.If you give your permission to me I would like to use this scale. I will translate this to Turkish and use it both physical education teachers and student teachers.I do have some questions regarding with scale:
did you use Likert scale and what was the interval of it.(1 to 10 -absolutely not to absolutely) ?
Also as far as I understand the higher the score(MEAN) the higher the efficacy level of teachers.(am I correct)
Did you use total score as a result or did you evaluate each factor separately?
I appreciate if you answer my questions and give your permission to use scale.
--
İSİL AKTAG
AIBU-BOLU
SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION
PHYSICAL EDUCATION AND TEACHING DEPARTMENT
TURKEY
iaktag@gmail.com

Charlotte Humphries <charlotte.humphries@selu.edu> Fri, Mar 15, 2013 at 6:41 PM
To: Isil Aktag <iaktag@gmail.com>

You are welcome to use the instrument, and I look forward to seeing your results. You are correct; 1 is absolutely not and 10 is absolutely positive, so higher scores reflect higher efficacy. We keep the factor scores separate, as the more recent research on efficacy suggests that efficacy is so specific.
Best wishes,
Charlotte Humphries
[Quoted text hidden]
--
Charlotte Humphries, Ph.D.
Associate Professor of Kinesiology and Health Studies
Southeastern Louisiana University
(985) 549-5255

Ek-3. BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Ayşegül AKSAY BEGEÇ
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi Öğretmenliği ABD

Sayın **Ayşegül AKSAY BEGEÇ**,

“**Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özyeterliği**” İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2019/98) kurulumuzun 26.03.2019 tarihli ve 2019/03 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

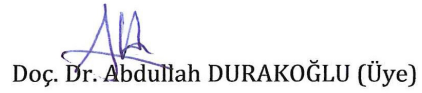

Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

Prof. Dr. Mehmet ERYİĞİT (Üye)

Prof. Dr. Altay EREN (Üye)

Doç. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)

Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

Doç. Dr. Abdullah DURAKOĞLU (Üye)

Av. Zuhale Demirci (Üye)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ayşegül AKSAY BEGEÇ

Doğum Yeri ve Yılı : Bolu/1987

Yabancı Dili : İngilizce

İlköğretim : Bolu Sakarya İlköğretim Okulu

Lise : Bolu Canip Baysal Lisesi (YD)

Üniversite : Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans : Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

Çalışma Hayatı : 2010 yılından bu yana Milli Eğitim Bakanlığında Beden Eğitimi Öğretmeni

İletişim Adresleri:

E-mail: aysegulbegec@gmail.com

Tel. : 0538 459 1659

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZ-YETERLİK DÜZEYLERİNİN
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ
(İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Ayşegül AKSAY BEGEÇ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ

BOLU, TEMMUZ, 2019

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Ayşegül AKSAY BEGEÇ tarafından hazırlanan “Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (İstanbul İli Örneği)” adlı çalışma, jürimiz tarafından Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı, Beden Eğitimi Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir. (02.07.2019)

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Gülsen ÖZCAN
Üye : Dr. Öğr. Üyesi Müberra ÇELEBİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün Onayı

Prof. Dr. Türkan ARGON

Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürü 7.

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum, “**Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-Yeterliklerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 10/06/2019

AyŐegöl AKSAY BEGEÇ

Biricik Kızım Ada' ya, Canım Eşim Onur'a ve
Çok Sevgili Annem, Babam ve Kardeşlerime;

TEŞEKKÜR

Lisans ve lisanüstü eğitimimde bana yardımlarını esirgemeyen, her konuda rehber olan, tez konumun seçiminde ve karar verme sürecinde bilgi ve deneyimleriyle bana katkıda bulunan, tez yazımı sürecinde uzun yıllar başını ağrıttığım, sabırla, anlayışla bana güvenen, destek veren saygıdeğer tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Işıl Aktağ'a

Tez jürimde olmayı kabul eden değerli öğretmenlerim Dr. Öğr. Üyesi Müberra Çelebi ve Dr. Öğr. Üyesi Gülsen Özcan'a

Lisansüstü eğitimi almam konusunda beni destekleyen, bu zorlu süreçte ilgi ve anlayışıyla yanımda olan, bana güvenen ve inanan, öngörülerıyla hayatıma ışık tutan annem Ulviye Aksay ve babam Hasan Aksay'a

Gerek iş gerek özel hayatımda olduğu gibi yüksek lisans dönemimde de her konuda ilgi ve desteğini hissettiğim her anımda hep yanımda olan eşim Onur Begeç'e

Tezimin bitiş aşamasında teşvik ve desteğini esirgemeyen arkadaşım Seda Acar'a sonsuz teşekkür ederim.

Ayşegül AKSAY BEGEÇ

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU	ii
ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar DİZİNİ.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
ÖZET	x
ABSTRACT.....	xii
I. BÖLÜM	
1. Giriş	1
1.1. Araştırmanın Amacı	4
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Problem Cümlesi	5
1.4. Alt Problemler	6
1.5. Sayıtlılar	6
1.6. Sınırlılıklar.....	6
1.7. Tanımlar	6
II. BÖLÜM	
2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür	8
2.1. Kuramsal temeller	8
2.1.1. Öğretmenlik Kavramı	8
2.1.2. Öz-yeterlik Kavramı	9
2.1.3. Beden Eğitimi Kavramı	12
2.1.4. Beden Eğitimi Öğretmenliği	12
2.1.5. Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri	13
2.1.6. Öğretmen Öz-yeterliği.....	14
2.1.7. Beden Eğitimi Öğretmen Öz-yeterliği	15
2.2. İlgili Literatür	16

III. BÖLÜM

3. Yöntem.....	22
3.1. Araştırmanın Modeli	22
3.2. Evren ve Örneklem.....	22
3.3. Veri Toplama Aracı.....	23
3.3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Geçerlik Çalışması.....	24
3.3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Çalışması	27
3.4. Verileri Analizi.....	28

IV. BÖLÜM

4. Bulgular	30
4.1. Bulgular	30
4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	32
4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	34
4.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	36
4.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	37

V. BÖLÜM

5. Tartışma	38
-------------------	----

VI. BÖLÜM

6. Sonuç ve Öneriler	45
6.1. Sonuç	45
6.2. Öneriler.....	46
6.2.1. Araştırma ile ilgili öneriler	46
6.2.2. İleriki araştırmalar ile ilgili öneriler	46

KAYNAKÇA.....	48
---------------	----

EKLER

EK 1: Araştırma İzin Belgesi	55
EK 2: Beden Eğitimi Öğretmenliği Öz-yeterlik Ölçeği	56
EK 3: BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni.....	58
ÖZGEÇMİŞ	59

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımı	24
Tablo 3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin DFA' ya Ait Regresyon ve t Değerleri	27
Tablo 3.3. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Faktörlere Ait Alfa Güvenirlilik Katsayıları.....	27
Tablo 4.1. Beden eğitimi Öğretmenlerinin Öz-yeterlik Düzeylerine ilişkin Betimsel İstatistikler	30
Tablo4.2. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Cinsiyetlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları	32
Tablo 4.3. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Mesleki Kıdemlerine göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	35
Tablo 4.4. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yaş Değişkenine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	36
Tablo 4.5. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Görev Yaptıkları Okul Türüne Göre Öz-yeterlik Düzeyi Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları.....	37

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeğine Ait Path Diagramı.....	26
---	----

ÖZET

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖZ-YETERLİK DÜZEYLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ (İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ)

Aksay Begeç, Ayşegül

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Işıl AKTAĞ

Temmuz – 2019, xiii+ 59 Sayfa

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, mesleki kıdem, yaş ve görev yapılan okul türü açısından incelenmesi ve bunu yaparken de konu bilgisi, bilimsel bilgileri uygulama, öğrencilerin beceri düzeylerindeki farklılıklara müdahale, engelli öğrencilerin öğretimindeki uygulama, öğrenme öğretmen süreçlerindeki öğretim, değerlendirme, teknolojiyi kullanma alt boyutlarında öğretmenlerin öz-yeterliklerinin belirlenerek bu alanların öğretmenin beden eğitimi öz-yeterliliğini oluşturmaya katkısını tespit etmektir.

Araştırmaya İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan 225 erkek 136 kadın toplamda 361 beden eğitimi öğretmeni katılmıştır. Veri toplama olarak aracı ‘Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği’ kullanılmıştır. Veriler sadece internet üzerinden Beden Eğitimi Öğretmenleri dernek ve sosyal medya platformlarına dağıtılmış. Veriler gönüllülük esas alınarak toplanmıştır.

Araştırma verilerinin analizinde SPSS istatistik programı kullanılmıştır. Analizlerde bağımsız değişkenler t testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonuçları $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlikleri incelendiğinde cinsiyet değişkeninde erkekler lehine anlamlı farklılık bulunurken, yaş değişkeninde sadece teknoloji alt boyutunda 23-27 yaş aralığında diğer yaş gruplarına göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Bunun yanında görev yapılan okul türü değişkeninde tüm alt boyutlarda lisede görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ortaokulda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerine göre ortalama puanı yüksek iken anlamlı düzeyde farklılığa rastlanmamıştır. Yine mesleki kıdem değişkeninde öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinde anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Beden eğitimi öğretmeni, öz-yeterlik, yaş, cinsiyet, mesleki kıdem

ABSTRACT**INVESTIGATION OF SELF-EFFICACY LEVELS OF PHYSICAL
EDUCATION TEACHERS ACCORDING TO VARIOUS VARIABLES
(THE SAMPLE OF ISTANBUL PROVINCE)**

Aksay Begeç, Ayşegül

Master Thesis

Physical Education Teaching Department

Field of Physical Education

Thesis Advisor: Assistant Professor Işıl AKTAĞ

July- 2019 xiii + 59 Pages

The aim of this research is to examine the level of self-efficacy of physical education teachers in terms of gender, teaching experience, age and type of school in which they are employed, and in doing so, subject knowledge, application of scientific knowledge, intervention in differences in skill levels of students, application in teaching of students with disabilities, teaching in teaching process, evaluation, use of technology to determine the self-efficacy of general teacher training in these areas.

A total of 361 physical education teachers participated in the study. Physical education self-efficacy scale was used to collect data. The data were distributed to physical education teachers' associations and social media platforms only over the internet. Data were collected on a voluntary basis.

SPSS statistics program was used to analyze the data. Analysis of independent variables t test and one way variance analysis were used. The results of the analysis were evaluated at $p < 0.05$ significance level.

When the self-efficacy of physical education teachers were examined, a significant difference was found in gender variable in favor of males and in age variable only a significant difference was found in technology sub-dimension. Physical education teachers who work in all sub-dimensions of high school in the sub-dimension of the duty type of duty in the school type have a high average score when compared to the physical education teachers working in middle school and no significant difference was found. No significant difference was found in teachers according to self-efficacy level experience.

Keywords: Physical education teacher, self-efficacy, age, gender, teaching experience

BÖLÜM I

1. Giriş

Günümüzde bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler her alanda olduğu gibi eğitim alanını da etkilemiş, bununla birlikte öğrenciler bilgiye daha kolay ulaşır hale gelmiştir. Geçmiş yıllarda eğitim- öğretim süreci öğretmen odaklıyken, öğrenci merkezli hale gelmiş, eleştiren, sorgulayan, tartışan, aktif öğrenciler yetiştirmek amaçlanmıştır. Öğretmen, öğrencilere bilgi, özgüven kazandırmak için rehber olabilmeli ve öğrencilerin öğrenmeleri için bireysel öğrenme yollarını kullanarak öğrencileri bu süreçte aktif olmaya teşvik etmelidir. Öğrenciye kazandırılmak istenen beceri ve bilgiler için öğretmenin kendini sürekli geliştirmeye açık olması, öğrenme öğretme sürecini öğrencilerin ilgi, beceri, tutum ve öğrenme kapasitelerine göre düzenleyebilmesi, konu alanı bilgisinin yüksek düzeyde olması gerekmektedir. Buradan hareketle öğretmenlere yüklenen görev ve beklentilere karşın öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin belirlenmesi önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterliğinin yüksek olması sınıf yönetimini, öğrencinin öğrenme düzeyini, öğrencinin etkin ve aktif oluşunu, akademik başarısını etkilediği söylenebilir. (Oktay 1991, akt. Nakip 2015)

Öz-yeterlik Bandura'ya göre “bireyin belli bir performansı gösterebilmesi için gerekli etkinlikleri organize edip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kendi öz yargısıdır” (Senemoğlu, 2005). Bu yargı olumlu ise kişi, karşısına çıkan durumu kendini başarıya ulaştıracak etkinlikleri düzenleyerek yapacaktır ya da bu yargı olumsuz ise kişinin başaracağına ilişkin kaygı düzeyi artacaktır. (Senemoğlu 2005, akt. Aktağ 2011)

Bandura (1997) öz-yeterliğe sahip kişilerin; özel görevleri yapma, yüksek hedefler belirleme ve bu hedefleri uygulama, başarısızlık durumunda yılmama ve bulunduğu durumu kendi lehine çevirebilme gibi özellikleri olduğunu belirtmektedir.

Bununla birlikte öz-yeterliliğin, kişinin yeterliklerinin sayısı ile ilgili olmadığını, farklı şartlarda kişinin yapabileceklerine ilişkin inancıyla bağlantılı olduğunu ileri sürmektedir.

Öz-yeterlik inancı; bireyin doğrudan kendi yaşadıklarından, model alma yoluyla başkalarından edindiği deneyimlerden, kişinin sözel ikna kabiliyetinden, psikolojik durumlardan çıkarılan öznel yorumların meydana getirdiği durumudur. Bu durumlar her kişi için farklı olup, kişinin belirlediği noktaya göre derlenip kullanılır. (Bandura 1997)

Öz-yeterlik dört kaynaktan oluşmaktadır. Bunlar;

- 1- **Geçmiş Deneyimler:** bireyin yaptığı eylemlerde başarılı ya da başarısız olmasıyla edindiği bilgiler.
- 2- **Dolaylı yaşantılar:** Bireyin kendine benzer konulardaki kişilerin yaptığı eylemlerde başarılı ya da başarısız olmalarıyla edindiği bilgiler sonucu kendi yapacağı eylemlerle ilgili oluşan yargısı.
- 3- **Sözel ikna:** bireyin bir eylemi gerçekleştirirken başarılı olup olamayacağı ile ilgili kendisine söylenen sözel bilgiler.
- 4- **Psikolojik durum:** bireyin eylemleri gerçekleştirirken eylemlerin sonucu ile ilgili beklentileri öz-yeterlik algısını etkiler. (Senemoğlu,1997).

Bandura (1997) öğretmenlerin kendilerini yeterli algılamalarını sadece belirlenen konuyu öğretirken uyguladıklarından kaynaklanmadığı, sınıf yönetimini sağlama, materyalleri düzenleme ve amacına uygun kullanma ve öğrencilerin bilgiyi almasına, aile ile işbirliği yapma konularındaki düşüncelerinin de öğretmenin yeterliğini belirlediğini ifade etmektedir. Bandura' nın (1986) öz-yeterlik kuramı, düşük öz-yeterliği olan bireylerin yüksek öz-yeterliğe sahip bireylere göre, yeteneklerini yeterli görmediği ve yetenekleriyle bulunduğu durumun üstesinden gelemeyeceğini, başarısızlık halinde çabuk pes ettiklerini, görevden kaçtıklarını ve hedeflerini düşük belirlediklerini ileri sürmektedir. (Gülebağlan 2003, akt. Türk 2009).

Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterlikleri yerine getirmeleri, onların iyi bir eğitim almalarının yanında, bu görev ve sorumlulukları

yerine getirebileceklerine olan inançları ile de yakından ilgilidir (MEB, 2008). Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (1998)'a göre öğretmen yeterliği “öğretmenlerin istedikleri sonuca ulaşabilmek için dersi planlama ve sunumlarındaki yeteneklerine olan inancıdır.”

Öz-yeterlik kavramı, Bandura tarafından ortaya atıldığından bu zamana kadar bir çok durumda incelenmiştir. Bunlardan birisi de öğretmenlik alanıdır. Çağın gerekleriyle birlikte öğretmenlerin kendisine, öğrenciye, kurumuna, konu alanı bilgisine, çevreye karşı sorumlulukları artmış ve bu sebepten öz-yeterlik önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin sorumlulukları üzerinde etkisi olduğu yadsınamamakla birlikte yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenlerin kendinden beklenenleri yapmakta daha motive olduğu, bunun yanında düşük öz-yeterliğe sahip öğretmenlerin de görevlerini üstlenmediği, görevlerinden kaçındığı belirtilebilir.

Beden eğitimi ve spor, insanın sadece fiziksel gelişimi için değil, kişinin zihinsel, duygusal ve psikomotor gelişimi için gerekli olan bir eğitim dalıdır (Demirhan; 2003). Beden eğitimi çevresel koşullara uygun, öğrencilerin bireysel özelliklerine göre şekillendirilebilen, kuralları esnek oyunları, branşlaşmaya yönelik alıştırma ve etkinliklerin tümüne içine alan; kişinin vücut sağlığını korumayı, yeteneklerini geliştirmeyi sağlayan bir disiplindir. (Aracı, 1999)

Beden eğitimi; bireylerin bedenlen, ruhen ve fikren gelişimini sağlamak, günlük yaşama ve iş yaşamının koşullarına hazırlamak, ulusal bilinç ve yurttaşlık duygularını kuvvetlendirmek amacı ile yapılan planlı çalışmaların tamamıdır (Yalçın,1995). Beden eğitimi öğretmeni ise bütün bunları öğrenciye sistemli bir şekilde aktaran kişidir. Bu noktada öz-yeterlilik duygusu beden eğitimi öğretmeninde önemli bir yer oluşturmaktadır; çünkü öğretmenin öz-yeterlilik inancı belirlemede ve öğrenciye ulusal bilincin kazandırılması, konu alanı bilgisi, sınıf yönetimi, çevre öz-yeterlilik inançları için aracı olmaktadır.

Çağdaş eğitim ve öğretim anlayışı ile görev yapan bir beden eğitimi öğretmenin yalnızca öğretim sürecini gerçekleştiren biri olmasının dışında bazı

özellikleri kendisinde bulundurması gerekir. Çünkü öğrenciyle okul içi ve okul dışında etkileşimi yüksek olan, beden eğitimi öğretim programını uygularken öğretim sürecini düzenleyen, süreci ve öğrenciyi değerlendiren, sportif etkinlik ve oyunlar organize eden, öğrenci, veli, okul idaresi ve diğer öğretmenler ile etkileşim ve işbirliği içerisinde olunması öğretmende bulunması gereken özellikler içerisinde yer alır. (Ünlü ve Aydos, 2010). Bununla birlikte beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik düzeyi de önem kazanmış, beden eğitimi öğretmenlerinin bu branş için geliştirilmiş öz-yeterlik ölçekleri kullanılarak öz-yeterlik düzeylerini bilmelerinin kendilerini geliştirmesi, eksik yönlerini tamamlaması konusunda onlara yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve görev yaptıkları okul türü değişkenleri açısından incelemektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Öğretmenlik mesleğinin özel uzmanlık gerektiren dallarından biri de Beden Eğitimi Öğretmenliğidir (Salman, 2007). Beden eğitimi öğretiminde bilişsel bilgi ile birlikte uygulamalı öğretim de önemlidir. Beden eğitimi öğretmenlerinin, öğretmenliğin gerektirdiklerini uygulamamaları, öğrenci ile iletişim kurarken anlayışlı olmamaları, yöntem ve teknik kullanımını çeşitlendirmemeleri, süreci planlamamaları, değerlendirmeyi geçerli, objektif ve güvenilir yapamamaları, okul, öğrenci, aile, çevre etkileşimini kuramamaları, araştırmacı ve sorgulayıcı öğrenciler yetiştirmek için yönlendirmemeleri beden eğitimi öğretmenliğinin saygınlığını azaltmaktadır. (Arslan ve Mendeş, 2002). Beden eğitimi öğretmenlerinin istekli, planlı, araştıran, okuyan, kendini geliştiren, mesleğin gerektirdiği eğitim öğretim sürecini uygulayan bireyler olması gerektiği belirtilebilir. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin yüksek öz-yeterliğe sahip olması önem kazanmıştır.

Beden eğitimi öğretmenleri sınıf yönetimi ve öğretim yöntemlerini iyi bilen ve uygulayan öğretmenler olmalıdırlar. Dersin iyi planlanmış olması öğretmenlerin enerjisini gereksiz kullanmasını ve zaman kaybının önüne geçer. Buradan yola çıkarak beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerini bilmek onların öğretmenliklerinde önemli bir unsurdur. (Ramezanejad R., Hemmatinejad M. ve Hemmatinejad M. 2011)

Öğretmenlerin öz-yeterlik algıları, onların mesleklerinde harcadıkları çabayı, mesleklerinin zorluklarına karşı bu mesleği iyi bir performansla sürdürmek için gösterdikleri sebat düzeyini etkilemektedir. Bundan dolayı beden eğitimi öğretmenleri öz-yeterliklerini geliştirmelerinde etken olabilecek değişkenlerin belirlenmesi önem kazanmaktadır. (Saracaloğlu ve diğ. 2012)

Bu çalışmanın beden eğitimi öğretmenlerine ve program geliştirmecilere ışık tutulacağı düşünülmektedir. Literatür tarandığında sadece beden eğitimi öğretmenleri için geliştirilen ölçekler yok denecek kadar az olduğu ve genel olarak öğretmenlik için geliştirilen ölçeklerin kullanıldığı görülmüştür. Fakat beden eğitimi dersinin daha çok uygulamalı ders oluşu, her branştan beklenen görev, sorumluluk ve tutumların farklı oluşu beden eğitimi alanına özel bir ölçekle öz-yeterlik incelemeyi gerektirmiştir. Genel öğretmen öz-yeterlik ölçeği beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini ölçmeye uygun değildir ve bu nedenle sadece beden eğitimi öğretmenleri için geçerli ve güvenilir bir ölçüm geliştirmek gereklidir. (Martin, Mc Couphty, Hopdes-Kulinmand Cothron 2008) Bu nedenle yapılan çalışma beden eğitimi alanındaki ilklerden olduğundan literatüre katkı sağlayacağı ve sonrasında yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi

İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyi nedir?

1.4. Alt Problemler

1. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde görev yaptıkları okul türüne göre fark var mıdır?
2. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde cinsiyete göre fark var mıdır?
3. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde mesleki kıdeme göre fark var mıdır?
4. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinde yaşa göre fark var mıdır?

1.5. Sayıtlar

Çalışmaya katılan bütün beden eğitimi öğretmenlerinin sorulara içtenlikle cevap verdiği varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu çalışma 2017-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan 3178 beden eğitimi öğretmeninden internet yoluyla ulaşılan 361 beden eğitimi öğretmeni ile sınırlandırılmıştır.

1.7. Tanımlar

Öz-yeterlik: Bireyin belli bir performansı gösterebilmek için gerekli etkinlikleri düzenleyip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kendi öz yargısıdır. (Bandura,1986)

Beden Eğitimi: Beden eğitimi çevresel koşullara uygun, öğrencilerin bireysel özelliklerine göre şekillendirilebilen, kuralları esnek oyunları, branşlaşmaya yönelik alıştırma ve etkinliklerin tümüne içine alan; kişinin vücut sağlığını korumayı, yeteneklerini geliştirmeyi sağlayan bir disiplindir. (Aracı, 1999)

Öğretmen öz-yeterliği: Öğretmenlerin istedikleri sonuca ulaşabilmek için süreci planlama ve uygulamadaki becerilerine olan inancıdır. (Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy, 1998)

Beden eğitimi öz-yeterliği: Beden eğitimi öğretmenliğinin gerektirdiği görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, anlayış, beceri ve tutumlardır (Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008).

II. BÖLÜM

2. Kuramsal Temeller ve İlgili Literatür

Bu bölümde, araştırma için genel bir çerçeve oluşturmak amacıyla öğretmenlik, beden eğitimi öğretmenliği, öz-yeterlik, beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği kavramlarına ilişkin kaynaklardan elde edilen bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bu bölümde, araştırmaya direk ya da dolaylı yoldan ışık tutabilecek araştırmalar incelenmiştir.

2.1. Kuramsal temeller

2.1.1. Öğretmenlik Kavramı

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. Maddesi öğretmenlerin tanımı için düzenlenmiştir. "Öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Milli Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdür". Genel anlamda öğretmen olmak belirli eğitimleri almak, belirli beceri, nitelik ve özelliklere sahip olmak demektir.

Davranış değişikliğinin oluşabilmesi için öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önüne alınmalı, öğrenci ilgi ve tutumuna göre konunun seçilmesi, konuya uygun fiziki ortam ve materyallerin elde edilmesi, sürecin olumlu kurgulanması gerekmektedir. Öğretmen bu sorumlulukları yerine getiren kişidir. (Ünlü ve Aydos, 2010)

Dünya düzeninin değişmesi ve gelişmesi nedeniyle değişim ve gelişime ayak uydurabilmek için eğitim-öğretim yoluyla kişilerin sorgulayan, araştıran, analitik

düşünen, çözüm odaklı olan yaratıcı, yeni bilgi üretebilen, teknolojiden faydalanabilen bireyler yetiştirmek gerekir. (Şen ve Erişen, 2002) Bu bilgilerden hareketle öğretmenlerin, bireylere değişime ayak uydurma, araştırma, sorgulama, eleştirel düşünme, yaratıcı olma konusunda rehberlik etmesi ve bireyi şekillendirmesi beklenir.

Eğitimin kalitesini belirleyen en önemli öğelerden biri öğretmendir. Bu nedenle öğretmeni sadece öğretim programını düzenleyen birey olarak değerlendirmek yerine; öğretmenin toplumsal rolünü, öğretimi istendik yönde davranışa dönüştürmedeki etkisini hatta kültürel yönde ilerlemenin bir parçası oluşunu yadsımamak gerekir. Bununla birlikte öğretmenlik mesleğini tanımlarken öğretmenin görevi yalnızca öğrenciye bilgi aktarımı değil, öğrenilenin davranışa dönüştürülmesini sağlamaktır. Bu durum bir meslek olarak öğretmenliğin eğitimin tanımına uygun olarak açıklanmasını gerektirmektedir. (Öksüzoğlu 2009, akt. Nakip 2015)

Öğretmenin dört temel görevi vardır. Bunlar; öğretme görevi, idare ve yönetme görevi, konu alanı uzmanlık görevi ve öğrenci danışmanlık görevidir.(Özdemir S., Yalın İ.H., Öğretmenlik Mesleğine Giriş 1999) Öğretmenin görevi öğrencilerine, milli eğitimin amaçlarına uygun süreçler düzenleyerek, öğrencilerin kendi yaşantıları yoluyla davranışlarında istendik değişimler meydana getirmektir. Öğretmen bu görevini gerçekleştirmek için; (Öksüzoğlu 2009, akt. Nakip 2015)

- * Öğrencileri bütün yönleriyle tanır.
- * Öğrencilerinde gerçekleştireceği hedefleri belirler.
- * Öğrencilerine öğrenme yaşantıları düzenler.
- * Öğrencileri için öğrenmeye uygun bir ortam düzenler.
- * Öğrencilerin öğrenmelerini ve süreci değerlendirir.

2.1.2. Öz-yeterlik Kavramı

Öz-yeterlik kavramının temeli Bandura' nın Sosyal Öğrenme Teorisine dayanmaktadır. Öz-yeterlik bireyin belli bir performansı gösterebilmek için uygulaması

gereken etkinlikleri düzenleyip, başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin kişinin özyargısıdır (Bandura,1986)

Bandura öz-yeterlik algısının bireyin yapacağı eylemlerdeki tercihini, zorluklarla karşılaştıklarında gösterecekleri sebatı ve gösterdikleri çabanın ne düzeyde olacağını etkileyeceğini belirtmiştir. Öz-yeterlik düzeyleri yüksek olan bireylerin yapacakları eylemler için daha fazla çaba harcadıklarını, olumsuzlukla karşılaştıklarında pes etmediklerini, ısrarlı ve sabırlı oldukları belirlenmiştir. Bundan dolayıdır ki öz-yeterlik algısı eğitim alanında üzerinde düşünülmesi gereken bir durumdur. (Aşkar ve Umay 2001)

Zimmerman (1995) öz-yeterlik kavramının önemli özelliklerini aşağıdaki gibi belirtmiştir:

Öz-yeterlik kişinin fiziksel ya da psikolojik özellikleri vb. kişisel niteliklerini değil, bir işi gerçekleştirme yeteneği konusundaki yargılarını içermektedir.

- Yeterlik inancı farklı alanlarda değişim gösterir. Her alan için öz-yeterlik farklılık gösterir.
- Kişilerin bulunduğu ortam ve durum öz-yeterliklerini etkiler. Örneğin; kooperatif çalışmanın istendiği bir sınıfta yarışmacı ve hırslı kişiliği olan bir öğrencinin yeterlik düzeyi farklılık gösterir.
- Öz-yeterlik ölçümleri performans için belirlenen ölçütlere bağlıdır. (Bıkmaz 2004)

Öz-yeterlik inancının kaynakları:

Öz-yeterlik algısı 4 temel kaynaktan beslenmektedir. Bu kaynaklar her bireyi farklı düzeyde etkiler. Öz-yeterlik bireyin ne kadar kapasitesi olduğu ile ilgili inancı değil, bireyin kendi kapasitesine olan inancıdır. (Bandura 1997, akt. Aktağ 2011)

- *Bireyin doğrudan kendisinin yaptığı başarılı ya da başarısız olduğu etkinlikler sonucunda elde ettiği bilgiler:* Öğretmen adaylarına aldıkları eğitimde güçlü bir yeterlik duygusu kazandırılması, onların öğretmenlik mesleğini uygularken performanslarını olumlu etkileyecektir. Eğer öğretmenler yüksek yeterlik duygusunu az çaba harcayarak kazandıkları başarılar sonucunda ulaşırlarsa

sonrasında karşılaştıkları basit problemlerde dahi olumsuz etkilenebileceğine değinmiştir. Bu sebeple öğretmenlerin buldukları yere gelene kadar başarılı olabilecekleri ortamlar dışında başarmak için zorlanacakları ortamlarda da bulunmaları karşılıklarına çıkan engeli kolay aşmalarına ve yeterliğini yüksek tutmalarını sağlayacaktır.

- *Dolaylı Yaşantılar:* Öğretimde öğretmenler diğer öğretmenleri görerek, izleyerek görev hakkında bilgi sahibi olabilir. Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin tecrübeli öğretmenlerin olumlu yönlerini örnek alması, birlikte buldukları ortamlarda izlemeleri kendilerini geliştirmelerinde başarıya ya da başarısızlığa giden yolda dikkat edilecek hususları öğrenmelerine ve kendi öz-yeterlik yargılarının oluşmasına katkı sağlayacaktır.
- *Sözel İkna:* Öğretmenin ailesinden, öğretmenlerinden, arkadaş çevresinden, örnek aldığı kişilerden başarılı ya da abasırsız olcağına yönelik teşvikler, öğütler bireyin öz-yeterlik yargısını değiştirebilir. Kişinin aldığı sözel iknaların yapabileceklerinin çok üzerinde olmaması gerekir. Bu yönde alınan sözel iknalar başarısızlık durumunda kişinin düşük öz-yeterlik yargısına sebep olacaktır.
- *Psikolojik Durum:* Bireylerin yeterliğini en az etkileyen kaynak psikolojik durumdaki değişikliklerdir. Kişinin başarılı ya da başarısız olmak için verdiği uğraşı psikolojik durumu, stresi iyi ya da kötü yönde etkileyecektir. Öğretimde eğer öğretmen adayları kendilerini stres altında hissediyorsa onların öz-yeterliğini etkileyecektir.

Öz-yeterlik kavramı, Bandura tarafından ortaya atıldığından bu zamana kadar bir çok alanda incelenmiştir. Bu alanda bunlardan biri de öğretmenlik alanıdır. Çağın gerekleriyle birlikte öğretmenlerin kendisine, öğrenciye, kurumuna, konu alanı bilgisine, çevreye karşı sorumlulukları artmış ve bu sebepten öz-yeterlik önemli hale gelmiştir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin sorumlulukları üzerinde etkisi olduğu yadsınamamakla birlikte yüksek özyeterliğe sahip öğretmenlerin kendinden beklenenleri yapmakta daha motive olduğu, görevlerinden kaçındığı belirtilebilir.

2.1.3. Beden Eğitimi Kavramı

Milli Eğitimin temel ilkelerine uygun olarak kişinin beden, ruh ve fikir gelişimini sağlamayı amaçlar.

Bireyin; ruhen, fikren ve bedenen, kişinin hem günlük hem iş yaşamına hazırlamak ulusal değerleri ve yurttaşlık duygularını güçlendirmek amacı ile yapılan planlı ve düzenli çalışmaların tamamı beden eğitimidir. (Yalçın, 1995).

Beden eğitimi, kişinin fiziksel hareketlere katılmak sureti ile bedensel, duygusal, sosyal ve zihinsel davranışlarından kasıtlı olarak değişme ortaya çıkarma sürecidir. Beden eğitiminde, diğer alanlardan farklı olarak “hareket öğrenme ve hareket yoluyla öğrenme” esas alınmaktadır. (Tamer ve Pulur 2001, akt. Ünlü ve Aydos 2010). Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin konu alanı yeterliğinin olması, öğrenci seviyesine göre dersi planlaması beklenmektedir.

Ülkemizde örgün öğretim kurumlarında gerçekleşen eğitim ve öğretim faaliyetlerinde, bireylerin gelişiminin bütün olarak gerçekleşmesi için farklı alanlarda dersler müfredata konulmuştur. Bu bağlamda ele alındığında, beden eğitimi dersleri de bu derslerden biridir. Beden eğitimi, bireyin fiziki gelişiminin yanında, onun duygusal ve sosyal gelişimine de katkı sağlayan derslerden birisidir (Küçük, 2012).

2.1.4. Beden Eğitimi Öğretmeni

Beden eğitimi ve spor öğretmenliği, üniversitelerin beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünden mezun olmuş, pedagojik formasyonu, genel kültür, alan bilgisi, meslek bilgisine sahip, öğrencilerini ilgi, ihtiyaç ve tutumlarına cevap verebilecek nitelikte eğitim veren kişiler beden eğitimi öğretmenleridir. (Türk, 2009)

Erden (1998), ideal beden eğitimi öğretmeninde bulunması gereken nitelikleri, kişisel ve mesleki olmak üzere ikibölüme ayırmıştır. Mesleki nitelikler konu alanı

bilgisi, meslek bilgisi ve genel kültür şeklinde belirlenirken; anlayışlı, empati yapabilen, destekleyici, sabırlı, cesaret ve güven veren özellikler kişisel nitelikler olarak belirlenmiştir. (Çoban ve Turan, 2006).

J.J.Martin ve P.H Kulinna (2003) e göre, Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öğrencilerin ömür boyu kullanacakları davranışları ve aktif hayatı onlara kazandıracak kişiler olduğunu belirtmiştir.

Okullardaki beden eğitimi programı öğrencilerin sağlığını korumak, duygusal, psikomotor, bilişsel özellikleri, temel hareket eğitimi ve özelleşmiş hareket becerilerini kazanıp yaşam boyu kullanabilmeleri amacıyla hazırlanmıştır. (Temel ve Avşar, 2008). Bu amaçlar doğrultusunda örnek olmak, amaçları öğrenciye kazandırmak, öğrencilerle birebir ilişki kurmak, öğrencileri desteklemek ve yönlendirmek noktasında beden eğitimi öğretmenlerine görev düşmektedir. Bu sebeple beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik inancı önem kazanmış, yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenin söz konusu amaçları gerçekleştirmede verimli ve başarılı olacağı düşünülmektedir. (Saracaloğlu ve diğerleri 2012)

2.1.5. Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri

“İyi beden eğitimi öğretmeninde bulunması gereken nitelikler” öğrenci gözüyle incelendiğinde sınıf yönetimi, kişilik, strateji-teknik ve görünüş olarak dört temel başlık altında sınıflandırılmıştır. Kişisel nitelikler incelendiğinde beden eğitimi öğrenenlerinin sevimli, koruyucu, yardımsever, istekli, teşvik eden, algılayan, sıcak, canlı, olumlu, sabırlı, neşeli, anlayışlı, duygulu, dürüst, nazik, samimi, dikkatli, açık fikirli olmaları gerektiği ifade edilmiştir (Laminack ve Long, 1985)

Öğrenciler, öğretmenler ve öğretim elemanları ile yapılan çalışmalar doğrultusunda beden eğitimi öğretmenleri için önerilen niteliklerden bazıları; mesleki bilgi ve becerilerde yeterli olma, kendini kontrol etme, ders işlerken hareketli olma, iyi bir görüntüye sahip olma, anlayışlı, insan ilişkilerinde iyi olma, eleştiriye açık olma,

sabırlı olma, espri anlayışına sahip olma, kendine güvenli, iyi görgü ve alışkanlıklara sahip olma, spor yapmaya istek uyandırma, ders işlerken her öğrenci ile ilgilenip dönüt düzeltmelerde bulunma, özgür düşünceye yönlendirme, öğrenci performansını değerlendirirken objektif davranma, dersi ilginç hale getirme, öğrencileri güdüleme, iyi bir disiplin anlayışına sahip olma, öğrenci görüşlerine önem verme, doğaçlama (kendiliğinden konu veya espri yaratma) yeteneğine sahip olma, geniş bakış açısına sahip olma, ders işlerken öğrenci ilgi ve isteklerine yer verme, becerileri iyi yapanları ödüllendirme, öğrencilerin derse katılımlarını sağlama, öğrenci düzeyine uygun alıştırmalar ile dersi organize etmedir.(Friedman 1983, akt. Saçlı ve diğ. 2009)

Beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği beden eğitimi öğretmeninde olması gereken görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için sahip olduğu, bilgi, beceri,tutum ve anlayış olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle beden eğitimi öğretmenliği mesleğini gerçekleştirebilmek için gerekli olan kapasiteyi vurgular (Ünlü, Sünbül ve Aydos, 2008).

2.1.6. Öğretmen Öz-yeterliği

Öğretmen açısından öz-yeterlik değerlendirildiğinde, öğretmenliğin gerektirdiği görev ve sorumlulukları yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri, nitelik ve tutumları vurgular.

Öğretmen yeterliği, belirlenen bir göreve ulaşmak için, bireyin alıştırmaları ve etkinlikleri düzenleyip, bu etkinlikleri yaparak başaracağına dair kendine duyduğu inançtır. (Tschannen-Moran ve ark., 1998). Ayrıca Tschannen- Moran ve Woolfolk Hoy (2001) öğretmen yeterliğini; bir öğretmenin aralarında anlamakta güçlük çeken ve ya güdülenemeyen öğrenciler dahil öğrencilerin öğrenmesi anlamında, öğretmenlerin istenen ürünü ortaya çıkarmak için kendilerinde bulunan kabiliyetlerin değerlendirilmesi olarak aktarıp, bu değerlendirmenin güçlü etkilere sahip olduğunu belirtmektedirler. Bu durumda sınıf içinde farklı seviye, beceri, ilgi, tutum ve özellikleri

olan öğrencilere ulaşılmak istenen davranışı öğrenme öğretme sürecinde farklı yollar izleyerek kazandırması denilebilir.

Düşük öz-yeterliğe sahip öğretmenler sınıf yönetimi noktasında kendi kurallarını koyar, bunları öğrenci üzerinde sert şekilde uygular. Öğrenme öğretme sürecinde doğru performans sergileyemeyen öğrencileri görmezden gelir performansı iyi olan öğrencilerle iletişime geçer. Öğrenme öğretme süreçlerini öğretmen odaklı hazırlar, öğrenci ilgilerini göz önünde bulundurmaz. Öğrencilerle iletişimi komut üzerine kurulduğundan iletişimde kopukluk yaşar. Yüksek öz-yeterliğe sahip öğretmenler ise, öğrenme öğretme sürecinde performansı düşük ve ya performansı yüksek öğrencileri ayırt etmez, öğrenme etkinliklerini öğrencilerin ilgilerine ve seviyelerine göre farklılaştırır. Sınıf yönetimini karşılıklı güven, anlayış ve dersten zevk alma üzerine kurduğu için sınıf kontrolü durumunda problemleri en aza indirir. (Ashton ve Webb, 1986).

Öğretmenin öz yeterliği, öğrencinin başarısını, öğrenci motivasyonunu ve öğrencilerin kendi öz yeterlik algısını öngördüğü bulunmuştur. Ayrıca, öğretmen öz yeterliği, öğretmenin öğretme hevesi, öğretmenlerin yüksek güven düzeyleri ve olumlu tutumları, yeni yöntemlerle deneyimleme istekleri, öğretmenin gösterdiği çaba ve kalıcılığın, öğretmeye olan bağlılıklarının, öğretmenlerin tutulması, ve düzenli ve olumlu bir okul ortamı ve daha büyük sınıfa dayalı karar verme becerilerini etkiler. (Matthew Buns 2010)

2.1.7. Beden Eğitimi Öğretmeni Öz-yeterliği

Beden eğitimi öğretmeni öz-yeterliği; Beden eğitimi öğretmenliğinden yapması beklenen görev ve sorumlulukları gerçekleştirebilmek için öğretilmekte bulunması gerekli olan bilgi, beceri, anlayış ve tutumlardır. (Ünlü, Sünbül ve Aydos., 2008).

Beden eğitimi öğretmenlerinin derslerde uyguladıkları etkinlikler, öğrencinin seviyesine, ilgi ve yeteneklerine uygun hazırladıkları alıştırmalar, beden eğitimi

öğretmenliği ve konu alanında son bilimsel gelişmeleri takip etmeleri, öğrencilerle olan iletişimi öz-yeterlikleri ile ilgilidir. Bu nedenle beden eğitimi öğretmenin öz-yeterlik düzeyi önemlidir. Öz-yeterlik inancı yüksek olan beden eğitimi öğretmenlerinin öğrenci merkezli alıştırmaları ön planda tutarak zamanı verimli kullanabilecekleri, dersi eğlenceli hale getirecekleri öğrencileri spora, harekete, araştırmaya ve geliştirmeye teşvik edeceği aşikardır. Öz-yeterliği düşük olan beden eğitimi öğretmenlerinin ise, dersi öğrenci ilgisine göre değil kendi ilgi ve yeteneğine göre hazırlaması, öğrencilere dersi sadece belli etkinliklerle ya da dersi sürekli serbest bırakarak geçirmesi, öğrencilerle iletişime girmekten kaçındıkları, öğrencilere sert ve anlayışsız yaklaştıkları, öğrencilerin derse ilgisini düşürdüğü söylenebilir.

Öğretmen öz-yeterlik düzeyinin araştırıldığı çalışmalar öğretmen öz-yeterlik algısının öğretmenlerin eğitim öğretim sürecindeki davranışları, ilgi ve tutumları üzerinde etkisini ortaya koymakla birlikte öğrencilerin performansı üzerinde de etkisi bulunmaktadır. Çağın gerekliliklerini yerine getirebilecek bireyler yetiştirme sorumluluğunu taşıyan öğretmenlerin kendilerini mesleki anlamda geliştirmeleri ve bunları derslerinde hayata geçirmeleri gerekmektedir. Öğretmen öz-yeterlik algısının yeniliklere açık olma ve yenilikleri uygulama konusunda da etkili olduğu bilinmektedir. (Koç, 2013)

2.2. İlgili Literatür

Gorozidius ve Papainnou (2011) lisede öğretmenlik yapan 290 Yunan öğretmenin öz-yeterlik düzeyini ölçtükleri çalışmada, yüksek öz-yeterliği olan öğretmenlerin beden eğitimi müfredatına yönelik tutumlarının olumlu olduğu, derslerinde öğretici yenilikler kullandığı, sınıf üzerindeki hakimiyeti sağlamak için farklı yaklaşımlar kullandığı, derslerinde öğrencilere daha fazla bağımsızlık verdiği bulunmuştur.

Kafkas ve diğerleri (2010)' nin Beden eğitimi öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları ile mesleki kaygıları arasındaki ilişki üzerine yaptıkları çalışmada cinsiyet

değişkenine göre öz-yeterlik algılarının erkekler lehine anlamlı farklılaştığı bulunmuştur.

Karabulutlu ve Pulur (2017), Beden eğitim öğretmenlerinin mesleki yeterliği ve eğitimlerinin özel alan yeterliklerine etkisini incelemiş ve sonucunda; Beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki eğitimlerinin özel alan yeterliliklerine etkisi üst düzeyde olduğu bulunmuştur.

Koparan, Öztürk, Korkmaz (2011)'ın Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeylerinin yaş, cinsiyet, çalışma yılı, medeni hal değişkenlerine göre karşılaştırdığı çalışmada öz-yeterlik cinsiyet değişkenine göre fark göstermediği tespit edilirken; yaş değişkenine göre 37-42 yaş grubu lehine anlamlı fark bulunmuştur. Öğretmenlerin çalışma yılına göre öz-yeterlik düzeyleri incelendiğinde çalışma yılı arttıkça öğretmenlerin öz-yeterliğinin yükseldiği bulunmuştur.

Koparan, Öztürk ve Korkmaz (2011), beden eğitimi öğretmenlerin öz-yeterlikleri ve sosyal fizik kaygıları düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin yaş, cinsiyet, spor branşı, mesleki kıdem değişkenlerine göre öğretmen öz-yeterlik algı ve sosyal fiziksel kaygı puanlarının yapılan karşılaştırılmasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kul ve Akbal (2018) beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile öz-yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sonuç olarak katılımcıların öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumları ile öz yeterlikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığına rastlanmıştır.

Nakip (2015), beden eğitimi öğretmen adaylarının öz-yeterlik inançları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelediği tezinde mesleki öz-yeterlik inanç düzeyleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları cinsiyet, spor yapma durumları, anne ve babalarının eğitim durumları, öğrenim gördükleri üniversite ve akademik ortalamalarına göre farklılık göstermezken; öğretmen adaylarının mesleki öz-yeterlik

düzeyi ile mesleğe yönelik tutumları arasında anlamlı ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Özen, Güllü ve Uğraş (2016), Beden eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi ders içi ve ders dışı etkinliklerinde teknolojik araç gereçlerin kullanımı ile ilgili görüşlerini incelemiş ve öğretmenlerin teknolojiyi kullanma düzeylerinin yüksek olduğunu bulmuştur. İnternet üzerinden evraklara ulaşma, e-okul işlemleri ve bazı kuramsal bilgileri öğrencilere aktarma konusunda beden eğitimi öğretmenlerinin teknolojiyi kullandıklarını tespit etmiştir.

Özer ve diğerleri (2016), Beden Eğitimi öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara ilişkin tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Buna göre, cinsiyet, yaş, hizmet yılı gibi demografik faktörlere göre ve zihinsel engelli birey ile iletişim durumuna göre beden eğitimi öğretmenin tutum düzeyleri anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Özşaker (2013), Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin öz-yeterlik, tükenmişlik ve iş doyum düzeylerini belirleyip, çeşitli değişkenler açısından iş doyum üzerindeki etkisini incelemiş ve beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin iş doyum düzeyleri ile tükenmişlik puanları arasında olumsuz, öz-yeterlilik puanları arasında olumlu yönde anlamlı ilişki bulunurken, tükenmişlik, öz-yeterlilik, yaş ve hizmet içi eğitimin iş doyumunu üzerinde olumlu etkisinin olduğu sonucuna rastlanmıştır.

Rahim Ramezanejad, Mehrali Hemmatinejad ve Mohammed Hemmatinejad (2011) çalışmalarında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri ile onların sınıf yönetimi stilleri arasındaki ilişkiyi tespit etmeyi amaçlamıştır. 107 kadın, 71 erkek beden eğitimi öğretmeni çalışmaya katılmıştır. Sonucunda beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri ve koruyucu sınıf yönetimi arasında negatif ilişki tespit edilmiş ve öz-yeterlik ile destekleyici ve düzeltici sınıf yönetimi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Robert M. Klassen ve Ming Ming Chiu (2010), Öğretmenlerin öz-yeterliği ve iş tatmini üzerindeki etkilerini, öğretmen cinsiyeti, deneyimi ve iş stresi boyutlarında incelemiş ve kadın öğretmenlerin öz-yeterlikleri daha düşük bulunmuş, iş yükü stresi fazla olan öğretmenlerin yüksek sınıf yönetimi öz-yeterliliğine sahip olduğu bulunmuş, sınıf stresi yüksek olan öğretmenlerin öz-yeterliği ve iş tatmini daha düşük bulunmuştur. Ayrıca sınıf yönetimi ve öğretim stratejileri öz-yeterliği daha yüksek olan öğretmenlerin iş doyumları yüksek bulunmuştur.

Saracaloğlu ve diğerleri (2012), Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik inançları ve denetim odaklarını cinsiyet, görev yapılan öğretim basamağı ve hizmet yılı değişkenlerine göre incelemiş, öz-yeterlik ve denetim odağı arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur. Elde edilen bulgulara göre hizmet yılı ve cinsiyet değişkenleri ile öz-yeterlik düzeyleri ve denetim odağı arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tschannen-Moran ve Woolfolk-Hoy (2007), Deneyimli ve deneyimsiz öğretmenlerin öz-yeterlik inançları arasındaki farkı incelemiş, öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarının kaynakları arasında, ustalık deneyimlerinin en güçlü olduğu varsayılmıştır. Bu çalışmaya 255 göreve yeni başlayan ve deneyimli öğretmen arasında mevcut öğretim kaynakları ve kişilerarası destek gibi faktörlerin yeni başlayan öğretmenlerin öz-yeterlik inançlarında daha belirgin olduğu bulunurken deneyimli öğretmenler arasında kişilerarası destek gibi bağlamsal faktörlerin öz-yeterlik inançlarını az miktarda etkilediği bulunmuştur.

Türk (2009), Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin mesleklerine ilişkin öz-yeterlik düzeylerini incelediği çalışmada; öğretmenlerin genel olarak öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Cinsiyet bağlamında öz-yeterlik düzeylerine bakıldığında kadınlar lehine bir sonuç elde edilmiştir. Aynı zamanda evli öğretmenlerin bekar öğretmenlere göre yüksek öz-yeterliğe sahip olduğu, görev yapılan yerleşim yeri değişkenine bakıldığında şehir merkezinde görev yapan öğretmenlerin kırsalda görev yapan öğretmenlere göre yüksek öz-yeterliğe sahip olduğuna rastlanmış, yaş değişkeninde ise anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Uysal (2013), akademisyenlerin genel öz-yeterlik inançlarını incelemiş, cinsiyet, bölüm, unvan değişkenlerinin öz-yeterlik üzerinde etkisine rastlanmamıştır.

Ünlü (2008), Beden eğitimi öğretmenlerinin yeterlikleri ve sınıf yönetimi davranışları adlı tezinde; öğretmenlerin kendilerini yeterli algıladıkları, cinsiyete göre farklılığın okul aile işbirliğinde kadın beden eğitimi öğretmenleri lehine olduğu buna karşın program bilgisinde, öğrenme-öğretme sürecinde, süreci izleme ve değerlendirmede ve toplam puanlarda ise erkek beden eğitimi öğretmenleri kadın beden eğitimi öğretmenlerine göre yüksek öz-yeterliğe sahip bulunmuş aynı zamanda kıdem yılı arttıkça öz-yeterliğin arttığı sonucuna varılmıştır.

Yanık (2017), çalışmasında beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik inançları çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Buna göre; cinsiyet değişkeninde kadınlar lehine anlamlı farklılık bulunurken, beden eğitimi öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının diğer bölümlerde okuyan öğretmenlere göre öz-yeterlik düzeyleri yüksek bulunmuştur.

Yıldız ve Kangalgil (2014), beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki yeterlikleri, derslerinde kullandıkları öğretim yöntemleri ve bu yöntemleri kullanırken karşılarına çıkan problemlerin tespiti amacıyla yaptıkları çalışmada öğretmenlerin meslekle ilgili yeterli bilgi birikimine sahip olma, mesleğini severek isteyerek yapma, derslerinde derslerindeki öğrencilerin gelişimini bireysel farklılıklarını göz önünde tutma, ön hazırlık yaparak derse gelme, becerilerin öğretimini basitten karmaşığa, kolaydan zora olacak şekilde planlama ve uygulama, öğrencilere eksikliklerini giderebilmeleri için rehber olabilme, üniversite eğitiminde özel öğretim yöntemleri dersi alma, derslerde kullanacağı yöntemleri seçerken beden eğitimi derslerindeki süreyi en etkili ve verimli şekilde kullanabilme sorularına her zaman ve genellikle seçenekleriyle cevap verdikleri görülmüştür.

Yı-Hsiang Pan, Hung-Shih Chou ve Wei-Ting Hsu (2013), çalışmalarında Taiwan da beden eğitimi ve sağlık derslerinde kullanılan müfredatta öğretmen öz-yeterliği ve öğretmenlik uygulamaları dersi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya

ilkokullarda görev yapan 842 beden eğitimi ve sağlık dersi öğretmeni katılmıştır ve sonucunda öğretmen öz-yeterliği ve öğretmenlik uygulamaları arasında pozitif bir ilişki tespit etmişlerdir.

Yi-Hsiang Pan (2014) Beden eğitiminde öğretmenlerin öz-yeterlikleri ile öğrencilerin motivasyonu, atmosferi ve memnuniyeti arasındaki ilişkiler incelenmiş ve beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin öğrencilerin öğrenme motivasyonunu, öğrenme ortamını ve öğrenme memnuniyetini etkilediği; öğretmenlerin öz-yeterliliği, öğrenme motivasyonunun ve öğrenme ortamının aracılık ettiğini, öğrenme memnuniyetini dolaylı ve pozitif olarak etkilediği bulunmuştur.

III. BÖLÜM

3. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme tanımlanarak, veri toplama aracı, verilerin toplanması, verilerin analizi ve kullanılan istatistiksel işlemlere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini öğretmen görüşlerine göre betimlemeye yönelik tarama modeline dayalı olarak yapılmıştır. "Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır" (Karasar, 2006).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde ortaokul ve liselerde görev yapan toplam 3178 Beden Eğitimi Öğretmenleri oluşturmaktadır. İstanbul en fazla beden eğitimi öğretmenin çalıştığı bir il olması aynı zamanda Türkiye' deki beden eğitimi bölümlerinden mezun olan öğretmenlerin görev yaptığı bir il olduğundan dolayı seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini ise 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerine, sadece internet üzerinden Beden Eğitimi Öğretmenleri platformlarına (Bedeneğitimi.gen.tr, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri Platformu) dağıtılan anketlere gönüllülük esas alınarak geri dönüş yapan 361 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. (Köklü, Büyüköztürk & Bökeoğlu, 2007)

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerini belirlemek amacıyla Charlotte A. Humphries ve Edward Hebert, Kay Daigle ve Jeffrey Martin tarafından 2012 yılında geliştirilen ve Türkçe'ye Işıl AKTAĞ tarafından uyarlanan (2013) “Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Uyarlama sürecinde alanında uzman 3 kişi tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiş ve başka 3 uzman tarafından tekrar Türkçeye çevrilerek bu çevirilerin sonunda ölçek son halini almıştır

Ölçekte sorular 1'den 10' a kadar Likert tipi hazırlanmıştır. Buna göre 1 'kesinlikle katılmıyorum' iken 10 'tamamen katılıyorum' u ifade eder. Ölçeğin değerlendirilmesinde ne kadar yüksek puan elde edilirse öz-yeterlik seviyesi yüksek olacaktır. Ölçekte bilimsel bilgileri beden eğitimi öğretiminde uygulama öz-yeterliği alt boyutunda 4 madde, beceri seviyelerindeki farklılıklara müdahale öz-yeterliği alt boyutunda 4 madde, engelli öğrencilerin öğretim öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde, öğretim öz-yeterliği alt boyutunda 6 madde, değerlendirme öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde, teknoloji kullanım öz-yeterliği alt boyutunda 5 madde olmak üzere toplamda 29 madde bulunmaktadır.

Ölçek geçerlik ve güvenirlik çalışması için çeşitli illerde görev yapan 400 beden eğitimi öğretmenine uygulanmıştır. Bunun sonucunda 18. ve 28. madde ölçekten çıkarılmış ve ölçeğin son hali 27 maddeden oluşmuştur.

3.3.1. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Geçerlik Çalışması

Tablo 3.1. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

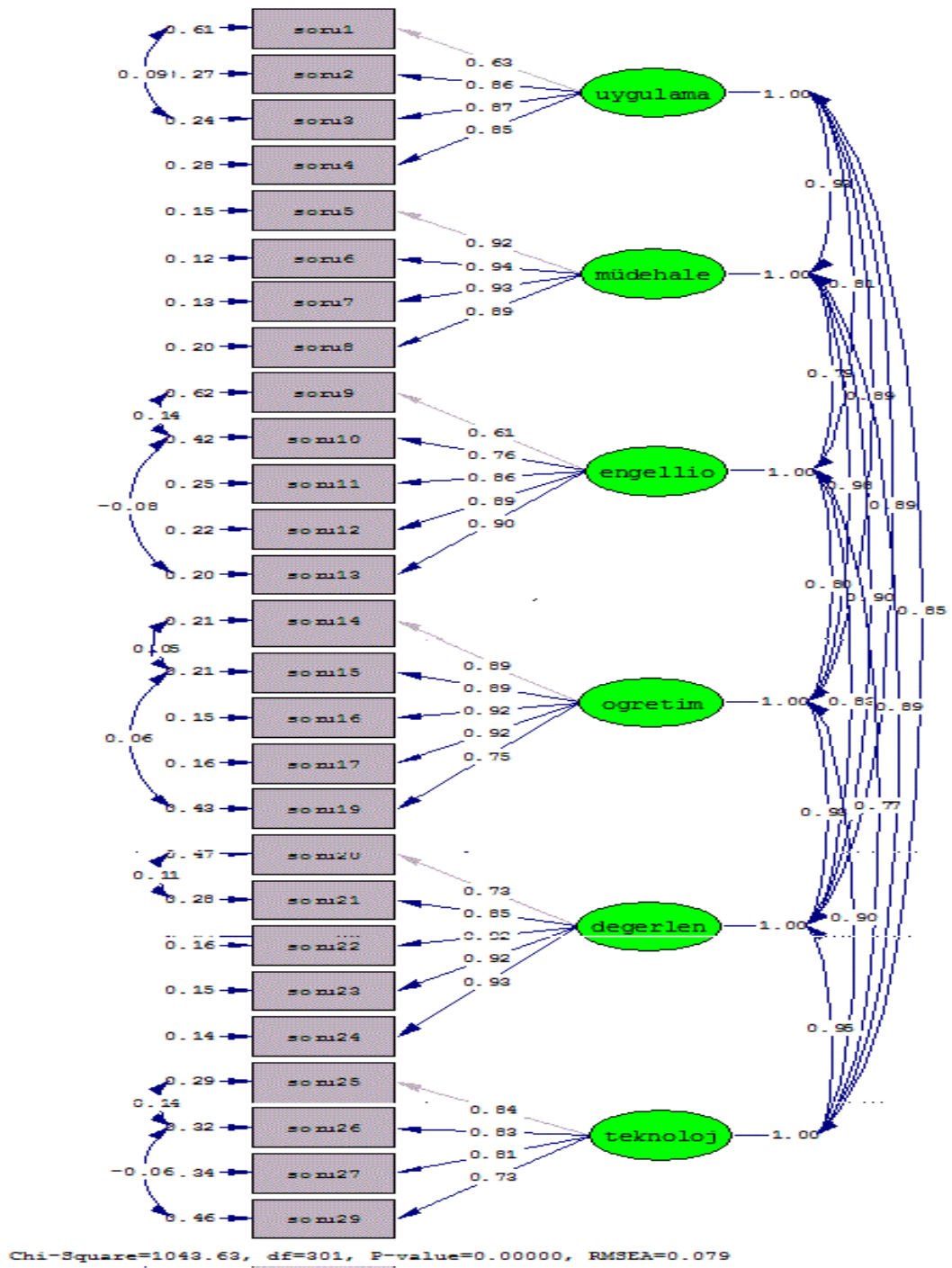
	Kategoriler	F	%
Cinsiyet	Kadın	136	37.7
	Erkek	225	62.3
Mesleki Kıdem	1-3 Yıl	115	31.9
	4-6 Yıl	85	23.5
	7-9 Yıl	49	13.6
	10 ve Üzeri	112	31.0
Yaş	23-29	125	34.6
	30-36	142	39.3
	37 ve üzeri	94	26.0
Okul Türü	Ortaokul	196	54.3
	Lise	165	45.7
Toplam		361	100.0

Tablo 3.1.'de Beden Eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğindeki demografik özelliklerine göre dağılımları görülmektedir. Toplam 361 Beden Eğitimi öğretmenin 136'sı (%37.7) kadın ve 225'i (%62.38) ise erkek öğretmenlerden oluşmaktadır. Beden Eğitimi öğretmenlerin öğretmenlik mesleğindeki yıllara göre dağılımlarına bakıldığında 1-3 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 115 (%31.9) öğretmen, 4-6 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 85 (%23.5) öğretmen, 7-9 yıl öğretmenlik tecrübesine sahip olan 49 (%13.6) öğretmen, 10 ve üzeri öğretmenlik tecrübesine sahip olan 112 (%31.0) öğretmen bulunduğu görülmektedir. Öğretmenlerin yaşa göre dağılımları incelendiğinde 23-29 yaşları arasında olan 125 (%34.6), 30-36 yaşları arasında olan 142 (%39.3), 37 ve üzeri yaşlarında olan ise 94 (%26.0) tane öğretmen olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türüne göre dağılımları ise 196 (%54.3) kişi ortaokul, 165 (%45.7) kişi lise şeklindedir.

Bir yapı geçerliği kanıtı olarak araştırmada kullanılan ölçeklerin daha önce belirlenen yapılarının Türk kültürüne uygunluğu test edilmiştir. Beden eğitimi öz-yeterlik ölçeğinin 6 faktör ve 29 maddelik yapısının doğrulanıp doğrulanmadığı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile incelenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi (DFA), pek çok gözlenebilir değişkenin oluşturduğu faktörlerden oluşan faktöryel bir modelin gerçek verilerle ne derece uyumlu olduğunu değerlendirmek için kullanılır. (Sümer,

2000). Uygulanan ilk DFA'da istatistiksel olarak anlamlı olmayan t değerine sahip maddeler incelenmiştir. Bu incelemeye göre anlamlı olmayan t değerine sahip hiçbir maddeye rastlanmamıştır. Ölçeğin 6 faktör ve 29 maddelik yapısında uygulanan DFA sonuçlarına göre elde edilen path diyagram Şekil 1'de belirtilmiştir.

Uyum indeksleri $\chi^2 = 1043.63$, $sd=301$ $\chi^2 /sd= 3.47$, CFI=0.99, GFI=0.90 NNFI=0.99 ve NFI=0.98, RMSEA=0.079, SRMR=0.037 olarak bulunmuştur. Ölçeğin faktöriyel yapısını gösteren modelin gözlenen değişkenleriyle faktörleri arasındaki ilişkiyi gösteren katsayılar incelendiğinde, uyum indekslerinin yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Uyum indeks değerlerine bakıldığında mükemmel uyum olduğu ve hata değerleri olan RMSEA ve SRMR değerine bakıldığında kabul edilebilir uyum olduğu sonucuna ulaşılmıştır. DFA ile hesaplanan uyum istatistikleri dikkate alındığında, ölçeğin daha önce belirlenen altı faktörlü yapısının toplanan verilerle genel olarak uyum sağladığına karar verilmiştir. Model madde modifikasyonu incelendiğinde 18. madde ve 28. madde kendi faktörünün dışındaki maddelerle modifikasyon gösterdiğinden bu iki madde ölçekten çıkartılarak ölçek altı faktör ve 27 maddelik yapısına ilişkin doğrulayıcı faktör analizi tekrar yapılarak rapor edilmiştir.

Şekil 1. Ölçeğe ait Path Diagramı

Şekil 1. incelendiğinde, son hali verilen ölçeğin 27 madde ve 6 faktörden oluştuğu görülmektedir. Maddelere ait regresyon değerleri ve t değerlerine Tablo 4.2’de yer verilmiştir.

Tablo 3.2. DFA'ya ait Regresyon ve t Değerleri

Uygulama Faktörü			Müdahale Faktörü			Engelli Öğretimi Faktörü		
Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t
M1	0.39	-----	M5	0.85	-----	M9	0.38	-----
M2	0.73	13.87	M6	0.88	34.86	M10	0.58	14.38
M3	0.76	15.45	M7	0.87	34.37	M11	0.75	13.55
M4	0.72	13.78	M8	0.80	30.08	M12	0.78	13.75
						M13	0.80	13.83
Öğretim Faktörü			Değerlendirme Faktörü			Teknoloji Kullanımı Faktörü		
Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t	Maddeler	R ²	t
M14	0.79	-----	M20	0.53	-----	M25	0.71	-----
M15	0.79	30.75	M21	0.72	20.35	M26	0.68	27.42
M16	0.85	29.34	M22	0.84	18.75	M27	0.66	19.63
M17	0.84	28.85	M23	0.85	18.85	M29	0.54	16.88
M19	0.57	19.29	M24	0.86	19.05			

Tablo 3.2 incelendiğinde, elde edilen regresyon katsayılarının ve t değerlerinin anlamlı olduğu ve modelin doğrulandığı gözlemlenmiştir. Tablo 3.2. ölçeğe ait bütün faktörlerde en önemli ve en önemsiz maddeleri göstermektedir. Her faktörün ilk maddesine ait parametre 1'e sabitlendiğinden bu maddelerin t değerleri analiz sonucunda çıktılarda gözükmemektedir.

3.3.2. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğine İlişkin Güvenirlik Çalışması

Ölçeğin güvenirliliği için her bir faktöre ve ölçeğin geneline ilişkin maddelerin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları Tablo 3.3.'de gösterilmiştir.

Tablo 3.3. Faktörlerin Alfa Güvenirlik Katsayıları

	Uygulama Faktörü	Müdahale Faktörü	Engelli Öğretimi Faktörü	Ölçeğin Geneli
Madde Sayısı	4	4	5	27
Cronbach α	.89	.96	.90	.98
	Öğretim Faktörü	Değerlendirme Faktörü	Teknoloji Kullanımı Faktörü	
Madde Sayısı	5	5	4	
Cronbach α	.94	.94	.89	

Tablo 3.3.'e göre Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları Uygulama faktörü için .89 olarak, Müdahale faktörü için .96 olarak, Engelli Öğretimi faktörü için .90 olarak, Öğretim faktörü için .94 olarak, Değerlendirme faktörü için .94 olarak ve Teknoloji Kullanımı faktörü için .89 katsayısı ile kabul edilebilir güvenirlilikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu da ölçeğin tüm faktörleri için kabul edilebilir düzeyde iç tutarlılığa

sahip olduğu söylenebilir. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeğinin geneline ilişkin için 27 maddenin .98 düzeyinde güvenilirlik katsayısına sahip olduğu, yani ölçeğin geneline ilişkin çok yüksek düzeyde iç tutarlık katsayısına ulaştığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre araştırma için kullanılan ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilmektedir.

3.4. Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analizinde SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır. Öncelikle veri analizi için kullanılacak yöntemin parametrik veya nonparametrik yöntemlerden hangisi olmasına karar vermek gerekmektedir. Bu amaçla veri setinde uç değer olup olmadığı, verilerin normal dağılıp dağılmadığı, test varyanslarının homojenliği gibi durumlar kontrol edilmiştir.

Elde edilen verilerin uç değer içerip içermediği kontrol etmek için Z puanları hesaplanmış ve bu puanların -3 ile +3 aralığından büyük bir sapma göstermediği belirlenmiştir. Bu nedenle veri setinde uç değer olan bir veri olmadığına karar verilmiştir. 361 kişiye uygulanan beden eğitimi özyeterlik ölçeğinin alt boyutları ve genelinden elde edilen ortalama puanların çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 aralığında değiştiği görülmektedir. Normallik varsayımının bir ölçüsü olarak çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ile +1 aralığında olmasının kabul edilebileceği ifade edilmektedir (Morgan, Leech, Gloeckner & Barrett, 2004: 50. Levene homojenlik testine ait dağılım incelendiğinde Levene İstatistiği $p > .05$ 'e göre puan dağılımına ait test varyanslarının homojen dağıldığı yani homojenlik varsayımının sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeklere ait elde edilen puan dağılımının sürekli ve eşit aralıklı ölçek düzeyinde olduğu görülmektedir. İki örneklemin (grup) birbirinden bağımsız olması, bağımlı değişkenlerin aralık veya oran ölçek düzeyinde ölçülmüş olması, normallik ve homojenlik varsayımlarının sağlanması parametrik test varsayımlarını karşılamaktadır (Köklü, Büyükoztürk & Bökeoğlu, 2007: 152-161).

Öncelikle beden eğitimi öğretmenlerin ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanların dağılımlarına ilişkin betimsel istatistikler (ortalama, standart sapma, minimum değer ve maksimum değer) hesaplanmıştır. Beden Eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetlerine ve görev yaptıkları okul türüne göre ölçeğin alt boyutlarından ve genelinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığına bağımsız örneklem için t-testi (Independent-Samples t-Test) ile bakılmıştır. Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine ve yaşlarına göre ise ölçeğin alt boyutları ve genelinden aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığı ise tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) yapılarak incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizinde anlamlı bir farklılık çıkması durumunda ise post hoc testlerinden Tukey kullanılmıştır. Amerikan Psikoloji Derneği'ne [APA] (2001) göre hesaplanan etki büyüklükleri, p anlamlılık değerleri ile raporlanması gereken oldukça önemli bir istatistiktir. Bu açıdan bu çalışmada etki büyüklükleri de hesaplanmıştır. (p değeri 0.05 düzeyinde alınmıştır.)

IV. BÖLÜM

4. Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında ulaşılan verilere ve tartışmalara yer verilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular ve bunlara ait yorumlar alt problemler başlıkları altında aşağıda sunulmuştur.

4.1. Bulgular

Bu bölümde araştırmada toplanan verilerin istatistiksel analizi sonucu elde edilen bulgular alt problemlere göre sırasıyla verilmiştir.

Öncelikle beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri belirlenmiştir.

Tablo 4.1. Öğretmenlerin Beden Eğitimi Öz-yeterlik Düzeylerine İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	Minimum	Maximum	$\bar{X}$ (Ortalama)	SS
Uygulama	361	5.00	40.00	31.99 (8.00)	6.14
Müdahale	361	4.00	40.00	35.07 (8.77)	6.15
Engelli Öğretimi	361	10.00	50.00	37.83 (7.57)	8.39
Öğretim	361	5.00	50.00	43.53 (8.71)	7.39
Değerlendirme	361	6.00	50.00	41.91 (8.38)	7.63
Teknoloji Kullanımı	361	5.00	40.00	34.09 (8.52)	6.21
Toplam	361	35.00	270.00	224.43 (8.31)	37.46

Tablo 4.1. incelendiğinde Beden Eğitimi öğretmenlerinin beden eğitimi öz-yeterlik düzeylerine ait betimsel istatistiklerin sunulduğu görülmektedir.

“Uygulama” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=31.99$ (SS=6.14) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.00 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre uygulama alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Müdahale” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 4.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=35.07$ (SS=6.15) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.77 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre müdahale alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Engelli Öğretimi” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 10.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=37.83$ (SS=8.39) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 7.57 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre engelli öğretimi alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Öğretim” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=43.53$ (SS=7.39) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.71 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre öğretim alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Değerlendirme” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 6.00 ve maksimum değer 50.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=41.91$ (SS=7.63) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (5) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.38 olduğu

belirlenmiştir. Bu değere göre değerlendirme alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

“Teknoloji Kullanımı” alt faktörüne ilişkin öz-yeterlik düzeylerine ait minimum değer 5.00 ve maksimum değer 40.00 olduğu görülmektedir. Bu alt faktöre ait öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=34.09$ (SS=6.21) olduğu ve bu alt faktör puanının faktörü oluşturan madde sayısına (4) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.52 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre teknoloji kullanımı alt faktöründe öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği'nin tamamına ilişkin minimum değer 35.00 ve maksimum değer 270.00 olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=224.43$ (SS=37.46) olduğu ve bu puanın faktörü oluşturan madde sayısına (27) bölünmesi ile ortaya çıkan ortalamanın 8.31 olduğu belirlenmiştir. Bu değere göre öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

4.1.1. Birinci alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.2. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p	Etki Büyüklüğü
Uygulama	Kadın	136	30.95	6.78	2.54	359	.012*	.13
	Erkek	225	32.63	5.63				
Müdahale	Kadın	136	33.83	7.12	3.02	359	.003*	.16
	Erkek	225	35.83	5.36				
Engelli Öğretimi	Kadın	136	36.20	8.94	2.90	359	.004*	.15
	Erkek	225	38.82	7.90				
Öğretim	Kadın	136	42.01	8.18	3.06	359	.002*	.16
	Erkek	225	44.44	6.72				
Değerlendirme	Kadın	136	40.75	8.28	2.26	359	.025*	.12
	Erkek	225	42.61	7.14				
Teknoloji Kullanımı	Kadın	136	32.76	6.64	3.20	359	.001*	.17
	Erkek	225	34.90	5.80				
Toplam	Kadın	136	216.51	41.56	3.16	359	.002*	.16
	Erkek	225	229.22	33.96				

p<.05

Tablo 4.2.'de beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir. “Uygulama” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.54$, $p = .012 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin uygulama alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların uygulama alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.13) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Müdahale” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.02$, $p = .003 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin müdahale alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların müdahale alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Engelli Öğretimi” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.90$, $p = .004 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin engelli öğretimi alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların engelli öğretimi alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.15) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Öğretim” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.06$, $p = .002 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin öğretim alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların öğretim alt faktörü

puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Değerlendirme” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -2.26$, $p = .025 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin değerlendirme alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların değerlendirme alt faktörü puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.12) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

“Teknoloji” alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.20$, $p = .001 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin teknoloji alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir. Grupların teknoloji alt faktörü puanlarına ait etki büyüklüğüne (.17) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamına ilişkin elde edilen puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t_{(359)} = -3.16$, $p = .002 < .05$). Bu farklılığın erkek öğretmenler lehine olduğu tespit edilmiştir. Grupların toplam ölçek puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermesi durumuna ait etki büyüklüğüne (.16) bakıldığında ise düşük düzeyde bir etki olduğu söylenebilir.

4.1.2. İkinci alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.3. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Mesleki Kıdem	N	$\bar{X}$	SS	F ₍₃₋₃₅₇₎	p
Uygulama	1-3 Yıl	115	31.65	6.43	.741	.528
	4-6 Yıl	85	31.95	5.98		
	7-9 Yıl	49	31.35	7.40		
	10 ve Üzeri	112	32.66	5.31		
Müdahale	1-3 Yıl	115	35.28	6.12	.320	.811
	4-6 Yıl	85	35.16	5.66		
	7-9 Yıl	49	34.29	8.20		
	10 ve Üzeri	112	35.14	5.52		
Engelli Öğretimi	1-3 Yıl	115	37.50	8.30	.263	.852
	4-6 Yıl	85	37.65	8.37		
	7-9 Yıl	49	37.61	10.38		
	10 ve Üzeri	112	38.41	7.57		
Öğretim	1-3 Yıl	115	43.50	7.55	.494	.687
	4-6 Yıl	85	43.56	6.63		
	7-9 Yıl	49	42.45	9.37		
	10 ve Üzeri	112	43.99	6.81		
Değerlendirme	1-3 Yıl	115	41.84	7.81	.133	.941
	4-6 Yıl	85	41.71	6.84		
	7-9 Yıl	49	41.59	9.16		
	10 ve Üzeri	112	42.27	7.38		
Teknoloji Kullanımı	1-3 Yıl	115	34.33	6.08	1.101	.349
	4-6 Yıl	85	33.98	6.12		
	7-9 Yıl	49	32.69	7.64		
	10 ve Üzeri	112	34.55	5.69		
Toplam	1-3 Yıl	115	224.10	37.92	.414	.743
	4-6 Yıl	85	224.01	34.74		
	7-9 Yıl	49	219.98	48.60		
	10 ve Üzeri	112	227.03	33.53		

p<.05

Tablo 4.3'te beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt altı faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara bakıldığında genel olarak en yüksek ortalamaya mesleki kıdem süresinin en fazla olduğu öğretmen grubunun sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak mesleki kıdem sürelerine göre gruplandırılan öğretmenlerin hiçbir alt boyutta ve ölçeğin tamamındaki ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır (p>.05). Bundan dolayı etki büyüklükleri hesaplanmamış ve post hoc testleri gerçekleştirilmemiştir.

4.1.3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgu ve yorumlar

Bedens Eğitimi öğretmenlerinin yaş değişkenine göre bedens eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.4. Öğretmenlerin Yaş Değişkenine Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Yaş	N	$\bar{X}$	SS	$F_{(2-358)}$	p	Etki Büyüklüğü	Post Hoc
Uygulama	23-29	125	32.39	5.65	2.60	.076	-	
	30-36	142	31.11	7.19				
	37 ve Üzeri	94	32.81	4.78				
Müdahale	23-29	125	35.42	5.26	1.57	.209	-	
	30-36	142	34.37	7.50				
	37 ve Üzeri	94	35.67	4.80				
Engelli Öğretimi	23-29	125	38.26	7.69	1.50	.224	-	
	30-36	142	36.90	9.42				
	37 ve Üzeri	94	38.66	7.53				
Öğretim	23-29	125	43.97	6.05	2.97	.053	-	
	30-36	142	42.40	9.10				
	37 ve Üzeri	94	44.64	5.78				
Değerlendirme	23-29	125	42.42	6.68	1.73	.178	-	
	30-36	142	40.99	8.86				
	37 ve Üzeri	94	42.62	6.70				
Teknoloji Kullanımı	23-29	125	34.78	5.19	3.89	.021*	.15	1>2
	30-36	142	32.97	7.46				
	37 ve Üzeri	94	34.88	5.09				
Toplam	23-29	125	227.25	31.38	2.81	.062	-	
	30-36	142	218.74	45.74				
	37 ve Üzeri	94	229.28	29.39				

p<.05 kategoriler: 23-29=1; 30-36=2; 37 ve Üzeri=3

Tablo 4.4'te bedens eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt altı faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin yaş değişkenlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)}= 3.89$, $p=.021<.05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X}=34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X}=32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu faktördeki etki büyüklüğünün ise düşük

düzeyde olduğu belirlenmiştir. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların ortalaması arasında yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.1.4. Dördüncü alt problem ilişkin bulgu ve yorumlar

Beden Eğitimi öğretmenlerinin çalıştıkları okul türüne göre beden eğitimi öz-yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık var mıdır?

Tablo 4.5. Öğretmenlerin Çalıştıkları Okul Türüne Göre Öz-yeterlik Düzeyleri Arasındaki Farklılığa İlişkin Bağımsız Örneklem t-Testi Sonuçları

	Okul Türü	N	$\bar{X}$	SS	t	sd	p
Uygulama	Ortaokul	196	31.49	6.53	1.76	358	.079
	Lise	164	32.63	5.59			
Müdahale	Ortaokul	196	34.80	6.65	1.03	358	.305
	Lise	164	35.46	5.46			
Engelli Öğretimi	Ortaokul	196	37.62	8.56	0.59	358	.556
	Lise	164	38.15	8.18			
Öğretim	Ortaokul	196	43.32	8.04	0.66	358	.512
	Lise	164	43.83	6.53			
Değerlendirme	Ortaokul	196	41.61	7.98	0.86	358	.392
	Lise	164	42.30	7.20			
Teknoloji Kullanımı	Ortaokul	196	33.82	6.77	0.98	358	.326
	Lise	164	34.46	5.47			
Toplam	Ortaokul	196	222.66	40.61	1.06	358	.292
	Lise	164	226.84	33.20			

Tablo 4.5 incelendiğinde beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerine ilişkin alt faktörlere ve ölçeğin tamamına ait puanlar arasında öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin t testi sonuçlarının yer aldığı görülmektedir. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamından lisede çalışan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha yüksek ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$). Bundan dolayı da etki büyüklükleri hesaplanmamıştır.

V. BÖLÜM

5. Tartışma

Yapılan çalışmanın amacı; beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyinin cinsiyet, mesleki kıdem, yaş ve görev yapılan okul türü açısından incelenmesi ve bunu yaparken de konu bilgisi, bilimsel bilgileri uygulama, öğrencilerin beceri düzeylerindeki farklılıklara müdahale, engelli öğrencilerin öğretimindeki uygulama, öğrenme öğretmen süreçlerindeki öğretim, değerlendirme, teknolojiyi kullanma alanlarında öğretmenlerin öz-yeterliklerinin belirlenerek bu alanların ortak katkısıyla beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliğini tespit etmektir.

Beden Eğitimi Öz-yeterlik ölçeği toplamına bakıldığında öz-yeterlik düzeyinin uygulama, müdahale, engelli öğretimi, öğretim, değerlendirme ve teknoloji alt boyutlarında yüksek olduğu tespit edilmiştir. Beden Eğitimi Öz-yeterlik Ölçeği'nin tamamına ilişkin minimum değerin 35.00 ve maksimum değerin 270.00 olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin $\bar{X}=224.43$ (SS=37.46) olduğu ve bu puanın 27 madde sayısına bölünmesi ile elde edilen ortalama 8.31 olarak belirlenmiştir. Bu değere göre öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Bu alanda yapılan çalışmalara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliğini ölçme aracı olarak sadece onlar için geliştirilen ölçeklerin az olması ayrıca yapılan çalışmalarda beden eğitimi alanında diğer alanlara oranla daha az çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu çalışma farklı öz-yeterlik ölçekleri ile yapılan araştırmalar ile benzerlik göstermektedir. Kangalgil'in (2014) beden eğitimi öğretmenlerinin özel alan yeterliliklerini incelediği çalışmada öğretmen yeterliliklerine katılma puanları, yeterliliklere sahip olmalarına oranla yüksek çıkmıştır. Mirzeoğlu, Aktağ ve Boşnak

(2007) yılında yapmış olduğu çalışmada beden eğitimi öğretmeni, beden eğitimi öğretmeni adayları ve öğretim elemanlarının yeterliliklerini, öğretim yöntemi, sınıf yönetimi ve öğrenci katılımı açısından karşılaştırmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre beden eğitimi öğretmenleri kendilerini tüm boyutlarda yeterli olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Ünlü, Sünbül ve Aydos (2007) beden eğitimi öğretmenlerinin yeterliliğini belirlemek amacıyla bir ölçme aracı geliştirmişlerdir. Ölçme aracı, Kişisel ve Meslekî Değerler - Meslekî Gelişim, Öğrenciyi Tanıma, Öğrenme ve Öğretme Süreci, Öğrenmeyi, Gelişimi İzleme ve Değerlendirme, Okul - Aile ve Toplum İlişkileri, Program ve İçerik Bilgisi olmak üzere toplam 6 boyuttan oluşmuştur. Yılmaz, Yılmaz ve Türk (2010), Nevşehir ilinde görev yapan beden eğitimi öğretmenlerin öz yeterliliklerini incelediği çalışmada öğretmenlerin yeterlilik düzeyini yüksek bulmuştur. Koparan, Öztürk ve Korkmaz (2011) mesleki deneyim arttıkça öz yeterliliğin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliği ile ilgili diğer çalışmalar daha çok aday öğretmenler üzerine araştırmalardır (Sandıkçı, 2011; Seçkin ve Başbay, 2013; Varol, 2007; Eroğlu, 2011).

Bu çalışmanın birinci alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliliklerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Elde edilen araştırma bulgularına göre Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamına ilişkin puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlilik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.16, p = .002 < .05$). Buna göre erkek öğretmenlerin beden eğitimi öz-yeterliliğinin kadınlara göre daha yüksek olduğu ve öz-yeterlilik puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu söylenebilir.

Uygulama alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenleri öz-yeterlilikleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. ($t_{(359)} = -2.54, p = .012 < .05$).

Müdahale alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.02, p=.003<.05$). Buna göre erkek öğretmenlerin müdahale alt faktöründeki öz-yeterliklerinin kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Engelli Öğretimi alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -2.90, p=.004<.05$).

Öğretim alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlikleri kadın beden eğitimi öğretmenlerine göre anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.06, p=.002<.05$).

Değerlendirme alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri yüksek bulunmuş, buna karşın düşük düzeyde anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -2.26, p=.025<.05$).

Teknoloji alt faktörüne bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek beden eğitimi öğretmenleri lehine anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($t(359) = -3.20, p=.001<.05$).

Literatür tarandığında cinsiyet değişkenine göre sonuçların farklılaştığı görülmektedir. Kalssen ve Chiu 2010, Ünlü 2008 çalışma sonuçları bu araştırma sonuçları ile paralellik göstermiş ve erkek öğretmenlerin öz-yeterlik düzeylerinin kadın öğretmenlerden yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Yine Mirzeoğlu, Aktağ ve Boşnak 2007 yaptıkları çalışmada erkek öğretim elemanlarının kadın öğretim elemanlarına göre daha yüksek yeterlikte olduğu bulunurken Kafkas ve diğerleri 2010, erkek beden eğitimi öğretmen adaylarının kadınlara göre öz-yeterlik düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bununla birlikte Aktağ, Mirzeoğlu 2011, Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011, Saracaloğlu ve diğerleri 2012, Altuntaş, Kul ve Karataş 2016, Nakip

2015, Seçkin ve Başbay 2013, Öksüzoğlu 2009 yaptıkları çalışmalarda öz-yeterlik ile ilgili cinsiyet değişkeninde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Yanık 2017’de öğretmen adayları üzerine yaptığı öz-yeterlik çalışmasında, Türk 2009, Yılmaz, Yılmaz ve Türk 2010, Karaçam, Pulur 2016’da yaptıkları çalışmada kadın öğretmenlerin öz-yeterlikleri erkek öğretmenlerin öz-yeterliklerine göre yüksek bulunmuş ve bu çalışma ile çeliştiği belirlenmiştir.

Bu çalışmada erkekler lehine sonuçların bulunmasının nedeni yeterlik algısının tamamen kişinin kendisini algılaması ile ilgili olduğu, öğretmenlerin kullandıkları başa çıkma yöntemleri, sosyal becerileri gibi özelliklerin kadın öğretmenler ile erkek öğretmenlerin öz-yeterliklerini belirlemede etkili olabileceği şeklinde açıklanabilir. (Ünlü, 2008) Ayrıca yapılan çalışmalarda tüm branşlardan öğretmenlerin olduğu, çalışmaların genel öğretmen öz-yeterliğini ölçtüğü, bu çalışmada ise sadece beden eğitimi öğretmenleri için geliştirilen öz-yeterlik ölçeği kullanıldığından dolayı sonuçların farklılık gösterdiği söylenebilir. Bununla birlikte erkek beden eğitimi öğretmenlerinin lehine çıkan sonuç, sadece İstanbul ilini kapsayan bir çalışma olduğundan İstanbul’ daki hayat şartlarının, ulaşımın, gelişmişlik düzeyinin, Türkiye’ nin her kesiminden öğrencinin olduğunun ve günlük hayatın yorgunluğunun mesleğe yansıtılmasının kadın beden eğitimi öğretmenlerinin öğretmenlik hayatlarını erkeklerden daha fazla olumsuz etkileyip öz-yeterliklerinde azalmaya sebep olmuş olabilir.

Çalışmanın ikinci alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinde mesleki kıdeme göre farklılık olup olmadığıdır.

Ölçeğin alt faktörlerinden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanlara bakıldığında genel olarak en yüksek ortalamaya mesleki kıdem süresinin en fazla olduğu öğretmen grubunun sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak mesleki kıdem sürelerine göre gruplandırılan öğretmenlerin hiçbir alt boyutta ve ölçeğin tamamındaki ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Literatür tarandığında, Saracaloğlu ve diğeri 2012 yaptıkları çalışmada mesleki kıdem değişkeninde anlamlı farklılık bulunmazken; Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011 çalışma yılı arttıkça öz-yeterlik düzeyinin yükseldiği, Tschannen – Moren ve Woolfolk-Hoy 2007 deneyimli öğretmenlerin öz-yeterliklerinin güçlü olduğu ve Ünlü 2008 kıdem yılı arttıkça öz-yeterliğin arttığını tespit etmiştir.

Yapılan çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin mesleki kıdemlerine göre öz-yeterlikleri incelendiğinde anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bunun nedeni olarak ölçeğin katılımcılara internet üzerinden gönüllülük esas olacak şekilde dağıtılmıştır. Geri dönen katılımcıların 1-3 ve 10 ve üzeri yıl üzerinde yoğunlaştığı görülmüş, 10 ve üzeri yıl görev yapan öğretmenler tecrübeli öğretmen kategorisinde olmuştur. Ölçeğin alt faktörleri ortalamalarına bakıldığında müdahale alt faktörü hariç tecrübeli öğretmenlerin öz-yeterlikleri genel olarak diğer kategorilerden yüksek çıkmıştır.

Bu çalışmanın üçüncü alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin yaş aralıklarına göre farklı olup olmadığıdır. Ölçeğin alt boyutlarından yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)} = 3.89, p = .021 < .05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X} = 34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X} = 32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların ortalaması arasında yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Çalışmalar incelendiğinde Türk 2009, yaş değişkeninde anlamlı farklılık bulunmazken; Koparan, Öztürk ve Korkmaz 2011, 31-36 yaş aralığındaki Beden Eğitimi Öğretmenlerinin öz-yeterliklerini diğer yaş aralıklarında bulunan beden eğitimi öğretmenlerine göre yüksek bulunmuştur. Araştırmalarda farklı sonuçlar elde edilmesi ölçeği cevaplayan öğretmenlerin yaş aralıklarının benzer olmamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırmada yaş ve mesleki kıdem değişkeninin paralel olduğu görülmüştür. 30-35 yaş grubu öğretmenlerin öz-yeterlik düzeyleri diğer yaş grubu ve bu yaşlara denk gelen deneyime göre yüksek çıkmıştır. (Koparan Öztürk Korkmaz 2010, Saracaloğlu ve diğ. 2012) Araştırmanın örneklem grubuna bakıldığında aynı yaş ve deneyime sahip Beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri diğer araştırmalar ile paralellik göstermiştir.

Çalışmanın dördüncü alt problemi beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterliklerinin görev yaptıkları okul düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesidir.

Ölçeğin alt faktörlerinden ve ölçeğin tamamından lisede çalışan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha fazla ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

Bununla birlikte Saracaloğlu ve diğerleri (2012) lisede görev yapan öğretmenlerin öz-yeterliklerini strateji kullanımı boyutunda yüksek bulunurken, ölçeğin toplamı incelendiğinde lisede görev yapan öğretmenlerin puanlarının yüksek olduğu fakat anlamlı düzeyde farklılık olmadığına rastlanmıştır. Bu sonuçlar yapılan çalışmayı destekler niteliktedir. Ünlü (2008) yaptığı çalışmada anlamlı farklılık bulunmazken; Türk (2009) ve Yılmaz, Yılmaz ve Türk (2010) yaptıkları çalışmalarda ortaöğretimde çalışan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin ilköğretimde çalışan öğretmenlere kıyasla daha yüksek öz-yeterlik gösterdikleri tespit edilmiştir.

Literatür tarandığında sonuçların farklı olması öğretmenlerin yaşadıkları yerlerden kaynaklandığı söylenebilir. (Türk 2009) Aynı zamanda ortaokul ve lise programlarının içerik olarak farklılık göstermesi, öğrenci özellikleri bakımından okul düzeylerinin birbirinden ayrılmasının öğretmenlerin yeterlik algıları üzerinde etkili olduğu düşünülebilir. Liselerde üniversite sınavına hazırlanmanın etkisinden dolayı beden eğitimi dersleri öğrencilerin daha çok ders dışı aktiviteler yaptığı, stres atmasına ortam hazırladığı, eğlenebilecekleri şekilde organize edildiğinden daha verimli

geçmektedir. Aynı zamanda lise öğrencileri branşlaşmayı gerçekleştirdiklerinden beden eğitimi dersinden beklentilerini ve isteklerini bilen öğrenciler olması dolayısıyla bu durumun beden eğitimi öğretmenin dersi planlamasında olumlu etki sağlayacağı söylenebilir. Bu sebeple liselerde görev yapan öğretmenlerin öz-yeterliğinin ortaokulda görev yapan öğretmenlere göre yüksek olduğu söylenebilir.

VI. BÖLÜM

Bu bölümde araştırma sonuçlarına bakılarak aşağıda belirtilen öneriler sunulmuştur.

6. Sonuç ve Öneriler

6.1. Sonuç

1. Beden Eğitimi Öz-yeterliği Ölçeği'nin toplamı ve alt faktörlerine ilişkin elde edilen puanlara bakıldığında beden eğitimi öğretmenlerinin öz-yeterlik düzeyleri arasında cinsiyetlerine göre erkek öğretmenler lehine anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=.002<.05$).

2. Ölçeğin alt faktörleri ve ölçeğin tamamından alınan puanlara bakıldığında mesleki kıdem süresi 10 ve üzeri yıl olan öğretmenlerin beden eğitimi öz-yeterlik ortalamalarının diğer gruplara göre yüksek olduğu bulunmuş fakat anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. ($p>.05$).

3. Ölçeğin yalnızca teknoloji kullanımı faktörüne ait elde edilen puanlar arasında yaş değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur ($F_{(2-358)}= 3.89$, $p=.021<.05$). Bu anlamlı farklılık 23-29 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinin ($\bar{X}=34.78$), 30-36 yaş aralığında olan öğretmenlerin teknoloji kullanımlarındaki öz-yeterlik düzeylerinden ($\bar{X}=32.97$) daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer alt faktörlerden ve ölçeğin tamamından elde edilen puanların

ortalaması arasında yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. ($p>.05$).

4. Ölçeğin altı faktöründen ve ölçeğin tamamına bakıldığında lisede görev yapan öğretmenlerin ortaokulda çalışan öğretmenlere göre daha fazla ortalama puana sahip olduğu ancak bu ortalamalar arasında öğretmenlerin çalışılan okul türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır ($p>.05$).

6.2. Öneriler

6.2.1. Araştırma ile ilgili öneriler

- Araştırmanın nicel yapılmasına karşın, alt boyutlar gözlem yoluyla değerlendirilip nitel araştırma da eklenerek daha detaylı bir çalışma yapılabilir.

6.2.2. İleriki araştırmalar ile ilgili öneriler

- Farklı kuramsal yapısı olan farklı alt problemlerle öz-yeterlik çalışılabilir. (Medeni durum, okulların fiziki şartları vb.)
- Beden eğitimi öğretmenlerinin özel okul ve devlet okulunda görev yapma durumları değişkenine göre incelenebilir.
- Her ilin bulunduğu coğrafi bölge, fiziki şartlar, kültürel özellikleri içine alan daha kapsamlı boyutta çalışmalar yapılabilir.
- Bu çalışma beden eğitimi öğretmen adaylarının da içine alacak şekilde daha büyük bir örneklem grubunda yapılabilir.
- Beden eğitimi dersine katılım ve öğrencilerin spora ilgisinin yaygınlaştırılması için beden eğitimi dersi uygulamalı olduğundan ve konu

alanı bilgisine ihtiyaç duyulduğundan hizmet içi eğitimler uygulamalı şekilde planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aktağ, I. ve Walter, J. (2005). Öğretmen Adaylarının Mesleki Yeterlik Duygusu. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2005, III(4), 127-131.
- Aktağ, I. (2011). Öğretmenlik Uygulaması Dersinin Öğretmen Yeterliği Üzerine Etkisi. *Hacettepe J. of Sport Sciences*, 2011, 22(1), 13-24.
- American Psychological Association (2001). *Publication Manual of the American Psychological Association* (5th ed.). Washington, DC: Author.
- Aracı, H. (1999). *Okullarda Beden Eğitimi*, 3. Baskı, Bağırđan Yayınevi, Ankara.
- Ashton, P.T, Webb R. B. (1986). *Making a Difference: Teachers' Sense of Efficacy and Student Achievement*. New York: Longman.
- Askar, P. ve Umay, A. (2002). İlköğretim Matematik Öğretmenliği Öğrencilerinin Bilgisayarla İlgili Öz-yeterlilik Algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1-8.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A social Cognitive Theory*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice- Hall, Inc.
- Bandura, A. (1997). *Self Efficacy: The Exercise of Control*. W.H Freeman, New York.
- Başaran İ.E. (1980). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Beden Eğitimi Öğretmeni Ders İçi ve Ders Dışı Çalışmaları Rehberi (2000).

- Büyükkaragöz, S.S., Mustafa, C.M., Yılmaz, H. ve Pilten, Ö. (1998). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Konya: Mikro Basım Yayım Dağıtım.
- Can, A. (2014). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi 2*. Baskı. Ankara: Pegem.
- Cohen, J. (1992). Statistical Power Analysis. *Current Directions in Psychological Science*, 1(3), 98- 101.
- Cole, D. A. (1987). Utility of confirmatory factor analysis in test validation research. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 584-594.
- Çoban, B. ve Turan, M. (2006), Öğrenci Görüşlerine Göre İdeal Beden Eğitimi Öğretmeninin Nitelikleri: Ölçek Geliştirme Çalışması.
- Demirhan, G., Açıkada, C. ve Altay, F. (2001). Students perceptions of physical education teacher qualities. *Journal of the International Council for Health, Physical Education, Recreation, Sport and Dance*, 37 (3), 16-18.
- Demirhan, G. (2003). Dünyada Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yeterlikleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*.
- Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2011). Öğretmen Adaylarının Özyeterlik İnançları ve Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Tutumları. *Eğitim ve Bilim*, 36, 159.
- Friedman, E.D.(1983). The Pupils Image of the Physical Education Teacher and Suggestions for Changing Attitudes in Teacher Training. *International Journal of Physical Education*, 20 (2),15-18.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara: Nobel.

Kline, R. B. (2005). Principles and Practice of Structural Equation Modeling (2nd Edition ed.). *New York: The Guilford Press.*

Koç, M. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Öz-yeterlik Algıları ve Yapılandırmacı Öğrenme Ortamı Oluşturma Becerilerinin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 240-255.

Koparan, Ş., Öztürk, F., Haşıl Korkmaz, N. (2011). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özyeterlik ve Beden Eğitimi Öğretmeni Yeterliğinin İncelenmesi. Ulusal Beden Eğitimi ve Spor Öğrt. Kongresi, 2011, *Van/YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi Özel Sayısı*, 52-61.

Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. ve Bökeoğlu, Ç. Ö. (2007). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*, Ankara: Pegem.

Kuş, B. B. (2005). Öğretmenlerin Bilgisayar Öz-Yeterlik İnançları ve Bilgisayar Destekli Öğretime Yönelik Tutumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Küçük (2012). Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı Öğrencilerinin İletişim ve Problem Çözme Becerileri. *Gefad*, 32, 33-54.

Laminack, L.L. ve Long, B.M. (1985). What Makes a Teacher Effective: Inside From Preservice Teachers. *Clearing House*, 58, 268.

Martin, Mc Couphty, Hopdes-Kulinmand Cothron (2008)

Milli Eğitim Bakanlığı MEB. www.meb.gov.tr, 2008

- Mirzeğlu, D., Aktağ, I. ve Boşnak, M. (2007). Beden Eğitimi Öğretmeni, Öğretmen Adayı ve Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Görev Yapan Öğretim Elemanlarının Mesleki Yeterlik Duygusunun Karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 18, 109.
- Morgan, G. A., Leech, N. L., Gloeckner, G. W. ve Barrett, K. C. (2004). SPSS for introductory statistics: Use and interpretation. Psychology Press.
- Nakip, C. (2015). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Öz-yeterlik İnançları ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Özdamar, K. (2004). *Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi I*. Eskişehir Kaan Kitapevi
- Özdemir S, ve Yalın, İ.H. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Pan, Y. (2012). The development of a teachers' self-efficacy instrument for high school Physical Education teacher. *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*, 6.
- Pan, Y., Chou, H. ve Hsu, W. (2013). Teachers Self-Efficacy and Teaching Paractices In The Health and Physical Education Curriculum In Taiwan. *Social Behavior and Personality*.
- Ramezaninejad, R., Hemmatinejad, M. ve Hemmatinejad, M. (2011). The Relationship Between the Self- Efficacy of Physical Education Teachers and Styles of Physical Education Classroom Management. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*.

- Saçlı ve diğ. (2009). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Kişisel Nitelikleri. *Spor Bilimleri Dergisi, Hacettepe J of Sport Sciences*, 145-151
- Saracaloğlu ve diğ. (2012). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Öz-yeterlik İnançları ve Denetim Odaklarının İncelenmesi. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 54-56
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*.12. Baskı. Gazi Kitabevi: Ankara.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Temel, C. ve Avşar, P. (2008). *İlköğretim Beden Eğitimi 1-8. Sınıflar Öğretmen Kitabı*. Ankara: MEB.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu*. (2. baskı), *Türk Psikologlar Derneği Yayını*, Ankara.
- Tschannen-Moran M. ve Woolfolk-Hoy A. (2001). Teacher efficacy: Capturing an Elusive Concept. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- Tschannen-Moran M. ve Woolfolk-Hoy A. (2002). Annual Meeting of the American Educational Research Association: The Influence of Resources and Support on Teachers' Efficacy Beliefs. New Orleans.
- Türk, N. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Mesleklerine İlişki Öz-yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Ünlü, H., Sünbül, M. ve Aydos, L. (2008). Beden Eğitimi Öğretmenleri Yeterlik Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 23-33.

Ünlü, H. ve Aydos, L. (2010). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Yeterlikleri Üzerine Bir Derleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 187.

Woolfolk A.E. ve Rosoff, Hoy WK. (1990). Teachers' Sense of Efficacy and Their Beliefs About Managing Students. *Teaching and Teacher Education*, 6, 137-148.

Yalçın H. F. (1995). *Beden Eğitimi Öğretmeninin El Kitabı*. 2. Baskı Ankara

EKLER

Ek-1. Araştırma İzin Belgesi

Ek-2. Beden Eğitimi Öğretmenliği Öz-yeterlik Ölçeği

Ek-3. BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni

EK -1 ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ

Gmail - permission <https://mail.google.com/mail/u/0/?ui=2&ik=0ab7d2de99&view=pt&...>

 Isil Aktag <iaktag@gmail.com>

---

permission
2 messages

Isil Aktag <iaktag@gmail.com> Fri, Mar 15, 2013 at 2:23 PM
To: Charlotte.Humphries@selu.edu

Hi Dr. Humphries,
My name is İŞİL AKTAG. I am associate professor at Abant İzzet Baysal University in Turkey. Recently I saw your article (development of physical education teaching efficacy scale) at Measurement in Physical Education and Exercise Science.If you give your permission to me I would like to use this scale. I will translate this to Turkish and use it both physical education teachers and student teachers.I do have some questions regarding with scale:
did you use Likert scale and what was the interval of it.(1 to 10 -absolutely not to absolutely) ?
Also as far as I understand the higher the score(MEAN) the higher the efficacy level of teachers.(am I correct)
Did you use total score as a result or did you evaluate each factor separately?
I appreciate if you answer my questions and give your permission to use scale.
--
İSİL AKTAG
AIBU-BOLU
SCHOOL OF PHYSICAL EDUCATION
PHYSICAL EDUCATION AND TEACHING DEPARTMENT
TURKEY
iaktag@gmail.com

Charlotte Humphries <charlotte.humphries@selu.edu> Fri, Mar 15, 2013 at 6:41 PM
To: Isil Aktag <iaktag@gmail.com>

You are welcome to use the instrument, and I look forward to seeing your results. You are correct; 1 is absolutely not and 10 is absolutely positive, so higher scores reflect higher efficacy. We keep the factor scores separate, as the more recent research on efficacy suggests that efficacy is so specific.
Best wishes,
Charlotte Humphries
[Quoted text hidden]
--
Charlotte Humphries, Ph.D.
Associate Professor of Kinesiology and Health Studies
Southeastern Louisiana University
(985) 549-5255

Ek-3. BAİBÜ Sosyal Bilimlerde İnsan Davranışları Etik Kurul İzni

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Ayşegül AKSAY BEGEÇ
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Beden Eğitimi Öğretmenliği ABD

Sayın **Ayşegül AKSAY BEGEÇ**,

“**Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Özyeterliği**” İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvuru (Protokol NO. 2019/98) kurulumuzun 26.03.2019 tarihli ve 2019/03 toplantısında değerlendirilerek etik olarak uygun bulunmuştur. Bilgilerinize sunarız.

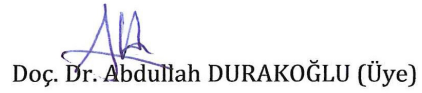

Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

Prof. Dr. Mehmet ERYİĞİT (Üye)

Prof. Dr. Altay EREN (Üye)

Doç. Dr. H. Birol YALÇIN (Üye)

Doç. Dr. Seval ALKOY (Üye)

Doç. Dr. Abdullah DURAKOĞLU (Üye)

Av. Zuhale Demirci (Üye)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ayşegül AKSAY BEGEÇ

Doğum Yeri ve Yılı : Bolu/1987

Yabancı Dili : İngilizce

İlköğretim : Bolu Sakarya İlköğretim Okulu

Lise : Bolu Canip Baysal Lisesi (YD)

Üniversite : Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü

Yüksek Lisans : Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

Çalışma Hayatı : 2010 yılından bu yana Milli Eğitim Bakanlığında Beden Eğitimi Öğretmeni

İletişim Adresleri:

E-mail: aysegulbegec@gmail.com

Tel. : 0538 459 1659